

SFÂNTUL IOAN
GURĂ DE AUR



COMENTARIU LA ISAIA



OMILII LA OZIA

DOXOLOGIA

Colecția
P A T R I S T I C A

— « 6 » —
traduceri



„Căpeteniile tale sunt răzvrătite». Este semn de mare boală și de mare dezordine când medicii agravează bolile. Căci ține de căpetenii să pună capăt neorânduiei poporului și să îl îndrepte spre ceea ce se cuvine și să-l facă supus legii. Dar când căpeteniile sunt primele care calcă legile, cum oare vor mai putea fi dascăli pentru ceilalți? Căci acel «sunt răzvrătite» arată că nu ascultă de legi, nu suportă poruncile, lucru de care îi învinuiește și Sfântul Pavel când zice: «Tu care înveți pe altul, pe tine însuți nu te înveți!». Când rădăcina este putredă ce bine putem aștepta de la mlădițe?»

Sfântul Ioan Gură de Aur



DOXOLOGIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IOAN GURĂ DE AUR, sfânt

Comentariu la Isaia ; Omilii la Ozia / Sfântul Ioan Gură de Aur ; trad. din lb. greacă veche de Laura Enache ; studii introd. de Ingrid Bauer. - Iași : Doxologia, 2013

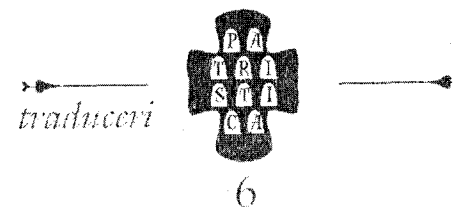
ISBN 978-606-666-015-0

I. Enache, Laura (trad.)

II. Bauer, Ingrid (pref.)

224.1.07

252



**SFÂNTUL
IOAN GURĂ DE AUR**

COMENTARIU LA ISAIA

OMILII LA OZIA

Traducere din limba greacă veche și note
de Laura Enache

Studii introductive de Ingrid Bauer

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUPRINS

1

Comentariu la Isaia

Comentariul la Isaia sau perenitatea profetiei (<i>Studiu introductiv</i> de Ingrid Bauer)	9
Prolog	25
Capitolul I	28
Capitolul al II-lea	54
Capitolul al III-lea	75
Capitolul al IV-lea	100
Capitolul al V-lea	103
Capitolul al VI-lea	121
Capitolul al VII-lea	137
Capitolul al VIII-lea	159

2

Omilii la Ozia

Regele Ozia, un personaj al Vechiului Testament, în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur (<i>Studiu introductiv</i> de Ingrid Bauer)	169
Omilia I	181
Omilia a II-a	197
Omilia a III-a	206
Omilia a IV-a	219
Omilia a V-a Sfârșitul istorisirii privitoare la Ozia	235

Omilia a VI-a
La versetul „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia”
și despre pocăință 244

Bibliografie255

Indice de referințe scripturistice259

Comentariul la Isaia sau perenitatea profeției

Cartea Profetului Isaia este scrierea vechitestamentară cea mai iubită, apreciată și cel mai frecvent citată, atât în Noul Testament, cât și în operele Sfinților Părinți. Fericitul Ieronim spunea în prologul comentariului său că Isaia este mai degrabă evanghelist și apostol decât profet¹, întrucât nici o altă scriere profetică nu propovăduiește limpede atât de multe taine despre Hristos și despre Biserică precum această carte: activitatea Sf. Ioan Botezătorul, nașterea Domnului din Fecioară, minunile Sale, patimile, moartea și Învierea Sa, precum și chemarea neamurilor la credința în Mântuitorul.

Sunt peste 400 de citări, parafraze sau aluzii la Isaia în Noul Testament, proporțional alese din aproape toate capitolele profeției, uniform distribuite în toate cărțile noutestamentare unde se citează abundent din Vechiul Testament².

Numele lui Isaia יִשְׁעִיָּהוּ, Ἰσαίας, se traduce „Dumnezeu este mântuirea”, fiind evident simbolic pentru întreg mesajul cărții. Se recomandă cu modestie ca „fiu al lui Amoz”³, fără să precizeze nimic mai mult despre tatăl său, deși educația înaltă și implicarea activă în viața social-politică indică limpede o origine foarte nobilă. Anumite tradiții talmudice presupun chiar că Amoz ar fi fost frate cu regele iudeu Amasia, tatăl

¹ Prolog la *Comentariu la Isaia* în: Hieronymus, *Commentariorum in Esaiam libri I-XI*, CCSL. 73, Turnhout, 1963, p. 1.

² Craig A. Evans, *Writing and Reading the Scroll of Isaiah*, vol. 2, Brill, Leiden, 1997, p. 651.

³ Is. 1, 1; 2, 1; 13, 1.

lui Ozia⁴. A fost căsătorit și a avut fii care au purtat nume profetice asemenea părintelui lor: Șear-Iașub, „rămășița se va întoarce”⁵, și Maher-Șalal-Haș-Baz, „grabnic pradă apropiat jaf”⁶. A slujit lui Dumnezeu ca profet în Regatul Iudeii peste cincizeci de ani, într-o perioadă extrem de dificilă și instabilă politic, sub domniile regilor Ozia, Iotam, Ahaz și Iezechia⁷, mai precis începând din a doua jumătate a secolului al VIII-lea î. Hr. În aceeași perioadă au activat Profetii Amos și Oseea în Regatul de Nord (Israel), respectiv Profetul Miheia în Regatul de Sud (Iudeea).

După o tradiție iudaică menționată în cartea apocrifă „Înălțarea lui Isaia” și în majoritatea biografiilor anonime creștine „Viețile profetilor”, se pare că a murit ca martir, tăiat cu fierăstrăul din ordinul regelui Manase, la scurt timp după urcarea acestuia pe tron. Probabil Sfântul Apostol Pavel făcea aluzie tot la moartea lui în Epistola către Evrei⁸.

Vocabularul bogat, cultura vastă, viziunea politică matură, stilul elegant și talentul său poetic fac scrierea sa nu doar cea mai importantă și mai consistentă scriere profetică vechitestamentară, ci și una dintre cele mai valoroase opere din literatura iudaică.

Isaia în interpretarea patristică

Încă din primele secole cartea lui Isaia a fost utilizată frecvent de majoritatea apologeților creștini, imitându-se modelul de interpretare al Sfinților Apostoli, însă primul exeget care a scris un comentariu mai amplu la această

scriere profetică a fost, ca și în cazul multor alte cărți vechi-testamentare, marele învățat alexandrin Origen.

Începând din secolul al IV-lea numeroși Părinți au scris comentarii întinse la cartea Profetului Isaia: Eusebiu al Cezareei, Didim cel Orb, Victorin de Pettau, Fer. Ambrozie al Mediolanului, Fer. Ieronim, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Teodoret al Cirului, Sf. Vasile cel Mare, iar alții au contribuit prin tâlcuirea anumitor pasaje mai importante: Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Efrem Sirul, Sf. Atanasie cel Mare, Teodor al Mopsuestiei, Fer. Augustin, Sf. Grigorie cel Mare, Sf. Simeon Noul Teolog⁹.

Ni s-au păstrat doar patru comentarii aproape complete la Isaia: cele scrise de Eusebiu al Cezareei¹⁰, Fer. Ieronim¹¹, Sf. Chiril al Alexandriei¹² și Fer. Teodoret al Cirului¹³. La acestea se adaugă un comentariu atribuit Sf. Vasile cel Mare¹⁴, a cărui autenticitate este ușor disputată, nouă omilii ale lui Origen¹⁵,

⁹ A se vedea și studiul: R. Gryson – D. Szmatala, „Les commentaires patristiques sur Isaïe d’Origène à Jérôme”, în *Revue des études Augustiniennes*, 36 (1990), pp. 3-41.

¹⁰ Eusebius Caesariensis, *Der Jesajakommentar*, hrgb. J. Ziegler, Eusebius Werke IX, *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte*, Berlin, 1975.

¹¹ Hieronymus: *Commentariorum in Esaiam libri I-XI; Commentariorum in Esaiam libri XII-XVIII.*, Adriaen, ed., C.C.S.L. vol. 73 și 73 A, Turnhout, 1963.

¹² Cyrillus Alexandrinus, *Commentarius in Esaiam prophetam*, J. P. Migne, PG, nr. 70, Paris, 1859, col. 9-1450.

¹³ Théodoret de Cyr, *Commentaire sur Isaïe*. Tome I (sections 1-3). Introduction, traduction, texte critique et notes par. J. N. Guinot, *Sources Chrétiennes*, nr. 276, Les Éditions du CERF, Paris, 1980.

¹⁴ Sf. Vasile cel Mare, *Comentariu la cartea Profetului Isaia*, traducere, introducere și note de Alexandru Mihăilă, Ed. Basilica, București, 2009.

¹⁵ Wilhelm Adolf Baehrens, *Homilien zu Samuel I, zum Hohelied und zu den Propheten. Kommentar zum Hohelied in Rufins und Hieronymus' Übersetzungen*, în GCS 33, Hinrichs, Leipzig, 1925, pp. 242-289.

⁴ II Par. 25, 1.

⁵ Is. 7, 3.

⁶ Is. 8, 3.

⁷ Is. 1, 1.

⁸ Evr. 11, 37.

voluminosul său comentariu în treizeci de capitole fiind pierdut și Comentariul Sf. Ioan Gură de Aur la primele opt capitole.

Comentariul lui Eusebiu al Cezareei scris la scurt timp după Sinodul de la Niceea are ca scop alcătuirea unei interpretări de tip istorico-literal, care să se opună tâlcuirii inteligente, dar mult prea alegorice, adesea subordinaționiste a lui Origen. În general, urmează stilul apologetic al Sf. Iustin Martirul și comentează aproape similar profețiile mesianice identificate de Sf. Iustin în *Dialogul cu iudeul Trifon*. O temă foarte importantă care l-a preocupat și la care face aluzie, ori de câte ori textul lui Isaia îi permite¹⁶, o constituie demonstrația faptului că iudeii sunt îndepărtați din familiaritatea cu Dumnezeu, de vreme ce Ierusalimul, singurul loc în care Legea lui Moise permitea slujirea cultică iudaică, a fost nimic. Combate interpretarea lui Origen a vedeniei lui Isaia din capitolul 6, după care cei doi serafimi ar fi Fiul și Duhul Sfânt în jurul Tatălui¹⁷, argumentând ideea că Cel pe Care L-a văzut profetul așezat pe tronul de judecată este Dumnezeu Cuvântul¹⁸, idee susținută și de Sf. Ioan Gură de Aur în comentariul său. Evită mare parte din interpretările alegorice origeniste, dar nu pe toate.

Comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur este mult mai prudent decât cel al lui Eusebiu, preferând interpretarea literală, ori de câte ori logica textului o permite.

¹⁶ Is. 1, 7, 8, 20, 31; 2, 5-9; 5, 11-17, 25-30; 6, 3-4; 11-13; 17, 9-11; 29, 3-8; 34, 9-10; 51, 17-19; 66, 24.

¹⁷ Joseph Trigg, „The Angel of Great Counsel: Christ and the Angelic Hierarchy in Origen's Theology”, *Journal of Theological Studies*, 42 (1991), pp. 35-51.

¹⁸ Cf. In 12, 41. După Eusebiu, în toate teofaniile vechitestamentare, Cel care Se arată nu este Tatăl, ci Fiul. A se vedea Anton Weber, *ARXH. Ein Beitrag zur Christologie des Eusebius von Cäsarea*, Neue Stadt, München, 1965, pp. 29-31, 93-95.

Asemeni lui, în jurul anului 380 d. Hr., Fer. Ieronim comentează mai întâi viziunea din capitolul al șaselea de la Isaia, după care întreaga profeție, pornind de la comentariile lui Eusebiu al Cezareei și Origen. Este un comentariu literal-istoric de mare valoare, mai rezervat față de alegorii decât cel al lui Eusebiu al Cezareei și mai complet în ce privește datele istorice și analiza lingvistică, atât a textului ebraic, cât și a versiunilor grecești.

Tot în aceeași perioadă au scris comentarii la Isaia Sf. Ambrozie al Mediolanului și Didim cel Orb, care nu ni s-au păstrat însă.

Din secolul al V-lea ni s-au păstrat două comentarii la Isaia, al Sf. Chiril al Alexandriei și al Fer. Teodoret al Cirului. Ambele utilizează comentariul bine documentat științific al Fer. Ieronim, punând mai mare accent pe profețiile mesianice.

Personalitatea Profetului Isaia după Sf. Ioan Gură de Aur

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune încă din prologul comentariului său în ce constă importanța deosebită a acestui profet. Pornind de la un mic citat al Sf. Ap. Pavel (Rom. 10, 20), Sf. Ioan arată că Isaia a fost admirat de la începutul creștinismului pentru libertatea limbajului, cugetul neatârnat, înălțimea gândirii și extraordinara limpezime a profețiilor mesianice¹⁹.

Vrednic de remarcat este și curajul cu care Isaia a mărțurisit împotriva nebuniei celor căzuți în patimi, precum și dragostea părintească ce le-o arăta, vestindu-le cu multă durere necazurile grozave care aveau să-i lovească pentru lipsa lor de pocăință, neîncetând a-i chema la calea cea dreaptă prin toate mijloacele și tânguindu-se amarnic pentru cei care nu reușeau să se desprindă din mreaja patimilor de care se lăsau stăpâniți. Asemenea dragoste până la jertfă de sine au avut-o

¹⁹ Comentariu la Isaia, p. 25.

și ceilalți profeți și sfinți precum Avraam, Moise, Ieremia, Daniel, David, Petru, Pavel, că fiecare era gata să-și dea sufletul pentru cei păstoriți de ei, mijlocind cu postiri aspre și lacrimi pentru iertarea poporului, pătimind toate împreună cu cei care au păcătuit, răbdând robie, chinuri și orice era nevoie, ca să-i scape din mânia Domnului și de mulțimea nenorocirilor.

Însă cel mai mare merit al lui Isaia e acela de a fi rostit profeții atât de precise despre Hristos și despre Biserică, încât orice creștin poate rușina pe iudeii care refuză să creadă în Mântuitorul, folosindu-se de nenumărate argumente din propriile lor scripturi²⁰.

Datarea comentariului Sfântului Ioan Gură de Aur la Isaia

Perioada în care a fost scris comentariul la Isaia nu poate fi stabilită cu cea mai mare precizie, întrucât lucrarea nu conține nici un element cu totul edificator în acest sens. Totuși majoritatea cercetătorilor sunt de părere că a fost scris fie în perioada de diaconat, înainte de anul 386 d. Hr.²¹, fie la scurt timp după ce a devenit preot²².

²⁰ Comentariu la Isaia 2, 2, p. 57.

²¹ L.S. Le Nain de Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles*, t. XI, Robustel, Paris, 1706, p. 90; Bernard de Montfaucon în *S. Joannis Chrysostomis opera omnia, prefatio in tomum sextum*, PG 56, col. 6-8; Jean Dumortier în: Jean Chrysostome, *Commentaire sur Isaïe*, pp. 14-15; A se vedea și Jean B. Dumortier, *Une énigme chrysostomienne: le commentaire inachevé d'Isaïe*, în *Mélanges de Science Religieuse*, 34 (1977), pp. 43-47; *À propos du Commentaire sur Isaïe de Saint Jean Chrysostome*, în *Revue des études grecques* 95 (1982), pp. 174-177.

²² Domenico Ciarlo, *Giovanni Crisostomo. Commento a Isaia, Omelia su Ozia*, în *Collana di Studi Patristici* nr. 162, Città Nuova, Roma, 2001, p. 6.

Înainte de toate, se poate observa înrudirea comentariului cu omiliile la Ozia, care pot fi datate cu destulă siguranță pe la începutul anului 387 d.Hr. Fotie ne-a păstrat și transmis și o altă lucrare omiletică, datând din aceeași perioadă și care pare să se inspire din capitolul I al acestui comentariu²³. Un alt punct de reper este polemica pronunțată antiiudaică, bine reprezentată în comentariu, specifică scrierilor antiohiene ale Sfântului Ioan Gură de Aur²⁴.

Faptul că lucrarea este incompletă, oprindu-se brusc la versetul al 10-lea al capitolului al 8-lea al cărții lui Isaia a făcut pe mulți cercetători să considere că Sfântul Ioan a întrerupt lucrarea din cauza programului mult mai încărcat de la începutul activității sacerdotale.

Pe de altă parte, toate celelalte scrieri dinainte de 386 ale Sfântului nu sunt și exegetice, ci doar apologetice sau morale, iar înălțimea teologică și stilul elevat presupun o experiență și o maturitate specifică mai degrabă unui preot decât unui diacon începător²⁵.

În orice caz, lucrarea nu poate fi datată nici prea târziu, spre sfârșitul perioadei antiohiene, ca să se presupună întreruperea ei din cauza alegerii sale ca patriarh la Constantinopol, ci mai degrabă se poate considera că a fost scrisă fie ca o pregătire pentru omiliile la Ozia, fie la scurt timp după rostirea lor, în preajma anului 386 d. Hr.

²³ PG 104, col. 284.

²⁴ Cele 8 omilii împotriva iudeilor au fost scrise tot la începutul activității sale preoțești, în 386-387 d. Hr. *Adversus Iudaeos*, PG 48, Paris 1859, col. 813-838.

²⁵ Duane A. Garrett, „An Analysis of the Hermeneutics of John Chrysostom's *Commentary on Isaiah* 1-8 with an English translation”, în *Studies in the Bible and Early Christianity*, vol. 12, Mellen, New York, 1992, pp. 170-171.

Caracterul scrierii și întinderea ei

Comentariul la Isaia se deosebește de majoritatea scrierilor exegetice ale Sfântului Ioan Gură de Aur prin faptul că nu este scris în formă omiletică, ci ca o analiză sistematică, verset cu verset a textului. Între puținele scrieri exegetice în această formă s-ar mai putea menționa: *Comentariu la Iov*²⁶, recent tradus în limba română, și *Comentariu la Epistola către Galateni*²⁷. Stilul comentariului este simplu, clar, precis, metodic, fără digresiuni morale, fără introduceri sau formule trinitare finale, fără atenționări directe adresate publicului, fără nimic ce ține de stilul oral, omiletic.

În această traducere se va reda doar ceea ce ni s-a păstrat în limba greacă din comentariu, anume până la versetul 8, 10 al cărții lui Isaia. Nu se poate ști cu precizie de ce textul se întrerupe brusc după profetia despre invazia asiriană a Siriei și Israelului, se poate presupune lipsa de timp a Sfântului din diverse motive²⁸.

Două manuscrise în limba greacă, Marcianus gr. 87 și Ottobonianus gr. 7, prezintă o notă la final din care reiese că textul comentariului era scris până la 8, 10 în limba greacă în caractere obișnuite, continuat apoi în scriere tahigrafică, pe care cel care a copiat manuscrisul nu a putut-o înțelege²⁹.

²⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Iov*, traducere de Laura Enache, Editura Doxologia, Iași, 2012.

²⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, Tipografia Dacia, Iași, 1901.

²⁸ S-a presupus fie că a fost scris înainte de hirotonia într-o preoție, fie că alte proiecte exegetice începute în același timp s-ar fi dovedit mai urgente pentru nevoile publicului, fie că ar fi fost scris în exil, înainte de moarte. A se vedea: Jean B. Dumortier, „Une énigme chrysostomienne: le commentaire inachevé d'Isaïe”, în *Mélanges de Science Religieuse* 34 (1977), pp. 43-47; „À propos du Commentaire sur Isaïe de Saint Jean Chrysostome”, în *Revue des études grecques* 95 (1982), pp. 174-177.

²⁹ Jean Dumortier în ediția critică: Jean Chrysostome, *Commentaire sur Isaïe*. Traduction par A. Liefoghe, introduction, texte critique et

În 1880 s-a descoperit și un comentariu în limba armeană atribuit Sfântului Ioan Gură de Aur, la toată cartea lui Isaia, din care ni s-au păstrat doar fragmentele începând de la Is. 2, 2 la capitolul 21 și de la capitolul 30 la capitolul 54³⁰. Textul comentariului în limba armeană de la Is. 2, 2 la 8, 10 reproduce fidel textul care ni s-a păstrat în greacă, și prezintă o notă similară prin care se precizează că numai până la 8, 10 a fost găsit în limba greacă în scriere normală, restul fiind descifrat din stenograme³¹.

Este dificil de apreciat autenticitatea părții care ni s-a păstrat doar în limba armeană; în orice caz este vorba de un text nefinalizat, sub formă de notițe, evident prelucrat de cei care l-au descifrat, care păstrează totuși stilul hrisostomian³². Articolul lui Léon Dieu aduce numeroase argumente în favoarea autenticității sale³³. De asemenea, se poate aprecia cu destulă siguranță că traducerea armeană a fost realizată în secolul al V-lea, înainte ca Sfântul Ioan să fi primit supranumele de Hrisostom, sau să fi fost canonizat³⁴.

Metoda exegetică

Sfântul Ioan Gură de Aur precizează clar principiul exegetic utilizat chiar în *Comentariu la Isaia* pornind de la amănuntul

notes par Jean Dumortier, *Sources Chrétiennes*, nr. 304, Les Éditions du CERF, Paris, 1983, p. 14.

³⁰ Jean B. Dumortier, „La Version Arménienne du Commentaire sur Isaïe de Saint Jean Chrysostome”, în *Studia Patristica* 17/3 (1982), pp. 1159-1162.

³¹ *Ibidem*.

³² Jean B. Dumortier, „Une énigme chrysostomienne: le commentaire inachevé d'Isaïe”, în *Mélanges de Science Religieuse* 34 (1977), pp. 43-47.

³³ Léon Dieu, „Le commentaire arménien de S. Jean Chrysostome sur Isaïe est-il authentique?”, în *Revue d'histoire ecclésiastique*. 16 (1921), pp. 7-30.

³⁴ Jean B. Dumortier, „La Version Arménienne du Commentaire sur Isaïe de Saint Jean Chrysostome”, în *Studia Patristica* 17/3 (1982), pp. 1159-1162.

că profetul a adăugat pildei viei neroditoare tâlcuirea ei: „De aici aflăm și un alt lucru, deloc neînsemnat. Care este acela? Faptul de a ne învăța când și care pasaje ale Scripturii trebuie să le interpretăm alegoric și de asemenea, că nu suntem noi înșine stăpâni pe aceste legi, ci trebuie să ne folosim de modul alegoriei numai urmând cugetul Scripturii. Iată ceea ce vreau să spun. Scriptura vorbește aici despre vie, gard, zdrobitor, dar nu l-a lăsat pe ascultător să fie stăpân să potrivească cele spuse, după bunul plac, cu fapte sau persoane, ci, continuând, a dat ea însăși interpretarea zicând: Via Domnului Savaot este casa lui Israel. Și Iezechiel iarăși, numind un vultur mare și înaripat cu aripi uriașe intrând în Liban și retezând vârful cedrului, nici acela nu a lăsat la voia ascultătorilor interpretarea alegoriei, ci spune și el pe cine a numit vultur și pe cine a numit cedru³⁵. Și Isaia, iarăși, continuând, aduce vorba despre un râu năvalnic împotriva Iudeii și ca să nu-i permită ascultătorului să potrivească cele spuse după propria părere cu persoana pe care o voiește, a spus și numele acestui rege pe care l-a numit râu³⁶. Și acest lucru este lege pretutindeni în Sfânta Scriptură: ori de câte ori folosește alegoria, îndată spune și interpretarea alegoriei, astfel încât pofta nesățioasă a celor ce voiesc cu orice preț să alegorizeze să nu-i rătăcească pur și simplu și ca la întâmplare și să-i poarte în toate părțile”³⁷.

Exegeza Sfântului Ioan urmează cuvânt cu cuvânt textul Septuagintei, urmărind în paralel spre completare mai ales versiunea transcrisă și ușor revizuită după ebraică a Sf. Mucenic Lucian, întemeietorul școlii exegetice antiohiene, uneori și versiunile Aquila, Symmachus și Theodotion.

Pentru el ca și pentru toți exegeții ortodocși, întreaga Scriptură este inspirată de Duhul Sfânt, autorul scrierilor

³⁵ Iez. 17, 3-21.

³⁶ Is. 8, 7.

³⁷ Comentariu la Isaia 5, 7, pp. 108-109.

este unul singur: Dumnezeu, iar profeții sunt simple condeie mișcate de har care nu scriu nimic afară de ceea ce li se poruncește să scrie: „Este obiceiul tuturor celor care transmit cuvintele lui Dumnezeu să stabilească mai înainte de toate că ei nu spun nimic de la ei înșiși, ci că cele spuse sunt descoperiri dumnezeiești și scrieri coborâte din cer. La fel zice și David: «Limba mea este trestie de scriitor ce scrie degrab», ca să nu socotești, așadar, că scrierile sunt ale condeiului, ci ale dreptei care ține condeiul, adică nu a limbii lui David, ci a harului care o mișcă”³⁸. De fapt, nu vom întâlni la nici un exeget în duhul Bisericii, polemici interminabile, inepuizabile, lipsite de fundament cu privire la „autorul” și „autenticitatea” fiecărui pasaj scripturistic, așa cum se obișnuiește astăzi în spațiul occidental, în comentariile celor care neagă inspirația și pe adevăratul Autor al Scripturilor. După ce Biserica a stabilit care scrieri sunt autentice, raportându-se la un singur autor, anume Duhul Sfânt, Care este permanent prezent în Biserică, restul speculațiilor nu pot fi decât lipsite de sens³⁹.

Scopul exegezei hrisostomice este înainte de toate zidirea credincioșilor, întărirea în credință, recapitularea învățăturilor

³⁸ Comentariu la Isaia 1, 1, p. 28.

³⁹ Sf. Grigorie Dialogul punctează aceeași învățătură în prologul la comentariul său la cartea lui Iov: „Dar cine a fost cel care a scris acestea, este foarte de prisos a întreba de vreme ce, în orice caz, Duhul Sfânt este crezut a fi cu siguranță Autorul. Așadar, El Însuși a scris acestea, Cel care a dictat cele ce trebuiau scrise. El Însuși a scris, Cel care era prezent în lucrarea aceluia ca Cel ce o inspira, și în același timp ne-a transmis prin vocea scriitorului faptele lui spre imitare. Dacă noi am citi cuvintele anumitor bărbați vestiți, având scrisoarea la noi, dar ne-am întreba prin ce condei au fost scrise, ar fi de-a dreptul ridicol să cunoaștem autorul epistolei și să-i înțelegem semnificația, dar să nu încetăm a cerceta prin ce fel de condei au fost imprimare. De vreme ce noi cunoaștem aceste lucruri și suntem convinși că Duhul Sfânt este Autorul lucrării, prin faptul că punem întrebări despre cel care a scris-o, ce altceva facem decât citind scrisoarea să întrebăm despre condei?”, S. Gregorii Magni, *Moralia in Iob*, CCSL 143, Typographi Brepolis Editores Pontificii, Turnholti, 1979, p. 8.

propovăduite de Biserică și demonstrarea faptului că aceleași lucruri erau mărturisite și de profeți, chiar dacă în chip mai acoperit.

Menționarea timpului istoric în care a fost săvârșită lucrarea profetică și a numelui celui trimis de Dumnezeu să mărturisească pentru El ne sunt utile pentru a înțelege de ce Dumnezeu a ales respectivele cuvinte ca doctorii pentru vindecarea celor cărora li se adresa: „Aducă în mod necesar și timpul, trimițându-l pe ascultătorul iubitor de osteneală la istoria faptelor. Căci astfel profeția va fi mai ușor de reținut și mai limpede dacă vom afla în ce situație erau și pentru ce răni ale iudeilor profeții pregăteau leacurile”⁴⁰. Dar asta nu înseamnă că trebuie să fim curioși să ne întrebăm când anume au fost scrise profețiile pe care Dumnezeu nu a vrut să le dateze cu mai multă precizie și să completăm Scriptura după propria imaginație⁴¹.

Deși exegeza Sfântului Ioan se poate încadra în același stil istorico-literal asemeni comentariilor la Isaia ale lui Eusebiu al Cezareei, Fer. Ieronim, Sf. Chiril al Alexandriei, Fer. Teodoret al Cirului, ea se deosebește foarte mult prin eleganță, cursivitate și lipsa aglomerării cu date istorice sau lingvistice mai puțin relevante pentru înțelegerea mesajului profetic. Unii cercetători moderni, precum Quasten, au încercat să sugereze că textul comentariului ar fi fost simplificat de mâna vreunui redactor⁴², lucru pe care nu-l susținem devreme ce chiar Sfântul Ioan polemizează în același comentariu împotriva celor care adaugă după bunul plac lucruri ce depășesc intenția Autorului Scripturii.

Sfântul Ioan nu precizează, precum Fer. Ieronim, ce împărați domneau atunci în Imperiul Asirian sau câți ani erau

⁴⁰ *Comentariu la Isaia 1, 1*, p. 32.

⁴¹ *Comentariu la Isaia 2, 1 și 6, 1*, pp. 54 și 121.

⁴² Brevard S. Childs, *The Struggle to Understand Isaiah as Christian Scripture*, Eerdmans, Grand Rapids, 2004, p. 105.

de la întemeierea Romei sau care alți mari profeți au mărturisit cuvântul lui Dumnezeu în aceeași perioadă cu Isaia. Comentând evenimentele profetite la Is. 1, 7-8, nu socotește necesar să lămurească asemeni lui Eusebiu al Cezareei dacă se referă la pustiirea Iudeii și a Ierusalimului de către babilonieni sau la cea petrecută în anul 70 d. Hr., în timpul stăpânirii romane, întrucât i se pare mai ziditor să sublinieze grozăvia nenorocirilor ilustrate de profet ca pedeapsă pentru păcatele iudeilor și faptul că acestea nu erau nici pe departe pe măsura păcatelor cumplite pe care le săvârșiseră.

Sfântul Ioan este deosebit de sensibil la orice cuvânt din care ar putea să tragă o concluzie morală sau dogmatică, urmărește atent și evidențiază cu multă pricepere înțelepciunea cu care Dumnezeu lucrează spre mântuirea atât a iudeilor – cărora le adresa Profetul Isaia cuvântul –, cât și a tuturor oamenilor din toate timpurile.

El sesizează imediat terminologia care poate fi ambiguă pentru omul simplu, fără a abuza de informații gramaticale sau etimologice ce nu pot fi reținute cu ușurință.

Astfel, arată că termenul ὁρασις „vedenie” se referă nu doar la imaginea unor obiecte materiale apărute în mod minunat înaintea ochilor, ci și la vederea în duh a celor viitoare printr-un mod de auzire diferit decât cel obișnuit, adică la profeție în sine⁴³. Chemarea cerului și a pământului ca martori la judecata lui Dumnezeu cu poporul Său nu se referă, cum presupune Fer. Ieronim, la locuitorii cerului și ai pământului, ci este o exagerare folosită adesea de profeți spre a indica prin contrast adâncul răutății iudeilor, că cei cinstiți cu rațiune au ajuns mai puțin dispuși să asculte Cuvântul Domnului decât obiectele neînsuflețite și animalele iraționale⁴⁴. Termenul ἄνομοι „fărădelege”, prin care sunt caracterizați iudeii este foarte bine ales, mai potrivit decât παράνομοι,

⁴³ *Comentariu la Isaia 1, 1*, p. 28.

⁴⁴ *Comentariu la Isaia 1, 2*, p. 32.

„călcători de lege”, întrucât aceștia se comportau întru totul asemenea celor ce nu aveau lege deloc, nu ca unii ce aveau cunoștință de lege, dar o încălcau uneori⁴⁵. De asemenea, expresia „mâini pline de sânge” ilustrează mult mai bine patima uciderii în care stăruiau de vreme îndelungată, decât dacă i-ar fi numit simplu „ucigași”⁴⁶. Utilizarea formei verbale de imperfect ἐκράζων, „strigau”, și nu aorist ἐκέκραξαν, „au strigat”, ne arată că îngerii strigau continuu, fără încetare: „Sfânt, sfânt, sfânt e Domnul Savaot”⁴⁷. Termenul δόξα, „slavă”, ce are multiple semnificații în limba greacă, se referă în contextul proorocii rostite de îngeri la cunoașterea lui Dumnezeu de către toate popoarele pământului⁴⁸. Numirea cetății Ierusalimului πόρνη, „desfrânată”, nu se referă la desfrânarea trupească, ci la idolatrie, precum reiese din opusul πόλις πιστή, „cetate credincioasă”⁴⁹. Odihnirea dreptății în Ierusalim indică figurat faptul că era înrădăcinată în inimile tuturor locuitorilor, fiind urmată cu râvnă⁵⁰. Numele „cetatea dreptății” ca și numele „Emanuel” nu este propriu, ci este dat de înțelesul faptelor⁵¹. Numele „Serafim” și „Iașub” le tâlcuiește din ebraică fiind deosebit de semnificative pentru înțelegerea textului⁵². Cuvântul νεοφύτων, „neofit”, vine de la verbul φυτεύσαι, „a sădi”, dar trebuie înțeles din context a se referi la catehizare⁵³. Utilizarea verbului κολοφάομαι, „a spicui”, cu referire la strângerea birurilor și nu „a cere” sau alt verb, sugerează fin lăcomia plină de cruzime a celor ce făceau aceasta, întrucât se

⁴⁵ Comentariu la Isaia 1, 4, p. 35.

⁴⁶ Comentariu la Isaia 1, 15, p. 43.

⁴⁷ Comentariu la Isaia 6, 3, p. 127.

⁴⁸ Comentariu la Isaia 6, 3, p. 128.

⁴⁹ Comentariu la Isaia 1, 21, p. 47.

⁵⁰ Comentariu la Isaia 1, 21, p. 47.

⁵¹ Comentariu la Isaia 1, 26, p. 51.

⁵² Comentariu la Isaia 6, 2 și 7, 3-4, pp. 125 și 149.

⁵³ Comentariu la Isaia 3, 4, p. 81.

asemănau cu cei care adună spicele după treierat și care de obicei nu lasă nimic în urmă pe câmp⁵⁴.

Sfântul Ioan refuză smerit utilizarea în exces a alegoriilor, fără însă să numească pe cineva din cei împotriva cărora polemiza. Astfel, de vreme ce textul „negustorii tăi amestecă vinul cu apa” permitea foarte bine interpretarea literală, respinge ferm sensul anagogic după care argintul s-ar referi la Cuvântul lui Dumnezeu, iar vinul la învățătura corectă diluată de propriile teorii greșite⁵⁵.

Sfântul Ioan se limitează în comentariu la sensul istorico-literal chiar și atunci când este vorba de interpretări alegorice acceptate de majoritatea exegeților creștini și pe care el însuși le aprobă în alte scrieri, cum ar fi spre exemplu înțelegerea cărbunelui de pe jertfelnic luat de serafimi cu cleștele ca simbol al Sfintelor Taine⁵⁶.

Însă atunci când logica textului și intenția Autorului nu permite decât interpretare mesianică, aduce argumente din tot Vechiul Testament în sprijinul interpretării pe care o apără, ca să nu poată fi combătut nici de iudei, nici de păgâni⁵⁷.

Cu privire la profeția mesianică clasică: „Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele Lui Emanuel”⁵⁸, spre deosebire de Eusebiu al Cezareei sau Fer. Ieronim, Sfântul Ioan evită să-și dea cu părerea legat de folosirea persoanei a II-a singular la Isaia „vei chema numele Lui Emanuel” și nu a III-a plural ca la Mt. 1, 23, întrucât nu era ziditor pentru credincioși. În schimb, analizează cu deosebită atenție rolul articolului hotărât în limba greacă pentru a demonstra că nu o oarecare tânără, ci Fecioara, acea persoană

⁵⁴ Comentariu la Isaia 3, 12, pp. 87-88.

⁵⁵ Comentariu la Isaia 1, 22, p. 47.

⁵⁶ A se compara Comentariu la Isaia 6, 7, p. 130 și „Omilia a VI-a la Ozia”, pp. 249-251.

⁵⁷ Comentariu la Isaia 2, 1-4, pp. 54-65.

⁵⁸ Mt. 1, 23 Is. 7, 14.

unică și binecunoscută din multe alte profeții este cea care va lua în pânțece, fiindcă evanghelistul nu întâmplător utilizează articolul când zice: ὁ Λόγος, ὁ Χριστός, ὁ προφήτης. Aduce nenumărate argumente logice și lingvistice pentru a dovedi că în acest pasaj traducerea Septuagintei este cea corectă și nu cea din versiunile Aquila, Symmachus, Theodotion⁵⁹.

Comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la Isaia este una dintre cele mai remarcabile capodopere exegetice vechi-testamentare, deosebindu-se de toate celelalte comentarii patristice prin trasăturile specifice scrierilor sale: subtilitatea, profunzimea și logica ideilor susținute, cursivitatea, eleganța și frumusețea stilului, discernământul, prudența și dragostea cu care alege bucatele potrivite pentru ospățul duhovnicesc al cititorilor săi, maturitatea și înălțimea duhovnicească a învățăturilor, care sunt la fel de vii și de mișcătoare pentru orice fiu al Bisericii din toate timpurile.

Traducerea textului de față a fost efectuată după ediția critică *Sources Chrétiennes*, no. 304, Jean Chrysostome, *Commentaire sur Isaïe*, texte critique et notes par J. Dumontier, Les Éditions du CERF, Paris, 1983.

Ingrid Bauer

Prolog

Importanța deosebită a acestui profet se poate vedea de la sine, dar Sfântul Pavel o arată desăvârșit, ca unul care cunoaște cel mai exact virtuțile lui, de vreme ce vorbește într-un Duh atât de înalt. Căci, subliniind libertatea de limbaj a lui Isaia, cugetul neatârnat, înălțimea gândirii sale și multa limpezime din profeția privitoare la Hristos, pe acestea toate le-a înfățișat printr-un singur cuvânt, zicând: „Isaia îndrăznește și zice: «Am fost aflat de cei ce nu Mă căutau și M-am făcut arătat celor ce nu întrebau de Mine»”¹. Mare este și compătimirea lui [Isaia]. Nu numai că se ridică împotriva nebuliei poporului și nu numai că le vestește cu multă îndrăznire că vor fi loviți de necazuri viitoare, ci chiar în nenorocirile² lor se îndurera și suferea nu mai puțin decât cei ce căzuseră în ele și se tânguia mai amarnic decât cei prinși de ele. Căci așa este obiceiul, putem spune, al tuturor profeților și al tuturor sfinților. Căci prin dispoziția lor iubitoare față de cei conduși de ei, puneau cu mult în umbră dragostea părintească și depășeau cu mult tirania firii. Căci nimeni, absolut nimeni nu a ars vreodată de dragoste pentru fii atât de mult precum aceștia care își dădeau sufletul pentru cei conduși de ei, plângând, tânguindu-se, rugând pe Dumnezeu pentru cei ce pătimeau rele, fiind duși în robie împreună cu ei, împărțându-le chinurile, toate făcându-le și pătimindu-le, ca să îi smulgă și din mânia de sus, și din năvala nenorocirilor. Căci nimic nu este

¹ Rom. 10, 20; Is. 65, 1.

² Cuvântul περιστάσεις, cu sensul de „nenorocire, împrejurări nefaste”, aparține vocabularului stoic, cf. Epictet, și s-a păstrat cu acest sens și în literatura creștină bizantină.

⁵⁹ *Comentariu la Isaia* 7, 14, pp. 145-150.

atât de potrivit pentru primirea puterii, cât faptul de a avea un suflet filosof³ și compătitor. De aceea și pe marele Moise Dumnezeu l-a urcat pe scaunul ocârmuirii poporului, fiindcă mai întâi a arătat prin faptele lui iubire părintească față de popor și după aceea zicea: „De vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i, iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris”⁴. Și Isaia însuși, văzându-i pe ei pierduți zicea: „Lăsați-mă să plâng cu amar, nu vă osteniți să mă mângâiați pentru zdrobirea fiicei poporului meu”⁵. Iar Ieremia a alcătuit plângeri lungi când cetatea a fost cucerită⁶. Iar Iezechiel a plecat cu ei în robie și socotea că străinătatea și exilul erau mai ușoare decât propria lui patrie⁷, având drept cea mai mare mângâiere în nenorocire faptul de a fi alături de cei deznădăjduiți și de a îndrepta lucrurile celorlalți. Și Daniil, pentru întoarcerea lor a rămas să postească douăzeci de zile și mai multe chiar, și și-a arătat toată râvna, rugându-L pe Dumnezeu să îi slobozească pe ei din amara robie. Și fiecare dintre sfinți prin aceasta se arată strălucind. La fel și David, văzând acea urgie dumnezeiască adusă asupra poporului, a chemat plaga asupra lui însuși, zicând: „Eu, păstorul, am păcătuit și eu am făcut fărădelegea, dar aceștia, turma, ce-au făcut? Fie mâna Ta asupra mea și asupra casei tatălui meu”⁸. Dar și Patriarhul Avraam, el însuși fiind de parte de rele și neavând nimic comun cu relele care aveau să se abată asupra celor din Sodoma, ca și cum ar fi căzut el însuși în mijlocul chinurilor acestora, așa se ruga lui Dumnezeu și Îl chema și nu contenea să facă și să spună orice, numai să dezlege cumplită arderea aceea, dacă Dumnezeu,

³ Cf. Platon, *Gorgias* 513 A; *Republica*, VI 487, 2.

⁴ Ieș. 32, 32.

⁵ Is. 22, 4.

⁶ Plâng. Ier. 1, 5.

⁷ Iez. 1, 1.

⁸ II Reg. 24, 17. *Septuaginta*.

lăsându-l pe el, n-ar fi plecat⁹. Iar cât despre cei din Noul Testament, au arătat o și mai mare virtute decât aceasta, fiindcă s-au bucurat de și mai mare har și au fost chemați la lupte și mai mari. De aceea și Sfântul Petru, auzindu-L pe Hristos spunând că intrarea în Împărăția cerurilor este foarte grea pentru cei bogați, s-a tulburat și s-a cutremurat și l-a pus această întrebare, zicând: „Atunci cine poate să se mântuiască?”¹⁰, deși cu privire la propria lui situație avea îndrăznire. Căci profeții nu urmăreau cele ale lor, ci se îngrijeau de cele ale lumii întregi. Dar și Sfântul Pavel ne arată aceasta prin toate epistolele lui, căci nici pe Hristos nu răbda să-L vadă mai înainte de mântuirea oamenilor, astfel zicând: „[Doresc] să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos, și aceasta este cu mult mai bine, dar este mai de folos pentru voi să zăbovesc în trup”¹¹. Un asemenea caracter păzește și acest prooroc al nostru, și spunând hotărârile lui Dumnezeu cu multă îndrăznire, și certându-i pe cei ce păcătuiau, și rugându-L neîncetat pe Cel ce Se mâniase împotriva lor. Și aceasta mai cu seamă se poate vedea la sfârșitul profeției, dar acum este necesar să începem cu începutul.

⁹ Cf. Fc. 18, 20-23.

¹⁰ Lc. 18, 26.

¹¹ Filip. 1, 23-24.

Capitolul I

1. *Vedenie pe care a văzut-o Isaia.* Vedenie numește profeția, fie pentru că a văzut cu vederea multe dintre cele ce aveau să se întâmple – precum a văzut și Miheia poporul împrăștiat¹² și Iezechiel, robia și fărâdelegea celor ce se închinau soarelui și lui Tamuz¹³, fie din pricina auzului proorocilor care le vine lor de la Dumnezeu și care nu este cu nimic mai prejos de vedere, dar care este tot atât de convingător ca și vederea, ceea ce la cei pământești nu este cu putință. Că auzea într-un alt chip decât auzeau ceilalți oameni, ascultă ce zice: „[Dumnezeu] mi-a dat ureche să aud”¹⁴. Dar face și cuvântul vrednic de crezare atunci când zice vedenie, și trezește atenția ascultătorului și trimite la Cel ce i-a arătat evenimentele. Căci este obiceiul tuturor celor ce transmit cuvintele lui Dumnezeu să stabilească mai înainte de toate că ei nu spun nimic de la ei înșiși, ci că cele spuse sunt descoperiri dumnezeiești și scrieri coborâte din cer. La fel zice și David: „Limba mea este trestie de scriitor ce scrie degrab”. Ca să nu socotești, așadar, că scrierile sunt ale condeiului, ci ale dreptei care ține condeiul, adică nu a limbii lui David, ci a harului care o mișcă. Dar și celălalt profet

¹² Sfântul Ioan are în vedere aici intervenția Profetului Miheia, în timpul campaniei lui Ioasafat și al lui Ahab împotriva Ramot-Galaadului, III Reg. 22, 17, acest profet nu are nimic comun cu Profetul Miheia, care a trăit un secol mai târziu, în secolul al VIII-lea sub domnia lui Ahaz.

¹³ Cf. Iez. 3, 15; 8, 14-16. Se știe că Tamuz este zeul fertilității în religia babiloniană.

¹⁴ Is. 50, 4.

spune același lucru, arătând că „Păstor de capre eram și tăietor de sicomore”¹⁵, ca nu cumva cineva să atribuie cele spuse înțelepciunii omenești. Tot așa și acestuia nu i-a fost de ajuns numai atât, ci a mai adăugat și altceva, zicând: „Iar eu m-am umplut de putere în Duhul Domnului, de judecată și de tărie”¹⁶. Nu numai că harul îi înțelepțește pe aceștia, ci îi face și mai puternici, nu la constituția trupului, ci la caracter. Căci aveau de înfruntat un popor nerușinat, iute la mânie și însetat de sânge proorocesc și cugetând mereu ucideri de sfinți și atunci, pe bună dreptate profeții aveau nevoie de multă putere, astfel încât să nu fie vătămată negrăita lor tărie. Pentru aceea îi spune lui Ieremia: „Te-am pus pe tine ca pe un stâlp de fier și ca pe un zid de aramă”¹⁷. Iar lui Iezechiel: „În mijlocul scorpiilor vei locui, să nu te temi de ei, nici să te înfricoșezi înaintea lor”¹⁸. Iar Moise când a fost trimis de Dumnezeu, mi se pare mie că s-a lepădat nu atât de frica lui faraon, cât mai ales de frica poporului iudeilor. Vorbind cu Dumnezeu, după ce l-a părăsit pe barbar, căuta cu multă sânguință să afle ce trebuie să spună către ei în caz că nu l-ar fi crezut că ar fi venit de la Dumnezeu. Și a primit semnele, pentru încredințarea acelora. Și aceasta în chip foarte potrivit. Căci dacă de un singur om s-a temut atât¹⁹, deși i-a făcut bine, ce trebuie să fi simțit gândindu-se la poporul acela neorânduit? De aceea a primit nu numai Duhul înțelepciunii, ci și Duhul puterii și a zis: „Și m-am umplut de putere în Duhul Domnului și al judecății și al tăriei”. Iar altul zice:

¹⁵ Amos 7, 14.

¹⁶ Mih. 3, 8.

¹⁷ Ier. 1, 18.

¹⁸ Iez. 2, 6.

¹⁹ Barbarul la care se referă este faraonul Egiptului. Dialogul cu Dumnezeu are loc pe Horeb (3, 1-4, 17). Teama lui Moise era aceea de a nu fi denunțat lui faraon ca ucigaș de către un compatriot iudeu, care fusese martor la uciderea egipteanului de către Moise, cf. Ieș. 2, 11-15.

„Și a fost Cuvântul Domnului către Jeremia <fiul> lui Helchias”²⁰. Și altul iarăși: „Prevestire despre Ninive. Cartea vedeniei lui Naum Elcheseul”²¹. Și acesta arată și el, printr-o altă expresie, același lucru cu cei dinainte numind „prevestire”²² stăpânirea Duhului Sfânt. Fiindcă toți cei stăpâniți de Duhul Sfânt au spus astfel cele ce spuneau, numind cu acest nume (i.e. *λήμματα* = primire) energia harului. De aceea și Sfântul Pavel pretutindeni în fruntea Epistolelor sale adaugă numele apostoliei (= trimitere), ceea ce și profeții fac prin faptul că spun vedenie, și cuvânt, și prevestire, și vorbire; același lucru îl face și Pavel prin numele de apostolie. Căci așa cum cel ce spune vedenie și Cuvântul Domnului nu spune propriile sale cuvinte, la fel și cel ce se numea pe sine apostol nu învăța de la sine însuși, ci porunceea cele ce a fost trimis [să le poruncească]. Căci vrednicia apostolului tocmai aceasta înseamnă, să nu adauge nimic de la sine. De aceea și Hristos zicea: „Nici învățători să nu vă numiți pe pământ căci Învățătorul vostru Unul este, Cel din ceruri”²³, arătând că orice început al dogmelor date nouă își are rădăcina de sus, de la Stăpânul cerurilor, chiar dacă cei care slujesc celor spuse sunt oameni.

Pe care a văzut-o Isaia. Dar cum văd profeții cele ce le văd nu este al nostru a spune, căci nu este cu puțință a tâlcui în cuvânt modul vederii, ci numai acela cunoaște limpede care a aflat-o prin experiență. Căci dacă faptele și pătimirile firii adeseori nimeni nu le poate descrie prin cuvânt, cu atât mai mult nu poate descrie cineva modul lucrării Duhului. Iar

²⁰ Ier. 1, 1.

²¹ Naum 1, 1.

²² Gr. *λήμματα*, înseamnă orice este primit. Sfântul Ioan tâlcuiește astfel acest sens al cuvântului arătând că vedenia este primită de la Duhul Sfânt și insistă asupra inspirației divine a textului profetic.

²³ Mt. 23, 10. Citat aproximativ, probabil Sfântul Ioan citează din memorie.

dacă trebuie să îndrăznim să ne folosim de imagini obscure nu este pentru a înfățișa ceva limpede, ci a le prezenta ca în ghicitură²⁴. Mi se pare mie că același lucru se întâmplă și cu profeții. Căci dacă firea apelor curate, primind razele de soare, devine strălucitoare, la fel și sufletele profeților, curățite mai întâi prin propria virtute, primesc darul Duhului Sfânt și devin asemenea cu strălucirea aceea, și astfel primesc cunoștința celor viitoare.

Fiul lui Amos. Pentru ce oare pomenește de tatăl său? Fie din pricina omonimiilor, fie pentru a ne învăța că originea obscură²⁵ a tatălui nu umbrește cu nimic virtutea fiului, și că noblețea nu înseamnă a se trage din neam mare, ci faptul de a deveni ei înșiși oameni mari. Căci el fiind dintr-un părinte neînsemnat a devenit mai strălucitor decât toți, strălucind prin înălțimea propriei virtuți.

Pe care a văzut-o împotriva Iudeii și împotriva Ierusalimului. Pentru ce pomenește separat pe fiecare dintre aceste două locuri? Fiindcă și pedepsele vor fi date separat și în împrejurări diferite. Căci și Dumnezeu a rânduit aceasta cu înțelepciune să nu îi piardă pe toți dintr-odată, ci încet și treptat, astfel încât prin pedeapsa celor siliți să plece în robie, cei rămași să devină mai înțelepți. Căci dacă nu se folosesc cum trebuie de leac, vina nu este a medicului, ci a celor suferinzi. Dumnezeu face aceasta dintotdeauna și în fiecare neam: pe cei care au păcătuit împreună aceleași păcate nu îi și pedepsește împreună, altminteri, întreg neamul nostru ar fi fost nimicit demult. Celor cărora le cere socoteală încă de aici, le face pedeapsa mai ușoară dincolo, iar celor din aceeași generație cu ei le dă cel mai mare prilej pentru schimbarea în mai bine a vieții lor. Dar pe cei ce nu vor să câștige ceva nici din propria pedeapsă, nici dintr-o asemenea iconomie a lui

²⁴ I Cor. 13, 12.

²⁵ Gr. *ευστελεια*, lit. „ieftinătate, lipsă de însemnătate, nimicnicie”, dar în text se referă la originea obscură a profetului.

Dumnezeu, îi păstrează pentru înfricoșata și necruțătoarea zi a judecății.

Pe vremea domniei lui Ozia și Ioatam și Ahaz și Iezechia care au domnit în Iudeea. Aducă în mod necesar și timpul, trimițându-l pe ascultătorul iubitor de osteneală la istoria faptelor. Căci astfel profeția va fi mai ușor de reținut și mai limpede, dacă vom afla în ce situație erau și pentru ce răni ale iudeilor pregăteau profeții leacurile.

2. *Ascultă, cerule, și ia aminte, pământule, că Domnul a grăit.* Începutul este plin de multă mânie. Căci dacă mânia profetului nu ar fi năprasnică și nespūsă, nu și-ar întoarce cuvântul spre elemente, lăsându-i deoparte pe oameni. Dar face aceasta nu numai ca să-și arate mânia ci, prin multa exagerare, [vrea] să-i întoarcă pe cei ce vor auzi, arătând că oamenii cei cinstiți cu rațiune și cuvânt sunt mai rău dispuși [să audă cuvântul lui Dumnezeu] decât firea elementelor nesimțitoare. Acesta este obiceiul și altor profeți să facă. De aceea și profetul trimis la Ieroboam, lăsându-l la o parte pe regele la care a fost trimis, se adresează jertfelnicului de piatră²⁶. Și Ieremia cheamă pământul zicând: „Pământule, pământule, scrie-l pe bărbatul acesta ca pe un bărbat izgonit”²⁷. Și altul iarăși zicea: „Ascultați văilor și voi, temelii ale pământului”²⁸.

Fii am născut. Nu le vorbește despre binefacerea comună pentru toți oamenii, care este faptul de a se naște, ci despre o binefacere specială, care este faptul de a naște fii²⁹.

²⁶ Cf. III Reg. 13, 1-2.

²⁷ Ier. 22, 29-30. *Septuaginta*.

²⁸ Mih. 6, 2.

²⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază aici deosebirea între binecuvântarea filiației trupești pe care au primit-o toți oamenii prin Adam „Creșteți și vă înmulțiți” (Fc. 1, 28), respectiv binecuvântarea filiației spirituale „să facem om după chipul și asemănarea Noastră” (Fc. 1, 26), prin care Dumnezeu a hărăzit celor care aveau să creadă și să împlinească voia Lui, putere să se facă fii ai Lui după har (In 1, 12), și arată că,

Căci pretutindeni Dumnezeu începe prin binefaceri: plămându-l pe om, de la început l-a cinstit pe el, mai înainte chiar de a exista, zicând: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră”³⁰, iar în Noul Testament încă și mai mult, căci i-a cinstit prin baia nașterii din nou³¹ nu numai pe cei care nu au făcut nimic pentru asta, ci încă au săvârșit mii de răutăți. La fel putem vedea și aici că i-a cinstit cu înfierea³² pe cei care nu numai că nu au făcut nimic vrednic de ea, ci au și păcătuit. Fiindcă i-a cinstit mai înaintea ostenelilor, nu îi lipsește de cinste nici după ostenele, ci și atunci dăruiește mai mari răsplătiri³³.

Și i-am crescut. Printr-un singur cuvânt parcurge cele din Egipt, cele din pustie, cele din Palestina. Căci acesta este obiceiul lui Dumnezeu ca din pricina mulțimii binefacerilor să nu zăbovească în amănunt asupra istorisirii evenimentelor.

Dar ei M-au lepădat pe Mine. Au călcat legea Mea, zice, și poruncile mele le-au părăsit.

în acest caz, expresia „fii am născut” se referă la acest tip de naștere din Duhul. Dumnezeu a numit și în alt loc pe fiii lui Israel „fiul Meu, întâi-născutul Meu” (Ieș. 4, 22) din cauza alegerii și a binecuvântării speciale moștenite de la patriarhii Avraam, Isaac și Iacov, prin care au fost chemați la o viețuire mai înaltă, potrivită făgăduințelor ce aveau să fie dobândite după întruparea Fiului lui Dumnezeu. Sfântul Chiril al Alexandriei precizează că prin acest „fii am născut” nu trebuie să înțelegem că iudeii deja dobândiseră înfierea. Fericitul Ieronim apreciază mai mult verbul folosit în textul masoretic „יְבִלְדֵנִי” care s-ar traduce mai degrabă cu „am înălțat”, „am preamărit”, decât cu „am născut”, deși, după părerea noastră, traducătorul inspirat al *Septuagintei* a indicat foarte corect, prin verbul „a naște”, înălțimea darului și a chemării de care s-a învrednicit poporul ales. În ebraică sensul e același: „I-am preamărit la cinstea de fii și le-am purtat de grijă”.

³⁰ Fc. 1, 26.

³¹ Tit 3, 5.

³² Rom. 8, 23; Gal. 4, 5.

³³ II Tim. 2, 5; Evr. 10, 32.

3. *Boul cunoaște pe cel ce l-a dobândit și măgarul ieslea stăpânului său.* Comparațiile fac învinuirea mai mare, mai ales când termenii de comparație sunt inegali. Precum zice și Hristos: „Bărbații niniviteni se vor ridica la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi”³⁴ și iarăși „regina de la miazăzi se va ridica la judecată și va osândi neamul acesta, fiindcă a venit de la marginile pământului, ca să asculte înțelepciunea lui Solomon”³⁵. Și Ieremia zice iarăși: „Duceți-vă în insulele Chittiim și vedeți, trimiteți în Chedar și aflați dacă își schimbă neamurile dumnezeii lor, dar poporul Meu și-a schimbat slava lui cu ceea ce nu-i va fi de folos”³⁶. Arată că legea nu este împovărătoare și că măsura pe care o cere de la oameni este ușor și animalelor să o împlinescă, chiar celor mai fără de minte dintre ele. Dar va spune cineva că acelea au în firea lor faptul de a-și recunoaște stăpânul. Este cu puțință ca cele împlinite prin fire de animale să fie împlinite și de noi prin liberă alegere.

Cunoaște boul pe cel ce l-a dobândit. Nu le pune lor dinainte mărimea darului, ci, prin exagerarea răutății lor, mărește învinuirea. Căci așa cum invocă elementele pentru rușinarea [iudeilor], tot așa și aici îi compară nu cu oamenii, ci cu dobitoacele înseși și încă cu cele mai lipsite de minte și îi arată mai răi și decât acelea. La fel face și Ieremia, dând exemplu turtureaua și rândunica³⁷, iar Solomon trimite pe cel ce trăiește o viață trândavă, când la albină³⁸, când la furnică³⁹.

Dar Israel nu M-a cunoscut. Mărimea răutății este când cei de aproape, după atâta cinste, toți dintr-odată dezertează la răutate. Nu a zis Iacob, ci Israel, astfel încât prin virtutea

³⁴ Lc. 11, 32.

³⁵ Lc. 11, 31.

³⁶ Ier. 2, 10-11.

³⁷ Ier. 8, 7.

³⁸ Înț. Sir. 11, 3.

³⁹ Pilde 6, 6-8.

strămoșului să arate și mai mare încă nerecunoștința urmașilor. Căci acela prin virtutea sufletului și-a atras binecuvântarea asupra numelui⁴⁰, iar ei au lepădat-o prin călcarea legii.

Poporul meu nu M-a priceput. Pe mine, zice, Cel ce sunt mai strălucitor ca soarele.

4. *Vai ție, popor păcătos.* Și acesta este obiceiul profetilor să plângă pe cei bolnavi incurabil. La fel face și Ieremia pretutindeni, la fel și Hristos când zice: „Vai ție, Horazine, vai ție, Betsaida”⁴¹. Fiindcă și acesta este un chip al învățaturii. Căci pe cel pe care nu l-a câștigat cuvântul, pe acesta adeseori l-a îndreptat plânsul.

Popor plin de păcate. Încă o adăugire la învinuire, faptul că toți s-au abătut și încă mult.

Sămânță rea. Nu învinuiește nașterea lor, ci arată că sunt răi încă de la prima vârstă. Căci așa cum și Ioan zicea: „Șerpi, pui de vipere”⁴², și nu necinstea firea însăși, căci altfel nu ar fi spus „Faceți roade vrednice de pocăință”⁴³, dacă ar fi fost astfel [șerpi] prin fire și din naștere, la fel și aici, când zice: *sămânță rea* nu învinuiește nașterea lor.

Fiii fărădelegii. Nu a spus călcători de lege, ci *fără de lege*, nefiind cu nici un chip mai buni decât cei care nu au primit legea deloc. Dar arată diferența alegerii.

L-ați părăsit pe Domnul și L-ați întărâtat spre mânie. Într-adins spune aceasta. Numele Domnului era de ajuns ca să îi acuze. Lucru de care îi învinuiește și Ieremia, zicând că și de El s-au lepădat și de demoni s-au lipit⁴⁴.

Pe Sfântul lui Israel. Mare este și învinuirea aceasta, fiindcă fiind Stăpânul comun al tuturor, atunci S-a făcut cunoscut numai lor.

⁴⁰ Fc. 32, 29.

⁴¹ Mt. 11, 21.

⁴² Mt. 3, 7.

⁴³ Mt. 3, 8.

⁴⁴ Bar. 4, 7-8.

5. *Întorsu-I-au spatele*⁴⁵. *Cu ce să mai fiți loviți, voi care adăugați fărădelege?* Mare este osândirea, când nici de pedepse nu mai sunt buni. Și pedeapsa este tot un chip al binefacerii⁴⁶. Căci nici nu puteau spune că i-a cinstit și le-a adus binefaceri, dar i-a părăsit de îndată ce au păcătuit. Prin cinstiri, îi atrăgea și prin frica de pedeapsă, îi înțelepțea, dar ei în ambele au rămas bolnavi incurabili. Le-a arătat tot chipul vindecării, tăindu-i și arzându-i, dar nici așa nu au cedat cele ale bolii, ceea ce mai ales este semnul unei boli incurabile, faptul de a nu putea primi leacul.

6. *Tot capul, spre durere și toată inima, spre întristare. Din creștet până în tălpi nu este nimic întreg, nici rană, nici vânătăie, nici plăgi pline de puroi.* Apoi spune pedepsele și osândirile. Și acesta este tot un chip al binefacerii și al cinstei aduse lor. Pe toți, zice, i-am vătămat și i-am aruncat în întristare. Dacă tot capul este spre durere, cum atunci nu este nici rană, nici vânătăie? Rana se arată ca rană când restul trupului este sănătos, dar când tot trupul este plin de răni, rana nu se mai poate vedea. Aceasta vrea să arate profetul, că întreg trupul era tot numai o rană și că nu era aici un loc sănătos, iar dincolo o rană, ci tot era plin de puroi, tot numai o rană.

Nu este loc să pui un leac. Aceasta este încă și mai grav decât cel dintâi. Căci nu faptul de a fi bolnav este atât de dureros, ci faptul de a nu-l putea vindeca pe cel bolnav și mai ales când ai un asemenea doctor.

Nici untdelemn, nici legători. Ca să-și facă și mai impresionant cuvântul, rămâne la aceeași metaforă, căci acesta este punctul culminant.

7. *Pământul vostru este pustiu.* Acestea nu le vestește ca fiind fapte trecute, ci le prevestește ca fapte care vor avea loc. Profeții se folosesc de acest obicei, în același timp înspăimântând

⁴⁵ Din *Septuaginta* lipsește: *Întorsu-I-au spatele*.

⁴⁶ *Gorgias*, 527 B.

pe ascultător și arătând puterea adevărului propriu. Căci așa cum nu este cu puțință ca faptele trecute să nu fi avut loc, tot așa nu este cu puțință să nu se întâmple cele viitoare vestite de profeți, afară numai dacă se vor pocăi cei ce urmează a fi pedepsiți.

Cetățile voastre arse în foc. Căci nu le-a șters pe acestea cu totul de pe fața pământului, ci a lăsat în picioare rămășițele focului barbar ca să poată mai vârtos să izbească privirea celor ce priveau.

Țara voastră în fața ochilor voștri o mănâncă străinii și este pustiită și răscolită de popoare străine. Mai mare este nenorocirea când ei sunt spectatori ai propriei nenorociri și când nu află acestea numai din auzite.

8. *Și va fi părăsită fiica Sionului ca o colibă într-o vie, ca un bordei într-o bostănărie.* Mare importanță au imaginile, mai ales cele din Scriptură, pentru descrierea celor spuse. Numește Ierusalimul fiica Sionului, pentru faptul că este așezat la poalele muntelui. *Ca o colibă într-o vie, ca un bordei într-o bostănărie.* Când roadele au fost luate și când lucrătorii au fost duși în robie, de prisos, așadar, este construcția cetății.

*Ca o cetate împresurată*⁴⁷. Aceasta este o aluzie la slăbiciunea lor și la părăsirea lor [de către Dumnezeu]. Căci atunci când nu este nimeni să ajute, atunci ești silit să te închizi, contând numai pe siguranța zidurilor.

9. *Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat nouă o sămânță, ca Sodoma ne-am fi făcut și cu Gomora ne-am fi asemuit*⁴⁸. Este obiceiul profeților ca pururea să spună nu numai cele pe care urmează să le pătimească cei ce au păcătuit cumplit, ci și cele pe care erau vrednici să le pătimească, ca să știe să aducă lui Dumnezeu multe mulțumiri chiar în timpul pedepselor, fiindcă nu li s-a dat o pedeapsă pe măsura greșelilor, ci una cu mult

⁴⁷ Is. 1, 8.

⁴⁸ Is. 1, 9.

mai mică. Aceasta, aşadar, spune şi aici, că păcatele lor nu cereau numai pedepsele pomenite, ci nimicirea completă şi pieirea totală a întregului popor, ceea ce s-a întâmplat şi cu sodomitenii. Dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu nu a îngăduit să se întâmple aceasta, aducând o pedeapsă cu mult mai mică faţă de mărimea păcatelor. Dar fiindcă mare este înrudirea dintre Vechiul Testament şi cel Nou, pe bună dreptate şi Sfântul Pavel se foloseşte de această imagine. Încă el o face într-un mod şi mai potrivit decât profetul. Căci aşa cum în vremea aceea, dacă nu ar fi fost mare mila lui Dumnezeu, toţi ar fi fost nimiciţi⁴⁹, tot aşa şi în vremea venirii lui Hristos, dacă nu s-ar fi arătat cele ale harului, toţi ar fi pătimit răni mai cumplite decât acestea. *Dar ne-a lăsat nouă o sămânţă*, vorbeşte despre cei izbăviţi din robie.

10. *Ascultaţi cuvântul Domnului, voi, conducători ai Sodomei! Luaţi aminte la legea Dumnezeului nostru, voi, popor al Gomorei*⁵⁰. Fiindcă a spus că erau vrednici să pătimească cele ale sodomitenilor⁵¹, arată şi că pe cele ale Sodomei le-au îndrăznit. Pentru aceea îi numeşte pe ei cu o numire comună. Dacă nu ar fi aşa, atunci nici cuvântul nu ar avea pricină. Că aici nu se referă la sodomiteni, ci la iudei, numindu-i pe ei cu aceeaşi numire, o arată cele spuse după aceea. Căci pomeneşte de jertfe şi de prinoase şi de celelalte ceremonii din lege, de care nici urmă nu era la sodomiteni. Prin *luaţi aminte la legea Dumnezeului nostru* înţelege muştrarea.

11. *La ce Îmi foloseşte Mie mulţimea jertfelor voastre?* zice Domnul. *Sunt sătul de arderile de tot cu berbeci şi nu mai vreau grăsime de miei, sânge de tauri şi de ţapi.* Întreg Psalmul 49 se aseamănă cu locul acesta numai că este ţesut din cuvinte diferite, dar din aceleaşi înţelesuri. „Chema-va cerul de sus

⁴⁹ Rom. 9, 29.

⁵⁰ Is. 1, 10.

⁵¹ Fc. 19, 24-28.

şi pământul ca să judece pe poporul său⁵² este acelaşi lucru cu „Ascultă, cerule, şi ia aminte, pământule, că Domnul a grăit⁵³ şi celelalte asemenea. Căci aşa cum David zice „Nu pentru jertfele tale te voi muştra, căci arderile de tot ale tale înaintea Mea sunt pururea⁵⁴. La fel zice şi Isaia: *La ce îmi foloseşte Mie mulţimea jertfelor voastre?* zice Domnul. Şi iarăşi David zice: „Nu voi primi din casa ta viţei, nici din turmele tale ţapi⁵⁵. Iar Isaia: „Nu vreau arderile de tot cu berbeci şi grăsimea mieilor şi sângele taurilor şi al ţapilor⁵⁶. Dar fiindcă erau învinuiţi neîncetat că erau lipsiţi de orice altă virtute şi ei în loc de orice altă apărare, aduceau înainte jertfele, ca unii care le săvârşeau neîncetat, pe bună dreptate, fiecare dintre cei doi profeţi⁵⁷, sau mai degrabă toţi ceilalţi profeţi, le înlătură şi această apărare. Pentru aceea este limpede că aceste jertfe nu trebuiau aduse în primul rând pentru ele însele, ci ca o pedagogie care trebuia să îi ducă la un alt mod de viaţă. Dar cum nu se îngrijeau deloc de cele absolut necesare [virtuţii], ocupându-se exclusiv cu jertfele, Dumnezeu zice că nici pe acestea nu le va mai încuviinţa⁵⁸.

⁵² Ps. 49, 5.

⁵³ Is. 1, 2.

⁵⁴ Ps. 49, 9.

⁵⁵ Ps. 49, 10.

⁵⁶ Is. 1, 11.

⁵⁷ Adică şi Isaia, şi David.

⁵⁸ Gr. προσίεσθαι, „a veni către, a se apropia, a fi de acord, a primi”, dificil de tradus în context. Interpretarea noastră se sprijină şi pe alte texte din Sfântul Ioan Gură de Aur pe aceeaşi idee. În alte locuri, în special în *Omiliile la Psalmi*, Sfântul Ioan interpretează jertfele din Vechiul Testament ca fiind numai o îngăduinţă a lui Dumnezeu spre îndreptare, spre întoarcerea din păcat. Ele vor fi desfiinţate însă în Legea harului care a adus deplinătatea virtuţii. Profeţiile, prin faptul că arată zădărnici jertfelor prefigurează suprimarea şi desfiinţarea lor în legea evanghelică, cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Psalmul 49*, 4: „Dar Dumnezeu Care voia ca treptat să îndepărteze şi jertfele de animale, S-a folosit de acest pogorământ şi a îngăduit jertfele, tocmai

12. *Nici să veniți să vă arătați Mie, adică dacă veți veni la Templu.*

*Căci cine ceruse acestea din mâinile voastre?*⁵⁹ Și totuși există o carte întreagă numită Levitic care rânduiește cu amănunțime jertfele. Și în Deuteronom, precum și în multe alte locuri sunt răspândite legi cu privire la jertfe. Cum spune atunci *Cine ceruse acestea din mâinile voastre?* Ca să înveți că nu a fost de la început voia lui Dumnezeu să rânduiască acestea, ci de la slăbiciunea lor și-a luat început legiuirea cu privire la jertfe. Căci nu voia ca femeia care s-a căsătorit o dată cu un bărbat să fie alungată, dar a îngăduit acest rău mai mic, tăind un rău mai mare, și anume, faptul de a nu fi siliți bărbații să leucidă pe femeile care erau în casa lor și urâte de ei, în condițiile în care erau împiedicați să le alunge. La fel și aici, ca să-i împiedice să jertfească demonilor, a primit jertfele pe care de fapt nu le voia, pentru a obține binele pe care îl voia. Aceasta arătând-o și Profetul Miheia spunea: „Oare nu mi-ați adus jertfe și animale înjunghiate vreme de patruzeci de ani?”⁶⁰, zice Domnul. Și Ieremia zice: „Nu acestea sunt cele ce am poruncit părinților voștri”⁶¹.

Fiindcă și demonii erau slujiți în acest chip, Însuși Domnul, ca să nu dea de aici nici un prilej de pierzanie celor mai slabi, neîncetat spune acestea prin toți profetii. Căci demonii se indignau când nu li se aduceau jertfe și neîncetat le impuneau cerând grăsimea și fumul lor și zicând: „Aceasta ne este dat nouă ca privilegiu”⁶².

Dar Dumnezeu de la început nu le-a cerut pe acestea și când le-a poruncit, a arătat că le-a îngăduit, nu fiindcă le voia.

ca să suprimă jertfele.” în Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Psalmi*, 49, 4, Editura Doxologia, Iași, 2011, pp. 354-357.

⁵⁹ Is. 1, 12.

⁶⁰ Amos 5, 25.

⁶¹ Ier. 7, 22.

⁶² *Iliada* 4, 49.

Dar a arătat-o nu numai prin aceasta, ci și prin faptul că le-a făcut să înceteze îndată, și când ei le săvârșeau, El nu le primea. Și prin toți profetii arăta simplu că acest chip de slujire era cu mult nevrednic de măreția Lui. Aceasta spune și acum: am răbdat acestea pentru voi, dar Eu nu aveam nevoie de ele.

13. *Să nu mai călcați în curtea Mea!* Fie le vestește robia, fie le interzice și aceasta fiindcă nu intrau în Templu cu dreaptă dispoziție a inimii.

Dacă îmi aduceți făină curată e-n zadar. Printre cele poruncite, unele erau date pentru ele însele, iar altele pentru alte motive, cum ar fi: a-L cunoaște pe Dumnezeu, a nu ucide, a nu desfrâna, și altele asemenea erau rânduite pentru folosul care venea din ele însele, iar a aduce jertfe și tămâieri și a ține sabbatul și altele asemenea iarăși nu erau date doar ca să fie săvârșite, ci prin meditarea lor, să se depărteze de slujirea demonilor. Dar fiindcă ei le săvârșeau pe acestea din urmă, dar nu rodeau nici un câștig prin ele, ba încă se și lipeau de demoni, pe bună dreptate aceste jertfe sunt desființate. Fiindcă pe bună dreptate ar tăia cineva un copac care are crengi și frunze, dar de roade este lipsit. Căci toată grija față de pom a cultivatorului, nu este pentru scoarță și pentru trunchi, ci ca să se bucure de roade.

Tămâia este spurcăciune pentru Mine. Vezi că nu de firea celor aduse Se bucura, ci cerceta dispoziția inimii celor ce le aduceau? De aceea fumul și grăsimea de la jertfa lui Noe a numit-o miros de bună mireasmă⁶³, iar tămâia spurcăciune. Ceea ce spuneam și eu: nu căuta la materia darurilor, ci la dispoziția inimii celor ce le aduceau.

Lunile voastre noi și sabbatele. Trebuie remarcat că nu respinge nimic dintre cele necesare, ci pe acelea pe care și Hristos, când a venit, le-a desființat. De aceea și Pavel folosindu-se și mai vehement de cuvântul acesta, când lupta împotriva iudeilor, aducându-le înaintea nu numai pe acestea, ci și altele

⁶³ Fc. 8, 21.

mai multe decât acestea, spune că cei care nu arată de la ei înșiși vreo virtute nu câștigă nimic din jertfe, astfel zicând: „Dar dacă tu te numești iudeu, și te bizui pe lege, și te lauzi cu Dumnezeu, și cunoști voia Lui, și știi să încuviințezi cele bune, fiind învățat din lege”⁶⁴, și iarăși: „Căci tăierea împrejur folosește dacă păzești legea, dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur”⁶⁵. Și Sfântul Pavel zice că nici din faptul că li s-a încredințat legea nu au rodit ceva, fiindcă s-au arătat necredincioși. Și David lăsa să se înțeleagă aceleași lucruri cu alte cuvinte: „Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce tu istorisești dreptățile Mele”⁶⁶. Fiindcă se mândreau în sus și în jos cu auzirea legii, dar, fiind lipsiți de fapte, Sfântul Pavel le înlătură și această laudă, zicând: „Tu, cel ce înveți pe altul, pe tine nu te înveți? Și tu, cel ce propovăduiești: Să nu furi – și tu furi?”⁶⁷. Și David zice asemenea: „Dacă vedeai furul alergai cu el și cu cel desfrânat partea ta puneai”⁶⁸.

Și ziua cea mare nu le mai sufăr. Se referă la cincizecime, la sărbătoarea corturilor, la Paște și la celelalte sărbători.

14. *Postul și zilele de odihnă*⁶⁹ și sărbătorile voastre le urăște sufletul Meu. Le vorbește mai mult în felul oamenilor.

Sunt sătul de voi, adică M-am săturat de voi, m-am scârbit de voi. Căci aceasta arată îndelunga Lui răbdare, faptul că rabdă pe cei care au păcătuțit adeseori și faptul că nu a intervenit până ce păcătoșii nu L-au întărâtat prin mărimea răutății lor.

⁶⁴ Rom. 2, 17-18.

⁶⁵ Rom. 2, 25.

⁶⁶ Ps. 49, 17.

⁶⁷ Rom. 2, 21.

⁶⁸ Ps. 49, 19.

⁶⁹ Gr. ἀργία, literal se traduce prin „nelucrarea”, dar este limpede că se referă la interdicția de a lucra în zilele de sabbat, deci la ziua de odihnă.

Nu voi mai ierta păcatele voastre. Nu le voi mai răbda încă. Este același lucru cu ceea ce spune David: „Acestea ai făcut și am tăcut”⁷⁰.

15. *Când veți întinde mâinile voastre către Mine, Îmi voi întoarce ochii de la voi și dacă veți înmulți rugăciunea, nu vă voi auzi.* De unde este limpede că rugăciunea nu are nici un folos, chiar dacă este lungă, atunci când cel ce se roagă stăruie în păcatele lui. Căci nimic nu este asemenea cu virtutea și cu glasul înălțat din fapte.

Căci mâinile voastre sunt pline de sânge. Adică, sunt ucigașe, dar nu zice ucigașe, ci pline de sânge, arătând că au făcut din păcat un obicei și pretutindeni cu stăruință. Și aceasta este un semn al blândeții Lui, faptul că își justifică amenințările. Dă astfel pricinile pentru care nu primește rugăciunile.

16. *Spălați-vă, curățiți-vă.* Cum, după ce a spus: „Nu vă voi ierta păcatele voastre”, încă dă sfaturi, și după ce a arătat că cei bolnavi sunt de nevindecat, le aduce îndreptarea? Este obiceiul lui Dumnezeu ca atunci când amenință, să înlătore mântuirea, ca să mărească frica, dar nu își încheie aici cuvântul, astfel încât să dea nădejdi bune și prin aceasta iarăși să-i întoarcă la pocăință. Și aceasta ar putea vedea cineva că se întâmplă mereu. Și în cazul ninivitenilor, nu prin cuvinte, ci prin fapte a făcut aceasta. Căci prin cuvinte nu le-a făgăduit nimic bun, ci a lăsat numai pedeapsa singură să atârne asupra amenințării, dar când toți barbarii au arătat pocăință, îndată s-a dezlegat mânia⁷¹. La fel iarăși vorbește și David în psalmul amintit. Căci am spus deja că acest psalm în întregime se aseamănă cu începutul de la Isaia. Cum spune Isaia după amenințări: *Spălați-vă, curățiți-vă*, la fel și David, după ce spune: „Mustra-te-voi și voi pune înaintea feței tale fără-delegile tale”⁷², adaugă: „Jertfa de laudă mă va slăvi și acolo

⁷⁰ Ps. 49, 22.

⁷¹ Iona 3, 4-10.

⁷² Ps. 49, 22-23.

este calea în care voi arăta lui mântuirea Mea⁷³, laudă numind doxologia prin fapte și recunoștința către El.

Dar ca nu cumva, auzind „Spălați-vă, curățiți-vă”, să se gândească numai la curățirile obișnuite, a adăugat:

Lăsați răutățile din sufletele voastre dinaintea ochilor Mei, opriți-vă de la viclesugurile voastre. A arătat ușurința virtuții și libertatea voinței lor, că de ei înșiși depinde schimbarea lor.

17. Învățați să faceți binele. Astfel, din multa lor răutate au lepădat cunoștința virtuții. Astfel și Profetul David zice: „Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța pe voi⁷⁴. Căci aceasta e mai înaltă decât toate cunoștințele și are nevoie de mai multă sârguință pe măsură ce întâmpină mai multe obstacole: tirania firii, ușurătatea voinței, uneltirile demonilor, mulțimea treburilor. La fel zice și Baruh: „Acesta este Dumnezeuul nostru, nimeni altul nu se va socoti ca El, a descoperit toată calea științei⁷⁵.”

Căutați judecata. Adică a face dreptate celor nedreptățiți, lucru pentru care este nevoie de multă trudă și de un suflet atent. De aceea a și zis *căutați*. Căci multe sunt lucrurile care umbresc dreptatea, plocoanele, necunoștința, puterea, rușinea și frica, părtinirea. Și este nevoie de multă atenție.

Izbăviți-l pe cel nedreptățit. Aceasta e mai mult decât cele dinainte. Căci nu cere numai să aleagă cele drepte, ci să le și ducă la împlinire.

Apărați-l pe orfan și faceți dreptate văduvei. Intenția lui Dumnezeu este ca nimeni să nu pătimească răul, dar și mai mult se îngrijește atunci când unii, după ce au pățimit un rău, pătimesc și altă nenorocire. Căci văduvia și faptul de a fi orfan sunt prin ele însele de neîndurat. Dar când mai sunt și batjocoriți de alții, îndoit le este naufragiul.

⁷³ Ps. 49, 24.

⁷⁴ Ps. 33, 11.

⁷⁵ Bar. 3, 36-37.

18. Veniți să vorbim, zice Domnul. Trebuie să observăm că pretutindeni la profeți nimic nu caută atât Dumnezeu, cât apărarea celor nedreptățiți. La fel și în altă parte, la Miheia când iudeii spun: „Dacă voi da pe cei întâi născuți ai mei pentru păcatele sufletului meu”, a adăugat zicând: „Ți s-a vestit ție, omule, ceea ce este bun și ceea ce cere Domnul de la tine: [nimic altceva] decât să faci judecată, să iubești mila și să fii gata să umbli în urma Domnului Dumnezeului tău⁷⁶. Și iarăși Profetul David zicea: „Mila și judecata Îți voi cânta Ție, Doamne⁷⁷. Și veniți dar. Mai întâi întrarmându-i cu îndreptările Sale, apoi îi trage la judecată, și după ce i-a învățat cum să se dezvinovățească, atunci le cere socoteală, pentru ca nu cumva, aflându-i pe ei lipsiți de apărare, să-i osândească. Și să vorbim. Să ne judecăm, zice. Cel ce judecă devine avocat și doctor. Apoi, arătând că și dacă am înfăptui lucruri mari, încă avem nevoie de iubirea Lui de oameni ca să fim izbăviți de păcate, zice: *De ar fi păcatele voastre precum cârmâzul, ca zăpada le voi albi.* A luat două calități diametral opuse și a făgăduit să le schimbe la contrariul lor. *Și de ar fi ca purpura, ca lâna de albe le voi face.* Mare este puterea ocrotirii văduvelor: nu numai că slobozește din răutate un suflet atât de întinat, care a primit însăși culoarea răutății, ci îl face tot pe atât de strălucitor.

19. Și dacă veți vrea și Mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca.

20. Iar dacă nu veți vrea, nici Mă veți asculta, sabia vă va mânca. Gura Domnului a grăit acestea. Fiindcă pentru cei mai grosolani nu este atât de dorită și bine văzută slobozirea de păcate, cât bucurarea de bunătățile părute ale vieții acesteia, făgăduiește și aceste bunătăți împreună cu celelalte. Căci acestea vin din celelalte. Apoi, arătând că virtutea este ușoară, o

⁷⁶ Mih. 6, 7-8.

⁷⁷ Ps. 100, 1.

atârnă numai de voința lor. Dar, ca nu cumva prin făgăduința celor bune să dezlege frica, iarăși își încheie cuvântul prin înfricoșări, făcându-l vrednic de crezare prin puterea Celui ce a dezvăluit acestea.

21. *Cum s-a făcut desfrânată cetatea credincioasă a Sionului?* Nedumerirea arată aici și durerea celui ce vorbește și multa nesimțire a iudeilor și că faptul era dincolo de orice așteptări. De asemenea lucruri se uimește și Sfântul Pavel în *Epistola către Galateni*: „Mă mir că așa degrabă treceți [de la cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la altă Evangheliel]”⁷⁸, lucru pe care îl spune în chip de învinuiri, dar și de îndemn, aducându-i din nou la virtute pe cei chemați. Căci dacă spusa lui exprimă uimirea și o anume laudă este amestecată cu reproșul, acest lucru face reproșul încă și mai aspru. Căci nu îi condamnăm atât de mult pe oamenii de nimic care duc o viață rea, cât îi condamnăm pe cei care păreau mai înainte râvnitori și apoi s-au arătat răi. *Desfrânată* numește aici, nu patima trupească, ci necunoștința față de Dumnezeu, ceea ce este mai cumplit decât desfrânata aceea. Căci în primul caz este batjocorit omul, dar în al doilea caz, Dumnezeu este Cel disprețuit. Acest lucru îl face și Isaia și toți ceilalți profeți⁷⁹. Căci Dumnezeu a binevoit să Se arate în chip de mire pentru cetate, arătând negrăita Lui dragoste pentru ei. Și în multe locuri profeții se exprimă ca și când ar vorbi despre un bărbat și o femeie, nu ca să coboare cuvântul la grosolanț omenească, ci ca să-i conducă pe ei la cunoștința iubirii lui Dumnezeu prin înseși lucrurile apropiate lor. În același timp vor să îi atingă prin rușinea unei astfel de numiri. *Credincioasă*, adică evlavioasă⁸⁰ și plină de toată virtutea. Astfel

⁷⁸ Gal. 1, 6.

⁷⁹ Ier. 2, 1; Iez. 6, 9; 16, 16; Os. 1, 2.

⁸⁰ Gr. εὐσεβής, „dreptcredincios, cucernic, dreptmăritor”, dar în *Septuaginta* acest adjectiv se referă la dreapta credință ca opusă slujirii idolești, acesta este sensul evlaviei, al dreptei credințe în *Septuaginta* și în acest sens îl folosește aici și Sfântul Ioan.

încât și de aici se arată că nu despre desfrânarea trupurilor vorbește, fiindcă atunci [în loc de *cetate credincioasă*] ar fi spus *cetate înfrânată*, căci acesta ar fi fost cuvântul opus lui *desfrânată*. Dar acum arătând că prin cuvântul *desfrânată* era semnificată necredința⁸¹, folosește cuvântul opus ei, credința.

Plină de judecată. Adică plină de dreptate. Iarăși cel mai mare reproș este nu că dezertaseră la totala răutate, ci că au trădat întreaga virtute și totodată au aruncat din mâinile lor toată bogăția bunătăților, pogorându-se la cea mai de jos sărăcie.

Întru care se odihnea dreptatea. Se adăpostea, se sălășluia, adică era sădită și înrădăcinată și era urmată cu râvnă de toți locuitorii. Insistă asupra laudelor de mai înainte când măbind osânda pentru schimbarea lor, când dându-le bune nădejdi și arătându-le că pot să dobândească iarăși bunătățile de odinioară.

Iar acum, ucigașii. Adică ucigătorii de oameni, zice.

22. *Argintul vostru este necercat*. Adică fals, calp, fără valoare.

Negustorii tăi amestecă vinul cu apa. Nu a spus de la început răutățile lor în amănunt, ci că au nelegiuit și că erau sămânța răutății și fii fără de lege, ceea ce pare a fi mai degrabă o ocară decât un simplu reproș. Aici însă aduce învinuirile în amănunt și în primul rând aduce ceea ce este începutul, mijlocul și sfârșitul tuturor răutăților, iubirea de arginți și înșelătoria în neguțătorii. Dar unii, nepricepând negrăita înțelepciune a lui Dumnezeu, au înțeles acest cuvânt în sens anagogic. Căci ei zic că marele și înaltul Isaia nu poate vorbi aici despre răutatea schimbătorilor de bani și despre viclenia neguțătorilor, ci spun că argintul înseamnă cuvintele lui Dumnezeu, iar vinul, învățătura pe care o strică [ereticii] introducând propriile lor învățături. Dar eu nu disprețuiesc această interpretare, ci spun că cealaltă e mai aproape de adevăr. Căci nu numai că nu este nedemn de profet să vorbească despre

⁸¹ ἀσεβείαν, „necredință față de Dumnezeu”, dar este sinonimă în context cu închinarea la idoli.

negustori, ci acest lucru este foarte demn și de profet, și de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Și pentru ce este nevoie să spunem mai multe? Când a venit Fiul cel Unul născut al lui Dumnezeu să aducă înalte învățături și când avea să sădească pe pământ petrecerea îngerească, a vorbit El Însuși nu puțin despre măsuri și despre lucruri asemănătoare care păreau să fie mai neînsemnate, despre plecăciuni și locurile dintâi în sinagogi⁸². Căci aceste lucruri care par mărunte, când sunt neglijate, devin flacăra pentru păcate. Iar dacă în Noul Testament trebuia să le îndrepte pe unele ca acestea, cu cât mai mult trebuia să fie îndreptate în Vechiul Testament, când ascultătorii erau mai grosolani și când toată viața lor se îndrepta prin profeți, fiindcă poporul era astfel învățat mai mult prin aceștia să se țină departe de orice nedreptate și să nu greșească aproapei cu nimic, nici să facă mai apăsătoare sărăcia nevoiașilor prin nedreptățile neguțătoriei.

Or, neglijând aceste lucruri mărunte, adeseori cetății întregi au fost nimicite, conducători dați jos de pe tronuri. Pentru acestea au izbucnit războaie crude, după cum îndreptările din lege au adus multă pace și armonie și siguranță, conducând pe toți la virtute.

23. Căpeteniile tale sunt răzvrătite. Este semn de mare boală și de mare dezordine când medicii agravează bolile. Căci ține de căpetenii să pună capăt neorânduiei poporului și să îl îndrepte spre ceea ce se cuvine și să-l facă supus legii. Dar când căpeteniile sunt primele care calcă legile, cum oare vor mai putea fi dascăli pentru ceilalți? Căci acel *sunt răzvrătite* arată că nu ascultă de legi, nu suportă poruncile, lucru de care îi învinuiește și Sfântul Pavel când zice: „Tu care înveți pe altul, pe tine însuși nu te înveți?”⁸³. Când rădăcina este putredă ce bine putem aștepta de la mlădițe?

⁸² Mt. 23, 6-7.

⁸³ Rom. 2, 21.

Părtașe cu hoții. Mai mare osânda, fiindcă nu numai că nu pun capăt răului, ci se și sârguiesc pentru el, nu numai că nu luptă împotriva hoților, ci lucrează împreună cu ei și, contrar virtuții cuvenite unui dregător, se fac părtași răutății.

Iubind darurile. Un alt chip al iubirii de argint, având temei în căutarea la față, arătând cea mai josnică lăcomie sub chipul prieteniei.

Urmărind răsplătirile. Ținând minte răul vrăjmașilor lor, se sârguiesc să răsplătească celor care le-au făcut rău, ceea ce este cel mai mare chip al răutății. Pentru aceasta, nu numai în Noul Testament, ci și în cel Vechi se taie acest rău cu multă râvnă. Căci zice, „răutatea aproapei să nu o țineți minte în inimile voastre”⁸⁴. Căci dacă poporului se cuvine aceasta, cu cât mai mult se cuvine judecătorului să se curățească de acest rău și să fie liber de orice aplecare spre ură față de cei judecați, ca nu cumva limanul să devină stâncă.

Nefăcând judecată orfanilor. Adică nu îi apără așa fel încât să dobândească dreptate.

Și la pricina văduvelor nu iau aminte. Trebuie să observăm că nu numai a face răul, ci și a nu face binele este socotit ca răutate, cum este și în Noul Testament. Căci acolo cei care nu au hrănit pe cel flămând sunt trimiși în focul gheenei, nu fiindcă au răpit bunurile altora, ci fiindcă nu au împărțit bunurile lor celor care aveau nevoie. După cum și aici sunt învinuiți nu fiindcă se lăcomesc peste măsură, nici că asupresc pe alții, ci că nu întind mâna celor ce au nevoie de ajutorul lor.

24. Pentru aceasta așa zice Stăpânul, Domnul Savaot, puternicul lui Israel. Adică al poporului. Nu întâmplător a spus *puternicul*, ci ca să le amintească și binefacerile cele mai presus de orice nădejde, și cumplitele pedepse pe care le-au răbdat. Adeseori păcătuiind multe și bucurându-se de multă îndelungă răbdare, au căzut în trândăvie și aceasta voiește să arate, că, atunci când vrea, Îi este cu putință să pedepsească și nu are

⁸⁴ Zah. 7, 10.

nevoie nici de timp, nici de împrejurări, ci pentru El totul este pregătit și la îndemână.

Vai celor puternici în Israel! Căci nu se va potoli mânia Mea împotriva vrăjmașilor Mei. Ce este mai nenorocit decât cei care îl au pe Dumnezeu dușman? Dar spunea că nu se va potoli nu ca să-i arunce în deznădejde, ci ca să-i cheme la pocăință, mărindu-le frica. Căci este mai înfricoșător împotriva vrăjmașilor Mei decât nu se va potoli mânia Mea. Căci nimic nu obișnuiește să-L întărească pe Dumnezeu, cât nedreptatea față de săraci care era pe atunci la ei. Vai celor puternici zicea, nu ca să condamne puterea în sine, ci puterea folosită spre rău. Dar aici putere nu se referă la cea a trupului, ci la stăpânirea care vine din cuprinderea lucrurilor.

Și voi face judecată cu vrăjmașii Mei. Voi pedepsi pe toți vrăjmașii Mei, vrăjmași ai Lui numindu-i pe vrăjmașii săracilor din pricina batjocoririi lor. Acestea le zicea ca să vezi mărimea nedreptății lor.

25. *Și voi aduce mâna Mea asupra ta și te voi arde spre curățire. Ca să afli de aici că, oricât de mare ar fi urgia și pedeapsa lui Dumnezeu, nu este numai spre rău și spre a pedepsi, ci pentru a-i face mai buni pe cei pedepsiți. Și te voi arde, zice, spre curățire. Așadar, nu când suntem pedepsiți, ci când păcătuiam trebuie să ne îndurerăm. Căci păcatul te face întinat, iar pedeapsa te face curat. Dar ce înseamnă spre curățire? Astfel încât să nu mai fie nici urmă de întinăciune la tine. Căci în ce chip este focul pentru aur, așa este pedeapsa pentru cei trândavi.*

Pe răzvrătiți îi voi pierde și voi depărta de la tine pe toți cei fără de lege și pe cei mândri îi voi smeri. Căci cei bolnavi incurabil, zice, care nici de pedeapsă nu lasă loc, vor pieri. Căci ce folos are viața lor când trăiesc pentru a unelti împotriva altora și împotriva lor? Iar cei care pot să devină, prin pedepsele acelora, mai buni, vor rămâne. Mi se pare mie că aici face aluzie la robie.

26. *Și voi pune pe judecătorii tăi ca mai înainte și pe sfteticii tăi ca la început. Aici vorbește despre întoarcere. Căci după ce va fi nimicit pe cei bolnavi incurabil și după ce au fost îndreptați aceia care puteau să primească îngrijire, adaugă în chip potrivit și celălalt chip al tămăduirii, prin punerea unor dregători încercați și aducerea sfteticilor buni, pentru ca și trupul, supunându-se leacurilor și medicii fiind excelenți, părțile cetății să fie aduse la sănătate. Căci nu este mic acest chip al binefacerii, faptul de a dobândi conducători buni.*

Și după acestea te vei chema cetatea dreptății, metropolă credincioasă, Sion. Totuși nu găsim nicăieri acest nume atribuit Ierusalimului. Ce am putea spune deci? Că numele dat aici vine de la fapte. Și aceasta ne ajută pe noi nu puțin, când iudeii ne cer tâlcuirea numelui Emmanuel. Fiindcă Isaia a zis că Hristos va fi numit cu acest nume - or, Hristos nu este numit astfel nicăieri. Vom spune către aceștia că Isaia a spus că acest nume este dat de la înțelesul faptelor. La fel și aici.

27. *Căci cu judecată va fi mântuită robia ei și cu milostivire. Cu judecată, adică prin dreptate, prin pedeapsă și osândirea vrăjmașilor. Cu milostivire, adică prin multă iubire de oameni. Două mari daruri le făgăduiește aici: să-i pedepsească pe cei care i-au dus în robie și să se bucure de multă bunăstare, fiecare dintre acestea două este prin sine de ajuns să aducă multă fericire, dar când amândouă concură, atunci negrăită este bucuria. Altminteri, voind să arate că și după îndelungata robie nu pentru vrednicia de a fi fost pedepsiți și a fi tăiat de la ei păcatele, ci numai pentru iubirea de oameni s-au întors în patria lor și că izbăvirea lor este mai degrabă din pricina milei Lui decât a vreunei răsplătiri sau a vreunei plăți, a adăugat și cu milostivire.*

28. *Și vor fi zdrobiți cei fără de lege și păcătoșii laolaltă. Al treilea chip al bunății, să nu mai fie nimeni care să amăgească și să tragă spre înșelare, ci să fie împiedicați învățătorii răutății.*

Și cei ce L-au părăsit pe Domnul vor fi nimiciți. Necredincioșii⁸⁵, zice, vor pieri.

29. Vor fi rușinați pentru idolii lor pe care ei i-au îndrăgit. Unii încearcă să aplice cele spuse la vremurile de astăzi. Dar noi, fără să îi învinuim pe aceia, vom urma desfășurarea faptelor. Căci acestea sunt cele ce se întâmplă în atacurile vrăjmașilor. Când barbarul străbate țara și împresoară cetatea și îi prinde pe toți locuitorii ca într-o mreajă, nefiind nimeni care să ajute și să depărteze norul acela din pricina părăsirii de către Dumnezeu, atunci pe bună dreptate, din însăși experiența faptelor, multa rușine a slujitorilor la idoli se va răspândi peste tot. Pe care ei i-au îndrăgit, o spune despre cele pe care ei le-au râvnit.

Și vor fi rușinați pentru chipurile lor cioplite pe care ei înșiși le-au făcut⁸⁶. Pune învinuirea sub formă de povestire. Căci era de ajuns, zice, chiar și mai înainte să se abată rănile asupra lor, ca însuși faptul de a face chipuri cioplite să îi rușineze pe ei. În sfârșit, ce este mai rușinos decât să-și facă cineva un idol cioplit?

Și vor fi rușinați pentru grădinile lor pe care le-au râvnit. Nu numai că s-au închinat la statui, ci au slujit și copacilor din grădini.

30. Și vor fi ca stejarul care și-a scuturat frunzele. Fie se referă la idoli, fie la cei ce locuiesc cetatea. Aduce înainte imaginea acestui copac, fiindcă este un pom foarte răspândit în ținutul lor și pentru faptul că înflorește foarte tare când este în plină putere, dar arată cea mai de pe urmă urâțenie când își scutură frunzele.

Și ca o grădină care nu are apă. A doua imagine este mai limpede decât cea dintâi și întărește cuvântul spus mai înainte. Căci nimic nu este mai încântător decât o grădină înfloritoare

⁸⁵ οἱ ἀσεβεῖς, „necredincioși”, iarăși cu referire la închinătorii la idoli, aceștia sunt cei ce L-au părăsit pe Domnul.

⁸⁶ Acest verset lipsește din *Septuaginta*.

și nimic nu este mai neplăcut decât o grădină pustiită, și ambele s-au întâmplat metropolei aceleia. Căci era mereu cea mai puternică și mai strălucitoare, împodobită cu mii de podoabe și a devenit mai bicisnică și mai rușinată decât toate, fiindcă a lepădat dintr-odată o așa de mare comoară a frumuseții.

31. Și va fi puterea lor ca firul de câlți⁸⁷. Imaginile de mai înainte erau luate pentru a arăta urâțenia, aceasta însă pentru a arăta slăbiciunea. Dar toate sunt foarte clare și au multă limpezime și expresivitate, ca firul de câlți, adică foarte slabi.

Și faptele lor ca scânteile focului. Aici arată că răul este de la ei înșiși, ei singuri au născut robia și au aprins cuptorul. Căci așa cum scânteile care cad aprind focul, la fel și păcatele lor adunate au aprins mânia lui Dumnezeu.

Și vor fi arși cei fără de lege și păcătoșii laolaltă și nu va fi cine să stingă. Iarăși le tăgăduiește mântuirea, dar iarăși nu ca să deznădăjduiască, ci ca prin aceasta să se înfricoșeze mai tare și să se scuture de multa ușurățate. Dar și altceva se sugerează aici, puterea Lui nebiruită și faptul că, atunci când El pedepsește și osândește nimeni nu poate să îi stea împotriva și nici să dezlege chinurile.

⁸⁷ καλάμη στουππέου, καλάμη, înseamnă „trestie, pai, fir de pai”, στουππέου, „câlți”. Câlții sunt făcuți din fire uscate de cânepă sau in. Sfântul Ioan înțelege comparația ca imagine a fragilității și a slăbiciunii, firul de câlți fiind foarte ușor de rupt atunci când este singur, deci nu are cum să se traducă precum în versiunea românească a *Septuagintei* prin „puzderie de câlți”.

Capitolul al II-lea

1. *Cuvântul care a fost către Isaia, fiul lui Amos*⁸⁸. Este limpede de aici că profeții nu au spus toate profețiile dintr-odată, ci, fiind inspirați în momente diferite, au vestit unele pericope pe care mai apoi le-au adunat și au făcut o singură carte. De aceea începe astfel. Dar nu numai de aici este limpede acest lucru pentru noi, ci și din cele ce spune în continuare, când indică împrejurările, acum zicând: „În anul în care a intrat Nathan în Azot”⁸⁹, și altă dată zicând: „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia, am văzut pe Domnul șezând pe un tron înalt și preaînălțat”⁹⁰. Căci profețiile nu au fost adunate dintr-odată precum Epistolele Sfântului Pavel sau Evangheliile, ci, cum am spus deja, în timpuri și în împrejurări diferite. De aceea Isaia își începe cuvântul cu altă introducere. Dar nu numai de asta. Ci fiindcă subiectul despre care urmează să vorbească nu depinde de cele spuse mai înainte, fiind mai înalt. Căci ne vorbește nouă despre chemarea neamurilor, despre faima propovăduirii, despre cunoștința întinsă în toată lumea, despre pacea care va cuprinde pământul. Dacă având a atinge astfel de subiecte, a pomenit de Iudeea și de Ierusalim, nu e nimic de mirare. Căci cuvântul lui era o profeție umbrită deocamdată de rostirea numelor. Fiindcă și David când a compus Psalmul 71, i-a pus ca subtitlu *Lui Solomon*, dar a continuat cu lucruri mult mai presus de vrednicia lui Solomon sau mai degrabă, mai presus de firea tuturor oamenilor. Căci cu privire la acel „mai înainte de soare

rămâne numele lui”⁹¹, „și mai înainte de lună este tronul Lui”⁹² și altele asemenea, nimeni, nici chiar dintre cei mai fără de minte nu ar putea spune că David aici vorbește despre firea omenească. Asemenea și Iacob când a prezis cele pe care avea să le spună acum Isaia⁹³ și alte lucruri mai mari decât acestea încă. Căci odată cu chemarea neamurilor a vestit și moartea și învierea și vremea în care trebuiau să vină acestea. Nici acela nu le-a înfățișat pe acestea descoperindu-le total, ci ascunzând sub chipul numelui fiului cele ce avea să spună, astfel le-a prezis prin aceea că părea să anunțe cele ce aveau să se întâmple cu neamul lui Iuda. Dar așa cum o arată sfârșitul lucrurilor, el prezicea cele pe care Hristos avea să le împlinească. Căci nici Iuda nu a fost nădejdea neamurilor, nici nu a strălucit atunci neamul, fiindcă a dispărut statul lor⁹⁴. Ci toate acestea s-au întâmplat când a venit Hristos. Iar dacă iudeii ar avea nerușinarea să conteste această lege a profeției, ar fi foarte ușor să le răspundem împotriva, chiar din cele spuse, dacă cineva, expunând profețiile cu exactitate și cercetându-le cu atenția cuvenită, ar armoniza cele spuse cu evenimentele. Dar, ca să le închid gurile desăvârșit, voi încerca să fac evident acest lucru nu de la cele spuse despre Hristos, ci de la cele profețite cu privire la patriarhii lor, arătând că multe din profețiile lor au fost spuse căpeteniilor semințiilor lor, dar s-au împlinit la urmașii lor. Și, spunând pentru exemplificare una sau două istorisiri, îmi voi atinge scopul. Căci atunci când Iacob i-a chemat pe Simeon și pe Levi și le-a vestit lor mai dinainte cele ce aveau să fie cu ei, a vorbit astfel: „Frații Simeon și Levi”, și blestemând fărădelegea lor și nedreaptaucidere pe care au făcut-o celor din Sichem, continuând zice: „Îi voi împărți pe ei în Iacov și îi voi risipi în

⁸⁸ Is. 2, 1.

⁸⁹ Is. 20, 1.

⁹⁰ Is. 6, 1.

⁹¹ Ps. 71, 17.

⁹² Ps. 71, 5.

⁹³ Fc. 49, 10-11.

⁹⁴ În 63 î. Hr. Pompei cucerește Ierusalimul și Palestina devine provincie romană.

Israel⁹⁵. Dar nimeni nu poate vedea că s-au întâmplat acestea lui Simeon și lui Levi, ci la neamul care s-a născut din ei. Căci neamul lui Levi s-a împrăștiat, fiecare seminție având a zecea parte din el. Neamul lui Simeon a pățimit aproape același lucru, fiind întins la toate celelalte după moștenire, și nu a primit ca fiecare alt neam o moștenire unitară și adunată la un loc. Și Iacov primind binecuvântările de la tatăl său, nu s-a bucurat el însuși de nici una dintre ele. Căci tatăl său i-a prevestit multă bunăstare și neîncetată stăpânire asupra lui Isav⁹⁶. Dar Iacov a fost lipsit și de cele necesare⁹⁷, a avut viață de slujitor și, departe de a stăpâni asupra fratelui său, a îndurat cele mai de pe urmă primejdii și întâlnindu-l numai o dată și atunci cu multă frică, a fost bucuros că a putut scăpa de el și astfel s-a izbăvit. Ce vom spune acum despre toate acestea? Că este mincinoasă profeția? Departe de noi gândul! Ci că acesta este pretutindeni obiceiul profeției să spună lucruri care se vor întâmpla unora sub chipul altor persoane și să folosească numele unora în locul altora. Ceea ce s-a întâmplat și cu Canaan, căci nu îl vedem pe acela slujind și fiind rob fraților săi, dar nici nu vedem că blestemul nu s-a împlinit, ci s-a împlinit la neamul gabaoniților care s-au născut din Canaan. Rostită sub formă de blestem, ceea ce s-a spus era o profeție.

Așadar, dacă sunt atâtea și atâtea exemple care ne arată că multe dintre cele spuse despre unii se întâmplă altora și profeții se folosesc de unele nume în mod liber, ce este de mirare dacă și acum punând înainte numele de Iudeea și de Ierusalim, profetul vestește mai dinainte Biserica? Și întrucât cuvântul lui era adresat unor nebuni care ucideau pe profeți, ardeau cărțile, răsturnau jertfelnice, pe bună dreptate un vâl era pus la lectura Vechiului Testament, potrivit fericitului

⁹⁵ Fc. 49, 7. cf. 34, 25-26.

⁹⁶ Fc. 27, 28. 29. 40.

⁹⁷ Fc. 27, 15-30.

Pavel⁹⁸. Fără îndoială că ar fi distrus cărțile dacă ar fi priceput puterea profeției privitoare la Hristos. Dacă atunci când El era de față și făcea minuni și când dădea desăvârșită dovadă a puterii Lui și a unirii și armoniei Lui cu Tatăl nu s-au rușinat, nici nu s-au lăsat până ce nu L-au răstignit, ar fi cruțat oare pe cei care ar fi vorbit despre El, pe cei pe care și fără aceasta îi ucideau neîncetat? Pentru aceea se opreau la nume comune și familiare lor și își umbreau profețiile prin aceasta ca printr-o mască. Vom cunoaște cu exactitate din cele spuse că nu este vorba aici despre Iudeea sau despre Ierusalim, aducând fiecare cuvânt în mijloc.

2. *În zilele din urmă muntele Domnului va fi la vedere.* Vezi exactitatea profetului care nu spune numai faptele, ci semnifică și timpul. Căci ceea ce spune Sfântul Pavel: „Iar când a venit plinirea vremii”⁹⁹ și în altă parte: „Spre iconomia plinirii vremurilor”¹⁰⁰ același lucru spune și profetul: *în zilele cele din urmă.* Munte aici numește Biserica și dogmele ei nebiruite. Chiar dacă ar arunca cineva împotriva unui munte armate întregi întinzând arcuri, aruncând sulițe, aducând mașini de război, toate acestea nu vor putea aduce nici o vătămare, ci vor distruge numai propria lor putere, la fel și toți cei ce luptă împotriva Bisericii, nu au putut-o clinti pe ea, ci s-au rușinat pierzând propria lor putere: lovind-o, s-au risipit; aruncându-și săgețile împotriva ei, au slăbit; uneltind împotriva ei, au fost biruiți de cei ce pătimeau de pe urma lor. Și acesta este un chip străin de biruință și este cu puțință lui Dumnezeu, iar nu oamenilor. Căci ceea ce este minunat pentru Biserică nu este faptul că a biruit, ci că a biruit astfel. Căci alungată fiind, prigonită, tăiată în mii de feluri, nu numai că nu s-a micșorat, ci a devenit mai mare, și numai prin faptul că pătimea

⁹⁸ II Cor. 3, 14.

⁹⁹ Gal. 4, 4.

¹⁰⁰ Ef. 1, 10.

loviturile îi nimicea pe cei ce încercau să lupte împotriva ei, ceea ce face diamantul cu fierul, numai prin faptul că este lovit nimicește puterea celui ce lovește. La fel fac și țepușele împotriva celor ce le lovesc. Ele prin asta nu se tocesc, dar picioarele care lovesc în ele se însângerează. De aceea a numit Biserica munte. Iar dacă iudeul nu suferă metafora, să-și primească muștrarea de la sine însuși. Căci însuși acest profet a zis că lupii vor paște împreună cu mieii aceeași pășune¹⁰¹ și că Dumnezeu va șuiera muștelor și albinelor¹⁰² și va aduce împotriva iudeilor un râu năvalnic pentru că aceștia nu voiau să aibă apa Siloamului¹⁰³. Iar dacă cineva ar lua aceste expresii literal, ele ar fi de neînțeles. Dar trebuie să fie interpretate cele semnificate prin acestea, astfel încât să brodeze înlănțuirea înțelesurilor. Care sunt cele semnificate prin acestea? Prin lupi și miei sunt semnificate caracterele oamenilor, unii sălbatici și alții blânzi, prin muște, nerușinarea egiptenilor, prin râul năvalnic, tăria armatelor barbare, prin Siloam blândețea și bunăvoința regelui de atunci al poporului iudeilor. Și nimeni, nici chiar dintre cei mai proști, nu ne vor putea contrazice. Căci așa cum acelea au fost arătate prin alte numiri, la fel și tăria Bisericii, neclintirea ei, înălțimea și nesupunerea ei au fost semnificate prin numirea muntelui. Căci și un alt profet pe cei ce se încred în Dumnezeu îi compară cu muntele¹⁰⁴, arătând neînfrângerea lor. *La vedere*. Acest cuvânt nici nu mai are nevoie de interpretare. Astfel însăși firea lucrurilor face să răsună cu un glas mai strălucitor decât o trâmbiță, arătând faima Bisericii. Căci nu este soarele și lumina care vine de la el atât de strălucit pe cât sunt lucrurile Bisericii.

Și casa lui Dumnezeu pe vârful munților. Cum ar putea tâlcui iudeul aceste cuvinte? În nici un chip, fiindcă templul

¹⁰¹ Is. 11, 6; 65, 25.

¹⁰² Is. 7, 18.

¹⁰³ Is. 8, 6-7.

¹⁰⁴ Ps. 124, 1.

nu este construit pe vârful munților. Dar puterea Bisericii s-a înălțat până la ceruri. Și așa cum casa așezată pe vârful munților este vădită tuturor, la fel și Biserica, și cu mult mai mult ea, s-a făcut văzută tuturor oamenilor.

Și se va înălța mai presus de munți. Același lucru îl semnifică Isaia și aici, ceea ce nu s-a întâmplat nicicând cu templul, nici chiar atunci când părea să împlinească cele mai bune lucruri. Și cum ar fi putut fi acestea despre templu, când adeseori era necinstit de iudeii înșiși și distrus de mâinile barbarilor? Dar puterea Bisericii a fost luptată mai mult și mai cumplit decât templul, dar niciodată nu a pierit de mâinile dușmanilor ei, ci a devenit mai înaltă și mai strălucită chiar prin dușmanii ei. Căci atunci s-au arătat popoare de mucenici, atunci, mulțimi de mărturisitori, atunci sufletele s-au arătat mai tari ca fierul și atunci au strălucit mai tare decât stelele înseși, când trupurile le erau tăiate, dar voința lor nu era biruită, ci era biruitoare și se încununa. Cine a mai văzut, cine a mai auzit vreodată ca uciderea luptătorului să-i aducă încununarea, tăierea lui să lucreze biruința, și atunci armata să fie mai strălucitoare, când s-au arătat mai mulți cei uciși de dușmani?

Și vor veni la ea toate neamurile. Pe măsură ce continuă, profetul devine și mai clar și își descoperă și mai mult cuvântul și arată profetia mai limpede și închide cu mai multă tărie gurile iudeilor. Căci chiar dacă ar fi foarte nerușinați, nu vor putea aplica acestea la templul iudeilor. Căci este interzis și cu multă strictețe împiedicat ca neamurile să intre în templu. Dar ce spun să intre în templu, când legea le interzicea cu multă amenințare și să se amestece cu neamurile și impunea cea mai de pe urmă pedeapsă pentru acestea. Așadar, Profetul Maleahi și-a dedicat întreaga profetie acestui lucru, învinuind, amenințând, cerând pedepse pentru căsătoriile neîngăduite. Dar nu la fel sunt ale noastre, ci Biserica își deschide larg sânurile, fără frică primește cu brațele deschise în fiecare zi toate neamurile lumii. Căci acest lucru le-a

fost poruncit și celor dintâi învățători ai dogmelor de către Unul Născut, auzind îndată acest cuvânt: „Mergând, învățați toate neamurile...”¹⁰⁵. Vezi-mi, dar, cum profetul a semnat nu numai chemarea neamurilor, ci și ascultarea lor cu râvnă. Căci nu a zis: *vor fi aduse*, ci *vor veni*, ceea ce un alt profet arătând mai clar zicea: „Și nu-l va mai învăța fiecare pe semenul său și fiecare pe fratele său, zicând: Cunoaște pe Domnul, fiindcă toți Mă vor cunoaște de la mic la mare”¹⁰⁶. Căci la iudei și creația era răsturnată, erau amenințări neîncetate, pedepse fără număr, și minuni una după alta, și intervențiile proorocilor, și frica de dătătorul de lege, amenințările războaielor, asalturile barbarilor, urgii trimise de Dumnezeu, ciume trimise din ceruri și au rămas tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă, precum spune Scriptura¹⁰⁷ încăpățânați și înverșunați. Dar la neamuri a fost de ajuns un simplu cuvânt și numai o auzire și toți îndată au alergat la Dumnezeu. Ceea ce și David sugera: „Poporul pe care Eu nu l-am cunoscut Mi-a slujit Mie”¹⁰⁸, și minunându-se de modul ascultării lor adăuga: „Cu auzul urechii M-a auzit”. Și Iacob, arătând aceasta mai umbrit, zicea: „Acela își va lega de viță asinul Său, de coardă mânzul asinei Sale”¹⁰⁹. Și totuși cine a văzut vreodată vreun mânz legat de viță și stând în vie fără să distrugă roadele? La nici unul dintre animale nu s-a întâmplat așa, dar la oameni s-a întâmplat cu multă exactitate. Căci iudeii legați fiind cu mii de legături, zdrobeau jugul, rupeau legătura, precum spune profetul, dar neamurile care nu erau legate de o asemenea constrângere, au ascultat de îndată, ca un măgar legat de o viță și nu au stricat nici una dintre porunci, ci au rămas credincioase arătând multă ascultare.

¹⁰⁵ Mt. 28, 19.

¹⁰⁶ Ier. 38, 34.

¹⁰⁷ Fap. 7, 51.

¹⁰⁸ Ps. 17, 48.

¹⁰⁹ Fc. 49, 11.

3. *Și vor merge neamuri multe și vor zice: Veniți să urcăm în muntele Domnului și în casa Dumnezeului lui Iacob. Îi vezi pe toți dănțuind și prăznuind, îndemnându-se unii pe alții și pe toți deveniți învățători? Și nu unul, două sau trei, ci multe popoare aleargă împreună. Vin popoare multe, zice și din diferite țări, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată la iudei. Și chiar dacă unele popoare au venit la ei, era un mic număr de prozeliți și aceștia cu mare greutate și niciodată nu au fost numiți neamuri, ci prozeliți. „Căci, zice, prozeliți vor veni la tine și îți vor fi Ție slugi”¹¹⁰. Dar dacă profetul rămâne la metaforă, numind Biserica munte și casa Dumnezeului lui Iacob, să nu te miri. Cum am spus deja, profeția acum dezvăluie, acum umbrește, pe de o parte, ca să dea celor mai înțelepți temeuri ca să înțeleagă cele spuse, iar pe de altă parte, ca să potolească avântul neorânduie al celor fără de minte, și astfel își diversifică pretutindeni cuvântul.*

Dar dacă a zis Dumnezeu lui Iacob, să nu te tulburi, iubite. Căci și Fiul Unul născut al lui Dumnezeu era Dumnezeu lui Iacob. Căci El a dat legea și El a făcut toate minunile întâmplate la ei. Și aceasta se poate vedea mai ales din Vechiul Testament, fiindcă pentru iudei nici nu poate fi vorba de cel Nou. Așadar, Ieremia zice: „Și voi face cu voi legământ nou, nu ca legământul pe care l-am făcut cu părinții voștri”¹¹¹, arătând că El Însuși este dătătorul de lege al fiecăruia dintre Testamente. Dar, pentru a arăta că și din Egipt tot El i-a slobozit, a adăugat: „În ziua când i-am luat de mână ca să-i scot din Țara Egiptului”¹¹². Și dacă El este Cel ce i-a scos atunci, înseamnă că tot El a făcut toate minunile din Egipt și din pustie.

Și El ne va vesti calea Lui și noi vom merge pe ea. Îi vezi pe ei cum caută altă lege? Căci Scriptura obișnuiește să numească

¹¹⁰ Is. 54, 15. Citat aproximativ.

¹¹¹ Ier. 38, 31-32.

¹¹² Ier. 38, 33.

poruncile lui Dumnezeu cale, căci, dacă ar fi vorbit de Vechiul Testament, nu ar fi spus: *ne va vesti*. Căci aceea era vădită și limpede tuturor și cunoscută de toți. Și că spunem aceasta fără nici un sofism, cele spuse sunt de ajuns să îi convingă până și pe cei mai nerușinați. Fiindcă nu doar pomenește de cale, ci spune și care cale și dă multe caracteristici ale ei. Așadar, a adăugat, zicând:

Din Sion va ieși lege și cuvântul Domnului din Ierusalim. La acestea, pruncii iudeilor, foarte rușinați, nici nu vor putea deschide gura. Că aici vorbește despre Noul Testament se poate vedea și din menționarea locului și a timpului și de la cei care au primit legea și de la evenimentele care au urmat după lege și simplu de pretutindeni. Și mai întâi de la loc, din Muntele Sionului. Căci legea s-a dat strămoșilor iudeilor prin Moise în Muntele Sinaiului. Cum atunci aici se spune că din Sion? Și nu a fost de ajuns numai atât, ci a adăugat și timpul. Căci nu a spus *a ieșit lege*, ci *va ieși lege* ceea ce înseamnă timpul viitor, faptul nefiind încă împlinit. Când profetul spunea acestea, legea era dată mai înainte cu mulți ani, iar cea a Noului Testament avea să fie dată după ani și mai mulți încă. De aceea nu a spus *a ieșit*, ci *va ieși*, adică după aceea. Și iarăși află scăpare la menționarea locului, zicând: *Și cuvântul Domnului, din Ierusalim.* Ni se dă aici cu multă exactitate semnul distinctiv al Noului Testament. Căci El își dădea poruncile înalte și vrednice de ceruri când șezând în munte, când petrecând în Ierusalim¹¹³. Spunând, așadar, și locul, și timpul adaugă și pe cei care aveau să-L primească pe El, din toate părțile închizând gurile potrivnicilor. Cine erau cei care aveau să-L primească? Oare poporul evreilor sau fiii iudeilor? Nicidecum. Ci cei din neamuri. De aceea a și adăugat:

4. *Și va judeca în mijlocul neamurilor.* Căci aceasta mai ales ține de lege, să Se judece cu cei ce luptă împotriva Lui. Iar că nu este vorba despre Vechiul Testament este limpede chiar

din fapte. Căci nici nu ținem sâmbăta, nici nu primim tăierea împrejur, nici nu ținem sărbătorile acelorora, nici nimic altceva din Vechiul Testament. Căci l-am auzit pe Sfântul Pavel zicând: „Că de vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic”¹¹⁴. Și: „Țineți zile și luni și timpuri și ani? Mă tem de voi, să nu mă fi ostenit la voi în zadar”¹¹⁵. De unde rezultă limpede că este vorba despre Noul Testament, că în mijlocul neamurilor judecă precum zice și Sfântul Pavel. „În ziua în care va judeca Dumnezeu cele ascunse ale oamenilor”¹¹⁶. Cum va judeca, spune-mi mie? După Vechiul Testament? Nicidecum, ci „după Evanghelia Mea”¹¹⁷. Și *va mostra popor mult*, pe cei care luptă împotriva Lui și pe cei care păcătuiesc. Și aceasta arătând-o Hristos, spunea: „Nu eu vă voi judeca pe voi, ci cuvântul pe care l-am spus, acela vă va judeca pe voi”¹¹⁸.

Și își vor preface săbiile lor în pluguri și sulitele lor în seceri și nici un neam nu va mai ridica sabia asupra altui neam și nu vor mai învâța să se războiască. Nu au fost de ajuns profetului semnele de mai înainte. Multă este bogăția adevărului. De aceea mai pune un semn al Noului Testament care strălucește în toată lumea. Care este acesta? Pacea și dispariția războiului. Când vor fi acestea, zice, atâta ordine va domni peste lume, încât înseși armele de război vor fi topite pentru instrumente de agricultură. Ceea ce nimeni nu ar putea vedea că s-a întâmplat în vremea iudeilor, ci cu totul dimpotrivă. Căci nu încetau ca pe toată durata statului lor să se războiască și să fie războiți, când năvăleau asupra lor dușmanii timp mai mult sau mai puțin îndelungat. Căci cei ce locuiau în vecinătatea lor sau mai degrabă cei din Palestina le dădeau adesea prilej de grele lupte și adeseori întâmpinau cea mai de pe urmă primejdie.

¹¹⁴ Gal. 5, 2.

¹¹⁵ Gal. 4, 10.

¹¹⁶ Rom. 2, 16.

¹¹⁷ Rom. 2, 16.

¹¹⁸ In 12, 48.

¹¹³ Mt. 5, 1-7, 27; In 10, 23.

Și aceasta o arată cel mai limpede istoria regilor țesută în întregime numai și numai din războaie, dar o arată și toți proorocii, care vesteau cele ce aveau să fie și le spuneau mai înainte de a se întâmpla. Și, ca să spun pe scurt, chiar din ziua în care au fost scoși de sub tirania Egiptului au trăit tot timpul în războaie. Dar astăzi nu mai este așa, ci este multă pace în toată lumea. Și chiar dacă mai sunt unele războaie, totuși nu ca mai înainte. Atunci cetăți atacau alte cetăți, țări atacau alte țări, popoare, alte popoare și un singur popor era tăiat în mai multe părți. Și dacă citește cineva cartea lui Iosua și a Judecătorilor va ști câte războaie a primit atunci Palestina în scurt timp. Și nu acest lucru era cel mai cumplit, ci că legea porunca ca toți să ridice armele și nimeni nu era scutit de această slujire. Și această lege nu se ținea numai la iudei, ci pretutindeni în lume. Când retorii și filosofii, care nu aveau nimic mai mult decât o mantie, erau chemați la război, mânuiau scutul și stăteau în linia de luptă. Căci cel ce a strălucit cel mai mult la atenieni în filosofie și departe de politică, Socrate, fiul lui Sofronisc, o dată și a doua oară a stat în linie de bătaie. Și căpetenia retoricilor la elini, Demostene, adeseori a îndemnat la război de la tribună. Or, dacă nici o lege nu scutea de război pe retori și filosofi, cu atât mai mult cineva din popor nu se bucura de asemenea scutire. Dar nimic dintre acestea nu ar putea vedea cineva că se mai întâmplă azi. Deoarece soarele dreptății a strălucit și cetățile și popoarele și neamurile toate sunt atât de departe de a trăi în asemenea pericole, încât nici nu mai știu să mânuiască vreuna dintre armele de război, ci stând înlăuntrul cetăților și ale zidurilor, de departe învață faptele războiului și tot poporul trăiește în libertate, scutit de amărăciunea unei asemenea slujiri. Iar dacă și acum mai sunt unele războaie, ele sunt departe și la marginile Imperiului roman, nu în fiecare cetate și în fiecare ținut ca mai înainte. Căci atunci, cum am spus deja, și la fiecare neam aveau loc neîncetat mii de răscoale și războaie în multe chipuri, dar astăzi dimpotrivă, tot pământul pe care îl

luminează soarele de la Tigru până în insulele britanice și împreună cu acesta Libia și Egiptul și poporul palestinienilor, sau mai degrabă tot poporul aflat sub stăpânirea romanilor, știți bine că aceste cetăți se bucură de toată siguranța și află de războaie numai din auzite. Căci Hristos ar fi putut să înlătore și aceste rămășițe, dar a îngăduit invaziile barbarilor, ca prilej de înțeleptire pentru unii care au devenit trândavi și pe care pacea i-a moleșit. Și profetul, cum am spus deja, a destăinuit aceasta celor ce pot să priceapă, faptul că nu vor mai fi răscoale. Căci nu spune că nu va mai fi război deloc, dar ce spune? *Nici un neam nu va mai ridica sabia asupra altui neam și a arătat libertatea popoarelor, zicând: Nu vor mai învăța să se războiască, așadar, nu mai știm să ne războim în afară de puțini oșteni rânduiți pentru aceasta.*

5. *Și acum tu, casa lui Iacob, veniți să umblăm în lumina Domnului*

6. *Căci El a lăsat poporul Său, casa lui Iacob.* Sfârșind profeția cu privire la Biserică, iarăși se întoarce la istorisire, ca și cum și-ar continua cuvântul. Căci acesta este obiceiul profeților: să umbrească profeția nu numai prin neclaritatea celor spuse, ci și prin felul în care se înlănțuie ideile. De aceea nici nu își încheie cuvântul desăvârșit, ci ca și cum l-ar înșirui, astfel revine la rânduiala iudeilor și zice: *Și acum tu, casa lui Iacob, veniți să umblăm în lumina Domnului* adică în poruncile Lui, în legea Lui. „Căci sfeșnic este porunca legii și lumină, și viață, și muștrare și învățătură”¹¹⁹. Și David iarăși spune: „Porunca Domnului este strălucitoare, luminează ochii”¹²⁰. Și: „Făclie picioarelor mele legea Ta, și lumină cărărilor mele”¹²¹. Și pretutindeni, ar putea vedea cineva, legea

¹¹⁹ Pilde 6, 23. Citatul apare puțin diferit de *Septuaginta*. La Sfântul Ioan nu apare calea vieții, ὁδὸς ζωῆς, ci ζωῆ simplu în nominativ.

¹²⁰ Ps. 18, 9.

¹²¹ Ps. 118, 105.

este numită astfel. La fel zice și Sfântul Pavel: „Și ești încredințat că tu ești călăuză orbilor, lumină celor ce sunt întru întuneric, povățuitor celor fără de minte”¹²². Căci nu într-atât ne călăuzesc razele soarelui ochii noștri cei trupești, pe cât luminează poruncile legii ochii sufletului. Arătând, așadar, profetul că și mai înainte de răsplată, și mai înainte de cunună, poruncile ne dau nouă răsplata prin însuși faptul de a le fi împlinit, le numește pe ele lumină. Căci așa cum ochiul câștigă numai prin faptul de a fi luminat, la fel și sufletul, numai prin faptul de a se supune legii, rodește cele mai mari, curățindu-se și eliberându-se de răutate și urcând către virtute. După cum călcătorii de lege, dimpotrivă, și mai înainte de pedeapsă sunt pedepsiți prin însuși faptul de a fi călcat legea, fiind într-o stare mai nenorocită decât cei ce stau în întuneric¹²³, plini fiind de frică și cutremur și de conștiință rea și în miezul zilei temându-se de oricine și tremurând înaintea tuturor și a celor care cunosc faptele lor și a celor care nu le știu.

Căci a lăsat pe poporul Său, casa lui Iacob, adică a lăsat la o parte, i-a părăsit, i-a trecut cu vederea, i-a lipsit de purtarea Lui de grijă. Apoi înfricoșându-i, spune și pricina, pentru ca ei să-și îndrepte situația. Care este pricina?

Că s-a umplut țara lor de vrăji ca țara celor de alt neam. Mai înainte îi învinuia pentru câștigurile lor, pentru iubire de arginți pentru disprețuirea văduvelor, dar aici îi învinuiește pentru rămășițele necredinței lor și a dogmelor rele care i-au atras treptat la înșelarea demonilor. Apoi, ca să-i atingă și mai mult, nu a spus doar că au făcut vrăji, ci că s-a umplut țara lor. Fără de măsură s-a lățit răutatea lor, zice. După cum mai sus spunea: Popor, nu doar păcătos, ci plin de păcate, așa și aici: S-a umplut. Apoi, încă mărint reproșul a adăugat: ca la început. La început, când? Când încă nu Îl cunoscuseră pe

¹²² Rom. 2, 19-20.

¹²³ Is. 42, 7.

Dumnezeu, când nu primiseră legea, când nu experimentaseră bunătatea Lui, când trăiau printre neamuri. Și ceea ce era cea mai de pe urmă osândă, după atâta purtare de grijă și atâta ocrotire, nu aveau dispoziții mai bune față de Dumnezeu decât cei care nu s-au bucurat de nimic dintre acestea. Și profetul nu s-a oprit aici, ci lovindu-i iarăși, a adăugat: *Ca țara celor de alt neam, făcând osândirea și mai grea prin compararea cu altcineva. Ceea ce și Sfântul Pavel obișnuiește să facă neîncetat, ca atunci când spune: „Despre cei ce au adormit nu voim să fiți în neștiință, fraților, ca să nu vă întristați, ca ceilalți care nu au nădejde”¹²⁴. Și iarăși: „Ca să știe fiecare dintre voi să-și stăpânească vasul său în sfințenie și cinste, nu în patima poftelor” și nu i-a fost de ajuns atât, ci a adăugat: „cum fac neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu”¹²⁵. Dar mai cu seamă acest cuvânt obișnuia să muște pe cei foarte tare căzuți. Dar dacă iudeii erau atât de tare învinuiți, ce iertare vom dobândi noi, ce apărare vom avea noi, care după atâta har și cinste negrăită și nemuritoare nădejdi cădem în aceeași înșelare? Căci sunt mulți și astăzi care sunt atinși de această boală și care își strică viețile lor, cei care se dedau la nebunia vrăjitorilor, pe lângă faptul că lovesc în Dumnezeu și rodesc lor înșile mulțimi de întristări, lepădând ostenele pentru virtute. Căci diavolul se străduiește dintotdeauna să îi convingă pe cei mai fără de minte că nu de ei depinde virtutea și răutatea, nici că sunt cinstiți ei cu libertatea alegerii, vrând să-și îplinească aceste două scopuri rușinoase, pe de o parte, să îi facă să renunțe la ostenele pentru virtute și pe de altă parte, să le răpească darul măreț al libertății. Și aceasta prin vrăjitorii, prin semne, prin ținerea zilelor, prin reaua credință în soartă, și prin multe altele a adus la existență această cumplită boală, făcându-le pe toate cu josul în sus. Pentru aceea și proorocul a stat împotriva cu tărie învinuind și osândind, ca să smulgă patima din rădăcină.*

¹²⁴ I Tes. 4, 13.

¹²⁵ I Tes. 4, 4-5.

Și li s-au născut mulți copii de alt neam. Ce înseamnă copii de alt neam? Era mai demult la iudei o lege, din pricina voinței lor ușor de abătut și din pricina minții lor ușor de înșelat, să nu se amestece cu restul oamenilor, astfel încât asemenea înrudiri să nu devină prilej de necredință. Fiindcă nu numai că nu puteau să îi îndrepte pe alții, ci nici nu erau în stare să împiedice propria lor vătămare de către alții, Dumnezeu i-a îngădit prin lege, interzicându-le căsătoria cu restul oamenilor, i-a format și pus în rânduială separat. Căci era de dorit ca, astfel conduși, să poată ține petrecerea dată lor de Dumnezeu. Dar așa cum au călcat și celelalte porunci, la fel și pe aceasta au disprețuit-o, s-au înrudit cu vecinii lor și de acolo și-au adus neveste, de la moabiți, de la amoniți și de la alte popoare necredincioase, salutând alte înrudiri, au primit dascăli ai răutății și au stricat curăția nobilei lor origini. Așadar, și acest lucru îl învinuiește proorocul, pe lângă toate celelalte.

7. Căci țara lor s-a umplut de argint și de aur și fără de număr erau comorile lor. Și s-a umplut țara de cai și fără de număr erau carele lor¹²⁶. Și ce vină este aceasta, poate s-ar întreba cineva, a avea bani și a dobândi cai și mai ales într-o vreme¹²⁷ când filosofia¹²⁸ lor nu era prea temeinică. Ce vom spune? Că profetul acuza nu folosirea avuțiilor ca atare, ci modul necuvenit în care era folosită. Ca atunci când spune: „Vai de cei puternici”¹²⁹, învinuind nu puterea în sine, ci pe cei care se folosesc rău de putere. La fel și aici, nu faptul că agonisau bani, ci că adunau peste măsură, peste nevoile lor. Căci zice, *fără de număr erau comorile lor*. Și nu numai atât, ci că se și înfumurau cu bogăția lor și că, prin puterea cailor, puțin câte puțin erau abătuți de la nădejdea în Dumnezeu, ceea ce profetul le reproșa

¹²⁶ Is. 2, 7.

¹²⁷ În original, ἐπὶ τῆς γενεᾶς ἐκείνης literal înseamnă la generația aceea, la neamul acela, cu sensul tot de generație.

¹²⁸ Sfântul Ioan numește filosofie modul de viață virtuos.

¹²⁹ Is. 1, 24

în altă parte, zicând: „Vai celor ce se încred în puterea lor și cu mulțimea bogăției lor se laudă”¹³⁰. Și iarăși în altă parte: „Nu se mântuiește împăratul cu oștire multă și uriașul nu se va mântui cu mulțimea tăriei lui”¹³¹. Și în alt psalm iarăși zice: „Nu în puterea calului este voia Lui, nici în cel iute de picior, bunăvoința Lui. Bunăvoința Domnului este în cei ce se tem de El”¹³².

8. Și s-a umplut țara de urâciuni, faptele mâinilor lor, și s-au închinat celor pe care i-au făcut degetele lor¹³³. Ca un doctor înțelept, proorocul, mai înaintea bolii, spune pricina ei și sursa bolii. Căci având a osândi necredința lor, spune mai întâi pricinile bolii, iubirea de arginți, nebunia, căsătoriile necuvenite, arătând că de aici puțin câte puțin au fost târați în prăpastia pierzaniei și s-au închinat idolilor. Apoi, luând în derâdere idolatria lor, adaugă: *faptele mâinilor lor*. Oare ce altceva ar putea fi mai de râs decât atunci când omul este făcătorul dumnezeului lui? Or, Scriptura obișnuiește să numească pe idoli *urâciune*. De aici a fost numită *urâciunea pustiirii* statuia care stătea în templu. Căci zice: „Când veți vedea urâciunea pustiirii, stând în locul cel sfânt, – cine citește să înțeleagă”¹³⁴. Când Dumnezeu i-a abătut de la atracția pentru cele sensibile, le-a interzis să își facă vreun chip cioplit și a numit acest lucru *urâciune*, ca să îi oprească de la asemenea necredință. Căci faptul de a numi ceva *urâciune*, înseamnă a-l urî peste măsură, ca necurat și spurcat. Așadar, în Scriptură se numește *urâciune* ceva urât (τὸ μισητόν) și vrednic de scârbă. Or, orice idol este astfel. Și s-au închinat celor pe care i-au făcut degetele lor.

¹³⁰ Ps. 48, 7.

¹³¹ Ps. 32, 16.

¹³² Ps. 146, 10-11.

¹³³ Is. 2, 8.

¹³⁴ Mt. 24, 15.

9. *Și s-a plecat omul și bărbatul a fost umilit*¹³⁵. Căci așa cum închinarea către Dumnezeu îl înalță pe om, la fel închinarea la idoli îl umilește și îl înjosește. Ce este oare mai umilitor decât omul care a căzut din mântuire și care Îl are dușman pe Dumnezeu a toate și care se pleacă înaintea celor neînsuflețite și slujește pietrelor? Căci Dumnezeu ne-a adus pe noi la atâta cinste, încât ne-a făcut mai înalți și decât cerurile. Dar diavolul s-a străduit să îi coboare pe cei ce îl ascultă la atâta josnicie, încât să îi facă mai nesimțitori și decât cele nesimțitoare. De aceea zice și profetul: *Și s-a plecat omul și bărbatul a fost umilit*. Ar fi fost de ajuns și numai această singură învinuire, ca să întoarcă din boală pe cineva care ar fi avut minte. Dar fiindcă mulți dintre oameni nu se tem atât de păcate, cât se tem de pedepse, a adăugat și osânda, zicând: *Și nu-i voi mai ierta*¹³⁶. Nu îi voi mai ierta, nu le voi mai lăsa păcatele, nu le voi mai trece cu vederea, ci voi cere socoteală și pedeapsă pentru greșeli.

10. *Și acum intrați în stânci și ascundeți-vă în pământ de la fața fricii de Domnul*. După ce a răs din destul de prostia celor ce se închină la idoli și arătând, de la modul construirii lor, atât nebunia celor ce îi fac pe ei, cât și slăbiciunea idolilor, iarăși argumentează, îngăduind, prin experiența evenimentelor înseși, cercetarea celor spuse și zice: ar fi fost de ajuns și numai aceasta, adică faptul că idoli sunt făcuți de mâini omenești, să arate nebunia celor înșelați, fiindcă unii, loviți de necredință ca de o beție, sunt orbiți în fața evidenței lucrurilor, și asemenea rele vor lovi cetatea, încât și pe cei mai nesimțitori îi va învăța cât de mare este slăbiciunea idolilor și cât de mare este puterea lui Dumnezeu. De aceea mai înainte de a vorbi despre război, spune cele ce se întâmplă de pe urma războiului, poruncindu-le să intre în stânci și să se ascundă sub

¹³⁵ Is. 2, 9.

¹³⁶ Is. 2, 9.

pământ, nu ca să ajungă să facă aceasta, ci ca să învețe din acestea că nesuferită este urgia adusă atunci de la Dumnezeu. *Ascundeți-vă în pământ de la fața fricii Domnului și de la slava tăriei Lui când Se va ridica să zdrobească pământul*. Nu a spus simplu *de la tăria Lui*, ci *de la slava tăriei Lui*. Căci așa sunt faptele Lui, așa sunt trofeeze Lui, având multă strălucire și mult renume. Aici mi se pare mie că prevestește biruința care avea să fie sub Iezechia, numind *pământ* mulțimea oamenilor și *zdrobire* înseamnă surpare, iar *ridicarea Lui*, venirea în ajutor. Fiindcă și David zice: „Să Se scoale Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui”¹³⁷. Și iarăși: „Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pământul”¹³⁸, caracterizând prin gesturi omenești lucrările (τὰς ἐνεργείας) lui Dumnezeu.

11. *Căci ochii Domnului sunt înalți, iar omul este smerit*. Apoi, pentru ca nimeni dintre cei ce ascultă să nu fie necredincios celor spuse (căci ceea ce avea să se întâmple era dincolo de orice nădejde și mai presus de orice așteptări) proorocul recurge la puterea Celui ce face și la nimicnicia celor ce pătimesc acestea. Căci nu este nimic mai înalt decât Dumnezeu, și nimic mai neînsemnat decât omul. Așadar, să nu te miri dacă Cineva atât de mare și de puternic poate dintr-odată să smerească niște oameni de nimic. Și bine zice: *Ochii Domnului sunt înalți*. Nu a spus puterea, ci *ochii Domnului*, fiindcă este de ajuns și numai o singură privire ca să nimicească pe toate cele potrivnice. Ceea ce și David spunea în altă parte: „Cel ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură”¹³⁹. Și iarăși, alt profet: „Voi privi către el și-l voi birui”¹⁴⁰. *Și se va smeri înălțimea oamenilor și numai Domnul Se va înălța în ziua aceea*¹⁴¹.

¹³⁷ Ps. 67, 2.

¹³⁸ Ps. 81, 8.

¹³⁹ Ps. 103, 32.

¹⁴⁰ Os. 11, 4. *Septuaginta*.

¹⁴¹ Is. 2, 11.

Ca urmare a acestei biruințe minunate și a trofeelor acelora strălucite, și demonii erau certați, și idoli necinstiți, și proocii cei mincinoși reduși la tăcere, și tirania barbarilor s-a nimicit și s-a închis orice gură potrivnică lui Dumnezeu. De aceea zice: *Și numai Domnul Se va înălța*. Așadar, nu va mai fi nimeni care să vorbească împotriva, nici nu se va mai îndoi nimeni de puterea lui Dumnezeu, atât de limpede va fi dovada faptelor. Căci înălțimea o are prin fire neîncetat, nicidecum având început, ci pururea fiind. Dar se spune că *Se înalță* în mintea oamenilor, când cei ce grăiesc împotriva și se împotrivesc, convinși din însăși evidența faptelor, se vor pleca și își vor aduce cuvenita laudă.

12. *Căci ziua Domnului Savaot va fi peste orice om cutezător și mândru și peste tot cel înalt și semeț și vor fi smeriți.* **13.** *Și peste tot cedrul din Liban, înalt și falnic, și peste tot stejarul din Vasan.* **14.** *Și peste tot muntele înalt și peste tot zidul înalt.* **15** *Și peste tot turnul înalt.* **16.** *Și peste orice corabie pe mare și peste orice priveliște a frumuseții corăbiilor.* **17.** *Și înălțimea oamenilor va fi smerită și numai Domnul Se va înălța în ziua aceea*¹⁴². Aici numește zid și cedru și munte și stejar pe oamenii puternici, arătând metaforic prin înălțimea copacilor puterea lor. Iar când vorbește despre corabie și despre priveliștea frumuseții corăbiilor îi semnifică pe cei mai bogați dintre ei. Dar ceea ce vrea să spună e că orice om puternic, orice om tare, orice conducător, orice om înconjurat de bogății sau ca să spun așa, tot ce la oameni este putere și măreție, atunci se va nimici și va pieri, nimic nu îi va putea ajuta să scape de mânia lui Dumnezeu, nici puterea trupului, nici experiența în război, nici belșugul banilor, nici cuprinsul puterii lor, nici mulțimea soldaților, nici nimic altceva din acestea. Vorbește de *cedrul din Liban*, fie pentru că acest copac crește mai ales în acest ținut, fie pentru că evenimentele sunt aproape¹⁴³. Priveliștea frumuseții

corăbiilor numește măreția mai marilor oștirilor împodobite cu bogăție și cu arme și cu scutieri. Mi se pare mie că semnifică venirea de la mare distanță a barbarilor.

18. *Și vor ascunde toate cele făcute de mână, 19. ducându-le în peșteri și în crăpăturile stâncilor, în scobiturile pământului de la fața fricii Domnului și de la slava tăriei Lui, când Se va ridica să zdrobească pământul*¹⁴⁴. Atât de departe vor fi dumnezeii lor de a le da vreun ajutor, că vor avea nevoie și de ajutorul oamenilor și de locuri sigure ca să nu fie prinși. *De la fața fricii Domnului și de la slava tăriei Lui, când Se va ridica să zdrobească pământul.* Ca nu cumva cineva să creadă că acestea se întâmplă din pricina năvălirii barbarilor, nici să își închipuie că frica este de puterea acelora, aduce cuvântul la Dumnezeu a toate, zicând că El Însuși conduce războiul acesta, că de la El este puterea care [pedepsește] printr-o astfel de primejdie pe cei care deja au păcătuit.

20. *Căci în ziua aceea va lepăda omul toate urâciunile lui, cele de argint și de aur, pe care și le-a făcut, ca să se închine deșertăciunilor lor și liliiecilor, 21. ca să între în stâncile tari și în crăpăturile stâncilor de la fața fricii Domnului și de la slava tăriei Lui, când Se va ridica să zdrobească pământul*¹⁴⁵. Și a râs de ei destul, arătând că pe cei ce se ascund cu dumnezeii lor și se îngroapă în pământ nici scumpătatea materiei [din care sunt făcuți dumnezeii lor] nu va fi de ajuns să îi izbăvească de nenorocirea care îi așteaptă. Lilieci a numit idoli, fie pentru slăbiciunea lor, fie pentru întunericul înșelării și fiindcă toate sunt făcute în ascuns de demoni. Căci așa cum pentru lilieci

venirea Mântuitorului, în anul 70, profețită și în alte pasaje scripturistice prin metafore similare, întrucât Templul, în construcția căruia cedrii Libanului jucau un rol esențial, a fost adesea numit de aghiografi Liban. Aceleași evenimente au fost profețite de Zaharia astfel: „Deschide, Libane, porțile tale și focul va mistui cedrii tăi” (Zah. 11, 1).

¹⁴² Is. 2, 12-17. Citatul e ușor diferit de *Septuaginta*.

¹⁴³ Se referă la nimicirea Ierusalimului și a Templului iudaic după

¹⁴⁴ Is. 2, 18.

¹⁴⁵ Is. 2, 20-21.

soarele și lumina sunt vrăjmașe, iar noaptea și întunericul le sunt prieteni, la fel și pentru demoni și pentru cei înșelați de dânșii răutatea și fărădelegile le sunt familiare și prietene, dar virtutea și faptele luminii le sunt vrăjmașe. Și când acestea strălucesc, ei îndată se întunecă, fără ca cel ce trăiește în virtute să aibă nevoie de vreun efort sau osteneală pentru asta. Căci este de ajuns numai să se arate pentru a se risipi întunericul.

21.bis. *Încetați să mai nădăjduiți în om, nu este suflare în nările lui, că drept cine a fost socotit de ei¹⁴⁶? Aici mi se pare că face aluzie la Iezechia¹⁴⁷, care, din pricina spaimei și a multei agonii, era la ultima suflare. Când barbarii l-au prins ca într-o plasă, socoteau că aveau prada gata și că nu aveau să depună nici o osteneală pentru luarea cetății și pentru a-l lua rob, dar s-a întâmplat exact contrariul. De aceea zice *Încetați să mai nădăjduiți în om, nu este suflare în nările lui, că drept cine a fost socotit de ei?* Adică a fost socotit drept nimic. Căci nădăjduiau să ia toate printr-un atac neașteptat. Dar totul s-a întâmplat exact dimpotrivă. Și cel ce era socotit de ei drept nimic, vrednic de dispreț și ușor de înfrânt, acesta s-a arătat mai strălucitor decât toți, fiindcă s-a bucurat de ajutorul lui Dumnezeu.*

¹⁴⁶ Acest verset lipsește din *Septuaginta*.

¹⁴⁷ Iezechia, rege din Iuda, (715-696), era contemporan cu Profetul Isaia.

Capitolul al III-lea

1. *Iată că Stăpânul, Domnul Savaot, va lua din Iudeea și din Ierusalim pe cel tare și pe cea tare. Ca un doctor bun, care acum arde, acum taie, acum dă leacuri amare, prin toate metodele se îngrijește de sănătatea bolnavilor, la fel și iubitorul de oameni Dumnezeu, prin felurite pedepse legând rănile și căderile iudeilor, acum îi înspăimântă pe nerecunoscători prin atacul barbarilor, acum îi ține în frâu, chiar mai înainte de atacul acestora, prin alte amenințări, și întetind mulțimea amenințărilor, menține în ei frica. Acum îi amenință cu boală, foamete și secetă nu numai de cele necesare, ci și de cele ce nu sunt cu nimic mai puțin importante pentru susținerea vieții noastre. Căci nu numai foametea este grea, ci și faptul de a fi în lipsă de oameni vrednici să conducă Statul. Și de obicei acest rău arată bogăția însăși mai grea decât foametea. Ce folos că toate curg ca din izvoare, când se nasc războaie civile și când marea se tulbură de furia valurilor, nefiind nici cărmaci, nici om la proră, nici nimeni altcineva care să poată potoli furtuna evenimentelor și să restabilească liniștea? Dar când pe lângă acestea mai este și foamete, gândește-te la mulțimea relelor. Pe acestea toate le amenință Dumnezeu și mai întâi pe cel mai cumplit dintre toate. Căci zice: *Iată, Stăpânul, Domnul Savaot*. Cât privește această expresie: „*iată*”, profetii neîncetat se folosesc de ea când vor să îl convingă pe ascultător cu privire la cele spuse. Și nu numai aici, ci și mai sus și chiar la început se poate vedea că păcatele premerg bolilor trupești ca în cazul lui Cain, fiindcă nu s-a folosit bine de puterea lui, pe bună dreptate s-a slăbănit¹⁴⁸. La fel și*

¹⁴⁸ Vezi, de asemenea, Omilia a IV-a la Ozia, p. 232.

paraliticul de la scaldătoare, fiindcă păcatele erau originea paraliziei sale, zice Hristos: „Vezi, te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuiești”¹⁴⁹. Și Sfântul Pavel zice: „De aceea și sunt la voi mulți bolnavi”¹⁵⁰, fiindcă păcătuiau și nu se împărțeau de Taine cu conștiința curată. Și pe cel ce se desfrânase l-a predat unei suferințe trupești, cerând-o ca pedeapsă pentru păcate. Dar boala nu este întotdeauna pedeapsă pentru păcate, ci sunt și situații când faptul devine prilej de cununii ca în cazul lui Lazăr¹⁵¹ și al lui Iov¹⁵². Dar nu numai bolile vin din păcate, ci și alte schilodiri ale trupului, cum era lepra lui Ozia care i-a venit pentru nerușinarea intenției lui¹⁵³, sau ca mâna regelui Ieroboam care s-a uscat din pricina nebuniei lui și mândriei lui¹⁵⁴ și limba lui Zaharia nu din altă pricină a fost pedepsită¹⁵⁵, ci pentru păcatul sufletului¹⁵⁶. Dar fiindcă și pentru iudei sănătatea și vigoarea și frumusețea trupului a devenit pricină de mândrie, a smuls rădăcina nebuniei lor, dându-le rânduieli și făcându-i mai buni și dându-le lucruri mai mari decât cele pe care le lua de la ei. Căci ce vătămare este boala trupului, atunci când prin aceasta se educă sufletul? Apoi ca nu cumva să considere că suferința era din slăbiciunea firii, mai dinainte le-a vestit pe acestea profetul și nu a oprit amenințarea numai la bărbați, ci a trecut pedeapsa și asupra neamului femeiesc, fiindcă firea se stricase la ambele genuri, și continuă, referindu-se încă la femei din pricina mărimii fărădelegii lor, reproșându-le vini care au zguduit această cetate din temelii. De aceea le amenință și pe acestea cu ciumă. Căci la ciumă, mi se pare mie, se referă când zice: „Voi lua din

¹⁴⁹ In 5, 14.

¹⁵⁰ I Cor. 11, 30.

¹⁵¹ Lc. 16, 19-31.

¹⁵² Iac. 5, 11; Iov 1, 21-22.

¹⁵³ II Par. 26, 16-21.

¹⁵⁴ III Reg. 13, 4.

¹⁵⁵ Lc. 1, 20.

¹⁵⁶ Vezi, de asemenea, Omilia a IV-a la Ozia, p. 232.

Ierusalim pe cel tare și pe cea tare”, sau la altă boală căreia nici meșteșugurile doctorilor nu-i dau de capăt. Căci așa sunt plăgile lui Dumnezeu.

Tăria pâinii și tăria apci. Cumplită pedeapsă atunci când nu se nimicește substanța însăși, ci puterea care vine din ea, astfel încât pedeapsa stă în a o putea vedea, dar a nu se sătura niciodată și astfel a vedea de la sine că urgia este dumnezeiască.

2. *Pe uriaș și pe cel puternic.* Scriptura obișnuiește să numească uriaș pe cel tare sau pe cel care întrece pe mulți prin proporția mădularelor. Căci și când zice la Facere: „Aceștia erau uriașii, oamenii cei vestiți”¹⁵⁷, istorisind acestea, nu vrea să spună, că exista un alt neam, ci îi semnifică pe oamenii puternici, plini de forță și de vigoare.

Pe omul războinic și pe judecător. Nesuferită este pedeapsa și cele spuse sunt dovada celei mai de pe urmă pierzării. Deși zidurile și turnurile rămân în picioare, cetatea ar putea fi predată dușmanilor cu toți locuitorii ei. Căci siguranța cetăților nu este în pietre și lemne și în fortărețe, ci în priceperea celor ce locuiesc cetatea, care, atunci când sunt prezenți și năvălesc dușmanii, sunt zidul cel mai sigur dintre toate. Dar când aceștia lipsesc, chiar dacă nimeni nu atacă, cetatea se dovedește a fi mai nenorocită decât o cetate împresurată. Astfel încât profetul i-a învățat și pe aceia, și pe toți cei care ascultă o lecție de filosofie prin acestea, convingându-i ca niciodată să nu se bizuiască pe mărimea cetății, nici pe șanțuri și mașini de război, ci pe oamenii care se disting prin virtute. Așadar, înfricoșându-i pe ei, profetul zice că va lipsi cetatea de siguranță, smulgându-i nu numai pe cei ce știau să se războiască, ci și pe cei care știau să judece, care contribuie la viața cetăților nu mai puțin decât războinicii, pentru că întăresc pacea și adeseori îndepărtează războaie iminente. Fiindcă aceste războaie cresc neîncetat din rădăcina păcatelor, e cu puțință ca păzitorii legilor și cei care apără dreptatea cu strășnicie,

¹⁵⁷ Fc. 6, 4. Septuaginta.

punând capăt celor mai multe păcate, să smulgă și pricina războaielor. Dar pentru ce îi smulge Dumnezeu și pe aceștia? Fiindcă nu s-au folosit cum se cuvine de prezența lor. Căci învățăturile lui mântuitoare aduceau mult folos ascultătorilor, dar când vorbea iudeilor, învăluia cele spuse în neclaritate, fiindcă nu dădeau nici o atenție celor spuse. Tot așa și darurile Lui cele mari care ne aduc multă mântuire, adeseori le ia când cei ce le primesc nu vor să rodească nimic din ele.

Și pe profet și pe ghicitor. Nu este mic acest semn al mâniei, faptul de a lipsi profețiile. Când, așadar, Dumnezeu s-a întors de la poporul iudeilor din pricina păcatelor fiilor lui Eli și din pricina mulței răutăți a mulțimii, a încetat profeția. „Și cuvântul Domnului era de preț în zilele acelea, dar nu era nici o vedenie lămurită.”¹⁵⁸ De preț, adică rar. Și aceasta s-a întâmplat și în vremea lui Ozia. Căci nu puțin ar fi rodit de aici, dacă ar fi vrut. Căci faptul de a afla semne de la Dumnezeu și a se pregăti pentru nenorocirile viitoare, și a întreba pe Dumnezeu despre lucruri nesigure, când trebuiau să atace pe dușman, când să stea liniștiți și cum trebuiau să îndepărteze toate nenorocirile, le aducea multă ușurință în mântuire. Dar fiindcă, deși aflau acestea, nu împlineau cu fapta, de aceea le-a fost luat și faptul de a afla aceste lucruri. Ceea ce era un exemplu a mulței iubiri de oameni a lui Dumnezeu. Căci deși știau de mai înainte viitorul și nu se foloseau cum trebuie de darurile Lui, El totuși le dădea toate câte țineau de El. Împreună cu profetul zice că l-a luat și pe ghicitor. Aici mi se pare că numește *ghicitor* pe cel care ghicește cele viitoare din multă pricepere și din însăși experiența evenimentelor. Căci altceva este ghicitura și altceva este profeția. Căci unul vorbește de la dumnezeiescul Duh, fără să adauge nimic de la el însuși. Celălalt însă, considerând pricinile evenimentelor deja întâmplate și trezindu-și propria înțelepciune, prevede multe din cele viitoare, așa cum prevede orice om inteligent. Dar unul

diferă de celălalt într-atât cât diferă înțelepciunea omenească de harul lui Dumnezeu. Dar ca să îmi fac și mai clar cuvântul printr-un exemplu, să ne gândim la Solomon și la Elisei. Ambii au adus la lumină lucruri ascunse și le-au descoperit. Dar nu amândoi prin aceeași putere. Ci unul, din înțelepciunea omenească, pornind de la firea lucrurilor, a judecat în cazul celor două femei desfrânate¹⁵⁹. Dar celălalt, fără să se folosească deloc de vreun raționament (Căci ce raționament putea fi în descoperirea furtului lui Ghiezi?), văzând mai dinainte prin harul lui Dumnezeu cele întâmplate departe de el¹⁶⁰.

Și pe bătrân,

3. *și pe căpetenia peste cincizeci.* Și împreună cu aceștia zice că va lua și pe bătrân și pe căpetenia peste cincizeci, numind bătrân, nu pe cel care a îmbătrânit cu vârsta, ci pe cel ce, pe lângă părul alb, deține înțelepciunea cuvenită cărunteții. Și când spune căpetenia peste cincizeci, nu vorbește simplu despre o căpetenie oarecare, ci prin numele acesta îi desemnează pe toți conducătorii. Căci nimic, nimic nu este mai cumplit decât anarhia, după cum nimic nu este mai nesigur decât o corabie care nu are cârmaci. Și nu se oprește aici, ci amenință să le ia și o altă mare siguranță, pe cei care știu să dea sfaturi bune, care aduc binefaceri cetăților nu mai mici decât armele. Căci voi lua zice, *și pe sfteticul minunat și pe înțeleptul arhitect.* Nu se referă aici la cel ce construiește case, ci la cel ce are experiența evenimentelor și care cunoaște multe și care știe să rânduiască toate treburile cetății cu pricepere. Și după acestea adaugă: *Și pe ascultătorul priceput.* Căci dacă acesta ar lipsi, chiar dacă toate celelalte ar fi prezente, nu ar fi de nici un folos pentru cetății, chiar dacă ar fi profeți, chiar dacă ar fi sftetnici și conducători vrednici, dacă nu ar fi ni-meni să asculte, toate ar fi în zadar și în deșert. Dar mie mi se pare că spune aici *Voi lua, în loc de voi îngădui, voi lăsa după*

¹⁵⁹ III Reg. 3, 16-28.

¹⁶⁰ IV Reg. 5, 19-27.

¹⁵⁸ I Reg. 3, 1.

cum zice și Sfântul Pavel: „I-a lăsat Dumnezeu la mintea lor cea neîncercată”¹⁶¹, nu arătând că i-a aruncat în nebunie, ci că i-a lăsat și i-a îngăduit să fie fără de minte.

4. *Și voi pune tineri conducători peste ei.* Aceasta este mai rău decât anarhia și cu mult mai cumplit. Cel care nu are conducător este lipsit de călăuzitor, dar cel care are un conducător rău, are pe cineva care îl aruncă în prăpastie. Tineri aici nu a spus simplu ca să învinuiască vârsta, ci arată nebunia lor pornind de la mulțimea cazurilor. Căci sunt și tineri care sunt înțelepți, după cum sunt și bătrâni care trăiesc nebunește. Dar fiindcă aceasta se întâmplă mai rar de obicei și fiindcă sunt mai dese cazurile opuse, de la acest fapt i-a numit fără de minte. Fiindcă și Timotei era tânăr¹⁶², dar fiind mai înțelept decât mii de bătrâni, a condus Bisericele. Și Solomon, când avea 12 ani¹⁶³, a vorbit cu Dumnezeu și s-a bucurat de multă îndrăznire și a fost proclamat rege și încoronat și a pus spectacol în mijlocul barbarilor propria înțelepciune, și nu numai bărbații, ci încă și femeile veneau de departe, având numai acest scop al venirii lor să afle și să asculte ceva din cuvântul aceluia¹⁶⁴. Dar când a ajuns la bătrânețe, a renunțat la virtute¹⁶⁵. Și tatăl acestuia, fericitul David, nu a făcut acel păcat greu când era copil sau tânăr, ci când a depășit această vârstă, atunci a păcătuit. Căci pe când era copil atunci a ridicat trofeu minunat și a doborât pe barbar și a arătat toată înțelepciunea, iar tinerețea nu i-a fost piedică în calea acestor izbânzi¹⁶⁶. Dar și pe Ieremia, când acesta a adus înainte scuza vârstei, Dumnezeu nu l-a primit, ci l-a dus la poporul iudeu, spunându-i că nu

¹⁶¹ Rom. 1, 28.

¹⁶² I Tim. 4, 12.

¹⁶³ III Reg. 3, 7.

¹⁶⁴ III Reg. 10, 1-13.

¹⁶⁵ III Reg. 11, 4.

¹⁶⁶ II Reg. 11, 2, 27.

va avea de la tinerețe nici o piedică, dacă are cugetul plin de hotărâre¹⁶⁷. La aceeași vârstă fiind, ba încă și mai tânăr, Daniil a judecat pe bătrâni¹⁶⁸. Și Iosia nu avea încă nici zece ani când s-a urcat pe tronul împărăției. Și atunci a bineplăcut lui Dumnezeu, dar după aceea, împruțându-se, și-a stricat virtutea sufletului. Ce să mai spunem despre Iosif? Nu când era tânăr și foarte tânăr a îndepărtat acel război cumplit, luptând nu împotriva unor bărbați, ci împotriva tiraniei firii¹⁶⁹? Și dintr-un cuptor și o văpaie mai cumplite decât cuptorul persienesc¹⁷⁰ a ieșit teafăr, rămânând nevătămat nu mai puțin decât cei trei tineri¹⁷¹. Căci așa cum aceia, ieșind din cuptor, s-au arătat nevătămați la trup, până și la păr, ca și cum ar fi ieșit mai curând dintr-un izvor decât din cuptor, la fel și acesta, eliberat fiind din mâinile spurcate ale egiptencei, ieșea fără ca atingerea sau cuvintele, sau vederea, sau veșmintele, sau parfumurile care aprind văpaia poftii mai cumplit decât vreascurile și decât catranul sau vârsta însăși să îl facă să pătimească ceva dintre cele pe care un om le-ar pătimi în mod normal. Și acești trei tineri înșiși, fiind în floarea vârstei, și pânțele și l-au înfrânat¹⁷², și frica morții au călcat-o în picioare, au biruit atâta armată și mânia unui rege care era mai aprigă decât cuptorul însuși, și nimic nu i-a înspăimântat pe aceștia și au rămas neclintiți având cugetul nesupus. Așadar, profetul nu spune acestea ca să condamne vârsta. Fiindcă și Sfântul Pavel când spune: „Episcopul să nu fie neofit, ca nu cumva, trufindu-se, să cadă în osânda diavolului”¹⁷³, prin *neofit* nu

¹⁶⁷ Ier. 1, 4-10.

¹⁶⁸ Dan. 13, 45-62. *Septuaginta*.

¹⁶⁹ Fc. 39, 7-12.

¹⁷⁰ În acest pasaj este confundat Imperiul Persan cu cel Babilonian. Mai târziu se corectează singur. Cf. *Comentariu la Isaia* 7, 2, p. 139.

¹⁷¹ Dan. 3, 27. *Septuaginta*.

¹⁷² Dan. 1, 5-15.

¹⁷³ I Tim. 3, 6.

înțelege vârsta, ci pe cel de curând sădit¹⁷⁴, adică pe cel de curând catehizat. Căci verbul φυτεύσαι înseamnă a catehiza și a învăța ca atunci când spune: „Eu am sădit, Apollo a udat”¹⁷⁵. Și Hristos numește răsădire același lucru zicând: „Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel din Ceruri va fi smuls din rădăcină”¹⁷⁶. Căci dacă prin termenul neofit, νεοφύτων Sfântul Pavel ar fi vrut să spună *tânăr*, Timotei fiind foarte tânăr, atât de tânăr încât zicea: „Nimeni să nu disprețuiască tinerețea ta”¹⁷⁷, nu l-ar fi ridicat la un rang atât de înalt și nu i-ar fi încredințat grija atâtor Biserici.

Și batjocoritorii îi vor stăpâni pe ei. Vezi cum nu învinuiește vârsta, ci voința cea stricată? Căci prin acest adaos a făcut lucrul mai clar încă. Batjocoritori îi numește aici pe înșelători, pe prefăcuți, pe lingușitori, pe toți cei care prin dulceața cuvintelor îi arvunesc diavolului.

5. Și poporul se va surpa odată cu ei, un om asupra altui om, fiecare asupra aproapelui său. Când lemnăria care susține clădirile se strică sau este luată, atunci în mod necesar și zidurile se surpă, nemaifiind nimic care să le susțină. Tot așa și când se iau cei despre care s-a vorbit mai înainte, conducătorii, sfetnicii, judecătorii, profeții, nu mai este nici o piedică pentru ca poporul să se surpe și să se provoace o mare confuzie.

Copilul va lovi pe bătrân și cel de necinste pe cel vrednic de cinste. Așadar, tânărul se va împotrivi bătrânului, îl va privi de sus, îl va disprețui. Acestea, mai presus de năvălirea dușmanilor,

¹⁷⁴ Aici Sfântul Ioan se sprijină pe etimologia cuvântului νεοφύτων pe care îl derivă de la verbul φυτεύσαι care înseamnă a planta, a sădi, dar a ajuns să însemne de curând convertit. Termenul νεοφύτων este însă compus din adjectivul νέος, care înseamnă nou, recent, dar și tânăr și φύτον, sădit, plantat cu sensul figurat de învățat, catehizat. De aici toată discuția termenului la Sfântul Ioan.

¹⁷⁵ I Cor. 3, 6.

¹⁷⁶ Mt. 15, 13.

¹⁷⁷ I Tim. 4, 12

erau mai rele decât orice război. Căci atunci când bătrânețea nu este respectată de tinerețe, oameni josnici și netrebnici calcă în picioare pe cei care mai înainte erau respectați și o asemenea cetate este în aceeași situație cu o corabie aflată în mijlocul valurilor.

6. Atunci un om va lua pe fratele său ori pe rudenia tatălui său, zicând: Ai un veșmânt, fii mai marele nostru și hrana mea în puterea ta să fie.

7. Și răspunzând va zice în ziua aceea: Nu voi fi cârmuitor, căci nu este în casa mea pâine, nici veșmânt. Nu voi fi cârmuitorul acestui popor.¹⁷⁸ Aici mi se pare mie că semnifică fie un asediu cumplit care îi duce la cea din urmă strâmtorare, fie, fără nici un asediu, este vorba despre o foamete de nerăbdat și multă lipsă de cele necesare. Se folosește aici de o expresie obișnuită. Și așa cum mulți spun: „dacă s-ar întâmpla ca întreaga cetate să se vândă pe un obol, nu ar fi cine să o cumpere”, arătând prin aceasta cea mai de pe urmă sărăcie, la fel și profetul zice că dacă ar fi să se vândă dregătoriile pe o pâine sau pe un veșmânt, nimeni nu va fi cumpărătorul. Atât de mare lipsă va fi de cele necesare.

8. Că a fost lăsat Ierusalimul, adică a fost părăsit, pustiit, golit de pronia lui Dumnezeu.

Și Iudeea a căzut, s-a umplut de tulburare și zgomot, de confuzie și de neorânduială.

Și limbile lor cu fărădelege nu ascultă [poruncile] Domnului. Apoi spune și pricina tuturor relelor, neînfrânarea limbii. Lucru pe care îl învinuiește și Osea când zice: „Efraim a fost pus spre nimicire în ziua judecății, în neamurile lui Israel am arătat lucruri vrednice de crezare”¹⁷⁹. Și Maleahi arată aceleași lucruri iarăși zicând: „Cei ce întărâtați pe Domnul prin cuvintele voastre. Și ați zis: „Prin ce L-am întărâtat”? Când

¹⁷⁸ Is. 3, 7.

¹⁷⁹ Os. 5, 9.

ziceți: „Tot cel ce face răul, bun este înaintea Domnului și întru aceștia El a binevoit. Și unde este Dumnezeu drep-tății?”¹⁸⁰ Așadar și Isaia învinuiește același lucru, aducând îndoită învinuire: nu numai că nu ascultă, nici numai că au călcat legea, ci și că, deși erau datori a se rușina pentru aceasta și a roși, a se ascunde și a-și pleca jos capul, ei se în-trec în cele dintâi și, după ce că nu împlinesc cele poruncite lor, mai și spun vorbe de ocară. Ca un slujitor nerecunos-cător care neglijează poruncile stăpânului și care arată încă și obrăznicie.

Pentru aceea acum a fost smerită slava lor

9. și rușinea feței lor le-a stat împotriva. Iarăși spune cele viitoare ca și când ar fi trecute, folosindu-se de obiceiul comun legii profeției. Dar *smerenia slavei* numește robia. Căci nu neînsemnată era rușinea ca cei care erau în rânduiala de împărați ai lumii, tocmai ei să fie supuși unor oameni spurcați și barbari. Iar *rușinea feței lor* numește aici rușinea care vine de la păcat. Căci astfel era viața lor. Așadar, ei au început prin a se face de rușine prin cele pe care le făceau. Pentru aceea Dumnezeu i-a scos afară din slavă, predându-i unei pedepse mai mici decât cea pe care ei înșiși și-o atrăseseră asupra lor. Căci nu erau pricină pentru atâtea reproșuri când locuiau în străinătate, pe cât erau astfel când, având metropola, făceau fărădelegi. Atunci li s-au tăiat lor cele ale răutății, dar, când erau în patria lor, sporeau în fărădelegi. Așadar, profetul îi învâța o mare lecție, convingându-i să fugă de răutate în tot chipul, mai înainte de pedeapsă, să-și acopere capul și să se rușineze, nu când barbarii îi luau robi, ci când îi înrobea ti-rania păcatului.

Și păcatul lor, ca al celor din Sodoma, l-au vestit și l-au arătat. Ceea ce am spus adeseori, o repet și acum: că profetul, ca să arate iubirea de oameni a lui Dumnezeu, spune de mai înainte nu numai cele ce aveau să pătimească, ci și pe cele pe care erau

¹⁸⁰ Mal. 2, 17.

vrednici să le pătimească. Căci cele păcătuite de ei erau ase-menea cu cele ale sodomienilor, dar pedepsele erau mult mai mici, căci nu i-a smuls pe ei din rădăcini, nici nu le-a nimic-it cetatea din temelii, nici nu a pierdut rămășițele neamului. Iar acel *au vestit* și *au arătat* este spus potrivit expresiilor ome-nești. Căci Dumnezeu nu află evenimentele atunci când ele se produc (cum ar putea fi astfel, când El cunoaște toate mai înainte de facerea lor¹⁸¹), ci ca să arate mărimea păcatului lor s-a exprimat astfel profetul. Așa cum în altă parte spune: „S-a urcat strigătul răutății lor până la Mine”¹⁸², o spune nu pentru a arăta că Dumnezeu locuiește în vreun loc departe, închi-zându-L în cer, ci ca să arate mărimea păcatului. La fel și aici, spune *au vestit* ca să arate mărimea răutății. Fiindcă cele mai mici dintre păcate este cu puțință să le ascunzi, cele mari și care întrec măsura sunt cunoscute și vădite tuturor, chiar dacă nu ar fi nimeni care să le condamne, nici să le mustre. Căci ele se vestesc prin ele însele și se fac arătate. Vrând pro-fetul aici să arate mărimea relelor zice *l-au vestit, l-au arătat*, adică au săvârșit cele rele cu multă îndrăznire și în exces, fără să se rușineze, fără să se ascundă, făcând din răutate pre-ocuparea lor.

Vai de sufletul lor că rău sfat au sfătuit împotriva loruși,

10. zicând: să-l legăm pe drept că ne este nouă nesuferit. Este culmea răutății, când nu numai că păcătuiesc, nici numai că păcătuiesc cu îndrăznire, ci când îi izgonesc pe cei care pot să îndrepte asemenea păcate. Căci așa cum cei cuprinși de nebunie adeseori îl lovesc pe doctor, la fel și aceștia, dădeau drept cel mai mare semn că erau bolnavi incurabil, prin fa-ptul că îi alungau pe cei drepti. Căci așa este virtutea și numai prin simpla arătare este de ajuns să îl întristeze pe cel ce trăiește în păcat. Și așa este răutatea, chiar când nu este mus-trată, adeseori și prin simpla prezență este apăsătoare pentru

¹⁸¹ Suz. 1, 35.

¹⁸² Text combinat, Fc. 18, 20; 19, 13; I Reg. 5, 12.

cei ce aleg să trăiască în bunătate. Îndoită este aici învinuirea: și faptul de a-l lega pe drept și de a-l lega ca pe un om ne folositor. Așadar, când cineva nu numai că nu se folosește de cele de folos, ci le consideră și vătămătoare, ce temei de îndreptare îi mai rămâne? De aceea și profetul, văzându-i pe aceștia pierduți, desăvârșit își începe iarăși cuvântul de la plângeri și nu de la învinuiri și reproșuri, zicând: *Vai de sufletul lor și continuă cu multă pricepere: rău sfat au sfătuit împotriva loruși. Și, deși faptele par să fie îndrăznite împotriva dreptului, dacă cineva ar cerceta cu atenție, sfatul se întoarce nu împotriva celui ce pătimește, ci a celor ce îl fac. De aici aflăm că cel bun, chiar dacă ar pătimi mii de lucruri înfricoșătoare, nu se va vătăma cu nimic de la cei ce le fac rău. Dar cei ce uneltesc, aceștia mai cu seamă sunt cei ce își trag sabia împotriva lor înșile, precum iudeii. Căci pe cel drept și legându-l, cu nimic nu l-au vătămat, dar pe ei înșiși la mult întuneric și pustiire s-au dat, lepădând sfeșnicul.*

Așadar, roadele faptelor lor vor mânca. Căci așa este răutatea. Are în sine însăși pedeapsa. Ceea ce vrea să spună aici este: se vor bucura de roadele lor, stând într-un pustiu mai mare și își vor pregăti loruși mai multe prăpăstii.

11. *Vai celui fără de lege! Rele vor veni asupra lui după faptele mâinilor lui. Vezi că întotdeauna de la noi înșine sunt măsurile pedepsei și pricinile lor? De aceea iarăși profetul se tânguiește și plânge și își bate pieptul că iudeii își întind loruși cursă și își distrug mântuirea într-un mod mai cumplit decât orice război. Ce este mai nenorocit decât asta?*

12. *Poporul meu, vătafi voștri vă spicuiesc. Aceasta ține de cel mai bun învățător, a-și diversifica cuvântul, adică să nu îl facă numai aspru, nici numai blând, ci când într-un fel, când într-altul, tratând subiectul în acest chip, astfel încât, din amestecul celor două moduri, mult să fie folosul. De aceea profetul nu învinuiește numai, ci se și tânguiește, ceea ce este mai greu decât învinuirile, dar atenuează durerea.*

Și acest lucru este minunat: cu cât tăietura este mai adâncă, cu atât durerea este mai blândă. Și nu numai se tânguiește, ci și tămăduiește și inițiază un alt mod minunat de învățătură. Care este acesta? Faptul de a nu pedepsi pe toți pentru unul, ci a separa poporul de conducători și a întoarce învinuirile pe capul acelora. Atât de mare era câștigul acestui mod, încât și Moise îl folosea din plin. Căci și Isaia, deși toți erau vinovați, își îndreaptă cuvântul împotriva conducătorilor. Iar Moise, aflând poporul lucrând acea fărădelege¹⁸³ și pe Aaron nefiind atât de vrednic de osândă, lăsând la o parte pe cei care erau cu adevărat vinovați, își îndreaptă osânda spre cel ce nu era așa de vinovat, ca prin învinuirile adresate împotriva aceluia, să dea conștiinței lor motiv să se condamne pe ei înșiși cu o mai mare osândă. Ceea ce s-a și întâmplat. Căci nu a avut nevoie să adreseze alte cuvinte poporului, ci au fost de ajuns cele câteva cuvinte spuse către Aaron, ca să potolească atâtea mii de oameni ca pe un singur om și să-i aducă de la atâtea cutezanță la cea mai de pe urmă frică și spaimă. Și Moise, prevăzând acestea, coborând îndată, a zdrobit tablele legii și a zis către Aaron: „Ce ți-a făcut ție poporul acesta că l-ai făcut batjocură vrăjmașilor”¹⁸⁴. Așa face și profetul acesta imitându-l pe sfântul acela în îndoit chip. Căci atunci Moise nu s-a limitat numai să mustre și să învinuiască, ci, luându-și o față compătimitoare, astfel a adus învinuirea aceea. La fel și Isaia, imitându-le pe amândouă, zice: *Poporul meu, vătafi voștri vă spicuiesc*¹⁸⁵, căci pe de o parte a osândit pe aceia, și pe de altă parte, a spus acestea compătîmind poporul. *Vătafi* se pare că îi numește aici pe cei care cer plata dărilor. Dar eu cred că îi semnifică aici pe răpitori, pe cei care se îmbogățesc pe seama altora. Iar dacă lucrurile nu stau astfel, atunci îi desemnează pe cei ce adună impozitele. Vezi și aici priceperea lui. Căci nu

¹⁸³ Se referă la închinarea iudeilor la vițelul de aur (Ieș. 32, 1-19)

¹⁸⁴ Ieș. 32, 21, 25.

¹⁸⁵ Spicele rămase după treierat erau ale săracilor (Lev. 19, 10).

respinge faptul însuși, ci lipsa de măsură. Căci nu a spus *cer*, ci *vă spicuiesc*, adică vă despoaie de avutul vostru, lipsindu-vă de toate ale voastre sub pretextul impozitelor. A folosit această expresie metaforic de la cei ce adună spice pe arie. Căci *a spicui* se spune atunci când se adună spicele după treierat care rămân pe arie de la secerători și cei ce spicuiesc nu lasă de obicei nimic în urmă pe câmp. Ceea ce și aceștia făceau atunci, le răpeau tot avutul, lăsându-i de tot goi.

Și cei ce vă cer impozite vă stăpânesc. Și ceea ce era și mai cumplit încă era faptul că nici aici nu și-au oprit lăcomia lor, ci au dus mai departe tirania lor, făcând robi niște oameni liberi. *Poporul meu, cei care vă fericesc vă amăgesc.* Aici mi se pare mie că face aluzie la profetii mincinoși sau la cei care vorbeau astfel pentru a le face plăcere, ceea ce este totdeauna pricina celei din urmă stricăciuni. Așadar, arătând vătămarea care le vine din aceasta, a adăugat: *Și cărarea picioarelor voastre o tulbură*, adică nu le îngăduie să umble drept, făcându-i să se abată, să se descurajeze, să devină trândavi.

13. *Dar acum Domnul va sta la judecată și-l va pune la judecată pe poporul Lui.*

14. *Însuși Domnul va veni la judecată cu bătrânii poporului și cu conducătorii lor.* Stăruie încă asupra aceluiași mod al îndreptării, mutând osânda de la popor la bătrânii cetății și la conducători, făcându-și cuvântul mai înspăimântător. Îl pune pe Dumnezeu Însuși să judece și să pedepsească și să învinuiască pe conducători pentru păcatele poporului. De aceea și spune: *Dar acum Domnul va sta la judecată.* Și fiindcă și-a îndreptat cuvântul spre învinuire, dar fiindcă pentru cei ce rămân nesimțitori faptul de a fi învinuiți nu este grav, iar faptul de a fi pedepsiți îi înspăimântă, profetul zice că lucrurile nu se vor opri la simpla învinuire, ci va urma și pedeapsa pentru păcate, când Judecătorul va cere socoteală și va da sentința pentru cei ce au greșit. Ceea ce arată și marele pogorământ al lui Dumnezeu, Care rabdă să Se judece cu ei și

și îndeamnă la pocăință, ceea ce obișnuia să îi arunce pe cei ce aveau minte în mare remușcare. Dar nu numai din această pricină, pe care am spus-o mai sus, își adresează cuvântul conducătorilor și bătrânilor, ci ca să îi învețe pe toți că se cere socoteală mai aspră conducătorilor decât celor conduși. Căci cel condus nu este răspunzător decât pentru sine însuși, dar cel căruia i s-a încredințat conducerea dă socoteală și pentru sine, și pentru popor. Iar bătrânilor nu degeaba li se impune o asemenea acrivie. Căci ceea ce este puterea pentru conducători, același lucru este vârsta pentru cei bătrâni. Vrednic de certare este și tânărul care păcătuiește grav. Dar cel care este scutit de excesele vârstei, nemaifiind împresurat de valurile atâtor patimi, care se poate înfrâna mai ușor și poate răbda mai lesne celelalte greutăți ale vieții și care a dobândit mai multă înțelepciune din experiența faptelor, pe bună dreptate se pedepsește mai mult decât toți, fiindcă a arătat la bătrânețe desfrânarea tinereții.

Dar voi pentru ce ați aprins via Mea și prada răpită de la sărac este în casele voastre? Pretutindeni marea grijă a lui Dumnezeu este pentru cei nedreptățiți și Dumnezeu se mânie nu atât pentru păcatele comise împotriva Lui, cât pentru greșelile făptuite împotriva celor împreună robi cu ei, dacă nu chiar mai mult pentru acestea decât pentru cele dintâi. Căci a îngăduit ca cel ce avea o femeie desfrânată să o lepede¹⁸⁶, dar celui ce avea o femeie păgână nu i-a îngăduit nicidecum să o lepede¹⁸⁷. În acest caz, păcatul era împotriva Lui, dar în celălalt păcatul era împotriva omului. Și când era pusă înainte jertfa, a poruncit să lase darul înaintea altarului¹⁸⁸ și să nu îl aducă până când cel ce a întristat pe aproapele nu se va fi împăcat cu fratele său. Și când a judecat pe cel care datora mii de talanți, aflându-l vinovat de multe păcate împotriva

¹⁸⁶ Mt. 5, 32.

¹⁸⁷ I Cor. 7, 12.

¹⁸⁸ Mt. 5, 23-24.

Lui, nu l-a numit nici viclean și îndată i-a dat dezlegare și toată datoria i-a iertat-o, dar pentru cei o sută de dinari, l-a numit slujitor viclean și l-a predat chinuitorilor și a zis că nu va fi slobozit până ce nu va fi plătit toată datoria. Și când Însuși Hristos a fost palmuit, nu a făcut nimic robului care l-a dat lovitura, ci i-a răspuns cu blândețe: „Dacă am vorbit rău, dovedește că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce Mă bați”¹⁸⁹? Dar când Ieroboam, întinzând mâna, a încercat să-l prindă pe profetul care atunci îl muștra, îndată i-a uscat mâna¹⁹⁰, învățându-te și pe tine să rabzi cu blândețe cele ce sunt împotriva ta, dar cele care sunt împotriva Stăpânului să le pedepsești cu multă asprime. De aceea când a dat poruncile, deși a zis că dragostea față de aproapele este a doua poruncă, totuși spune că este asemenea cu cea dintâi. Și așa cum pe aceea o cere cu multă insistență, la fel și pe aceasta. În prima poruncă se exprimă astfel: „din toată inima ta și din tot sufletul tău”, iar în cealaltă, „ca pe tine însuși”¹⁹¹. Și în altă parte și în multe alte locuri ar putea vedea cineva cu câtă amănunțime ne cere Dumnezeu să împlinim toată dreptatea unii față de alții. Vezi-l așadar și pe profetul acesta insistând și mărinind osânda prin cele mai grele cuvinte. *Dar voi, zice, pentru ce ați aprins via mea.* Ceea ce ar fi făcut numai dușmanii și cruzii barbari acestea le-ați făcut voi cu casnicii voștri. *Vie* îl numește pe popor din pricina multei Lui râvne față de ei și a griji pe care le-o poartă. Și mărinindu-le vina nu a zis: pentru ce [ați pierdut] pe cei împreună robi, pe cei de aproape ai voștri, pe frații voștri, ci [a zis]: pe ale Mele le-ați pierdut, pe ale Mele le-ați stricat. Apoi, arătând modul aprinderii, zice: „Prada răpită de la sărac este în casele voastre”. Căci nici grindina nu dăunează atât viilor, pe cât nedreptățirea săracului și nevoiașului face să ardă sufletul, chinuindu-l mai cumplit

¹⁸⁹ In 18, 23.

¹⁹⁰ III Reg. 13, 4.

¹⁹¹ Mt. 22, 37-39; Deut. 6, 5.

decât orice moarte. Căci în orice situație răpirea este un rău. Dar mai ales când cel păgubit este în cea mai de pe urmă sărăcie. Și spune acestea nu numai ca să pedepsească, ci și ca să îndrepteze, punându-le sub ochi spectacolul jafului. Căci pe lângă acest cuvânt, este de ajuns priveliștea jafului pusă mereu înaintea ochilor, ca să străpungă pe cel care nu este cu totul nesimțitor.

15. *Pentru ce nedreptățiți voi pe poporul Meu? Rămâne la același mod de exprimare ca și dincolo când zice: via Mea, așa și aici, poporul Meu.*

*Și obrazul celor smeriți îl rușinați? Pe cei pe care trebuia să îi îndreptați, pe aceștia îi doborâți, pe cei pe care trebuia să îi ridicați, pe aceștia îi zdrobiți. Căci pe lângă faptul că le răpeau avutul, îi disprețuiau pe cei mai neînsemnați și îi tratau mai rău decât pe sclavi, adăugând mândria la lăcomie, agoni-sindu-și multă nebunie din această bogăție nedreaptă. Căci boala mândriei este strâns legată de lăcomie, și cu cât cineva își sporește averile, cu atât boala se agravează. **15 bis.** *Așa zice Domnul, Domnul oștirilor. Ce înseamnă al oștirilor? Al îngerilor adică, al arhanghelilor, al puterilor celor de sus care urcă pe ascultător de la pământ la cer, aducându-l la înțelegerea marii Lui Împărății, pentru ca, uimindu-l prin aceasta, să îl facă mai înțelept și să îi arate că atâta îngăduință din partea lui Dumnezeu nu este din slăbiciune, ci din îndelungă răbdare.**

16. *Acestea zice Domnul. Fiindcă ficele Sionului s-au înălțat și au umblat cu gâtul înălțat, făcând semne cu ochii, târându-și poalele în mersul lor și jucând cu picioarele.*

17. *Le va smeri Dumnezeu pe ficele dintâi ale Sionului și Domnul va descoperi rușinea lor*

18. *în ziua aceea. Și va lua Domnul slava veșmintelor lor și podoaba lor și împletiturile lor, ciucurii, lunițele*

19. *și salbele lor și podoaba feței lor*

20. *și găteala slăvitei lor împodobiri, și brățărilor, și verigile, și împletitura, și inelele, și brățărilor de pe mâna dreaptă, și cerceii,*

21. și veșmintele cu marginile de porfiră și cele cu droturi de porfiră,

22. pânzeturile din casă și mătășurile din Laconia

23. țesăturile de în stacojii și roșii, în țesut cu aur și mătase stacojie, vălurile aurite revărsându-se

24. Și în loc de miresme plăcute va fi pulbere, și în loc de cingătoare te vei încinge cu frânghie și în loc de podoaba capului vei avea pleșuvie din pricina faptelor tale, și în loc de tunici cu droturi de porfiră te vei încinge cu sac. Acestea îți vor fi ție în loc de podoabă.

25. Și fiul tău cel mai bun, pe care îl iubești, va cădea de sabie și cei puternici ai voștri de sabie vor fi răpuși.

26. Și vor fi umiliți și vor plânge sipele voastre pentru podoabe și vei fi lăsată singură și vei fi abătută la pământ. Profetul a făcut aici un lucru neașteptat adresând un cuvânt atât de lung femeilor, ceea ce nu vedem cu nici un chip nicăieri în Scripturi. Dar care este pricina acestui fapt neașteptat? Mie mi se pare că pe atunci mare era trândăvia femeilor și contribuiau în mare măsură la răutatea bărbaților, de aceea în mod special le adresează cuvântul, aducându-le cele mai grele învinuiri și revine la începutul cuvântului său, vorbind iarăși ca din partea lui Dumnezeu. Acestea zice Domnul, fiindcă fiicele Sionului s-au înălțat și au umblat cu gâtul înălțat. Le învinuiește aici de răutățile de căpetenie, de nebunie și mândrie. Căci acesta este un păcat cumplit în general, dar mai ales când se naște în firea femeilor. Căci o femeie plină de mândrie, fiindcă este o ființă mai ușuratică și mai irațională, se abate ușor și se afundă și naufragiază, scufundată fiind de orice vânt rău, al mândriei și al înfumurării. Dar se pare că se referă la femeile din Ierusalim, de aceea le-a și numit fiicele Sionului. Și au umblat cu gâtul înălțat. Aici își râde de ele și de cugetul femeiesc care nu poate să rămână ascuns în minte, ci dă pe dinafară, arătat prin mișcările trupului. Le învinuiește nu numai de nebunie, ci și de desfrânare, arătând

aceasta prin cele ce urmează. Căci a adăugat: *făcând semne cu ochii*, ceea ce este obiceiul femeilor năvălitate să-și rotească ochii și prin aceasta să arate multă deșănțare și desfrâu, căci nu este semn mai mare de desfrâu și de lascivitate decât acesta. *Târându-și poalele în mersul lor*. Nu mică este această învinuire, chiar dacă pare mică, ci faptul de a târî poalele este semnul celei mai de pe urmă pierzării, a desfrâului, a degenerării și corupției. Acest lucru și cineva dintre păgâni l-a pus înainte, batjocorind pe adversarul său și zicând: „lăsându-și veșmântul să atârne până la călcâie”. Și jucând cu picioarele. Și aceasta este dovada aceleiași purtări urâte. Căci prin toate, prin ochi, prin veșminte, prin picioare, prin umblet se arată fie înfrânarea, fie desfrânarea. Căci mișcările trupului sunt ca niște propovăduitori ai simțirilor sufletului dinlăuntru. Și așa cum pictorii, amestecând culorile, imprimă ce caracter vor tablourilor lor, la fel și mișcările mădularelor trupului aduc în exterior caracteristicile lăuntrice ale sufletului și le pun înaintea ochilor noștri. De aceea și un alt înțelept spunea: „Îmbrăcămintea bărbatului, râsul dinților și umbletul picioarelor vestesc cele despre el”¹⁹². *Le va smeri Dumnezeu pe fiicele dintâi ale Sionului și Domnul va descoperi rușinea lor în ziua aceea*. Și va lua Domnul slava veșmintelor lor. Două sunt învinuirile pe care le aduce, mândria și desfrânarea. Fiecăreia îi aplică leacul corespunzător, primul leac pentru prima vină, și pentru a doua vină, următorul leac. Pentru mândrie aduce smerenia, iar pentru podoabele chipului lor, luarea lor. Și atunci când va izbucni războiul, toate acestea se vor nimici, zice. Cele aprinse de desfrânare și mândre, constrânse de frică, vor fi eliberate din această boală. Cele ușuratică și corupte căzând sub jugul robiei, vor fi eliberate din toată ușurătatea aceea. Ca să-și facă mai apăsător cuvântul și ca să atingă mintea ascultătorilor, enumeră în amănunt podoaba veșmintelor, a bijuteriilor de aur, cea de pe față și cea de pe restul trupului,

¹⁹² Înț. Sir. 19, 30.

și apoi trece la podoaba din casă. Căci nu numai că și-au împodobit trupurile, ci mândria aceasta s-a întins și asupra zidurilor, fiind cheltuite aceste podoabe pe nimic trebuincios și împletindu-și părul au deschis pretutindeni aripile unei asemenea înșelări. Și învinuiește și acest lucru, zicând că *va lua Domnul slava veșmintelor lor și podoaba lor și împletiturile lor, ciucurii*. Ciucuri numește fie o podoabă care se purta în jurul capului, fie forma unei banderole de cap. *Și lunițele*, adică o podoabă în jurul gâtului în formă de lună. *Și salbele lor*¹⁹³, vorbește despre vălul lor. *Și podoaba feței lor*. Aici mi se pare mie că semnifică boielile feței și fardurile. *Și găteala slăvitei lor împodobiri*. Aici numește marginile de aur, și brățările, cele de aur, care se pun în jurul brațelor, și verigile și împletiturile, podoabă de aur în jurul capului, și inelele și brățările de pe mâna dreaptă, cele care se numesc dexiarii. *Și veșmintele cu marginile de porfiră și cele cu droturi de porfiră, pânzeturile din casă și mătăsurile din Laconia*. Atât de mare era râvna lor pentru desfrâu, încât nu se foloseau numai de podoabele pe care le aveau la îndemână în țara lor, ci trimiteau departe să le adune pe acestea din străinătate și făceau călătorii pe mare pentru ele. Căci este mare distanța dintre Palestina și Laconia și o mare nesfârșită le desparte. Nu întâmplător amintește de țara de origine a acestor podoabe, lăsând la o parte veșmintele, ci ca să arate desfrăul lor nemăsurat. *Țesăturile de in stacojii și roșii, în țesut cu aur și mătase stacojie, vălurile aurite revărsându-se*. Nu au lăsat nimic la o parte, nici din veșminte, nici din celelalte podoabe, ci toate au luat calea risipei, îmbătate de tirania desfrăului. Dacă atât de mare era învinuirea atunci mai înainte de har și de atâta filosofie, ce iertare vor avea cele chemate acum la cer și atrase la încercări mai lungi și la râvna îngerilor, când ele întrec de departe acest desfrâu și eclipsează femeile de pe scenă? Și ceea ce este mai cumplit e faptul că nici nu li se pare că păcătuiesc. Pentru aceea este

necesar ca și împotriva acestora să ne înarmăm cu cuvântul profetului. Așadar, nu numai către acelea, ci și către acestea de azi se va rosti cuvântul că *în loc de miresme plăcute va fi pulbere*. Vezi cum osândește ungeria cu miresme și ce mare pedeapsă le aplică? *Pulbere* aici numește colbul ridicat după distrugerea cetății și năvălirea barbarilor. Căci atunci au împărțit cetatea între foc și sabie, o parte a ei distrugând-o din temelii, iar cealaltă parte predând-o focului. Acestea, deci, spunându-le mai dinainte Isaia, zicea: *Și în loc de miresme plăcute va fi pulbere, și în loc de cingătoare te vei încinge cu frânghie*, aducând sub ochii lor chipul robiei și strămutarea lor în țară barbară. *Și în loc de podoaba capului vei avea pleșuvie din pricina faptelor tale*, fie că părul le-a căzut din pricina nenorocirii, fie că dușmanii au făcut aceasta, fie ei înșiși. Căci era un vechi obicei ca la vreme de jale și de nenorocire să își taie părul și să se radă. Căci și Iov și-a ras părul capului¹⁹⁴, auzind nenorocirea copiilor. Și mai departe profetul zice că vor fi în sac și în tânguire și în tunderea părului¹⁹⁵. Și un alt profet iarăși zice: „Rade-ți părul și retează-l din pricina fiilor tăi celor dragi”¹⁹⁶. *În loc de tunici cu droturi de porfiră te vei încinge cu sac*. Oare toate acestea nu par înfricoșătoare și nesuferite? Dar pentru noi pedeapsa nu se va opri la acestea, ci acestora le urmează viermele veninos și întunericul fără sfârșit. Căci pe aceia i-a așteptat robia și captivitatea și cele mai de pe urmă rele pentru podoabă. Că cere socoteală și osândește în mod special acest păcat, ascultă cum, după ce a enumerat relele, a adăugat și pricina: „Acestea îți vor fi ție în loc de podoabă”. Așadar, dacă femeile iudaice cele împodobite au răbdat o așa de mare pedeapsă și după ce țara lor a fost distrusă din temelii și după atâta desfătare au fost duse roabe în lanțuri, fără cetate și în țară străină, predate foamei și ciumei și

¹⁹⁴ Iov 1, 20.

¹⁹⁵ Is. 22, 12.

¹⁹⁶ Mih. 1, 16.

¹⁹³ τὸ κόθραμα, înseamnă mai degrabă „colier, salbă” decât „văl”.

miilor de feluri de moarte, cum atunci nu este limpede că și noi vom cădea tot în astfel de nenorociri, ba încă mai cumplite. Căci cu cât au fost mai mari cinstirile, cu atât mai grele vor fi pedepsele. Or, dacă nici o femeie împodobită nu a pățimit încă asemenea nenorociri, să nu creadă că va fi cruțată. Căci acesta este obiceiul lui Dumnezeu să limiteze pedepsele la unul sau la doi oameni și prin aceia să îi avertizeze pe toți ceilalți de pericolele care îi amenință. Dar ca să fac mai clar ceea ce spun: au păcătuit cumplit păcat cei ce locuiau oarecând în Sodoma și au plătit cu cea mai de pe urmă pedeapsă când s-a abătut asupra lor trăsnetul și pământul și cetățile și poporul din ele au fost mistuite toate¹⁹⁷. Ce oare? Nimeni după aceia nu a mai îndrăznit să facă păcatele aceloră? Mulți și pretutindeni în lume. Cum atunci de nu au pățimit și ei nimic asemănător? Pentru că sunt păstrați pentru o pedeapsă încă și mai cumplită. De aceea Dumnezeu, pedepsindu-i o dată, după aceea S-a oprit, pentru ca cei ce vor îndrăzni pe viitor asemenea lucruri, chiar dacă nu vor fi pedepsiți aici, să știe limpede că niciodată nu vor scăpa de pedeapsă. Căci ce sens ar avea ca cei mai înainte de har și mai înainte de lege care nu au auzit nici pe profeți, nici pe nimeni altcineva, după ce au păcătuit, să pătimească acestea, iar cei de după ei, care s-au bucurat de atâta purtare de grijă și care nici prin puterea exemplului nu au devenit mai înțelepți, ceea ce face păcatul și mai greu încă, să scape de pedeapsa dată pentru aceasta? Așadar, cum de nu mai sunt dați și astăzi unei asemenea pedepse? Ca să afli că sunt păstrați pentru o pedeapsă cu mult mai cumplită. Că vor pătimi mai cumplit decât cei din Sodoma, ascultă-L pe Hristos zicând: „Mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei în ziua judecății, decât cetății aceleia”¹⁹⁸. Astfel încât, chiar dacă femeile care se împodobesc acum nu pătimesc cele ce au pățit cele ce se împodobeau atunci, să nu

¹⁹⁷ Fc. 19, 24-25.

¹⁹⁸ Mt. 10, 15.

creadă că vor rămâne nepedepsite. Căci această toleranță și îndelungă răbdare din partea lui Dumnezeu adună un foc mai cumplit în cuptor și aprind mai mare flacără. Așa s-a întâmplat și cu Anania și Safira. Căci și aceia, chiar la începutul propovăduirii, când au pus deoparte din banii aceia, au pierit pe loc, și după aceea, mulți dintre cei care au îndrăznit aceleași lucruri nu au pățit nimic. Cum ar avea sens ca dreptul Judecător, Care împarte tuturor în mod egal, pe unii care au păcătuit mai puțin să îi pedepsească, iar pe alții care au făcut lucruri mai cumplite să îi lase nepedepsiți? Nu este limpede că tocmai de aceea a stabilit ziua în care va să judece lumea, ca să amâne pedeapsa, fie ca să devină mai buni prin îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, fie, dacă vor stăruii în aceleași păcate, să pătimească pedepse și mai cumplite? Așadar, când săvârșim aceleași păcate cu cei ce au păcătuit odinioară și au fost pedepsiți și nu am pățimit aceleași pedepse cu aceia, să nu avem îndrăznire, ci mai mult să ne temem. Căci Dumnezeu a adus pedeapsa asupra aceloră ca o lege, avertizându-i pe toți oamenii și zicând: de aceea l-am pedepsit pe acela care a păcătuit de la început, pentru ca și tu, cel ce ai greșit același lucru cu aceia să te aștepți la aceleași pedepse, ca să te schimbi și să devii mai bun. Căci pentru păcate asemănătoare sunt rezervate pedepse asemănătoare, chiar dacă acestea nu au loc imediat.

Nu am zăbovit asupra acestor lucruri în zadar, ci fiindcă o boală rea a intrat în casele oamenilor prin ușurătatea femeilor, iubirea de podoabe, care a făcut să crească tirania banilor, împingând pe bărbații lor la cheltuieli nesocotite, devenind pricină zilnică de război și de ceartă și silind pe săraci să-și subțieze pânțele. Căci atunci când femeia îl silește pe bărbat să cheltuiască averea și chiar mai mult decât are pentru insulta trupului (căci este o insultă adusă trupului faptul de a-l încinge cu aur), atunci în mod automat mâna se oprește de la generozitatea milosteniei. Și putem vedea multe alte chipuri ale păcatelor născându-se din aceasta. Dar să le

lăsăm pe acestea să fie cunoscute clar de cei ce le pătimesc prin experiență, iar noi să ne întoarcem la textul nostru.

Căci după ce a prezentat chipul robiei și după ce spune că Eu aduc robia în locul podoabelor, mărește și mai mult nenorocirea zicând: *Și fiul tău cel mai bun, pe care îl iubești, va cădea de sabie și cei puternici ai voștri de sabie vor fi răpuși.* Acest lucru este mai greu decât robia. Căci este o viață mai amară ca moartea. Atunci când, pe lângă robie, sunt siliți să jelească morți înainte de vreme, gândește-te cât de mare este mărimea nenorocirii când evenimente care sunt amare prin ele însele sunt legate între ele. Căci și dacă era numai robia, chinul ar fi fost de nerăbdat. Iar dacă, trăind în libertate, ar avea loc asemenea doliu, viața ar fi mai amară decât moartea. Dar acum ambele nenorociri vor fi legate unele de altele. Dar mai degrabă trebuie să numim această nenorocire îndoită, întreită și împătrită, când și fiul cel mai bun și mai dorit își încheie viața prin mâna barbarilor și nu prin legea obștească a firii. Și odată cu el pier și toți cei de o vârstă cu el, astfel încât nu le rămâne acestora nici o nădejde bună care să le vină în ajutor și să le aducă vreun sprijin omenesc.

Și vor fi umiliți și vor plânge sipelele voastre pentru podoabe și vei fi lăsată singură și vei fi abătută la pământ. Prin toate profetul amplifică plânsul, intensifică frica, face să crească la culme agonia, aduce sub privire chinurile, expune pe larg nenorocirea, aleargă în toate părțile adunând nenorocirile, toate acestea din pricina nesimțirii ascultătorilor. Căci era de dorit ca acestea¹⁹⁹, zguduite de atâtea amenințări, să-și revină și să devină conștiente de nenorocirile viitoare care aveau să se întâmple. De aceea profetul a adăugat și acest lucru care în ochii lor părea jalnic, a vedea sipelele de aur goale, amintire vagă a bunăstării de odinioară, prin această imagine ținând durerea întetăită la culme. Căci mai cu seamă atunci obișnuiesc să ne muște mai tare nenorocirile, când le comparăm pe

¹⁹⁹ Se referă în continuare la femeile împodobite.

acestea cu zilele prospere de odinioară. Și comparația face și mai cumplită rana. La fel și Iov, tânguindu-se, spunea: „*Cine mi-ar putea întoarce vreo lună asemenea cu luna din zilele mele de dinainte?*”²⁰⁰. Și istorisea toată bogăția și bunătățile care curgeau ca dintr-un izvor, cinstirile, avuțiile lui, toată slava, ca să arate prin comparația acestora mai cumplite chinurile prezente care l-au copleșit. Ceea ce a făcut și profetul acum pomenind de sipele și nu se oprește aici, ci le face și pe ele să plângă. Căci acest chip al cuvântului devine și mai expresiv când face astfel de prosopopei²⁰¹. Ba încă și viile le face să jelească²⁰² și vinul²⁰³, ca să impresioneze și mai mult pe ascultători și să atingă grosolănia lor. Dar ce înseamnă și *vei fi lăsată singură*, adică vei fi lipsită și de aliați, și de purtarea de grijă a lui Dumnezeu și fiind golită de toată strălucirea și înconjurată din toate părțile de vrăjmași și amenințată în mijlocul barbarilor. Și apoi vrând să înfățișeze culmea umilinței, zice: *vei fi abătută la pământ.* Nu spune că vei cădea, nici că vei fi răsturnată, ci s-a folosit de altă expresie, ca să arate mai clar toată nimicnicia ei.

²⁰⁰ Iov 29, 1-2.

²⁰¹ Figură de stil similară cu personificarea prin care se atribuie obiectelor neînsuflețite sau animalelor calități omenești, limbaj omenesc, sentimente etc.

²⁰² Is. 16, 8.

²⁰³ Is. 24, 7.

Capitolul al IV-lea

1. În ziua aceea șapte femei vor lua un bărbat zicând: *pâinea noastră vom mânca și hainele noastre vom purta, numai să fie chemat numele tău peste noi, ridică ocară noastră.* Profetul vrea să descrie lipsa bărbaților care a avut loc de pe urma războiului și la câtă puținătate a fost redus poporul iudeilor. Căci ele spuneau că nu aveau nevoie de ocrotirea care se cuvenea să fie dată femeilor de către bărbații lor, ci îl scuteau de slujirea aceasta și doreau și erau mulțumite și numai să fie eliberate de numele de văduve. Căci aceasta înseamnă *ridică ocară noastră.* Fiindcă în vechime acest nume pare să fi fost o ocară.

2. Dar în ziua aceea Dumnezeu va străluci în sfat cu slavă pe pământ ca să înalțe și să slăvească ce a rămas din Israel. După ce a zdruncinat puternic cugetul lor prin amenințarea nenorocirilor și a înfățișat limpede tragedia lor și a alcătuit un cuvânt lung istorisind lucruri înfricoșătoare, își schimbă cuvântul și la lucruri mai bune. Căci acesta este cel mai bun mod de vindecare, nu numai să tai și să arzi, ci și să alini cu leacuri potrivite chinurile venite din tăiere și ardere. Așa face și el. Căci a zis că nu se va încheia totul în tristețe, ci, după ce au fost primite cele rele, urmează lucruri mai bune. Și nu numai că va fi o schimbare a lucrurilor neplăcute, ci și multă slavă și multă strălucire. Căci așa numește strălucirea lui Dumnezeu, care risipește întunericul deznădejdiei și care face ziua strălucitoare și pe oameni slăviți. Iar acel *în sfat* înseamnă că va face toate cu pricepere și cu înțelepciunea cuvenită Lui.

3. Și va fi ceea ce a rămas din Israel în Sion și rămășița în Ierusalim, *sfinți vor fi numiți toți cei înscriși pentru viață în Ierusalim.*

Ca să afli că nu întâmplării se datorează mântuirea celor ce au scăpat de primejdie, ci fiind împrejmuiți de alegerea de sus și fiind în mijlocul chinurilor, nu au fost covârșiți, de aceea spune: *Sfinți vor fi numiți toți cei înscriși pentru viață în Ierusalim.* Cei despărțiți, cei încercați, cei pecetluiți nu au pățimit nimic cumplit. Pe bună dreptate îi numește pe ei sfinți, arătând că i-a izbăvit nu atât separarea lor de ceilalți, nici simpla alegere a lui Dumnezeu, cât virtutea modului lor de viață, fie înainte, fie după evenimente. Căci chiar dacă unii erau buni și binevoitori, totuși, sub influența celor întâmplare, au devenit și mai buni și mai riguroși. Căci așa cum aurul predat focului leapădă orice pată, la fel și cei sânguitori, devin și mai sânguitori în ispite, spălându-se de orice lenevie.

4. Că Domnul va spăla întinăciunea fiilor și fiicelor Sionului și va șterge sângele Ierusalimului din mijlocul lor cu duh de judecată și cu duh de ardere. Îndoit mi se pare aici sensul curățirii: și că au dat socoteală pentru cele ce au păcătuit și că au devenit mai sânguitori în viitor de aici. Dar *sângele Ierusalimului* numește uciderile și junghierile cele nedrepte. Apoi, mărinind învinuirea, zice: *din mijlocul lor.* Căci au îndrăznit aceste ucideri nu pe ascuns și în taină, ci fățiș, mai rău decât tâlharii la drumul mare. Căci aceia ascunși de întuneric și în locuri pustii îndrăznesc cele obișnuite lor, dar aceștia în mijlocul piețelor, în mijlocul cetății, în tribunale săvârșesc faptele nelegiuite ale aceluia. Dar și pata care vine de acolo, venind războiul, se va înlătura. Căci și în vremurile mai bune, Dumnezeu se justifică pentru necazurile de mai înainte, că și acelea care s-au întâmplat, de aceea s-au petrecut, ca să se spele, ca să se curețe, ca să fie trecuți prin foc, ca să șteargă orice pată, ca să fie spălați de ocară păcatelor și a uciderilor. Ce înseamnă ceea ce spune? *Cu duh de judecată și cu duh de ardere.* Stăruie asupra metaforei metalelor topite. Căci așa cum acolo suflarea care bate în topitoare și reaprinde flacăra, făcând mai fierbinți cărbunii, mistuie orice impuritate, la fel și aici mânia

dumnezeiască și atacul dușmanilor care cade asupra cetății devine pentru cetate ca un foc, dar nu un foc pierzător, ci un foc arzător și curățitor, pedepsind și îndreptând. Așadar, acel *duh de judecată* înseamnă duh de pedeapsă, de osândă, de răzbunare.

5. *Și va veni*, zice, Domnul. Căci numește venirea Lui energia/ lucrarea Lui. *Și va fi că tot locul din muntele Sionului și toate cele din împrejurimile lui le va umbri un nor ziua, iar noaptea va fi ca fumul și ca lumina unui foc arzător, va fi acoperit de toată slava. Și va fi spre umbrire de căldura zilei și spre acoperământ și adăpost de ploaie și de furtună.* Nor aici numește răcorirea care vine în arșița relilor, iar focul este strălucirea care vine după mângâiere. Căci ceea ce este norul la vreme de arșiță, același lucru este focul aprins cu strălucire în întunericul și noaptea cea mai adâncă. Căci unul îndepărtează seceta, celălalt risipește întunericul. Unul aduce lumină prin strălucirea focului, celălalt răcorire prin umbra norului. Apoi arătând că acestea vor fi nu fiindcă chinurile se vor dezlega puțin câte puțin, ci dintr-odată, chiar în momentul culminant al nenorocirilor se va produce schimbarea, ca și de aici să afle că nu din vreo împrejurare oarecare sau întâmplare s-a produs schimbarea în mai bine, ci totul a fost îndreptat prin puterea de sus. Ca un foc care arde noaptea, zice, așa va fi și schimbarea. *Și va fi spre umbrire ziua. Cine va fi?* Ajutorul lui Dumnezeu, zice și sprijinul Lui care este ca umbra în arșița zilei sau ca acoperișul sau ca o adăpostire în peșteră, ținând în siguranță pe cel ce se refugiază acolo când se dezlănțuie o furtună năprasnică. La fel și sprijinul lui Dumnezeu nu-i va lăsa să pățească nimic pe cei pe care de la început i-a ales să-i mântuiască, chiar dacă un așa de mare război ar izbucni.

Capitolul al V-lea

1. *Cânta-voi acum Celui iubit cântarea iubitului pentru via Mea.* Înfricoșându-i prin [vestirea] nenorocirilor și bucurându-i prin [vestirea] celor bune, variată făcând vindecarea, iarăși aduce cuvântul la un alt început, care se aseamănă cu prologul profeției. Căci la început a vestit binefacerile lui Dumnezeu care au fost către ei, zicând: *Fii am născut și i-am crescut, și apoi, adăugând și fărădelegile îndrăznite de ei, zice că: Dar ei m-au lepădat pe Mine, și că Israel nu M-a cunoscut și Poporul Meu nu M-a priceput.* Așa și aici prin alte cuvinte, dar prin aceleași înțelesuri, arată aceleași lucruri cu cele de la început. Dar pentru care pricină, având a învinui, numește învinuirea *cântare*? Și Moise a făcut același lucru împreună cu Miriam, care, având a cânta cântare de biruință, începând pe bună dreptate astfel, zicea: „Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit, pe cal și pe călăreț în mare i-a aruncat”²⁰⁴. Asemenea și Debora după acel minunat trofeu și după străina biruință pe bună dreptate a țesut cântarea aceea de biruință atribuind slava lui Dumnezeu²⁰⁵. Dar profetul, având a aduce învinuiri și având nevoie de un cuvânt aprig și nu de un sufluet molatic, ci încordat, ne vestește că ne va cânta și numește cântare învinuirile. Și nu numai profetul face astfel, ci și marele Moise. Acela, cântând atunci cântarea de biruință, învinuindu-i pe iudei, a făcut din învinuiri o cântare lungă, zicând: „Cu acestea răsplătiți voi Domnului? Acest popor este nebun, și nu înțelept”²⁰⁶. Și adunând numeroase învinuiri, le rânduia lor să le

²⁰⁴ Ieș. 15, 1.

²⁰⁵ Jud. 5.

²⁰⁶ Deut. 32, 6.

spună cântându-le. Și chiar și acum și noi le spunem cântându-le. Dar pentru care pricină aceștia fac din învinuire cântare? Se folosesc de înțelepciune duhovnicească, fiindcă vor să sãdească un mare câștig în sufletele celor ce ascultă. Fiindcă nimic nu este atât de folositor ca faptul de a-și aminti cineva neîncetat păcatele sale. Și nimic nu face mai durabilă amintirea lor, cum o face melodia. Pentru ca nu cumva șovăind și dând înapoi din pricina mărimii învinuirilor, să fugim de amintirea neîncetată a propriilor păcate, profetul, ascunzând în ritmul cântării rușinea care ne vine din amintirea păcatelor și pentru a ne mângâia de insuportabila deznădejde, a alcătuit aceste cântări, astfel încât, siliți fiind neîncetat de dorul melodiei, să le spunem, neîncetat avându-le în amintire și astfel să dobândim neconținut drept dascăl al virtuții amintirea neconținută a păcatelor. Știți că încă și astăzi cele mai multe cărți ale Bibliei nu sunt cunoscute celor mai mulți nici măcar după nume, dar versetele Psalmilor toți le poartă pe buze și chiar aceste cântări despre care am vorbit. Astfel încât prin faptele înșeși se arată cât de mare este câștigul care vine de la melodie. De aceea și acest profet spune: *Cânta-voi acum Celui iubit cântarea iubitului pentru via Mea*. Cântare despre cel iubit. Lui se adresează cântarea și subiectul cântării este despre el și despre lucrurile lui. Iar dacă, având a aduce învinuiri, îl numește totuși iubit și drag, să nu te miri. Căci și acesta este un mijloc de a aduce cele mai grave învinuiri, fiindcă deși erau iubiți și se bucurau de atâta bunăvoință de la Dumnezeu, nici așa nu au devenit mai buni. Acest lucru sugerându-l și un alt profet, spunea: „Ca pe un strugure în pustiu l-am găsit pe Israel, ca pe o pârgă timpurie pe smochin, i-am văzut pe părinții lor”²⁰⁷, arătând prin aceste fructe dorul și dragostea Lui pentru ei. Dar acest dor și această dragoste nu sunt pentru propria lor virtute, ci din bunătatea lui Dumnezeu. Ceea ce spune aceasta este, că Eu i-am iubit atât de mult, ca atunci când ai găsi un strugure în pustie sau pârg în smochin. Dar chiar

²⁰⁷ Os. 9, 10.

dacă exemplele date sunt nevrednice de Dumnezeu, ele sunt potrivite lăcomiei pântecelui lor. Dar ei, deși s-au bucurat de atâta dragoste, s-au înstrăinat și au intrat la Beelfegor²⁰⁸. La fel și aici, îl numește iubit și drag [pe poporul Lui] arătând că Dumnezeu a arătat toate cele câte depindeau de El, nu fiindcă ei ar fi început, ci fiindcă Dumnezeu i-a condus. Dar aceia nici după aceea nu s-au arătat pe ei înșiși vrednici de binefacere, ci au arătat pe toate cele contrare.

Cel iubit avea o vie pe un corn, în loc mănos. Prin numele de vie a arătat toată purtarea de grijă și toată preocuparea Lui față de ei. Dar nu se oprește aici, ci enumeră și celelalte binefaceri, și mai întâi face aceasta pornind de la poziția locului, căci *pe un corn, în loc mănos*, pe de o parte spune natura pământului, laudând-o, pe de altă parte, spune poziția. Ceea ce și David spune în psalmi despre Ierusalim că „Munți sunt împrejurul lui și Domnul împrejurul poporului Său”²⁰⁹. L-a întărit, zice prin poziția locului, dar nu l-a fost de ajuns atât, ci El Însuși i-a fost cea mai mare întăritură, ceea ce sugerează și acest profet, zicând: *Pe un corn*, arătând caracterul nesupus și cu neputință de luptat și, mai înainte de asta, ajutorul de la Dumnezeu, prin metafora cornului de bou. Căci este și un proverb popular cu referire la cei care se refugiază într-un loc sigur. Fiindcă taurul este cel mai puternic dintre toate animalele și partea cea mai puternică a acestui animal este cornul. Căci se folosește de el drept armă. Și cei mai mulți obișnuiesc să spună aceasta din pricina caracterului lui greu de supus. Și Scriptura adeseori numește corn de unicorn pe cei ce sunt în siguranță, la înălțime, ceea ce spunea la început, *Fii am născut și i-am înălțat*²¹⁰. *În loc mănos*, ceea ce și Moise spunea „pământul în care curge lapte și miere”²¹¹.

²⁰⁸ Os. 9, 10.

²⁰⁹ Ps. 124, 2.

²¹⁰ Is. 1, 2.

²¹¹ Ieș. 3, 8.

2. *Și cu gard am împrejmuț-o și am îngrădit-o.* Gard nu-mește aici fie zidul, fie legea, fie purtarea Lui de grijă. Căci legea îi împrejmuia într-un mod mai sigur decât orice zid. *Și am îngrădit-o*, adică am întărit siguranța lor. Fiindcă adesea gardul este ușor de abătut, i-am înconjurat, zice, și cu o altă protecție.

Și am sădit vie Soreh. Insistă pe aceeași metaforă pe care nu trebuie să o interpretăm literal, ci este de ajuns că știm scopul celor spuse. *Soreh* aici înseamnă *adevărat, de soi nobil*, nu dintre soiurile proaste, nici dintre cele inferioare, ci din cele alese și încercate. Căci multe sunt soiurile de vie.

Și am zidit turn în mijlocul ei și am săpat în ea teasc. Unii spun că turnul semnifică Templul, iar teasca, jertfelnicul, fiindcă acolo sunt adunate roadele virtuții fiecăruia și ale pri-noaselor și tuturor jertfelor. Dar, în ceea ce mă privește, voi spune și acum ceea ce am spus deja, că trebuie să luăm aminte la scopul metaforei. Căci prin toate, asta vrea să spună: „Eu am împlinit toate cele ce țineau de Mine, am arătat toată purtarea de grijă. Nu i-am copleșit cu osteneți, nu i-am pus pe ei să zidească, nu i-am pus pe ei să sape, nu i-am pus pe ei să sădească, ci le-am dat lucrul gata făcut”. Și iubirea de oameni nu s-a oprit aici, ci *așteptam să facă struguri*, adică am așteptat timpul potrivit al roadelor, lucru care are nevoie de îndelungă răbdare, căci aceasta arată *așteptam*. *Dar ea a făcut mărăcini*. Arată nerodirea modului lor de viață, îndărătnicia și cerbicia lor. De care iertare ar fi vrednici ei, care după atâta îngrijire au dat Lucrătorului asemenea roade?

3. *Și acum, omule al lui Iuda și locuitori ai Ierusalimului, faceți judecată între Mine și via Mea.* Mare trebuie să fie mulțimea reproșurilor, ca să îi pună judecători tocmai pe cei care sunt vinovați de cele făcute. *Și acum*. Nu vorbesc despre cele vechi, ci sunt gata să fiu judecat astăzi. Într-atât sunt sigur că nici-când nu am încetat să împlinesc datoriile Mele, după cum voi nu le-ați împlinit pe ale voastre.

4. *Ce aveam să fac pentru via mea și nu i-am făcut?* Cele pe care le-am făcut, acestea sunt, zice, totuși nu mă mulțumesc cu cele făcute, nici nu spun că am făcut multe, ci dacă nu am lucrat toate binefacerile, dacă nu am făcut totul, încât nu mai era nimic de făcut, vă cer vouă să spuneți aceasta, voi care v-ați bucurat de ele și ați fost martori ai celor făcute și le-ați aflat pe acestea prin proprie experiență, nefiind străini de ele. *Așteptam să facă struguri, dar ea a făcut mărăcini*. Cuvântul pare să fie neclar, de aceea este necesar să îl facă mai limpede. Ce trebuia să fac și nu am făcut? Pentru că au greșit atâtea, ce pricină aveau să-Mi găsească, oare au păcătuit atâtea fiindcă unele din obligațiile Mele au fost lăsate deoparte?

5. *Dar acum vă voi vesti ce voi face Eu cu via Mea.* Fiindcă a câștigat procesul și a arătat nerecunoștința aceluia, atunci, așa-dar, adaugă și sentința și spune cele pe care intenționează să le facă, nu ca să osândească, ci pentru ca prin frica amenințării să îi facă mai blânzi. *Voi lua gardul ei și va fi spre jefuire, voi dărâma zidul ei și va fi călcată în picioare*. *Voi îndepărta, zice, sprijinul Meu, o voi goli de ajutorul Meu, o voi lipsi de atâta purtare de grijă și vor avea parte de cele contrare celor de care se bucurau mai înainte, când vor fi puși tuturor spre jefuire*.

6. *Și voi lepăda via Mea, și nu va mai fi nici tăiată, nici săpată*. Iarși spun că se folosește de metaforă. Dacă cineva vrea să cerceteze textul mai atent, va vedea că aici vorbește despre grija care vine din învățătură, grija care vine din porunci. Căci nu se vor mai bucura de cele de care se bucurau mai înainte, nu vor mai avea învățători, nici conducători, nici profeți care să-i îndrepte, care să se îngrijească de ei. Căci așa cum cei care îngrijesc via o sapă, o taie, la fel și cei ce îndreaptă sufletele amenință, înspăimântă, învață, muștră. Dar vor fi lipsiți de toate acestea, zice, când vor fi duși în țară străină. *Și o vor năpădi mărăcinii ca pe un pământ uscat. Și voi porunci norilor să nu verse ploaie peste ea, fie vorbește despre*

pustiirea cetății, fie despre pustiirea lor și a fiecăruia suflet. Dar unii spun că aici norii îi semnifică pe profeți, fiindcă aceștia primesc ploaia de sus și transmit poporului cele spuse. Dar nici aceștia nu vor mai împlini cele obișnuite lor. Căci dacă unul sau doi au plecat [în robie] împreună cu ei, totuși restul profeților atunci a tăcut.

7. *Căci via Domnului Savaot este casa lui Israel și omul lui Iuda, mlădița iubită. Așteptam să facă judecată, dar a făcut fărădelege și nu dreptate, ci strigăt.* Fiindcă s-a folosit de metaforă prin aceste nume, vie și turn, zdrobitor și gard, vorbind despre tăierea viei și despre săpat, pentru ca nu cumva cineva dintre cei fără de minte de atunci să creadă că despre vie sunt cele spuse, la sfârșit tâlcuiește totul. Via Domnului Savaot este casa lui Israel. Căci nu despre plantă este cuvântul Meu, zice, nici despre pământul neînsuflețit, nici despre pietre și ziduri, ci despre poporul vostru. De aceea a și adăugat: *Și omul lui Iuda, mlădiță iubită.* Pentru că Iuda avea ceva mai mult decât celelalte zece seminții, și Templul era acolo, aproape, și slujirea, și această seminție înflorea mai mult decât celelalte, fiind mai împărătească și mai puternică. A spus *iubită*, ca iarăși să le reproșeze că s-au purtat astfel față de Cineva Care i-a iubit cu atâta tărie. Căci așa este legea îndrăgostiților că nici chiar în reproșurile lor nu pot să-și ascundă tăria iubirii lor.

De aici aflăm și un alt lucru, deloc neînsemnat. Care este acela? Faptul de a ne învăța când și care pasaje ale Scripturii trebuie să le interpretăm alegoric și de asemenea, că nu suntem noi înșine stăpâni pe aceste legi, ci trebuie să ne folosim de modul alegoriei numai urmând cugetul Scripturii. Iată ceea ce vreau să spun. Scriptura vorbește aici despre vie, gard, zdrobitor, dar nu l-a lăsat pe ascultător să fie stăpân să potrivească cele spuse, după bunul plac, cu fapte sau persoane, ci, continuând, a dat ea însăși interpretarea zicând: Via Domnului Savaot este casa lui Israel. Și Iezechiel iarăși numind un

vultur mare și înaripat cu aripi uriașe intrând în Liban și retezând vârful cedrului, nici acela nu a lăsat la voia ascultătorilor interpretarea alegoriei, ci spune și el pe cine a numit vultur și pe cine a numit cedru²¹². Și Isaia iarăși, continuând, aduce vorba despre un râu năvalnic împotriva Iudeii. Și ca să nu-i permită ascultătorului să potrivească cele spuse, după propria părere, cu persoana pe care o voiește, a spus și numele acestui rege pe care l-a numit râu.²¹³ Și acest lucru este lege pretutindeni în Sfânta Scriptură: ori de câte ori folosește alegoria, îndată spune și interpretarea alegoriei, astfel încât pofta nesățioasă a celor ce voiesc cu orice preț să alegorizeze să nu îi rătăcească pur și simplu și ca la întâmplare și să îi poarte în toate părțile. Dar pentru ce te miri de profeți? Și autorul *Pildelor* a făcut astfel. Căci zicând: „Cerboaică preaiubită și gazelă plină de farmec să-ți fie ea”²¹⁴ și „izvorul apei să fie numai pentru tine singur”²¹⁵, a tâlcuit despre cine spunea acestea, adică despre femeia legitimă și liberă, neîngăduindu-i să se unească cu femeia desfrânată și străină. Astfel și Isaia aici a spus pe cine a numit vie. Apoi după ce a spus învinuirile pe care le aducea, a spus și pedepsele, și iarăși la sfârșit Își aduce apărarea zicând: „Așteptam să facă judecată, dar a făcut fărădelege, și nu dreptate, ci strigăt”. Că pe drept acum socoteală, zice. Căci am așteptat ca să facă judecată, adică dreptate, dar ei au arătat cele contrare, fărădelege și nedreptate și strigăt. Strigăt aici numește avariția, mânia nedreaptă, furia irațională, luptele, cearta.

8. *Vai celor ce alipesc casă lângă casă, apropiind ogor de ogor, ca să ia ceva de la vecin.* După ce zice că a făcut strigăt, adică lăcomie, jaf, zice și chipul nedreptății plin de multă răutate.

²¹² Iez. 17, 3-21.

²¹³ Is. 8, 7.

²¹⁴ Pilde 5, 19.

²¹⁵ Pilde 5, 15-17.

Și iarăși începe de la tânguiri, arătând mărimea păcatelor și vădind pe cei bolnavi incurabil.

Acestea le-ar putea vedea cineva și astăzi îndrăznite de cei care se folosesc rău de averea lor, cei care se gândesc la relațiile de vecinătate nu pentru siguranța lor, ci spre uneltirea împotriva aproapelui. Ca un foc care se împânzește, așa îi înghit [lacomii] pe toți cei din vecinătatea lor.

Nu cumva voi singuri veți locui pe pământ?

9. *Căci s-au auzit acestea în urechile Domnului Savaot. Îi arată aici pe cei ce se ostenesc nebunește, în zadar și în deșert. Fiindcă nu atât pedepsele și osândeile obișnuiesc să îi convingă pe asemenea oameni, cât faptul de a afla cu exactitate că nu se vor bucura de cele răpitate de ei, le adaugă lor această amenințare, zicând că se vor osteni și se vor chinui zadarnic și vor rodi păcatul și că vor pierde bucurarea de cele răpitate. Căci la asemenea fapte, nu se liniștește vreodată ochiul cel neadormit. Iar acel s-au auzit, nu îl spune ca și cum atunci I s-ar fi făcut cunoscute faptele întâmplare, ci ca și cum pedeapsa este deja sub picioarele lor și, prin urmare, vremea răsplătirii a venit.*

Căci dacă s-ar face multe case, mari și frumoase, spre pustiire vor fi și nu vor fi locuitori în ele. Așa este pofta nesățioasă și lăcomia. Aducându-le mai multe lucruri celor ce au, îi lipsește apoi și de cele pe care le aveau mai înainte. Ceea ce se semnifică și aici, zicând că atunci când veți construi case cu strălucire și când veți face ale voastre bunurile tuturor, atunci veți fi lipsiți de toate și de cele pe care le aveți mai înainte. Și vor sta casele, dar locuitori în ele nu vor avea, răsunând mai limpede decât o trâmbiță împotriva celor ce de la început le-au răpit și pustiirea lor îndelungă va apărea în loc de trofeu.

10. *Căci unde vor ara zece juguri de boi, se va face cât un ulcior. Și cel ce seamănă șase mășuri, acela va face trei. De la oraș aduce cuvântul la pustiirea satelor, ca de pretutindenii să înspăimânte pe ascultător. Nici casele nu vor mai adăposti pe locuitori, nici*

pământul nu-și va mai arăta puterea lui. Căci de la început, din pricina păcatului lui Adam, a rodit spini și mărăcini. Și după Adam, pentru nelegiuirea lui Cain, și-a arătat rodul cu mult mai mic decât ostenele aceluia și decât propria lui putere. Și pretutindenii altundeva ar putea vedea cineva pământul pedepsit pentru păcatele oamenilor. Și pentru ce te miri dacă fărădelegea oamenilor vatămă rodirea pământului și odrăslirea lui, când a devenit stricăcios din pricina noastră și iarăși a devenit nestricăcios tot prin noi²¹⁶. Fiindcă pentru noi și pentru slujirea noastră și-a primit existența și a fi într-un fel sau altul, iarăși de aici își primește începutul și rădăcina. La fel și cu cei din neamul lui Noe. Fiindcă firea omenască a căzut în cea mai de pe urmă răutate, toate lucrurile s-au amestecat și semințele, și plantele, și neamul animalelor, și pământul, și marea, și aerul, și munții, și văile, și dealurile, și cetățile, și zidurile, și casele, și turnurile, și toate atunci au fost pur și simplu acoperite de noianul acela înfricoșat de ape²¹⁷. Și fiindcă trebuia ca neamul iarăși să crească, pământul și-a reprimut buna lui rânduială și iarăși s-a întors la frumusețea dintâi. Dar ar putea cineva vedea în parte întâmplându-se aceasta din pricina cinstei omului. Și iarăși marea s-a retras și iarăși s-a arătat, și soarele cu luna a fost ținut în frâu și și-au oprit drumul și focul a arătat cele ale apei și pământul pe cele ale mării și marea pe cele ale pământului²¹⁸, și toate, ca să spunem pe scurt, se transformă pentru folosul omului. Și fiindcă omul este mai de cinste decât toate și fiindcă toate pentru el s-au făcut, de aceea și până astăzi se întâmplă aceasta, fiindcă poporul iudeilor a păcătuit, Dumnezeu a oprit odrăslirea pământului și după multe ostenele și sudori nu lasă brazdele pământului să aducă obișnuitul rod, ca și de aici să învețe că nu iscusința mâinilor lucrătorilor, nici boii și plugul, nici

²¹⁶ Rom. 8, 19-22.

²¹⁷ Fc. 6, 5-7, 23.

²¹⁸ Ieș. 14, 15-29.

firea pământului, nici nimic altceva dintre acestea, ci Stăpânul a toate e Cel ce dă belșug de roade, vărsând toate din mâna Lui, și iarăși, ori de câte ori voiește, oprește toate.

11. *Vai celor ce se scoală dimineața și umblă după sicheră și zăbovesc până seara. Căci vinul îi va arde pe aceștia.*

12. *Căci ei cu alăute și cu harfe, cu timpane și cu fluiere beau vinul, iar la lucrurile lui Dumnezeu nu iau aminte și la faptele mâinilor Lui nu cugetă.* Osândind multa lor lăcomie, scoate la iveală și rădăcina răului. Aceasta era beția, care este pricina multor rele, și mai ales atunci când cutează cu atâta îndrăznire. Vezi, așadar, cu câtă precizie îi ia în răs. Căci toată ziua o cheltuiesc cu băutura, zice. Fac aceasta nu doar la prânz când s-ar cuveni, ci tot timpul îl fac prilej de beție și chiar de la începutul zilei, atunci mai cu seamă când trebuiau să fie mai cu luare aminte, se predau pe ei înșiși vinului neamestecat, fiind până seara pradă acestei boli chiar fără să vrea. Căci de îndată ce au ajuns să se scufunde în adâncul neînfrânării și cad de la cugetele cele după fire și de îndată ce își predau sufletul rob relei tiranii a băuturii sunt ca o corabie fără balast și lipsită de cârmaci și de marinari. Așa cum aceea este purtată de valuri încoace și-ncolo la întâmplare și este dusă în toate părțile de furia dezlănțuită a apelor, în același chip și aceștia sunt înecați în băătură. De aceea zice: *Vai de cei ce se scoală dimineața și umblă după sicheră.* Căci nu își împlinesc o nevoie, nici nu așteaptă până să se ivească pofta, ca să-și împlinescă lipsa, ci ei înșiși fac din acest lucru ocupația lor, de a se îmbăta mereu. De aceea și zice: *cei ce umblă după sicheră.* Sicheră aici numește suculele finicelor pe care îl obțin zdrobind fructul și storcându-l, spre a-l transforma în vin. Acest vin are efect soporific și provoacă beție. Dar aceia nu vedeau nimic din toate acestea, ei urmăreau pretutindeni doar plăcerea. Și zăbovesc până seara. Căci vinul îi va arde pe aceștia. Așa este firea vinului: cu cât continuă cineva să bea, cu atât se mărește pofta, și setea se face și mai cumplită. Apoi adaugă și o altă învinuire,

nu mai mică decât cea dintâi, zicând: *Căci ei cu alăute și cu harfe, cu timpane și cu fluiere beau vinul.* De acest lucru îi învinuiește și celălalt profet, zicând: „Cei ce beau vin filtrat, ungându-se cu cele dintâi miruri, cei ce bat din palme în glasul organelor”²¹⁹. Au socotit aceste plăceri ca durabile, iar nu ca trecătoare. Acesta este semnul celei mai de pe urmă nesimțiri și al unui suflet pierdut: să-ți faci din propria casă teatru și să te dedai unor astfel de cântece. Căci ceea ce face beția întunecând mintea, același lucru îl face muzica, moleșind vigoarea minții, zdrobind bărbăția sufletului, ducând la o mai mare destrăbălare. *Iar la lucrurile lui Dumnezeu nu iau aminte și la faptele mâinilor Lui nu cugetă.* Fie se referă la minunile Lui, fie la contemplarea făpturii. Cum ar putea fi contemplatori ai lucrurilor lui Dumnezeu, când ei fac din zi noapte, iar noaptea nu sunt cu nimic mai buni decât morții. Cum ar putea vedea unii ca aceștia soarele răsărind și frumusețea strălucitoare a cerului și soborul felurit al stelelor în noapte și cealaltă bună rânduială a făpturii și slujire, lipsiți fiind de ochii atât cei din afară, cât și de cei dinlăuntru. Nu mică este așadar nenorocirea lor, faptul de a pleca din viața prezentă fără să fi contemplat minunile lui Dumnezeu, fiind îngropați tot timpul în întunericul beției.

13. *De aceea poporul Meu a ajuns rob, fiindcă nu L-au cunoscut pe Domnul.* Iarăși vestește viitorul ca fiind deja întâmplat și adaugă și pedeapsa pentru această greșală. Căci beția însăși era de ajuns în loc de orice altă pedeapsă, făcând multă tulburare sufletului, umplând de întuneric mintea, făcând-o roabă, umplându-i de mii de boli, atât trupești, cât și sufletești. Știa acest lucru și Sfântul Pavel, că păcatul este el însuși o pedeapsă. De aceea zice: „luând în ei înșiși răsplata cuvenită rățcirii lor”²²⁰. Dar fiindcă și aceasta ține tot de nesimțirea lor,

²¹⁹ Amos 6, 5-6.

²²⁰ Rom. 1, 27.

a fi pedepsiți și a nu simți, a fi bolnavi și a nu ști că sunt bolnavi, adaugă și pedeapsa exterioară, zicând: *De aceea poporul Meu a ajuns rob, fiindcă nu L-au cunoscut pe Domnul. Și s-a făcut mulțime de morți din pricina foametei și a setei de apă.* Vezi și în pedeapsă multa avertizare și că nu aplică tăietura cea mai adâncă dintr-odată. Căci nu a adus robia imediat și mai întâi a adus foametea și seceta, pentru ca, rămânând acasă, să devină mai buni și pentru ca nu cumva bolnavi incurabili fiind, să-și atragă asupra-le armata barbarilor. Dar fiindcă nu s-au dat pe brazdă, nici nu au câștigat nimic de aici, ca urmare, a adus asupra lor cea mai de pe urmă pedeapsă.

14. *Lărgitu-și-a iadul sufletul lui.* Nu fiindcă iadul ar avea suflet, ci personifică amenințarea, vrând să facă mai expresiv cuvântul și să stârnească la culme frica în cugetul ascultătorilor. De aceea și insistă zicând: *Și și-a deschis gura lui fără să se oprească,* ca și cum ar vorbi despre o fiară și punându-le sub ochi imaginea faptelor. Și ceea ce este mai cumplit e nu numai faptul că și-a deschis gura, ci că și rămâne căscată nesăturându-se de cei înghițiți de el. *Și se vor pogorî în el cei slăviți și mai marii și bogății și ciumele cetății.* Apoi, ca să înveți că nu după rânduiala firii erau cele întâmplare, ci de la Dumnezeu era rana și sentința era pogorâtă din cer, a zis că se vor pogorî la iad cei aflați în slavă, cei aflați la putere, cei care au răsturnat toate și au întors lucrurile iudeilor cu susul în jos. Pe bună dreptate îi numește pe aceștia ciume, fiindcă aceștia nu țin răutatea pentru ei înșiși, ci transmit boala și altora. Căci așa este firea ciumei. Când începe de la un trup, umblând pe cale, o împânzește și la restul mulțimii. *Și cel ce se bucură în ea*²²¹. Cel ce se desfată, cel ce saltă și cel ce socotește că neclintite are bunătățile și acesta va cădea și va fi prins.

²²¹ Aceste cuvinte nu se regăsesc în manuscrisele vechi ale *Septuagintei* (Vaticanus, Sinaiticus, Alexandrinus), ci numai în ediția lui Lucian al Antiohiei și în cea a lui Origen.

15. *Și se va smeri omul și se va necinsti bărbatul. Și ochii ce se ridică se vor smeri*

16. *Și Se va înălța Domnul Savaot la judecată.* Vezi iară purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Căci nu lucrează distrugerea completă, nici nu smulge din mijlocul lor întregul popor, ci pe unii îi lasă în cetate, ca, prin pedeapsa celor ce pleacă în robie, să devină mai buni. Aceasta a spus-o semnificând că *se vor smeri*, adică cei rămași, cei lăsați în urmă.

Și Se va înălța Domnul Savaot la judecată, și Dumnezeu cel Sfânt va fi slăvit întru dreptate. Două bunătăți înfățișează aici: și că aceia vor fi eliberați de înfumurarea lor și vor fi mai buni și că Dumnezeu va fi proslăvit de toți. Căci aceasta înseamnă *Se va înălța și va fi slăvit*. Adică prin pedeapsa aceasta, prin osânda aceasta. Ce înseamnă *la judecată*? Prin răzbunare.

17. *Cei împrăștiati vor paște ca taurii și mieii vor mânca locurile pustii ale celor luați robi.* Aici semnifică puținătatea celor rămași și pustiirea întinsă a țării.

18. *Vai celor ce își târăsc păcatele lor ca și cu o funie lungă și negliuirile lor ca și cu frâul de la jugul junicii.*

19. *Cei ce spun: Degrab să se apropie cele ce va face Dumnezeu ca să vedem. Și să vină Sfatul Sfântului lui Israel ca să cunoaștem!* Când profeții amenințau fără încetare și le vesteau dinainte lucruri înfricoșate, profeții mincinoși, vorbind ca să placă oamenilor și risipind neliniștea poporului, spuneau că profețiile aceloră erau mincinoase și ale lor erau adevărate. Mulți, așadar, înșelându-se, credeau cuvintelor lor. Apoi, fiindcă profețiile nu se întâmplau de îndată ce se spuneau, și fiindcă firea profeției era să anunțe cu mult timp înainte cele ce aveau să se întâmple, fiindcă profeții fără încetare spuneau că vor fi ciume, foamete, războaie, dar toate acestea nu se arătau cu faptele, mulți dintre cei rătăciți, luând această amânare a timpului drept temei pentru necredință, spuneau: Să vină cele spuse. Dacă e adevărat, să se apropie faptele. Arătați-ne nouă cu fapta sfatul lui Dumnezeu. Dar fiindcă au făcut din îndelunga

Lui răbdare temei pentru necredință și prin aceasta adaugă încă la păcatele lor și necredința, faptul că au devenit și mai trândavi prin necredința lor, pe bună dreptate profetul îi plânge pe ei, zicând: „Precum cu o funie lungă, așa vă atrageți asupra voastră mânia lui Dumnezeu și vă măriți răutatea”. Fiindcă nu credeți cuvintelor spuse, nu vă rămâne decât să suferiți cercarea prin fapte a celor spuse. Astfel încât voi singuri sunteți cei ce vă atrageți cele rele asupra voastră, cei ce nu credeți celor spuse. De aceea zice: *Vai celor ce târăsc păcatele lor, adică răsplata păcatelor. „Ca și cu o funie lungă trageți mai departe pedeapsa hotărâtă pentru păcatele voastre” și neleguirile lor ca și cu frâul de la jugul junicii, junica fiind sub jug, ca să exprime puterea, faptul făcut cu trudă. Căci așa cum cineva ar trage cu putere ceva de frâu, la fel și voi prin necredință atrageți asupra voastră mânia lui Dumnezeu. Apoi spune și cum atrag. Cei ce zic: Degrab să se apropie cele ce va face Dumnezeu, ca să vedem. De același lucru îi învinuiește și alt profet, zicând: „Vai de cei ce doresc ziua Domnului. Și ce este pentru voi ziua aceasta? Căci aceasta este întuneric și nu lumină, beznă, neavând lumină întru ea”²²². Căci și aceia necrezând, ziceau: Când va veni ziua osândeii și a pedepsei?*

20. *Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău, cei ce fac lumina întuneric și întunericul lumină, cei ce fac dulcele amar și amarul dulce. Iarăși vorbește despre ei. Fiindcă îi insultau pe profeți și îi numeau amăgitori, iar pe profeții mincinoși îi cinsteau și răsturnau rânduiala lucrurilor, îi deplânge pentru judecata lor stricată. Vai de cei ce zic răului bine, adică profeția mincinoasă și binelui rău, adică profeția cea adevărată. Cei ce fac lumina întuneric, și întunericul lumină. Cei ce fac dulcele amar și amarul dulce. Chiar dacă erau greu de purtat cuvintele profeților, totuși nimic nu e mai dulce decât cuvintele lor, fiindcă prin amenințarea cuvintelor depărtau experiența prin fapte. Iar cuvintele profeților mincinoși, chiar dacă erau dulci la auz, nu*

era nimic mai amar decât ele, căci prin dulceața cuvintelor aduceau amenințarea cu fapta.

Ai văzut înțelepciunea profetului? Cum le-a răsturnat bănuiala? Fiindcă nu luau aminte la cei ce le spuneau cele mai amarnice lucruri, ci ascultau pe cei ce păreau blânzi și care aveau multă dulceață pe buze, le zicea că este exact dimpotrivă: multă este mierea profeților și multă este amărăciunea profeților mincinoși. La fel trebuie să înțelegem și cuvântul despre lumină și întuneric. Căci unii duceau la înșelare, ceilalți călăuzeau la adevăr. Și unii, legându-le mâinile, îi predau întunericului robiei, iar ceilalți făceau totul ca să-i ducă la lumina libertății. Așadar, fiindcă aveau păreri contrare despre acestea și nepotrivite, pe drept cuvânt îi îndreaptă zicând: *Cei ce fac lumina întuneric și întunericul lumină.*

21. *Vai celor înțelepți în ochii lor și înaintea lor știutori. Nu mică este și această scădere, să se considere cineva pe sine înțelept și de a supune totul doar propriei lui judecăți. Căci de aici vine faptul că spun răului bine și binelui rău, și celelalte. Aceasta și Sfântul Pavel, învinuindu-i pe filosofii cei din afară, zicea despre ei: „Zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni”²²³. Dar de aici au și înnebunit. Și cuvântul pilduitor iarăși zice: „Am văzut om care părea că este înțelept în ochii lui; nebunul are mai multă nădejde decât el”²²⁴. Acest lucru îl învinuiește și Sfântul Pavel iarăși zicând: „Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți”²²⁵. Și iarăși: „Dacă i se pare cuiva dintre voi că este înțelept în veacul acesta, să se facă nebun ca să fie înțelept”²²⁶. Să nu se încreadă propriei înțelepciuni, nici propriilor gânduri, ci potolindu-le pe acelea, să-și predea sufletul învățaturii Duhului. Fiindcă deci și la iudei erau astfel de oameni care disprețuiau pe profeți ca păstori și îndrumători*

²²³ Rom. 1, 22.

²²⁴ Pilde 26, 12.

²²⁵ Rom. 12, 16.

²²⁶ I Cor. 3, 18.

²²² Am. 5, 18-20.

de suflete, vrând să se înțeleptească prin ei înșiși, ceea ce li s-a făcut lor pricină de nebunie, și să disprețuiască cele spuse, pe bună dreptate îi plânge pe ei, zicând: *Vai celor înțelepți în ochii lor și înaintea lor știutori.*

22. *Vai celor puternici ai voștri, care beau vin, și [de] cei tari care amestecă sichera.* Să nu te miri dacă după ce a vorbit atâtea despre beție puțin mai înainte, iarăși repetă același cuvânt. Fiindcă rana era cumplită și greu de tratat, deși multora nu li se pare că este un păcat, fiind, de fapt, mai grea decât orice păcat, fiindcă odrăsește mii de boli. De aceea zice: *Cei ce beau vin, cei tari care amestecă sichera.* Îndoită este prăpastia: tirania beției și înălțimea puterii. Este nevoie de multă socoteală pentru toți oamenii, mai ales pentru cei care sunt în demnități și ranguri, ca nu cumva purtați de îngâmfarea dregătoriei ca de un șuvoi năvalnic de ape, să se prăbușească în prăpastie.

23. *Care dau dreptate celui necredincios pentru daruri și smulg dreptatea dreptului de la el.* Iarăși îndoită este învinuirea, că îl lasă pe cel vinovat, iar pe cel nevinovat îl osândesc. Rădăcina ambelor păcate este primirea plocoanelor.

24. *De aceea în ce chip este arsă trestia de cărbunele focului și este mistuită de văpaia aprinsă.* Iuțimea pedepsei, ușurința osândei se înfățișează aici prin aceste imagini, arătând completa lor distrugere. Căci toate aceste imagini, văpaia și cărbunii și trestia și celelalte acest lucru ni-l arată.

Rădăcina lor va fi ca pleava și floarea lor ca praful se va ridica. Cele trainice și sigure vor pieri și cele strălucite se vor risipi, cele luminate vor trece și se vor surpa. *Căci nu au voit să țină legea Domnului Savaot, ci cuvântul Sfântului lui Israel l-au întărâtat.* Cuvântul aici numește legea.

25. *Și S-a mâniat Domnul Savaot cu mânie împotriva popoului Său și a apăsât mâna Lui peste ei și i-a lovit pe ei. Și s-a întărâtat împotriva munților și stârvurile lor s-au făcut ca gunoiul în mijlocul drumului. Și în toate acestea nu s-a întors mânia Lui, ci mâna Lui este încă ridicată.* Aici semnifică un război cumplit

care nu va îngădui nici trupurile să fie date mormintelor, nu ca să le pedepsească pe acelea, ci pentru ca cei vii, văzând nenorociri străine, să taie ceva din propria lor răutate. Și vezi cum și-a făcut cuvântul mai cumplit încă. Nu a spus numai că trupurile nu vor fi înmormântate, ci că morții au fost aruncați mai fără de cinste și decât gunoiul, ceea ce pare celor vii că este lucrul cel mai înfricoșător dintre toate. Dar ceea ce este mai rău e că nici după ce se vor fi întâmplat acestea, nu au devenit mai buni, ci stăruie în răutățile lor. Așadar, fiindcă nu au devenit cu nimic mai buni, îi amenință iarăși cu plaga aceea cumplită, a barbarilor. De aceea adaugă, zicând:

26. *De aceea va înălța un semn între neamurile de departe.* Ca nu cumva lungimea drumului să-i arunce în nepăsare, zice că lui Dumnezeu îi este atât de ușor să îi aducă pe ei de departe, cât de ușor îi este cuiva să ridice semnul și să conducă la luptă pe cei pregătiți și care sunt gata de plecare, ceea ce se întâmplă și la caii de curse. De îndată ce semnalul de plecare este ridicat, aceia și țâșnesc dincolo de bariere. Două lucruri semnifică aici profetul: că este foarte ușor ca neamurile barbare să vină, dacă Dumnezeu le cheamă, fiindcă ar fi venit și mai demult, dacă multa și îndelunga Lui răbdare nu le-ar fi reținut. Explicând apoi că ușurința e și mai mare încă, arată zicând: *Și îi va șuiera pe ei de la marginea pământului.* Să nu te miri dacă vorbind despre Dumnezeu se folosește de cuvinte atât de grosolanțe. Căci își adaptează cuvintele la lipsa de minte a ascultătorilor, unul și același lucru voind să arate prin toate, că lui Dumnezeu Îi este ușor aceasta și că li se va întâmpla acest lucru cu siguranță. De aceea a adăugat, zicând: *Și iată, degrab sprintene vor veni.*

27. *Nu vor flămânzi, nici nu vor osteni, nici nu vor ațipi, nici nu vor dormi.* Acestea sunt spuse hiperbolic. Căci cum este cu putință nici să nu flămânzească, nici să nu doarmă, oameni fiind și având aceeași soartă? Dar prin toate acestea, cum am spus deja, arată iuțimea armatei, ușurința, sprinteneala. Nici

nu-și vor dezlega cingătorile de la brâu, nici nu se vor rupe curelele sandalelor lor,

28. *ale căror săgeți sunt ascuțite și arcurile lor încordate. Copitele cailor lor par ca de cremene, roțile carelor lor ca viforul.*

29. *Se năpustesc ca leii și se apropie ca puii de leu, va apuca și va răcni ca o fiară și se va arunca asupra lor și nu va fi Cel ce-i izbăvește pe ei. Și va răcni din pricina lor în ziua aceea ca mugetul mării învolburate. Și vor privi sus spre cer și jos spre pământ și iată întuneric adânc, beznă în strâmtorarea lor.* Prin toate acestea și-a mărit cuvântul și a stârnit frica, povestind treptat fiecare detaliu, cele despre hotărârea dușmanilor, cele despre puterea lor, cele despre arme, despre cai, despre carele lor, astfel încât prin mulțimea celor spuse să inspire mare spaimă și prin claritatea imaginilor să le aducă lucrurile aproape, sub ochi. De aceea îi și compară pe barbari cu leii și nu se oprește aici cu exemplul, ci închipuie și răgetul și atacul fiarei și insistă pe metaforă și dezvoltă figura de stil. Și de aici aduce cuvântul la mare, zicând că atât de mare va fi zgomotul, atât de mare va fi tulburarea, ca și cum ar fi o mare dezlănțuită care înalță valuri uriașe. Și folosește toate mijloacele, ca să mărească frica, astfel încât să nu fie nevoie de experiența prin fapte. Și zice că nici de pe pământ, nici din ceruri [nu va veni ajutorul], ci, lipsiți fiind și de ajutorul de sus și de ajutorul de jos, de pe pământ, vor fi predați dușmanilor. Întuneric aici numește bezna care provine de la nenorocirea lor, nu ca și cum ar fi dispărut raza de soare, ci de la dispoziția sufletului acestor nenorociți, care în miezul zilei văd întuneric în loc de lumină, ceea ce obișnuiește să se întâmple celor îndurerați și necăjiți. Și ca să afli că întunericul nu era de la firea aerului, ci de la dispoziția lor sufletească, a adăugat: *Beznă adâncă în strâmtorarea lor.*

Capitolul al VI-lea

1. *Și a fost în anul în care a murit regele Ozia.* Pentru ce profetul caracterizează alte epoci pornind de la viața regilor, iar acum caracterizează această epocă pornind de la moartea regelui? Căci nu a spus: *Și a fost în zilele regelui Ozia*, nici că *a fost sub domnia lui Ozia*, ci *a fost când a murit regele Ozia.* Pentru ce face aceasta acum? Nu așa simplu și ca la întâmplare, ci ne semnifică aici ceva negrăit. Ce anume? Acest Ozia, îmbătându-se de reușita faptelor sale și mândrindu-se pentru vremurile bune, a cugetat lucruri mai presus de vrednicia lui. Și fiindcă era rege a socotit că i se cuvenea să slujească și ca preot. A dat buzna în Templu și a intrat în Sfânta Sfintelor, și când preotul a încercat să-l împiedice și să-i interzică intrarea acolo, nu l-a luat în seamă, ci a stăruit în nebunia lui, neluând în seamă pe preot. Din pricina acestei nerușinări Dumnezeu l-a însemnat cu lepră pe frunte²²⁷. Căci vrând să aibă mai multă cinste decât avea, a pierdut-o și pe aceea pe care o avea. Nu numai că nu a primit preoția, ci, devenind necurat, a fost alungat de la domnie și a locuit ascuns într-o casă oarecare pentru tot restul vieții, nesuferind rușinea. Și poporul întreg a pătimit de pe urma unei astfel de mâinii, fiindcă a trecut cu vederea legile lui Dumnezeu și nu a pedepsit ocara preoției. Cum a pătimit de pe urma acestei mâinii? Prin faptul că a întrerupt profeția. Mâniindu-Se pe ei, Dumnezeu nu le-a mai dat nici un răspuns cu privire la nici un lucru. Dar nu a făcut aceasta pentru totdeauna, ci a hotărât măsura pedepsei după măsura vieții regelui. Deci când acela și-a încheiat viața și

²²⁷ II Par. 26,18.

Dumnezeu a pus capăt mâniei și iarăși a deschis porțile profeției. Acest lucru sugerându-l și profetul, ne-a amintit nouă de anul morții regelui. Fiindcă așa își începe profeția, zicând: *Și a fost în anul în care a murit regele Ozia, l-am văzut pe Domnul șezând*. Deși Hristos zice „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată. Fiul cel Unul Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut”²²⁸. Și iarăși: „Nu că pe Tatăl l-a văzut cineva, decât numai Cel ce este de la Dumnezeu. Acesta L-a văzut pe Tatăl”²²⁹. Dar și lui Moise El Însuși i-a spus: „Nimeni nu va vedea fața Mea și să fie viu”²³⁰. Cum atunci spune Isaia că L-a văzut pe Domnul? Căci zice: *Am văzut pe Domnul*. Dar nu spune aici ceva contrar celor spuse de Hristos, ci mai tare este în acord cu El. Hristos vorbește de cunoașterea exactă a lui [Dumnezeu] pe care nimeni nu a văzut-o. Căci nimeni nu a contemplat dumnezeirea simplă, nici firea cea neamestecată, afară numai de Cel Unul Născut. Iar profetul vestește ceea ce i-a fost cu puțință lui să vadă. Căci nici el nu putea să vadă ce este Dumnezeu, ci Îl contemplă într-o anumită formă pe care a luat-o, pogorându-Se atât cât slăbiciunea contemplatorului îi permitea să se înalțe. Că nu a văzut *dumnezeirea simplă*²³¹ nici el, nici nimeni altul, este limpede chiar din cele pe care le vestește. Căci zice: *Am văzut pe Domnul șezând*. Dar Dumnezeu nu șade. Căci aceasta este o purtare a trupurilor. Și zice nu doar *șezând*, ci *pe tron*. Dar Dumnezeu nu este cuprins, nici circumscris. Căci cum ar putea fi cuprins Cel ce este pretutindenea, toate plinind, în mâna Căruia sunt marginile pământului²³²? De aici este limpede că vedenia era un pogorământ. Același lucru, sugerându-l și un

²²⁸ In 1, 18.

²²⁹ In 6, 46.

²³⁰ Ieș. 33, 20.

²³¹ γομνήν...τήν θεότητα. Termenul γομνήν înseamnă „goală”, în sensul de „descoperită în firea ei”.

²³² Ps. 94, 4.

alt profet, spunea în numele lui Dumnezeu: „Eu am înmulțit vedeniile”²³³, adică „am fost văzut sub diferite chipuri”. Dacă firea s-ar arăta așa cum este²³⁴, nu s-ar arăta diferit. Dar fiindcă pogorându-Se, S-a arătat profetilor când într-un fel, când într-altul, adaptând vederile corespunzător cu diferitele timpuri, de aceea spune: „Am înmulțit vederile și în mâinile profetilor Mi-am făcut asemănare”²³⁵. Nu M-am arătat așa cum eram, zice, ci M-am asemănat cu ceea ce puteau să vadă cei ce contemplau. Îl vezi pe El când șezând²³⁶, când înarmat²³⁷, când cu părul alb²³⁸, când în adiere de vânt²³⁹, când în [stâlp de] foc²⁴⁰, când arătându-Și spatele²⁴¹, când pe heruvimi²⁴², alteori închipuind vederea de la strălucirea celor mai prețioase metale²⁴³. Pentru care pricină se arată când înarmat, când sângerând, când în foc, când arătându-Și spatele, când în cer, când pe tron, când pe heruvimi? Nu ar fi momentul să o spunem acum, ca nu cumva ceea ce este secundar operei să capete prea mare importanță. Acum este necesar să vorbim despre prezenta vedenie. Pentru care pricină Se arată acum șezând pe tron, și împreună cu serafimii? Împrumută obiceiul oamenilor, fiindcă acest cuvânt este îndreptat către oameni. Fiindcă avea să facă o afirmație despre cele mai mari lucruri și despre lumea întreagă, încă și despre Ierusalim,

²³³ Osea 12, 11.

²³⁴ Gr. γομνήν, „goală”, în sensul de „așa cum este, în esența ei”.

²³⁵ Osea 12, 11. ὁμοιωθῆν, „am fost asemănat”, „M-am asemănat”.

²³⁶ Is. 6, 1.

²³⁷ Is. 34, 6.

²³⁸ Dan. 7, 9.

²³⁹ III Regi 19, 12-13.

²⁴⁰ Ieș. 3, 2.

²⁴¹ Ieș. 33, 23.

²⁴² I Reg. 4, 4; II Reg. 6, 2; IV Reg. 19, 15; I Par. 13, 6; Is. 37, 16; Ps. 79, 2; Ps. 98, 1.

²⁴³ Iez. 1, 4; Apoc. 1, 15; 2, 18.

dă o îndoită sentință, pe de o parte, pedeapsa adusă asupra orașului și asupra neamului întreg și pe de altă parte, marea binefacere către lume care făgăduiește mari nădejdi și cinstiri nemuritoare. Dar este obiceiul celor ce judecă să facă aceasta nu pe ascuns, ci șezând la o tribună înaltă, când toți sunt de față cu cortinele trase. Pe aceștia imitându-i și El, a pus lângă El pe serafimi și șade pe un tron înalt și astfel pronunță sentința aceea. Și ca să afli că faptul nu este o speculație, ci acesta este într-adevăr obiceiul Lui, voi încerca să îți fac vădit același lucru și de la un alt profet. Căci și la Daniel, fiindcă și acolo avea să pronunțe o mare sentință cu privire la pedepsele iudeilor și cu privire la bunătățile viitoare pe care urma să le dea lumii, și acolo apare un tron strălucit și slăvit și multime multă de îngeri stând alături, popoare de arhangheli și Fiul Unul Născut stând împreună cu El și cărțile se deschid, râuri de foc curg și pretutindeni se arată forma unui tribunal²⁴⁴. Și toate acele vederi sunt înrudite cu cele spuse aici sau acel profet vestește acestea într-un mod mai clar, fiindcă este mai aproape de anii evenimentelor profețite, când, prin urmare, profeția a ajuns chiar la uși. Dar să lăsăm acestea iubitorilor de osteneală să le adune și să le compare și să cunoască acordul celor două profeții. Cât despre noi, să ne aplecăm, cum spuneam, asupra celei dintâi profeții care ne este pusă înaintea, explicând fiecare cuvânt cu exactitate. Căci astfel și nouă și vouă mai limpezi ne vor fi cele spuse.

Ce spune, așadar? *L-am văzut pe Domnul șezând*. Faptul de a șede pe tron este întotdeauna simbolul judecății, cum spune și David: „Că ai făcut judecata mea și dreptatea mea; șezut-ai pe scaun Cel ce judeci cu dreptate”²⁴⁵. Și Daniel iarăși: „Tronuri au fost așezate și judecata”²⁴⁶ a

²⁴⁴ Dan. 7, 9-10; 7, 13-14.

²⁴⁵ Ps. 9, 4.

²⁴⁶ Gr. κριτήριον, „tribunal, judecată”. Așa apare în textul Sfântului

șezut”²⁴⁷. Faptul de a șede pur și simplu este simbolul altui fapt spune profetul. Care anume? Al neclintirii, al dăinuirii, al stabilității, al neschimbării, al nemuririi, al vieții fără sfârșit. De aceea spune: „Căci Tu șezi până în veac, iar noi pierim până în veac”²⁴⁸. Tu, zice, Care rămâi, Care ești, Care trăiești, pururea Același fiind. Că nu despre ședere vorbea, o arată limpede antiteza. Căci nu a spus: „noi stăm în picioare, iar Tu șezi pe tron”, ci a zis: „Tu șezi până în veac, iar noi pierim”. Iar a șede pe tron înseamnă a judeca. De aceea Îl vede pe El pe un tron înalt și preînălțat sau mai bine zis, un termen semnifică ceva și altul altceva. Căci faptul că tronul era înalt înseamnă că era mare și foarte înalt. Și preînălțat, adică arătat la o înălțime nespusă și ridicat. *Și casa era plină de slava Lui*. Care casă? Spune mie! Templul. Fiindcă de acolo le dădea răspuns prin descoperiri, pe bună dreptate, în această minunată vedenie apare șezând în Templu. Slavă aici numește strălucirea, lumina negrăită, pe care neputând-o tâlcui prin cuvânt, a numit-o slavă, și nu doar simplu slavă, ci Slava lui Dumnezeu.

2. *Și serafimii stăteau în jurul Lui*. Pe cine numește serafimi? Pe puterile cele netrupești ale popoarelor celor de sus ale căror virtute și fericire se pot vedea și de la simpla lor numire. Căci, în limba evreilor, serafimii se tâlcuiesc *guri de foc*. Ce învățăm de aici? Curăția firii lor, luarea aminte, trezvia, iuțimea, energia, lipsa oricărei pete. La fel și Profetul David, vrând să ne arate ascultarea neîncetată a puterilor celor de sus și iuțimea energetică a slujirii lor, zicea: „Cel ce face pe îngerii Săi duhuri și pe slugile Sale pară de foc”²⁴⁹, arătându-ne prin

Ioan Gură de Aur, diferit de *Septuaginta* probabil e o citare din memorie cu o ușoară confuzie între versetul de la Daniel 7, 9 și versetul 7, 10 și 7, 26.

²⁴⁷ Dan. 7, 9-10.

²⁴⁸ Bar. 3, 3.

²⁴⁹ Ps. 103, 4.

aceste elemente iuțimea, ușurința, activitatea. Așa sunt și aceste puteri: ele Îl laudă pe Stăpânul cu guri curate, această lucrare având neîncetat să aducă laude, slujire neîntreruptă. Arată vrednicia lor și faptul că sunt aproape de tron. Căci așa cum la împărății de pe pământ cei ce sunt mai mari în rang stau chiar lângă tronul împărătesc, la fel și aceste puteri, pentru virtutea lor mai presus de fire, înconjură tronul de sus, bucurându-se neîncetat de negrăita fericire și desfătându-se de fericita moștenire a unei astfel de slujiri.

Șase aripi la unul și șase aripi la altul. Și cu două aripi își acopereau fețele, cu două își acopereau picioarele și cu două zburau.

3. *Și strigau unul către altul și ziceau: Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot. Plin este tot pământul de slava Lui.* Ce vor să însemne aceste pene și ce semnifică aripile? Căci desigur nu există pene la acele puteri netrupești. Dar iarăși profetul ne arată nouă cele negrăite prin forme mai grosolane, pogorându-se la slăbiciunea ascultătorilor de atunci, arătându-ne prin această pogorare cugete care depășesc orice înțelegere.

Ce semnifică, așadar, aripile? Firea înaltă și preaînălțată a acestor puteri. La fel și Gavriil apare înaripat și pogorându-se din cer, ca să înveți de aici iuțimea și ușurința. Și pentru ce te miri dacă pentru niște puteri slujitoare se folosește de astfel de expresii, când și pentru Însuși Dumnezeu a toate nu ezită să se folosească de acest pogorământ? Căci vrând să arate fie natura netrupească, fie spontaneitatea omniprezenței Lui, zice David: „Cel ce umblă peste aripile vânturilor”²⁵⁰. Căci nici vânturile nu au aripi, nici El nu umblă pe aripi. Cum ar face aceasta, El care este pretutindeni? Dar cum am spus deja, pogorându-se la slăbiciunea ascultătorilor, pornind de la ce le era lor la îndemână, le înalță cugetul. Și iarăși, voind să arate ajutorul Lui și siguranța care vine de la acest ajutor, se folosește de aceste expresii, astfel

²⁵⁰ Ps. 103, 3.

zicând: „Cu acoperământul aripilor Tale, acoperă-mă”²⁵¹. Dar aici ne semnifică nouă profetul nu numai înălțimea și ușurința prin aceste aripi, ci și altceva care este înfricoșător. Arată așadar că, deși ceea ce se vedea era un pogorământ, după cum și este, nici puterile cele de sus nu puteau să ajungă la măsura aceasta. Căci faptul că își acopereau picioarele și fețele și spatele însemna că erau înfricoșate, că tremurau, neputând suferi fulgerul care țâșnea din tron. De aceea își umbreau ochii cu acoperământul aripilor ca și cu un zid. Și așa cum obișnuim și noi să pățim fie când izbucnesc tunete, fie când fulgeră, ne plecăm la pământ, același lucru îl pățimesc și acelea. Iar dacă serafimii, puterile acelea mari și minunate, nu puteau să Îl vadă fără frică pe Dumnezeu șezând pe tron, ci își acopereau fețele și picioarele, ce cuvânt poate descrie nebunia celor care spun că Îl cunosc lămurit pe Însuși Dumnezeu și care scrutează firea aceea fără de pată? *Cu două zburau și strigau.* Ce este acest *zburau* și ce vrea să însemne? Că aceste puteri sunt neîncetat în jurul lui Dumnezeu și că nu stau departe de El, ci aceasta este petrecerea lor, să Îi cânte neîncetat Lui, să Îl laude pururea pe Făcătorul. Căci nu a spus *au strigat*, ci *strigau*, adică neîncetat aveau această lucrare. *Unul către altul și ziceau: Sfânt, Sfânt, Sfânt.* Aceasta arată desăvârșita lor armonie și lauda lor într-un cuget. Această cântare nu este numai o laudă, ci și profeția bunătăților care vor cuprinde lumea și precizia dogmelor. Pentru ce oare nu au spus-o odată și după aceea să tacă, nici a doua oară și apoi să se oprească, ci au adăugat și a treia oară? Nu este limpede că au făcut aceasta ca imnul să aibă referire la Sfânta Treime? Iată de ce Ioan spune că despre Fiul²⁵² se spune, Luca²⁵³, despre Duhul, iar profeții²⁵⁴ despre Tatăl. Și cele ce urmează ne arată aceeași idee. Căci

²⁵¹ Ps. 16, 8.

²⁵² In 6, 69.

²⁵³ Lc. 2, 25.

²⁵⁴ Os. 11, 9; Avac. 1, 12; Is. 1, 4; 5, 16; 10, 20.

după cântarea aceasta au adăugat: „Plin este tot pământul de slava Lui”, ceea ce ținea de o profeție exactă, căci vesteau viitoarea cunoștință, prin care lumea avea să se umple de slava lui Dumnezeu. Fiindcă în vechime, când erau spuse acestea, nu numai restul lumii, ci însăși țara Iudeii era plină de multă necredință și nimeni nicăieri nu Îl slăvea pe Dumnezeu. Și martor este însuși profetul care zice: „Din pricina voastră, numele Meu este hulit între neamuri”²⁵⁵. Când deci s-a umplut pământul de slava Lui? Când această cântare a pogorât pe pământ²⁵⁶ și oamenii cei de jos au devenit împreună cântători cu puterile de sus și au înălțat o singură melodie și au făcut lauda comună. Dar dacă iudeul nu se rușinează de acestea, să arate el când s-a umplut tot pământul de slava Lui, cea care vine din cunoștință. Dar nu ar putea să o arate, chiar de-ar fi de mii de ori nerușinat.

4. *Și se ridică pragul de sus de glasul cu care strigau. Ai văzut ușurința profeției, felul în care lucrurile urmează unul după altul? Căci după cântarea aceasta și după ce pământul s-a umplut de slava Lui, au încetat cele ale iudeilor toate, ceea ce a arătat și profetul prin ridicarea pragului de sus. Căci acesta era semnul pustiirii și distrugerii Templului. Când a dispărut Templul și celelalte toate s-au desființat. Și ca să cunoști că Noul Testament a făcut să înceteze pe cel Vechi. De glasul lor, zice, s-a ridicat pragul de sus. Adică de la apariția acestei doxologii, când a strălucit harul și s-a vărsat slava pretutindeni în lume, cele umbrite s-au risipit. Și casa s-a umplut de fum. Mie și acesta mi se pare că este semnul luării neașteptate a Templului și al focului barbar și al celei mai cumplite arderi.*

5. *Și am zis: O, ticălosul de mine! că m-am străpuns [la inimă], că om fiind și buze necurate având, locuiesc în mijlocul unui popor*

²⁵⁵ Is. 52, 5.

²⁵⁶ Se referă la Întruparea Mântuitorului, când îngerii s-au arătat păstorilor cântându-și doxologia.

*cu buze necurate și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei. Vedenia l-a uimit pe profet, l-a trezit, l-a aruncat în multă frică, l-a mișcat spre mărturisire și l-a pregătit să cunoască mai exact ieftinătatea propriei firi. Căci așa sunt toți sfinții. Ori de câte ori se bucură de o cinste mai mare, atunci se smeresc și mai mult. La fel și Avraam, vorbind cu Dumnezeu, se numește pe sine praf și cenușă²⁵⁷. La fel și sfântul Pavel, când a fost învrednicit de vederea aceea, atunci s-a numit pe sine²⁵⁸ prunc lepădat²⁵⁹. La fel și profetul se socotește pe sine ticălos, mai întâi din pricina firii, zicând: „O, ticălosul de mine, că m-am străpuns, om fiind”, apoi și din cauza dispozițiilor sufletești: „Și buze necurate având”. Și-a numit buzele sale necurate, precum socotesc eu, din pricina comparației cu acele guri de foc ale puterilor celor curate de sus, care aveau slujirea aceea fără știrbire. Și nu s-a oprit aici, ci mărturisește în continuare pentru poporul întreg, și zicând: *Că locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Și pentru care pricină aduce în discuție buzele? Ca să arate lipsa de îndrăznire. Fiindcă și cei trei tineri, în cuptor fiind, spuneau aproape același lucru: „Nu putem nici deschide gura”²⁶⁰. Dar acum fiindcă era vreme de cântare și de laudă și vedea puterile cele de sus făcând aceasta, pe bună dreptate întoarce cuvântul la buze, care sunt în mod special chemate la o asemenea slujire. Dar de aceea și-a numit buzele sale necurate, dar pe cele ale poporului nu din aceeași pricină, ci fiindcă erau pline de multă fărădelege. Și pe Împăratul, „pe Domnul l-am văzut cu ochii mei”. Pentru aceea mă tânguiesc și suspin, că am fost învrednicit de asemenea cinste, nevrednic fiind, cinste care depășește cu mult vrednicia mea, care covârșește firea mea. Dar când zice: *Am văzut să nu-l socotești că este vorba despre o***

²⁵⁷ Fc. 18, 27.

²⁵⁸ I Cor. 15, 8.

²⁵⁹ ἔκτρομα = avorton, prunc lepădat.

²⁶⁰ Dan. 3, 33.

înțelegere exactă, ci de aceea de care era el capabil. Și gândește-te cât de mare este câștigul mărturisirii. S-a osândit pe sine și îndată a fost curățat. Fiindcă a spus aceste cuvinte:

6. *Atunci a fost trimis la mine unul dintre serafimi și în mâna lui avea un cărbune pe care l-a luat cu cleștele de pe jertfelnic*

7. *Și l-a atins de gura mea și a zis: iată l-am atins de buzele tale și va șterge fărădelegile tale și păcatele tale le va curăți.* Unii spun că acestea sunt simboluri ale tainelor viitoare, jertfelnicul, focul pus deasupra, puterea care slujește, faptul că îl pune în gură, curățirea păcatelor. Dar noi deocamdată urmăm istorisirea și spunem pentru care pricină se întâmplă aceasta. Trebuia să îl trimită la poporul iudeilor, ca să vestească lucruri înfricoșate și de nerăbdat. Sunt trimiși, așadar, serafimii ca să-l izbăvească de frică și să îl umple de îndrăzneală. Și ca nu cumva să refuze, precum Moise, care zicea că este gângav²⁶¹ și Ieremia [care zicea] că este prea tânăr, la fel și acesta, ca să nu spună că are buze necurate și că nu poate să slujească celor spuse, vine serafimul care îi curăță păcatele lui, nu prin puterea lui (căci acest lucru aparține numai Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt), ci prin poruncă și prin darul cărbunilor. Căci nu a spus: „*iată, eu îți șterg păcatele tale*”, ci *iată, acesta îți va șterge fărădelegile tale, și păcatele tale le va curăți*, prin porunca Celui ce l-a trimis. Dar pentru care pricină serafimul a luat cărbunele cu cleștele? Căci nu poate o putere netrupească să fie arsă de cărbuni. Pentru ce se petrec acestea? Din mare pogorământ. Din aceeași pricină și este luat de pe jertfelnic, unde se aduceau jertfele și aveau loc curățirile păcatelor. Iar dacă ar întreba cineva: Cum de nu se ardea gura profetului? Desigur fiindcă vedenia nu era un foc sensibil. De altminteri, când lucrează Dumnezeu ceva, nu pune multe întrebări, nici nu te arăta prea curios. Căci dacă și focul cel simțit și lucrător s-a atins de trupuri și nu a arătat

cele ale focului²⁶², dacă acolo unde are lemne de foc și puicioasă, văpaia și-a uitat propria fire, pentru ce te miri, dacă acum, când are loc o asemenea minune străină, focul a curățit, dar nu a ars?

8. *Și am auzit glasul Domnului care zicea: Pe cine voi trimite și cine se va duce la poporul acesta? Vezi ce a împlinit vedenia, vezi ce îndreptare a adus frica? Fiindcă și cu Moise a fost ceva asemănător.* Căci dacă nici un serafim nu s-a arătat, nici Însuși Dumnezeu șezând pe tron, totuși și atunci s-a arătat profetului o altă străină vedenie și așa fel încât nimeni nu putea privi la ce se arăta. „Căci rugul ardea, zice, și nu se mistuia”²⁶³. Și totuși și după vedenia aceea și după multele îndemnuri ale lui Dumnezeu, marele Moise se leapădă, se ferește și născocoște mii de pretexte pentru a refuza, zicând: „Sunt gângav și anevoios la vorbă. Trimite pe altul pe care vrei să-l trimiți”²⁶⁴. Și Ieremia invocă vârsta²⁶⁵. Și Iezechiel după ce i s-a poruncit, a petrecut șapte zile lângă râu, lepădându-se de această slujire și amânând. De aceea Dumnezeu a adăugat și comparația aceea zicând: „Străjer te-am dat pe tine casei lui Israel” și „sufletul lor din mâna ta îl voi cere”²⁶⁶. Iar Iona nu numai că a refuzat, ci a și fugit²⁶⁷. Ce oare? Isaia este mai curajos decât toți și decât marele Moise? Cine ar putea spune aceasta? De unde și până unde atunci că unul căruia i s-a poruncit se leapădă, iar acesta căruia nu i s-a dat nici o poruncă în chip vădit, a sărit. Căci nici nu i-a zis: „*du-te*”, ci când Dumnezeu a zis: „*Pe cine voi trimite?*” el a smuls porunca. Unii spun că Isaia a făcut aceasta, fiindcă a păcătu

²⁶² Se referă la focul care nu a ars pe cei trei tineri, deși era un foc material, sensibil.

²⁶³ Ieș. 3, 2.

²⁶⁴ Ieș. 4, 10; 13.

²⁶⁵ Ier. 1, 6.

²⁶⁶ Iez. 3, 17-18.

²⁶⁷ Iona 1, 1-3.

²⁶¹ Ieș. 4, 10.

nemustrându-l pe Ozia care a îndrăznit să intre în Sfânta Sfințelor și, vrând să se curețe de acel păcat, a sărit îndată cu râvna ascultării, ca să îl îmbuneze pe Dumnezeu. De aceea și spunea că buzele lui sunt necurate, din pricina neîndrăznirii pe care o avea. Dar nu voi tolera celor ce spun acestea. Căci decât aceștia este mai vrednic de crezare Sfântul Pavel care îl numește pe Isaia îndrăzneț zicând: „Isaia îndrăznește și zice”²⁶⁸. Căci din această pricină nici nu și-a încheiat viața, precum spun, după legea comună, ci a răbdat cea mai cumplită pedeapsă, fiindcă iudeii nu au putut suferi îndrăznirea lui. Dar și în afară de aceasta, nici nu spune undeva Scriptura că Isaia ar fi fost prezent, când s-au întâmplat cele cu privire la Ozia sau că, prezent fiind, ar fi tăcut, ci cei care spun aceasta fac presupuneri de la ei înșiși. Ce putem spune? Că situația lui Moise nu era identică cu cea a lui Isaia. Căci Moise era trimis în țară străină și barbară și la un tiran nebun și furios. Iar Isaia era trimis la ai săi, care au auzit adesea multe și care au fost învățați vreme îndelungată. Nu era nevoie de atâta curaj pentru a asculta într-o situație, cât în cealaltă. Unii spun că altceva i-a inspirat această râvnă. Când a mărturisit pentru el și pentru popor și a văzut pe serafimul trimis să-i curățească buzele, așteptându-se ca și poporului să i se întâmple aceasta și că va pleca să îi vestească aceasta, a primit cu râvnă ceea ce i se spusese. Căci sfinții, așa cum sunt iubitori de Dumnezeu, sunt iubitori și față de toți oamenii. Sperând, așadar, să le vestească dezlegarea unor rele, a sărit îndată și a zis: „*lată-mă! Trimite-mă pe mine*”. De altminteri avea un suflet foarte pregătit să înfrunte primejdii. Și acest caracter al lui reiese limpede din toată profeția. Așadar, când a făgăduit să plece și când nu mai îndrăznea să dea înapoi, atunci a auzit cele mai sumbre prevestiri. Căci și Dumnezeu a acționat²⁶⁹ cu înțelepciune.

²⁶⁸ Rom. 10, 20.

²⁶⁹ μεταχειρίσεν, verbul pe care îl folosește aici Sf. Ioan este foarte sugestiv, înseamnă „a mânui, a manevra, a manipula”.

Căci nu i-a spus de la început: „Du-te și spune”, ci mai întâi a lăsat porunca în aer și a lăsat neclar modul apostoliei. Dar fiindcă Isaia a ascultat cu ușurință, Dumnezeu a spus și retele care vor cădea asupra iudeilor. Care erau acestea?

9. *Du-te și spune acestui popor: Cu auzul veți auzi, dar nu veți înțelege, și cu ochii veți privi, dar nu veți vedea*

10. *Căci s-a învârtoșat inima acestui popor, cu urechile lor greu au auzit și ochii lor i-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și să priceapă cu inima și să se întoarcă și Eu să-i vindec. Acestea, cred, nici nu au nevoie de tâlcuire, fiindcă cei care știau aceste lucruri cu exactitate, au apucat mai înainte și le-au explicat: Ioan, fiul tunetului²⁷⁰, și Pavel care știa cu precizie atât pe cele vechi, cât și pe cele noi. Căci Pavel în Roma, vorbind către cei ce se adunaseră mai întâi, dar după aceea se îndepărtaseră, fiindcă nu putuseră suferi cele spuse, zicea: „Bine a vorbit Duhul Sfânt prin Isaia: «Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege»²⁷¹. Iar Fiul tunetului, fiindcă iudeii vedeau minuni și nu credeau și auzeau învățături și nu luau aminte (căci Hristos îl înviase pe Lazăr și încercau să-l ucidă²⁷², izgonea demoni și spuneau că are demoni²⁷³, îi ducea la Tatăl și Îl numeau amăgitor²⁷⁴, și primeau păreri contrare²⁷⁵) amintește această profeție zicând: „Bine a zis Isaia Profetul: cu auzul veți auzi și nu veți înțelege, cu ochii veți privi și nu veți vedea”²⁷⁶. Dar fiindcă ochii lăuntrici ai minții erau orbiți, nu aveau niciun folos de la ochii din afară, fiindcă li se stricase puterea de judecată. De aceea, privind cu ochii,*

²⁷⁰ Mc. 3,17.

²⁷¹ Fap. 28, 25-26.

²⁷² In 11, 43-53.

²⁷³ Lc. 11, 14-15. In 8, 52; 10, 20.

²⁷⁴ Mt. 27, 63.

²⁷⁵ In 5, 43. Mt. 24, 11.

²⁷⁶ In 12, 38-40.

nu vedeau, și auzind cu urechile, nu înțelegeau. Și adaugă și pricina, nu fiindcă organele de simț ca atare erau vătămate, nici firea stricată, ci fiindcă inima le era împietrită. *Căci s-a învățat inima poporului acestuia, iar învățarea minții vine de la păcate, de la poftele cele lumești.* Explicând această învățare, Sfântul Pavel zicea: „N-am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovnicești, ci ca unora trupești, căci încă nu puteați și nici acum nu puteți”²⁷⁷. Și adaugă apoi și pricina, zicând: „Câtă vreme este între voi pizmă și ceartă și dezbinări, nu sunteți oare trupești?”. Căci și aceia, topiți fiind de multă pizmă și zavistie și împresurați de mii de alte patimi, și-au îngroșat ochii minții și, prin urmare, nu mai puteau vedea curat. De aceea aveau și alte păreri despre cele ce vedeau, adeseori păreri contrare. Așadar, pe toate acestea văzându-le profetul, a vestit și pricina bolii. Dar tu ia aminte că sunt două profetii, una despre Biserică și bunătățile făgăduite lumii, pe care serafimii au primit-o zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui!”, iar cealaltă despre luarea iudeilor în robie și pedepsirea lor, profetie care a fost lăsată profetului, ca și de aici să înveți superioritatea Bisericii.

11. Și am zis, până când, Doamne? Vezi că nu în zadar și nu fără temei am presupus că ascultarea profetului vine din multa râvnă? Dar, fiindcă a auzit lucruri contrare celor pe care se aștepta să le audă, adică, pustiire, distrugere, cere să afle cel puțin mărimea pedepsei. Căci nici nu îndrăznește să încerce să îi smulgă pe iudei din mânia lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a apucat să arate că au păcătuit fără iertare. Căci cele îndrăznite de iudei nu constau în răpire, nici în poziția de a huli, ci într-un suflet care avea neascultarea ca lucrare permanentă și într-o minte răzvrătită, care stătea împotriva celor poruncite de Dumnezeu, ca și cum ar fi premeditat și ca

²⁷⁷ I Cor. 3, 1; 3.

și cum și-ar fi pus toată sârguința. Aceasta sugerând-o profetul, zicea: „Nu care cumva să vadă cu ochii, și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă și Eu să-i vindec”. Așa de tare își învățau sau mintea lor, ca și când s-ar fi temut, zice, nu care cumva să învețe ceva din cele ce se cuveneau. Așadar, fiindcă vina era cea mai grea și pedeapsa se impunea cu necesitate, profetul încerca să afle ce mai rămânea de știut. Dar încercând să afle, adaugă și rugăciunea. Dar fiindcă nu îndrăznește să se roage pentru popor pe față, de aceea născoceste această întrebare, chipurile, ca să afle, zicând: *Până când, Doamne? Și Dumnezeu i-a răspuns: „Până când cetățile se vor pustii, fiindcă nu vor mai fi locuite și casele, fiindcă nu vor mai fi oameni. Și pământul va fi lăsat pustiu”.*

12. Și după aceasta Dumnezeu îi va îndelunga pe oameni și se vor înmulți cei rămași pe pământ.

13. Și încă va rămâne peste o zecime pe el. Și iarăși va fi pradă ca terebintul și ca ghinda când a căzut din teaca ei. Sămânța sfântă în trunchiul ei²⁷⁸. Încheind acea profetie, aduce cuvântul iarăși la istorisirea faptelor, vestind mai dinainte robia celor zece seminții și îndelunga răbdare arătată față de celelalte două seminții cu privire la robia aceea. Apoi [vestește] ducerea și acestora în robie, fiindcă nu s-au folosit cum trebuie de această îndelungă răbdare, și [vestește] fericirea care iarăși se va adăuga lor din această rămășiță. Când spune: *Până când cetățile se vor pustii, fiindcă nu vor mai fi locuite* sugerează robia celor zece neamuri. Și toți au dispărut complet și după ce toți au fost prinși cu multă silire, au fost duși în robie, încât și cetățile toate au rămas pustii de oameni și pământul lipsit de cei ce-l

²⁷⁸ Această frază nu figurează în *Septuaginta*. Sfântul Vasile cel Mare, în *Comentariu la Isaia* (PG 30, 445), menționează că numai versiunea lui Theodotion dă această frază, iar Fer. Ieronim, *Comentariu la Isaia* (CCL 73, p. 95), semnalează prezența ei și în versiunea lui Aquila și textul ebraic (n. SC).

cultivau pentru folosul celor rămași. Așadar, când spune *Până când cetățile se vor pustii, fiindcă nu vor mai fi locuite și casele, fiindcă nu vor mai fi oameni*, atunci vorbește, de fapt, despre robie. Iar când spune: *Și după acestea îi va îndelunga Dumnezeu pe oameni*, semnifică fie deplina fericire a tuturor, fie prosperitatea care va fi la cele două neamuri, după ce vor fi luate în robie celelalte zece. Căci fiind izbăviți din mâinile lui Senaherib și ale armatei barbare și, bucurându-se de străina biruință, iarăși li s-a dăruit sporire și lungime de zile, fără să-i mai tulbure nici un război. Iar când spune *i-a îndelungat*, fie semnifică mulțimea oamenilor, fie lungimea anilor. Și ca să afli că despre cele două neamuri vorbește aici, a adăugat, *pe el încă va rămâne peste o zecime*. Or, *peste o zecime* înseamnă mai mult de zece, ceea ce prisosește peste zece, ceea ce erau celelalte două neamuri. De această expresie se folosește și Sfântul Pavel, zicând: „peste cinci sute de frați”²⁷⁹, adică mai mult de cinci sute de frați. *Și iarăși vor fi pradă ca terebintul*. Adică cele două neamuri. *Și ca ghinda când a căzut din teaca ei*. Așa cum acest fruct este neplăcut când cade din teaca lui, așa și aceștia vor fi de batjocură și de ocară, când vor cădea în război, toți fiind despuiți de slava aceea. *Sămânța sfântă trunchiul ei*. Relele lor nu vor fi de nevindecat, zice, nici fără sfârșit, ci sămânța ei va fi sfântă, și trunchiul ei, adică sigur, bine înfipt, neclintit, așteptând schimbarea lucrurilor. Vor cădea din bunăstare, dar ei înșiși nu vor suferi distrugerea completă, ci vor rămâne și vor dăinui, până ce își vor primi iarăși petrecerea lor cea dintâi și vor reveni la cultul de mai înainte.

²⁷⁹ I Cor. 15, 6.

Capitolul al VII-lea

1. *Și a fost în zilele lui Ahaz, fiul lui Ioatam, fiul lui Ozias, regele lui Iuda*. Ceea ce am spus adeseori o spun și acum, că în vechime profețiile nu se făceau numai pentru atâta lucru, ca să afle iudeii cele viitoare, ci, aflându-le, să câștige ceva de aici și, prin frica amenințării, să devină mai înțelepți, iar prin făgăduința bunătăților, mai râvnitori cu privire la lucrarea virtuții, din ambele părți învățând atât puterea lui Dumnezeu, cât și grija Lui față de ei. Dar și din această pricină spunea mai dinainte cele ce avea de spus, ca nu cumva să socotească ei că faptele se petreceau pur și simplu la întâmplare, potrivit cu firea lucrurilor sau urmând un curs firesc, ci să cunoască bine că de sus și din hotărârea lui Dumnezeu se întâmpla fiecare dintre acestea, ceea ce le era extrem de folositor pentru cunoașterea lui Dumnezeu. Dar, fiindcă așa cum am spus deja, profeția nu își avea împlinirea în timpul ei, ci cuvintele se spuneau atunci, dar faptele aveau să se împlinească după ani îndelungați și unii dintre cei ce auzeau profeția adeseori muriau mai înainte, fără să poată fi martori urmării celor spuse în profeție, vezi ce face Dumnezeu și ce urzește. Leagă o profeție de alte profeții, pe una mai apropiată de cele mai îndepărtate, făcând din profeția care s-ar împlini în vremea lor marea dovadă a profețiilor care se vor împlini mult mai târziu. În Evangheliile întrebuițează și o altă metodă pentru același folos, legând minunile de profețiile anterioare, confirmându-se astfel unele pe altele. Iată ce vreau să spun: s-a apropiat de El oarecând leprosul și s-a curățit și după acela iarăși sluga sutașului a fost izbăvită din boala aceea grea²⁸⁰

²⁸⁰ Mt. 8, 1-13.

și acestea erau semne mari. Și totuși nu s-a oprit numai la semne, ci a adăugat și profeția. Fiindcă sutașul a arătat credința aceea mare și minunată prin care sluga s-a izbăvit de boală, a adăugat Hristos, zicând: „Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor, iar fiii împărăției vor fi aruncați afară”²⁸¹. Acestea le-a spus mai dinainte vestind chemarea neamurilor și lepădarea iudeilor, ceea ce acum s-a întâmplat cu fapta și este arătat tuturor mai limpede ca lumina soarelui. Dar atunci era neclar și nu era ușor de acceptat acest lucru de către necredincioși. De aceea a făcut mai înainte un semn care a avut loc atunci, aducând o confirmare la ceea ce avea să se întâmple după aceea. Așa și această profeție, arătată acum prin fapte, conferă multă certitudine minunii care s-a întâmplat atunci. Ce poate să spună cel necredincios? Că nu a fost curățit leprosul? Să vadă adevărul profeției și, pornind de la aceasta, să creadă și minunii. Ce ar putea să spună iudeii de atunci? Că cele ce au fost spuse mai înainte în profeții nu sunt adevărate? Să vadă pe lepros curățit și de la cele întâmplate cu el, să nu fie necredincioși nici cu privire la cele viitoare, aceia luând această mare dovadă, minunea profeției, iar cei de acum profeția minunii. Vezi cum una se confirmă pe cealaltă? Același lucru ar putea vedea cineva că se întâmplă și în Vechiul Testament. Căci atunci când Ieroboam a fost lovit de acea cumplită nebulă și a ridicat juninci de aur, venind profetul, a vestit dinainte cele viitoare și îndată a făcut și semnul. Dar pentru ca nimeni să nu fie necredincios cu privire la cele ce aveau să se întâmple²⁸² trei sute de ani după aceea, a zdrobit altarul, a vărsat grăsimea și a uscat mâna regelui²⁸³, dând o dovadă clară despre cele ce se vor întâmpla peste multă

vreme, pornind de la cele ce se întâmplau înaintea ochilor lor. Și multe asemenea ar putea vedea cineva că se întâmplă și în Noul și în Vechiul Testament, fiindcă Dumnezeu rânduiește mântuirea noastră în mod felurit. Ceea ce s-a întâmplat și aici, ba chiar cu prisosință. Că nu a făcut numai minunea, ci a împletit minunea cu profeția. Dar pentru ca cele spuse să devină mai clare, să urmărim cu atenție istorisirea însăși.

Și a fost în zilele lui Ahaz, fiul lui Ioatam, fiul lui Ozias, regele lui Iuda, Raason, regele Aramului și Faches, fiul lui Romelias, regele lui Israel, s-au suit la Ierusalim cu război, dar nu au putut să îl împresoare.

2. *Și s-a vestit casei lui David, zicând: S-a înțeles Aram cu Efraim. Cele spuse sunt istorisirea și povestirea faptelor ca atare, dar cel ce are minte și privire ascuțită mult câștig va rodi și de aici, observând multa înțelepciune a lui Dumnezeu și grija Lui față de iudei. Căci nici nu a respins războiul de la început, nici nu a îngăduit celui ce ataca să pună mâna pe cetate, ci, lăsând ca amenințarea să fie doar prin cuvinte, a împiedicat experiența cu fapta, când trezindu-i pe iudei și slobozindu-i din trândăvie, când arătând puterea Lui, că Îi este cu putință, chiar și atunci când necazurile au ajuns la capăt, să îi păzească pe cei nevinovați care au căzut în ele, ca și cum nici nu ar fi început. Ceea ce Îl vedem că face mereu. Așa a făcut și în cuptorul cel babilonian²⁸⁴ și în groapa cu lei²⁸⁵ și în mii de alte situații. Căci și aceștia au venit să împresoare cetatea: după ce s-au apropiat de ziduri și au zdruncinat sufletul celor ce locuiau înlăuntru, n-au putut să facă nimic mai mult.*

Și de aici putem vedea fărădelegea celor zece neamuri. Nu numai că au provocat un război civil și s-au ridicat împotriva fraților lor, ci s-au și unit cu cei de alt neam și de altă seminție, și numeau aliați ai lor oameni cu care nu le era îngăduit

²⁸¹ Mt. 8, 11.

²⁸² Lui Ieroboam (787-747 î.Hr.) i se vestește nașterea lui Iosia (640-609 î.Hr.) rege credincios și reformator. Intervalul de timp menționat aici nu este decât aproximativ.

²⁸³ III Reg. 13, 4-5.

²⁸⁴ Cf. Dan. 3, 49-50.

²⁸⁵ Dan. 6, 22-23.

nici să aibă vreo părtașie. Și s-au înțeles între ei și au stat împotriva cetății. Pe Raason, care era de alt neam, l-a ridicat împotriva metropolei. Și condițiile de luptă erau inegale. La aceia era mulțime nesfârșită, cetăți întregi, neamuri și pooare, iar aici nimic din toate acestea, ci o singură cetate, metropola, astfel încât să se arate cu prisosință puterea lui Dumnezeu. Fără ca cineva să mânuiască vreo armă, fără să iasă și să stea în linie de bătaie, aceia au eșuat în uneltirile lor viclene. Căci nu au putut, zice, nici să împresoare cetatea. Și totuși ce piedică era? Nimic altceva decât numai mâna lui Dumnezeu care îi depărta în chip nevăzut. Totuși, cum am spus deja, dacă a respins războiul, frica nu a risipit-o îndată.

Și s-a vestit casei lui David, zicând: S-a înțeles Aram cu Efraim. Și s-a tulburat sufletul lui și sufletul poporului lui. Când Dumnezeu vrea să facă ceva minunat, nu aduce de îndată minunea, ci mai întâi îi lasă pe cei care urmează să se bucure de ea să fie în simțirea necazurilor, pentru ca după slobozirea din chinuri, să nu se arate nerecunoscători. Dar fiindcă cei mai mulți dintre oameni, unii din orbire, alții din lene, uită de chinuri după izbăvirea din ele, sau dacă nu le uită, vor să își atribuie lor isprava izbăvirii din ele, Dumnezeu mai întâi îi lasă pe ei să fie zguduți de necazuri și apoi îi eliberează din tulburările lor. Ceea ce a făcut și aici. A lăsat să se tulbure inimile lor, i-a lăsat să fie în multă agonie și abia după aceea le-a adus dezlegarea. Același lucru l-a făcut și cu marele David. Fiindcă avea să îl ducă pe el în război și să ridice prin mâinile lui acel strălucit trofeu de biruință, nu a făcut aceasta de la începutul războiului, ci i-a lăsat patruzeci de zile să fie munciți de frică, încât deznădăjduiseră de mântuirea lor. Și chiar dacă barbarul îi batjocorea, nici așa nu îndrăznea cineva să se ridice și să îl înfrunte pe vrăjmaș. Numai atunci când înfrângerea lor a fost mărturisită și când neputința lor a devenit vădită, Dumnezeu a adus un băiețandru²⁸⁶ la război și a lucrat slăvită biruința

aceea. Dacă și după aceasta, după atâta dovadă a neputinței lor, Saul, împăratul izbăvit, topit de pizmă și de zavistie, a uneltit împotriva lui David, întreg fiind stăpânit de patimă, și s-a arătat total nerecunoscător față de binefăcătorul lui²⁸⁷, ce nu ar fi făcut dacă Dumnezeu nu i-ar fi dat atâta dovadă a lașității lui și a armatei sale?²⁸⁸ Ar putea cineva să îl vadă pe Dumnezeu făcând același lucru și în multe alte situații, ceea ce se întâmplă și aici. Dar, fiindcă avea să pună capăt războiului și să îi slobozească din întristări, îi lasă mai întâi să simtă chinurile.

S-a tulburat sufletul lui și sufletul poporului lui, în ce chip este clătinat de vânt copacul în pădure. Și acest lucru este specific profetiei să scoată la iveală cele tănuite ale lor. Căci profetul ne tâlcuiește nouă patima fiecărui suflet și pentru claritate adaugă și o imagine, așa fel încât să arate intensitatea agoniei. S-a zdruncinat sufletul lor, a fost doborâtă mintea lor, deznădăjduiau de mântuirea lor, socoteau că sunt în cea mai de pe urmă primejdie, nimic bun nu așteptau, fiecare era predat propriilor gânduri. Ce face Dumnezeu? Anunță mai dinainte izbăvirea și atunci o lucrează pe ea, ca nu cumva iarăși să atribuie altcuiva eliberarea cetății și trimite pe profet ca să anunțe cele viitoare.

3. *Căci a zis Domnul către Isaia: Ieși în întâmpinarea lui Ahaz, tu și Iasoub, fiul tău, care ți-a rămas, la iezerul din drumul de sus al țarinii nălbitorului.*

4. *Și-i vei spune lui: ia seama să te liniștești și nu te teme, nici să nu-ți slăbească sufletul, nici să nu te temi din pricina acestor*

²⁸⁷ I Reg. 19, 9-10.

²⁸⁸ Dumnezeu, prin David care l-a biruit pe Goliat, l-a smerit pe Saul, arătându-i lașitatea lui și a armatei. Acest lucru a acționat asupra lui Saul ca un frâu în calea dezlănțuirii propriei răutăți. Astfel înțelegem exclamația Sfântului Ioan că dacă acest frâu nu ar fi fost, Saul nu ar mai fi avut nici o limită în manifestarea propriei răutăți față de David.

²⁸⁶ I Reg. 17, 4-51.

doi tăciuni care fumegă. Căci atunci când urgia mâniei mele va veni, Eu iarăși voi vindeca. Ce înseamnă ieși în întâmpinarea lui? De frică și agonie nu se liniștea regele, nu suferea nici să rămână acasă, ceea ce este obiceiul celor împresurați, ies din casă des, cercetează zidurile, stau lângă porți, agitându-se și punând lucrurile la cale, interesându-se cum merg lucrurile dușmanilor. De aceea spune: *Ieși în întâmpinarea. Ce înseamnă: tu și Iasoub, fiul tău, care ți-a rămas.* Iasoub în limba ebraică înseamnă „mod de viață, purtare”. De aceea și Iesei, trimițându-l pe David, i-a zis: „Vei lua seama la purtarea lor [Iasoub], adică îmi vei vesti felul lor de viață și ce fac, cum petrec”²⁸⁹. Și aici, așadar, mi se pare mie, profetul poruncește să vină cu sine mulțime, pentru ca atunci când se vor produce evenimentele, regele să nu fie nerecunoscător, [să se poarte] ca și cum nu ar fi auzit nimic dintre cele spuse de profet. Ceea ce spune aceasta este: „ieși în întâmpinarea lui, tu și cei ce trăiesc împreună cu tine, cei rămași din popor. Să nu te miri că îl numește fiu pe popor”, căci, continuând, zice: „Iată eu și pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu”²⁹⁰. Căci sfinții au rânduială de părinți, prin dragostea lor și prin purtarea de grijă pentru poporul acela, puneau în umbră pe orice părinte natural. Pe cei rămași îi numește astfel pentru că mulți au fost duși în robie de vrăjmași. *Din drumul de sus al țarinii nălbitorului.* Multă neînțelegere mi se pare că este aici, fiindcă cei închiși și împresurați care nu îndrăzneau nici să se plece în afară de pe ziduri, par că sunt în afara porților orașului. Căci astăzi acest drum pare să fie în afara zidurilor cetății. Care este, așadar, dezlegarea acestei nedumeriri? Că în vechime un alt zid înconjura cetatea. Și că erau două ziduri ale cetății. Și aceasta se poate vedea cu ușurință de la alt profet²⁹¹ pentru cine vrea să ia aminte. Ieșind, prin urmare, într-o întâmpinarea

²⁸⁹ I Reg. 17, 18.

²⁹⁰ Is. 8, 18.

²⁹¹ Ier. 52, 7.

lor, îmbărbătează, și le poruncește să aibă încredere pentru viitor. Căci zice: *Liniștește-te și nu te teme.* Și numește tăciuni fumegânzi pe cei doi regi, arătând prin aceasta în același timp puterea lor și ușurința cu care puteau fi înfrânți. Căci și *fumegânzi* a adăugat tot pentru aceasta, adică sunt aproape să se stingă. Apoi, arătând că năvălirea lor nu ținea de puterea lor, ci de îngăduința lui Dumnezeu, zice: *Căci atunci când va veni urgia mâniei Mele, Eu iarăși voi vindeca.*

5. *Și fiul lui Aram și fiul lui Romelia*²⁹², *fiindcă s-au sfătuit cu rău sfat asupra ta, zicând:*

6. *Să ne suim în Iudeea să îi facem rău și, vorbind cu ei, să-i întoarcem pe ei de partea noastră și să-i punem rege pe fiul lui Tabeel.*

7. *Așa zice Domnul Savaot: Nu va rămâne acest sfat, nici nu va fi,*

8. *ci capul lui Aram este Damascul și capul Damascului e Rețin. Și încă șaiszeci și cinci de ani și împărăția lui Efraim nu va mai fi un popor.*

9. *Și capul lui Efraim va fi Somoron și capul lui Somoron, fiul lui Romelia. Și dacă nu veți crede, nici nu veți înțelege.* Iarăși profetul dă cea mai mare dovadă a profeției. Fiindcă frica îi cutremura și chinurile erau înaintea ochilor și fiindcă cele bune erau dincolo de orice nădejde, iar ascultătorii nu erau foarte credincioși, vezi ce face. Dă cel mai mare semn cu privire la cele ce se întâmplă, aducând la mijloc sfaturile dușmanilor. Spune planul lor cu care luptau împotriva cetății și ce s-au vorbit între ei și ce au venit să pună la cale și arată fie că faptul este trădare (căci zice, *vorbind cu ei, să îi întoarcem de partea noastră*), fie că, îmbătându-se de multă mândrie, credeau că nu vor avea nevoie nici de arme, nici de linie de luptă, nici de bătălie pentru a lua cetatea. „Căci ne va fi nouă de ajuns numai să ne arătăm și numai să vorbim și vom pleca luându-i

²⁹² „Aram și Fiul lui Romelia” nu se găsește în *Septuaginta*, ci numai în versiunea lui Lucian al Antiohiei.

pe toți robi”. Apoi, [au pățimit] ceea ce obișnuiesc să pătimească cei mândri, care se umflă cu această nădejde, și vorbesc despre rege ca și cum cetatea ar fi deja prinsă și ei ar trebui să pună pe cineva peste metropolă. Acestea sunt planurile acestora, iar cele ale lui Dumnezeu sunt să-i nimicească pe toți. De aceea a și adăugat. *Așa zice Domnul: și nu s-a oprit aici, ci a adăugat, Savaot.* Căci, atunci când are să vestească ceva mare amintește de puterea lui Dumnezeu și de împărăția cea de sus, și de stăpânirea aceea minunată și străină. Ce spune, așadar, Dumnezeu? *Nu va rămâne acest sfat, nici nu va fi.* Ci capul lui Aram, Damascul. Stăpânirea lui, zice, puterea lui va fi așezată în Damasc și mai departe nu va înainta. Și capul Damascului Rețin. Și mai marele Damascului și cel ce îl stăpânește este Rețin, adică, va rămâne în [teritoriile] lui și nu i se va adăuga mai multă putere lui.

Este cea mai mare dovadă a adevărului, când profeții spun mai dinainte și timpurile, oferind prilej celor ce vor să cerceteze cu exactitate puterea profeției. Acum, zice, se vor îndepărta de cetate. După șaiszeci și cinci de ani neamul va fi complet distrus și împărăția lui Israel va dispărea și dușmanii, luându-i în robie, îi vor duce din cetate pe toți. Dar acum mai înainte de cucerirea aceea, nu vor lua nimic mai mult decât ceea ce le aparține. Dar ca nu cumva, auzind regele că după șaiszeci și cinci de ani vor pieri, să zică în sinea lui: „Ce oare? Dacă acum ne vor lua pe noi și ei vor fi pierduți atunci, care va fi folosul nostru?”, îndrăznește, zice, și cu privire la prezent. Vor pieri atunci complet, iar acum nimic mai mult nu vor avea decât ce au cu ei. Dar va fi capul lui Efraim, adică al celor zece neamuri, Samaria, căci acolo era împărăția lor. Și nu se va întinde mai mult. Și capul Samariei, împăratul lui Israel. Ceea ce spunea și despre Damasc, același lucru îl arată și aici că nu vor avea nimic mai mult decât ce stăpânesc acum. Apoi, fiindcă spunea lucruri care erau mai presus de rațiunea ome-nească și mai înalte decât urmarea raționamentelor și fiindcă ceea ce se spunea era o profeție, pe bună dreptate a adăugat:

Dacă nu veți crede, nici nu veți înțelege. Nu cerceta, zice, cum și în ce chip vor fi acestea. Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează și tu ai nevoie numai de credință și vei înțelege puterea Făcătorului, fiindcă ai primit toată dovada celor spuse. De aceea și profetul David zicea: „Crezut-am, pentru aceea am grăit”²⁹³. Și Sfântul Pavel, pe bună dreptate însușindu-și acest cuvânt, îl aplică la lucruri mai înalte, zicând: „Având același duh al credinței potrivit cu cele scrise: «Crezut-am, pentru aceea am grăit» și noi credem, pentru aceea și grăim”²⁹⁴. Dacă Vechiul Testament s-a folosit de credință, fiind tot atât de departe de Noul Testament precum pământul de cer, cu cât mai mult cunoștința unor dogme atât de înalte care nu au ajuns vreodată la mintea cuiva. Ceea ce o arăta și Sfântul Pavel zicând: „Cele pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El”²⁹⁵.

10. *Și Domnul a continuat să vorbească lui Ahaz, zicând:*

11. *Cere pentru tine semn de la Domnul Dumnezeul tău în adânc sau în înălțime.*

12. *Și a zis Ahaz: Nu voi cere, nici nu voi ispiti pe Domnul.*

13. *Și a zis Isaia: Ascultați, dar, casa lui David, nu vă este vouă amar*²⁹⁶ *că luptați cu oamenii? Cum, dar, vă luptați cu Dumnezeu?*

14. *De aceea Domnul Însuși vă va da vouă semn. Iată Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emmanuel.* Mare este pogorământul lui Dumnezeu și nerecunoștința regelui. Căci trebuia ca el, când l-a auzit pe profet, să nu se îndoiască de nimic cu privire la cele spuse. Și chiar dacă se

²⁹³ Ps. 115, 1.

²⁹⁴ II Cor. 4, 13.

²⁹⁵ I Cor. 2, 9; cf. Is. 64, 3; Ier. 3, 16.

²⁹⁶ *Septuaginta prezintă varianta μικρόν, adică „nu e puțin lucru că luptați cu oamenii”, diferit de varianta citată de Sfântul Ioan, μικρόν, amar, adică „nu vă este vouă amar că luptați cu oamenii”.*

îndoia, trebuia să creadă după ce a primit semn, ceea ce mulți dintre iudei au făcut. Căci Dumnezeu, iubitor de oameni fiind, nu a refuzat nici măcar acest lucru să îl dea celor mai grosolani și celor care se târăsc pe jos și care sunt lipiți de pământ. Așa a făcut și cu Ghedeon²⁹⁷. Fiindcă regele Ahaz era mai jos și mai grosolan decât toți, vezi până unde Se pogoară iarăși Dumnezeu. Căci El Însuși îl atrage pe rege și îl îndeamnă să ceară semn. Deși nici acest semn nu era mic, să îi mustre cele ascunse ale lui, să dea la iveală toată intenția lui și să dojenească toată fățărnicia lui. Fiindcă profetul a zis: cere semn pentru tine, iar acela, făcând pe credinciosul neabătut, a zis: „Nu voi cere, nici nu voi ispiti pe Domnul”. Vezi cu câtă precizie taie proorocul rana, pe bună dreptate făcând mai grea osânda după dovedirea fățărniciei. De aceea nici nu l-a învrednicit pe acela de vreun răspuns, ci se întoarce către popor zicând: „Ascultați, casa lui David, puțin lucru vă este vouă că vă luptați cu oamenii? Cum, dar, vă luptați cu Dumnezeu?”. Neclar este ceea ce spune. De aceea trebuie să dezvolte cuvântul cu mai multă exactitate. Ceea ce vrea să spună aceasta este: „Oare nu sunt cuvintele Mele, oare nu a Mea este hotărârea?”. Dacă este grav și vrednic de învinuire a nu crede oamenilor fără motiv, cu cât mai mult este vrednic de osândă a nu crede lui Dumnezeu? Căci *a lupta* aici nu este nimic altceva decât *a nu crede*. Aceasta spune, așadar, oare nu mică e vina, este oare întâmplătoare învinuirea de a nu crede oamenilor? Dacă acest lucru este grav, cu cât mai grav este faptul de a nu crede lui Dumnezeu?

Și aceasta o spunea ca să afle toți că profetul nu se înșela, fiindcă nu se lăsase amăgit de cuvinte, ci a pronunțat sentința pornind de la cugetele ascunse ale lui Ahaz. Aceasta adeseori a făcut-o și Hristos în Evanghelii. Căci mai înainte de a da dovada prin semne, scoțând la iveală răutatea iudeilor pe care o rumegau în cugetul lor, le-a dat prin aceasta un semn deloc

²⁹⁷ Jud. 6-8.

neînsemnat. Cum a făcut cu paralyticul. Fiindcă a spus către el: „Îndrăznește, fiule, iertate sunt păcatele tale”, și iudeii ziceau în ei înșiși: „Acesta hulește”, Hristos zice înainte de a vindeca pe paralytic: „Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre²⁹⁸?”, dând prin aceasta cea mai mare dovadă a dumnezeirii Sale, faptul că știe cele ascunse ale cugetului. Căci „Tu singur cunoști inimile oamenilor”²⁹⁹. Și David iarăși zice: „Cel ce cercetezi inimile și rărunchii, Dumnezeu”³⁰⁰. Aceasta adeseori Dumnezeu a dat și profeților să o știe, pentru ca cei ce ascultă să afle că nu era nimic omenesc în cele spuse, ci că toată judecata a fost adusă de sus, din cer. De aceea și lui Isaia, cel cu glas mare, după ce a vorbit regelui cu multă blândețe, și l-a slobozit din chinuri, și i-a poruncit să aibă îndrăznire pentru situația prezentă, și i-a dat dovadă pentru aceasta, vestindu-le sfatul atacatorilor și muștrând trădarea israelitenilor, și spunând mai dinainte completa înrobire a lui Israel și adăugând și timpul când va fi aceasta, nu i-au fost de ajuns acestea, ci merge și mai departe și nu mai așteaptă ca regele să îi ceară semn, ci nevoind acela să ceară semn din mulțimea necredinței lui, îl îndeamnă. Și nu numai că îl îndeamnă, ci îl face și stăpân al alegerii. Căci nu i-a zis cutare și cutare semn, ci cum vrea. Bogat este Stăpânul, atotputernică puterea, negrăită domnia. Dacă vrei un semn din ceruri, nici o piedică, dacă vrei un semn de pe pământ, nimic nu este care să împiedice. Căci aceasta înseamnă *în adânc sau în înălțime*. Dar fiindcă nici așa nu l-a convins, nu a tăcut, ci a adăugat și această muștrare pentru îndreptarea ascultătorului și pentru a-i arăta că profetul nu s-a înșelat, nici nu a aiurat, descoperă o profeție negrăită, care va fi la toată lumea pentru îndreptarea tuturor lucrurilor. Și spune că semnul nu va fi dat lui Ahaz, ci întregului popor al iudeilor. La început

²⁹⁸ Mt. 9, 2-7.

²⁹⁹ III Reg. 8, 39.

³⁰⁰ Ps. 7, 10.

numai lui Ahaz i-a adresat cuvântul. Dar fiindcă acela s-a arătat nevrednic, vorbește întregului popor de obște. De aceea zice, se va da nu ție, ci vouă semn, vouă care? Celor din casa lui David, căci de acolo se va odrăsli semn. Care este, așa-dar, semnul? *Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emmanuel.* Trebuie să observăm că și mai înainte a zis că nu lui Ahaz se va da semnul. Și că nu este o presupunere la întâmplare aceasta, însuși profetul o arată învinuind și osândind și zicând: „Puțin lucru vă este vouă că vă luptați cu oamenii?” și a adăugat: „De aceea vă va da vouă Domnul semn. *Iată, Fecioara va lua în pântece*”. Iar dacă nu ar fi fecioară, nici semn nu ar fi. Căci semnul trebuie să iasă din rânduiala de obște, să covârșească obișnuința firii și să fie străin și nemaiauzit, astfel încât fiecare dintre cei ce îl văd sau aud să fie marcați de el. De aceea se și numește semn, fiindcă este semnificativ. Și nu ar fi semnificativ, dacă s-ar ascunde în obișnuința celorlalte lucruri. Căci dacă ar fi vorba de o femeie care naște potrivit cu legea firii, pentru ce ar mai numi semn un lucru care se întâmplă zilnic. De aceea când și-a început cuvântul nu a spus pur și simplu: „*Iată, o fecioară*”, ci „*iată, Fecioara*”, prin adăugarea articolului hotărât semnificând ceva deosebit, care se întâmplă numai cu această fecioară. Că adăugarea articolului înseamnă acest lucru este cu putință să o aflăm și din Evangheliile. Căci atunci când iudeii au trimis la Ioan întrebându-l „*Cine ești?*”, nu au spus: „*ești tu Hristos?*”, ci „*Dacă ești tu Hristosul*”, nici nu au spus: „*Ești tu profet?*”, ci „*Ești tu Profetul?*”, fiecare dintre aceste numiri fiind unice. De aceea și Ioan, când își începe Evanghelia, nu a spus: „*La început era Cuvânt*”, ci „*La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu*”. Astfel încât și aici nu a zis: „*Iată, o fecioară*”, ci „*Iată, Fecioara*”, folosind pe acel *Iată* ca pe ceva potrivit demnității convenite profetului. Fiindcă era singurul care putea vedea cele ce aveau să se petreacă și singurul care putea să și le închipuie, având multă credință cu privire la cele spuse. Căci profeții vedeau cele nevăzute mai clar decât pot vedea

ochii noștri [cele văzute]. Căci e foarte posibil ca simțirea să fie înșelată, dar harul Duhului Sfânt îi dădea să vorbească fără înșelare.

Și pentru care pricină nu a adăugat, zice, că nașterea va fi de la Duhul Sfânt? Spusa era o profeție și trebuia să fie vestită umbrit, ceea ce am spus adeseori, din pricina nerecunoștinței ascultătorilor, ca nu cumva, aflând toate în mod clar, să ardă toate cărțile. Căci dacă pe profeți nu i-au cruțat, cu cât mai mult nu le-ar fi disprețuit cărțile? Și că nu este o simplă presupunere ceea ce spun, un alt rege³⁰¹ în timpul lui Ieremia luând aceste cărți, le-a tăiat bucățele și le-a dat pe foc. Ai văzut nebunia nesuferită? Ai văzut mânia nechibzuită? Căci nu i-a fost de ajuns acestuia să distrugă scrierile, ci le-a și pus pe foc, vrând să-și împlinească pofta lui nebunească. Și totuși chiar neclar vorbind acest minunat profet, a arătat totul. Căci de unde ar putea o fecioară să nască și să rămână fecioară, dacă nu de la Duhul Sfânt? Căci a dezlega legea firii nu ține de nimeni altcineva decât de Creatorul firii. Astfel încât, spunând că *Fecioara va naște*, a arătat totul. Spunând, *așadar, nașterea*, spune și numele celui născut, nu cel pus, ci numele care rezultă din fapte. Căci tot astfel numește Ierusalimul „*cetatea dreptății*”³⁰², deși nicidecum nu poartă acest nume, ci de la fapte avea această numire, pentru faptul că a devenit mare schimbarea ei spre bine și pentru faptul că ocrotea dreptatea, (căci și când este numită *desfrânată*³⁰³ nu ca și cum cetatea ar fi purtat vreodată acest nume, ci i-a pus acest nume de la răutatea ei, la fel și după aceea, de la virtute). Trebuie să spunem același lucru și despre Hristos, de la fapte i-a pus Isaia acest nume. Căci atunci mai cu seamă, Dumnezeu a fost cu noi, fiind văzut pe pământ, și amestecându-Se cu oamenii și arătând multă grijă față de noi. Căci nu înger, nici arhanghel a

³⁰¹ Este vorba de regele Ioiachim. Cf. Ier. 36, 23/ LXX Ier. 43, 23.

³⁰² Is. 1, 26.

³⁰³ Is. 1, 21.

fost cu noi, ci Însuși Stăpânul pogorându-Se, primind să îndrepte toate, vorbind cu desfrânatele, mâncând cu vameșii, intrând în casele păcătoșilor, dând îndrăznire tâlharilor, atrăgându-i pe magi, mergând pretutindenii și îndreptând și însăși firea noastră unind-o cu El. Pe acestea toate le vestește de mai înainte profetul, zicând și nașterea și câștigul acela negrăit și nesfârșit al nașterii. Căci atunci când Dumnezeu este cu oamenii, nu trebuie, prin urmare, să te temi de nimic, să tremuri, ci să ai îndrăznire pentru toate. Ceea ce s-a și întâmplat. Căci relele acelea din vechime și neschimbate s-au dezlegat, și sentința aceea dată neamului omenesc de obște a fost ridicată, și vinele păcatelor s-au tăiat, și tirania diavolului s-a desființat, și raiul care a rămas tuturor neumblat s-a deschis mai întâi unui ucigaș de oameni și tâlhar, bolțile cerești s-au deschis, oamenii cu îngerii s-au amestecat și firea noastră era urcată la tronul împărătesc, și legătura iadului a devenit fără de folos, și moartea a rămas numai un nume lipsit de realitate. Și corurile mucenicilor și femeile zdrobesc boldurile iadului. Pe acestea toate, așadar, văzându-le mai înainte profetul, sălta și dănțuia și ni le arăta printr-un singur cuvânt, profetindu-ne nouă pe Emmanuel.

15. *Unt și miere va mânca; mai înainte ca el însuși să cunoască sau să aleagă răul, va alege binele.*

16. *Fiindcă mai înainte ca Pruncul să cunoască binele sau răul se va împotrivi răutății, ca să aleagă binele.* Fiindcă pruncul născut nu era nici om simplu, nici numai Dumnezeu, ci Dumnezeu și om, pe bună dreptate și profetul își diversifică discursul vorbind când despre unul, când despre altul, expunând minunile, neîngăduind să fie pusă la îndoială iconomia³⁰⁴ din pricina înălțimii minunii. Căci spunând că Fecioara va naște, ceea ce era mai presus de fire, și că pruncul Se va numi

³⁰⁴ Sfântul Ioan folosește adeseori acest termen cu referire aproape exclusivă la Întruparea Mântuitorului.

Emmanuel, ceea ce era iarăși mai presus de orice așteptări³⁰⁵, ca nu cumva cineva, auzind [numele] Emmanuel, să nu pătimească cele ale lui Marcion³⁰⁶ și să se îmbolnăvească de cele ale lui Valentinian³⁰⁷ cu privire la iconomie³⁰⁸, a adăugat explicit și dovada cea mai clară a întrupării³⁰⁹, convingând prin menționarea hranei. Căci ce spune? *Unt și miere va mânca.* Fiindcă aceasta nu ține de dumnezeire, ci de firea noastră. De aceea Dumnezeu nu a plăsmuit un om și apoi S-a sălășluit în el, ci a suferit să fie purtat în pânțele și aceasta timp de nouă luni și să Se nască, și scutecele, și hrana primei vârste, ca prin toate acestea să închidă gurile celor ce încearcă să nege întruparea³¹⁰. Acestea, așadar, văzându-le mai înainte profetul de departe, nu vorbește numai de minunata naștere, ci și de hrana primei vârste, cea de când era în scutece, care nu diferă cu nimic de cea a celorlalți oameni, nici nu are ceva străin în această privință. Nici nu erau toate diferite la el, nici nu erau toate comune. Căci faptul de a se naște din femeie e comun firii noastre, dar a se naște din fecioară este ceva mai mare decât la noi. Faptul de a se hrăni ține iarăși de legea comună a firii, și același lucru este comun multora. Dar faptul că templul acela este inaccesibil răutății și că nici nu a ajuns la experiența răutății, acest lucru este străin și minunat și aparține

³⁰⁵ Această frază are sens numai cu referire la numele Emmanuel care înseamnă „cu noi este Dumnezeu”, lucru care este într-adevăr mai presus de orice așteptări.

³⁰⁶ Eretic din sec. al II-lea d. Hr., care susținea că Hristos, Dumnezeuul Noului Testament nu este Același cu Legiuitorul Vechiului Testament.

³⁰⁷ Eretic gnostic din secolul al II-lea care diviniza înțelepciunea și împărțea existența lumii în eoni.

³⁰⁸ Adică la Întrupare.

³⁰⁹ Sfântul Ioan folosește pretutindenii același termen, οὐκovoίαν, care am văzut că se referă la întrupare.

³¹⁰ *Id est, οὐκovoίαν.*

numai Lui. De aceea profetul a expus și un aspect, și altul. Căci nu după ce a avut experiența răutății s-a îndepărtat de răutate, ci chiar de la început a arătat toată virtutea. Ceea ce și El Însuși spune: „Cine dintre voi Mă vedește de păcat?”³¹¹ Și: „Vine stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic în Mine”³¹². Și însuși acest profet, mai departe, zice că „Păcat nu a făcut, nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui”³¹³. Același lucru spune și aici, că mai înainte ca El Însuși să cunoască sau să aleagă răul, încă de la vârsta aceea fără răutate, de la bun început, va arăta toată virtutea și nu va avea nimic comun cu răutatea. *Fiindcă mai înainte ca Pruncul să cunoască binele sau răul Se va împotrivi răului, ca să aleagă binele.* Iarăși prin aceste cuvinte sugerează aceeași idee, insistând pe cuvântul său. Dar fiindcă ceea ce spunea era foarte înalt, o confirmă prin continuarea istorisirii. Ceea ce a arătat mai sus zicând: Mai înainte ca El Însuși să cunoască sau să aleagă răul, o semnifică și mai departe zicând: „Mai înainte ca Pruncul să cunoască ... și se folosește de explicație iarăși zicând: ... binele sau răul, Se va împotrivi răului, ca să aleagă binele”. Or acest lucru special Îi aparține numai Lui. De aceea și Sfântul Pavel revine neîncetat asupra acestei idei, și Ioan văzându-L pe El, a propovăduit acest lucru, zicând: „Iată mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii”³¹⁴. Or cel ce ridică păcatul altora, cu cât mai mult este El Însuși fără de păcat. Și Pavel, cum am spus deja, fără încetare o strigă. Fiindcă avea să moară pe cruce, pentru ca nu cumva cineva dintre necredincioși să creadă că dă socoteală pentru propriul păcat, neîncetat aduce în mijloc nepăcătuirea Lui, ca să arate că moartea Lui este răscumpărarea păcatelor noastre. De aceea spunea: „Hristos înviat din morți nu mai

moare... Căci ce a murit, a murit păcatului”³¹⁵. Moartea aceea nu este nici ca vinovat, zice, și nici nu a murit din cauza păcatului, ci pentru păcatul tuturor. Așadar, dacă nu era vinovat de moartea cea dintâi, potrivit acestui raționament, se dovedește cu prisosință că nu va mai muri nicidecum. *Și va fi părăsit pământul de care tu te temi, de la fața celor doi regi.* Ceea ce profetul face neîncetat, aceea a făcut și aici. După profeție, aduce cuvântul la istorisire. Am arătat limpede că face aceasta și cu privire la serafimi, ceea ce a făcut și aici. Căci după ce a spus bunătățile viitoare care vor fi peste lume, întoarce cuvântul la rege. De aceea a adăugat zicând: *Și va fi părăsit pământul. Ce înseamnă va fi părăsit? Va fi neatins, va fi liber, nu va suferi nimic vătămător, nu va răbda cele ale războiului. Și va fi părăsit pământul pentru care tu te temi, pentru care tu te înfricoșezi, pentru care tremuri, de la fața celor doi regi, a regelui Damascului și a regelui israelit.* Apoi pentru ca nu cumva prin vestirea bunătăților regele să devină mai trândav și mai delăsător din pricina păcii, iarăși îi strâmtorează sufletul zicând:

17. *Dar Dumnezeu va aduce asupra ta și asupra poporului tău și peste casa tatălui tău zile cum încă nu au mai venit din ziua în care Efraim s-a despărțit de Iuda – pe regele asirienilor.* De aceea arată năvălirea barbarilor prin care au smuls cetatea din rădăcină și au plecat luându-i pe ei robi. Și spune mai dinainte acestea nu ca să se întâmple, ci ca prin frică să devină mai înțelepți și pentru ca astfel să abată de la ei amenințarea. Fiindcă nu au devenit mai buni nici din pricina bunătăților de care s-au bucurat fără să aibă vreun merit, (că s-au bucurat de ele fără a avea vreun merit o arată purtarea regelui și necredința lui covârșitoare), nici nu s-au schimbat prin amenințarea cu cele înfricoșătoare, ci se împotriveau cu tărie fiecăruia dintre aceste două leacuri folositoare, așadar aduce

³¹¹ In 8, 46.

³¹² In 14, 30.

³¹³ Is. 53, 9.

³¹⁴ In 1, 29.

³¹⁵ Rom. 6, 9-10.

asupra lor o tăiere mai adâncă, amputând cangrena și tăind pe cei bolnavi incurabil. Ce înseamnă *din ziua în care s-a despărțit Efraim de Iuda – pe regele asirienilor?* Barbarii au năvălit, luându-i pe toți robi. Dar lăsând pe Iuda și pe cele două seminții s-au întors împotriva lui Israel. Ceea ce spune, așadar, aceasta este: Din ziua aceea în care cele zece seminții, despărțindu-se de voi, și-au atras asupra lor armata barbarilor, prin mărimea propriului păcat, chemându-i pe aceia asupra lor, au fost duse în robie, deci din ziua aceea trebuie să se teamă și să se înfricoșeze. Căci înaintând pe cale, vor veni asupra voastră, dacă nu vă veți schimba. Și zice, din ziua aceea îi va aduce asupra voastră. Căci chiar dacă nu au fost duși în robie odată cu israeliții, și aceia au fost prinși, dar a fost un scurt interval de timp între³¹⁶.

Ceea ce spune, prin urmare, aceasta este: că prin hotărârea lui, Dumnezeu deja a adus acele zile. Dar a așteptat Dumnezeu și a avut îndelungă răbdare, deși gravitatea păcatelor cerea deja pedeapsa, ceea ce obișnuia să facă adeseori când venea ziua hotărâtă, să amâne și să lase de la El, lucru care este și cea mai mare dovadă a iubirii Lui de oameni, și mărturia cea mai clară a nerecunoștinței celor ce nu vor să se folosească de îndelunga Lui răbdare spre ceea ce trebuie. Aceasta spune și aici că de aceea este amenințarea, de aceea, sentința, de aceea, dumnezeiasca urgie, ca să aducă pedeapsa la ușă, ca să-i trezească la pocăință și să-i facă mai buni și după prinderea acelor să-i arunce în agonie, ca nu cumva fiindcă unii au fost duși în robie, iar alții au scăpat, prin aceasta să devină și mai trândavi.

18. *Și va fi în ziua aceea va șuiera muștelor care stăpânesc o parte a râului Egiptului. Vezi cum nu degeaba spuneam că, voind să mărească frica, din ziua aceea a stârnit amenințarea. Cele*

³¹⁶ Căderea Samariei, capitala celor zece seminții, a avut loc în 721 și a fost urmată de o deportare masivă. În 587 Ierusalimul a fost și el distrus.

ce urmează aceasta arată cum stârnește frica prin cuvânt, arătându-le armatele lor, care erau pentru ei cele mai înfricoșate, arătând ușurința atacului lor, ceea ce îi cutremura până în adânc, și înfățișând șirurile de soldați, ceea ce mai cu seamă le tulbura mintea. Toate acestea le-a sugerat prin cele ce urmează. Vezi dar. *Și va fi în ziua aceea, zice, va șuiera Domnul muștelor...* Muște aici i-a numit pe egipteni, din pricina nerușinării lor, și că loviți fiind fără încetare, fără încetare re-veneau, neîngăduindu-le lor nici să răsufle. Ci adeseori le pricinuiau mii de neplăceri, și așa cum muștele se așează pe răni, așa și aceștia neîncetat se puneau pe nenorocirile lor. Pe aceștia îi va aduce, deci, Dumnezeu. Dar nu a spus că îi va aduce, ci că *va șuiera*, arătând ușurința năvălirii lor și puterea neînfruntată a lui Dumnezeu și că este de ajuns numai un semn și toate urmează Lui. Și pe bună dreptate își începe amenințarea mai întâi de la aceștia de la care deja aveau o experiență cu fapta. *Și albina care este în țara asirienilor. Sirianul și evreul, cum se spune, nu se numesc albine, ci viespi. Fiindcă nu făcuseră încă experiența asirienilor, prin imaginea viespii îi aruncă în multă agonie, prin această insectă arătând tăria lor, caracterul lor războinic, apărarea lor, amarul rănilor lor, repeziciunea venirii lor, greutatea de a se păzi de ei.*

19. *Și vor veni și se vor odihni toate în văile țării și în crăpăturile stâncilor și în peșteri în orice râpă și în orice pom. Vorbind despre cruzimea acestor neamuri și despre iuțimea armatei, spune și mulțimea lor fără număr. Și nu a zis „își vor face tabără”, ci se vor odihni, adică nu ca și cum ar veni în țară cu război, ci ca și cum s-ar afla desfătându-se acasă la ei, nu ca și cum ar avea nevoie de vreo trudă sau osteneală, ci ca și cum îi întâmpina o biruință vădită și ca și cum ar pune mâna pe o pradă gata pregătită. De aceea zice. *Vor veni și se vor odihni*, ceea ce aparține biruitorilor și celor ce au pus trofeu de biruință și care se odihnesc după multa sudoare și ucideri. Și nu se vor odihni numai în câmpii, ci, fiindcă mulțimea lor e nesfârșită*

și nu ajunge țara, ca să primească numărul trupurilor, și văile, și stâncile, și munții, și colinele și toate s-au acoperit de trupurile barbare. Și chiar dacă nu ar fi fost atât de puternici, nici atât de năprasnici, era de ajuns mulțimea lor ca să-i înspăimânte. Dar când sunt ambele, și mulțime nenumărată, și putere nestăvilită, și ceea ce e mai rău decât toate, urgia lui Dumnezeu îi conduce, ce nădejde de izbăvire ar mai putea fi? Iar acel *în orice râpă și în orice pom*, este spus hiperbolic. Căci nu aveau să se odihnească în pomi, ci a sugerat în același timp, precum am spus, și hiperbola, și a stăruit și în metafora viespilor.

20. *În ziua aceea va rade Domnul cu briciul cel îmbătat.* Mă-rind frica prin armate o ațâță iarăși, ridicându-și cuvântul până la cer, arătând că nu niște barbari egipteni sau perși³¹⁷, ci Dumnezeu este Cel ce luptă împotriva iudeilor. Brici numește aici urgia Lui cea de nerăbdat și pe care nimeni nu o poate răbda, care vine asupra lor cu ușurință și nimicind toate. Căci așa cum perii trupului nu rezistă ascuțișului briciului, ci îndată cedează și cad, la fel și lucrurile iudaice, urgia aceea dumnezeiască nu ar putea-o suferi vreodată, zice. Așadar, briciul îmbătat arată ascuțișul urgiei Lui Dumnezeu care s-a umplut, și împlinirea sentinței Lui pentru noi. *Dincolo de râul regelui asirienilor*, adică dincolo de Eufrat, zice. Căci aceasta era Iudeea și Palestina toată, venind dinspre perși. Pe toate acestea le vor șterge complet. Dar numește cap și peri și barbă și picioare întreaga țară prin comparația trupului, cuprinzând prin acest cuvânt întreaga lor țară, precum zicea și la început: „Tot capul, spre durere și toată inima, spre întristare. Din creștet până în tălpi nu este nimic întreg”³¹⁸. Nu despre un singur om vorbea, ci compara întreaga țară cu un singur trup. Aceasta spune și aici că tot pământul va suferi o cumplită pedeapsă. Și pedeapsa

a arătat-o prin brici, iar țara, prin imaginea trupului, arătând că [pedeapsa] va fi mai cumplită decât orice brici, și pe oameni și roadele pământului le va rade judecata lui Dumnezeu, lăsând pământul pustiu și gol. Apoi arată această pustiire prin altă imagine. Face aceasta ca prin toate să întrețină frica la culme și să nu vestejească agonia prin lungimea cuvântului. Și celor ce nu sunt atenți li se pare că ceea ce spune este vestirea unor oarecari bunătați, dar cei care cercetează cu exactitate știu că este descrierea unei pustiiri întinse. Căci ce spune?

21. *Și va fi în ziua aceea, omul va crește o junică și două oi.*

22. *Și va fi că din belșugul de lapte pe care îl vor da va mânca unt, fiindcă unt și miere va mânca oricine va fi rămas în țară.* Acestea, cum am spus deja, arată pustiirea. Căci pământul care dădea grâu și orz, fiind lipsit de oamenii care îl lucrau, va da o pășune îmbelșugată oilor și atât de îmbelșugată, încât pentru bogăția acestei hrane vor fi de ajuns două oi și o junică pentru a vărsa izvor de lapte celui ce le are. Astfel încât bogăția ospățului animalelor este cea mai mare dovadă a lipsei oamenilor. Iar mierea aceasta semnifică. Căci albinele obișnuiesc să se așeze în locurile pustii, dacă se bucură aici de pajiști multe și dacă nu este nimeni care să le tulbure. Și ca să afli că semnifică o pustiire întinsă, o arată cele ce urmează.

23. *Și va fi în ziua aceea că dacă vor fi o mie de vițe-de-vie de o mie de sicli, vor fi spre paragină și spini.*

24. *Cu săgeți și arc vor intra acolo că paragină și spini va fi tot pământul.* Este semnul unei mari nenorociri, când nu numai văile și munții, ci și brazda adâncă, ce se bucura de multă îngrijire, produce mărăcini. Căci nu întâmplător a pus și prețul viilor, ci ca să arate și soiul pământului și multa grijă a lucrătorilor. Și totuși acele câmpuri care erau atât de mănoase, zice, și care se bucurau de mâinile lucrătorilor, Dumnezeu le va întoarce în așa de mare pustiu că în loc de vii vor rodi

³¹⁷ Probabil voia să spună asirieni sau babilonieni.

³¹⁸ Is. 1, 5-6.

mărăcini. Atât de mare va fi frica celor ce vor intra acolo, încât nimeni nu va îndrăzni să intre acolo cu mâinile goale și neînarmat. Aceasta o spune arătând pustiirea locului și că acesta a devenit sălașul fiarelor. Cutremurându-le, așadar, mintea și după ce îi face să moară de frică, iarăși slobozește puțin cuvântul, amestecând cele bune și schimbarea spre mai bine, ca din ambele părți să învețe puterea lui Dumnezeu. Stăruie asupra celor înfricoșătoare, dar când spune cele bune, îndată schimbă cuvântul. Pentru ce oare? Fiindcă de acest leac aveau nevoie atunci mai cu seamă, al certării. De aceea insistă cu prisosință asupra certării, iar apoi, ca să-i lase puțin să respire și prin aceasta să îi cheme iarăși la virtute, amestecă și cele bune zicând:

25. *Și orice munte de arat se va ara. Și așa cum în urgia lui Dumnezeu chiar și pământul mănos va fi pustiu, la fel și în împăcarea cu Dumnezeu, chiar pământul stâncos se va arăta pământ gras, primind plugul și semințele. Când se vor întâmpla acestea, toate cele ce decurg de aici se vor întâmpla, pacea și nefrica, îndrăznirea și netemerea, ca și mai înainte. Și nu va mai veni acolo frica. Căci din paragină și mărăcini va fi pășune de oi și pământ călcat de boi. Și prin acestea iarăși se semnifică prosperitatea, cum zicea și în continuare: „Fericit cel ce seamănă lângă apă, pe unde calcă boul și măgarul”³¹⁹. Fiindcă atunci când vrea să înfățișeze pustiirea, aduce vorba despre sirene și onocentauri³²⁰. La fel când vrea să descrie pacea și siguranța ne arată pretutindeni animalele domestice și îmblânzite care ne însoțesc la muncile agricole, prin ele arătându-ne și cele ce decurg din acestea, agricultura și altă slujire a lor.*

³¹⁹ Is. 32, 20.

³²⁰ Is. 13, 21-22.

Capitolul al VIII-lea

1. *Și a zis Domnul către mine: ia cu tine o bucată dintr-un sul mare, nou, și scrie pe el cu condei omenesc: spre a face grabnic jefuire de prăzi. Căci de față este.*

2. *Și să-Mi aduci martori oameni credincioși, pe Urie preotul și pe Zaharia, fiul lui Varahia.*

3. *Și am intrat la proorociță și ea a luat în pânțele și a născut fiu. Și mi-a spus mie Domnul: Pune numele lui: Pradă grabnic, iute jefuiește.*

4. *Pentru că mai înainte de a ști pruncul să zică tată sau mamă se va lua puterea Damascului și prăzile Samariei înaintea regelui asirienilor.*

Pare că aceste două porunci, luate literal, sunt diferite și nu au nimic în comun unele cu altele. Iar dacă cineva ar cerceta cu atenție puterea sensurilor va vedea că multă este legătura dintre ele și că unul este scopul. Este necesar mai întâi să spunem pentru ce chipul profeției a fost adus în viața oamenilor. [Pentru ce a fost introdus, este necesar să o spunem]. Dumnezeu obișnuiește să întârzie și să amâne pedepsele păcatelor, după cum este grabnic și iute la acordarea binefacerilor celor îndreptați. Aceasta îi face pe cei mai leneși să dea înapoi, faptul că pedeapsa păcatelor nu urmează imediat. Dar pentru ca și Dumnezeu să-Și arate îndelunga Lui răbdare și aceia să nu devină prin aceasta mai leneși, Dumnezeu a pregătit leacul profeției pentru ca nu prin experiența pedepselor, ci prin prevestire să-i învețe pe păcătoși, pentru ca aceștia, auzind amenințările, să devină mai buni, îndepărțând astfel de la ei pedeapsa prin experiență. Iar dacă rămân nesimțitori atunci aduce asupra lor și pedeapsa. Acest lucru

cunoscându-l diavolul, și cântărind cât de mare este câștigul, a ridicat profeți mincinoși care, când profeții amenințau cu foamete, ciumă, războaie, năvăliri ale barbarilor, aceștia le stăteau împotriva vestind cele bune. Căci așa cum Dumnezeu prin înfricoșarea cuvintelor voia să îndepărteze pedeapsa cu fapta, la fel și diavolul lucra cele dimpotrivă. Apoi, fiindcă după acestea, cei ce se încredeau în profeții mincinoși și nu se preocupau deloc de virtute, ci stăruiau în păcatele lor, își atrăgeau asupra-le pedeapsa și la sfârșit și adevărul profețiilor se arăta limpede și se vădea și minciuna profețiilor mincinoși, diavolul mai născoceste iarăși o altă meșteșugire pentru pierderea celor prinși în mrejele lui. Îi convingea pe aceștia, care erau atât de ușor de amăgit că cele înfricoșate care se întâmplau erau din mânia idolilor pe care îi neglijaseră și disprețuiseră. Așadar, Dumnezeu, pentru a îndepărta și această ispită, vestește cu mult mai înainte relele care au să vină asupra lor, pentru ca să nu mai permită celor ce-i înșelau pe ei să mai atribuie cele întâmplate mâniei demonilor. Că acestea pe care le spun eu nu sunt simple presupuneri, ascultă-l pe Isaia care zice: „Știi că ești tare la cerbice, și grumazul tău, vână de fier, și fruntea ta este de aramă. De aceea ți-am vorbit de la început, ca să nu spui că idolii mi-au făcut aceasta și chipurile cele cioplite și cele turnate au pregătit aceasta ... Nici nu le știai, nici nu ți-au fost auzite”³²¹. Așadar, fiindcă, așa cum am spus și cum se poate vedea din această mărturie, atribuiam aceste lucruri demonilor, profeția vine mai înainte să depărteze această înșelare, anunțând acestea cu mulți ani înainte. Dar fiindcă chiar și așa era cu puțință ca aceștia, plini de nerecunoștință fiind, să spună că nu ați zis de mai înainte, noi nu am auzit, acum le-ați născocit după ce s-au întâmplat, căci nu știați de mai înainte cele ce aveau să se întâmple, de unde să arate că aceasta a fost spus? Vezi cât de limpede le pregătește lor o dovadă fără puțință de scăpare, închizând gurile lor cele nerușinate? Căci nu l-a lăsat

³²¹ Is. 48, 4-5; 8.

pe profet numai să spună, ci poruncește să scrie cele spuse pe un sul și nu doar să scrie pur și simplu, ca să nu le îngăduie să spună că le-a născocit după aceea, ci cheamă și martori ai celor scrise, bărbați vrednici de crezare, și prin rangul lor și prin modul de viață. *Adu-Mi martori oameni credincioși, pe Urie preotul și pe Zaharia, fiul lui Varahia.* Pentru ca atunci când evenimentul se va produce, și când vor zice că nu au fost spuse aceste muștrări cu mulți ani înainte, cartea fiind adusă și martorii prezenți, să închidă gurile acestor nerușinați. De aceea zice: *ia cu tine o bucată dintr-un sul mare, nou, ca nu cumva unul vechi să se distrugă, ci să dureze de-a lungul timpului și să-i condamne prin scrierile lui. Și scrie cu condei omenesc* adică cu trestia, cele viitoare care au să fie. Care sunt cele viitoare? Războiul, biruința barbarilor, împărțirea prăzilor, jefuirea și răpirea. Toate acestea scrie-le, zice. *Spre a face grabnic jefuire de prăzi. De față este. Ce înseamnă De față este?* Două lucruri arată această expresie: că atunci mărimea păcatelor lor deja cerea pedeapsa și că pedeapsa era la ușă. Dar El o amână, voind prin îndelunga răbdare să îi facă pe ei mai buni și să depărteze pedeapsa. Căci ușor îi este Lui și lesne numai să dea semn și toate sunt duse la bun sfârșit. Dar fiindcă era vorba despre barbarii care aveau să năvălească, nu socotiți, zice, că lungimea drumului și mulțimea armatei îi va face să întârzie, cum se întâmplă la oameni.

Că la Dumnezeu este prezent și cel ce se află departe. Căci Lui îi este ușor și lesne ca într-o singură clipă și într-un singur moment să-i facă să apară și să-i aducă de îndată de la marginile pământului, chiar dacă ar fi mulți. *Și să-Mi aduci martori oameni credincioși, pe Urie preotul și pe Zaharia, fiul lui Varahia.* Martorii cui? Ai timpului. Pentru ca și în cazul în care cărțile s-ar fura, oamenii care trăiesc și care au fost prezenți când s-au scris, și care știu bine timpul în care acestea au fost spuse, să poată să închidă gurile celor care cu nerușinare încearcă să le conteste. În sprijinul celor spuse este și ceea ce urmează, aducând o dovadă și mai clară. Cum și în ce mod? Să ascultăm cuvintele lor. *Căci a intrat zice la proorociță.* Poate a numit astfel

propria lui femeie pentru faptul că și ea a fost învrednicită de duhul proorocesc. Căci Dumnezeu nu a limitat darurile duhovnicești numai la bărbați, ci le-a trecut și la neamul femeiesc. Căci nu este ca în rânduielile pământești când se deosebesc genurile, și unele ocupații aparțin bărbaților, altele femeilor, și nu pot să le schimbe între ei. La fel și în cele duhovnicești, egale sunt luptele și comune cununile. Și aceasta ar putea vedea cineva clar că se întâmplă și în Vechiul și în Noul Testament și în toată viața de zi cu zi. Așadar, având legătură cu ea după legea căsătoriei, a lăsat-o însărcinată. Și când a născut copilul, îi pune un nume nou și străin care cuprinde istoria ce avea să se întâmple. Căci ce spune? Pune-i numele *Pradă grabnic, iute jefuiește* pentru ca, dacă nu vor fi crezute cele scrise în sul, numele copilului, cuprinzând istoria evenimentelor, pus fiind mai înainte de a se întâmpla faptele, și fiind rostit neîncetat tot timpul, să închidă gurile celor ce cu nerușinare încercau să le conteste. Fiindcă proorocul nu a născocit el acestea după ce s-au întâmplat, ci le-a știut pe acestea cu mult înainte, până și cei ce încercau foarte să se amăgească puteau să se convingă ei înșiși, văzându-l pe acest copil numit cu acest nume și propovăduind învățătura nenorocirilor ce aveau să vină mai înainte de a se întâmpla faptele. De aceea și tâlcuieste puterea profeției și desemnează și timpul cu exactitate, astfel zicând: *mai înainte de a ști pruncul să zică tată sau mamă se va lua puterea Damascului și prăzile Samariei înaintea regelui asirienilor*. Ceea ce vrea să spună este aceasta: În vremea vârstei timpurii când nu poate încă să vorbească, vor fi cele ale biruinței [barbarilor] și ale trofeelor, nu fiindcă pruncul ar putea deschide linie de bătaie și nimici pe dușmani³²², ci fiindcă la vârsta aceea, adică în anul de mai înaintea vorbirii pruncului toate vor fi predate dușmanilor.

5. Și Domnul a continuat să-mi vorbească încă:

³²² Se referă iarăși la numele pruncului *Pradă grabnic, iute jefuiește*, nu fiindcă pruncul ar putea face toate acestea, ci fiindcă asta se va întâmpla în țară din pricina barbarilor.

6. Fiindcă nu vrea acest popor apa Siloamului care curge liniștit, ci vrea să aibă pe Raason și pe fiul lui Romelia rege peste voi

7. de aceea iată, aduce Domnul asupra voastră apa râului celui mare și năvalnic, regele asirienilor. Este obiceiul lui Dumnezeu ca nu numai să spună mai dinainte pedepsele, ci să dea și pricinile, astfel încât și prin acestea să-i învețe pe cei ce ascultă. Același lucru îl face și aici. Căci spunând jefuirea celor de alt neam și prădăciunile lor și spunând mai dinainte și năvălirea barbarilor, spune și pricina războiului. Care era aceasta? Nerecunoștința celor ce locuiau cetatea. Căci zice, având rege bun și blând și pașnic, s-au răzvrătit și doresc tirani, s-au silit să dezerteze la stăpânire străină, nesuportând propria bunăstare. Cu vârf și îndesat le voi împlini pofta lor, aducându-le un barbar, om plin de cruzime. Se folosește metaforic de cuvinte pentru a descrie caracterul regelui țării și puterea barbarului. Procedează astfel, cum am spus mereu, ca să-și facă mai expresiv cuvântul. De aceea spune: *Pentru că nu au vrut apa Siloamului*, nu despre apă vorbește, ci fiindcă izvorul curge liniștit și fără zgomot, compară caracterul regelui de atunci, blând și netulburat, cu izvorârea liniștită a apelor și îl numește Siloam din pricina caracterului blând și liniștit, ceea ce aduce cea mai mare osândă supușilor, că neavând jug greu, caută totuși să se răzvrătească și se predau pe ei înșiși unor regi străini. Fiindcă așadar nu îl vor pe cel blând și liniștit, ci pe Raason și pe fiul lui Romelia, voi aduce pe babilonian și furia armatei lui o numește *apa râului celui mare și năvalnic*. Apoi, tâlcuind metafora zice: „Pe regele Asirienilor”. Vezi cât de exact se arată cuvântul spus de noi mai înainte, că pretutindeni Scriptura obișnuiește ea însăși să tâlcuiască metaforele? Ceea ce a făcut și aici. Căci spunând râu nu s-a limitat numai la metaforă, ci a spus și cine este râul. Regele asirienilor, și toată slava lui. Și se va sui pe toate văile voastre și va umbla pe oricare zid al vostru

8. *Și va lua din Iudeea pe tot omul care va putea să-și ridice capul sau care poate să împlinească ceva. Și va fi tabăra lui cât să plinească lărgimea țării tale.* Arătând că nu prin puterea omenească, ci prin dumnezeiasca mânie vor avea loc toate, îl descrie nu ca pe un dușman care își așează liniile de bătaie, ci ca pe unul care vine pentru un jaf gata pregătit. Căci nu va sta să-și întindă liniile de bătaie, ci va acoperi fața pământului cu mulțimea trupurilor și cu ușurință va birui. Apoi, și în urgie este multă iubire de oameni. Căci nu amenință să le distrugă complet cetatea, ci le vestește de mai înainte robia și deportarea, vrând ca pe cei rămași să îi facă mai înțelepți prin pedepsirea celor luați. Căci *va lua din Iudeea pe tot omul care va putea să-și ridice capul.* Pe cei care sunt la putere, pe cei care fac și poartă toate, pe cei care asupreau mulțimea, îi va face robi și sclavi, astfel încât cei mai neînsemnați de atunci vor putea respira puțin și, de frica celor duși în robie, și prin siguranța propriei libertăți, vor putea să devină mai buni. De aceea zice: *Pe cel ce poate să împlinească ceva, adică pe cel puternic, pe cel ce poate acționa cu putere, pe cel ce este în stare să facă ceva.* Dar chiar și mai înainte de robie, zice, barbarul prin însăși vederea lui poate îndeajuns să vă înspăimânte, umplând toată țara de trupuri barbare. De aceea a și adăugat: *Și va fi tabăra lui cât să plinească lărgimea țării sale. Cu noi este Dumnezeu.*

9. *Înțelegeți neamuri și vă plecați, auziți până la marginea pământului, cei puternici plecați-vă. Căci dacă iarăși veți putea, iarăși veți fi biruiți*

10. *Și orice sfat veți sfătui, risipi-l-va Domnul; și cuvântul pe care îl veți grăi nu va rămâne întru voi, căci cu noi este Dumnezeu.* Mie mi se pare că prevestește aici biruința lui Iezechia, și trofeul acela strălucit și pricina acestei biruințe. Căci dacă la aceia sunt arme, zice, și armate nesfârșite și experiență în luptă, dar cu noi este cel mai puternic aliat, adică Dumnezeu. Căci a venit barbarul, cum i-a amenințat mai înainte, și, luând

multe cetăți, a plecat. Dar după aceea, năvălind iarăși, a pățit cele contrare. Și acestea, așadar, profetul le vestește mai dinainte și propovăduiește pricina biruinței și își adresează cuvântul barbarilor. Nu vă încredeți în prima voastră izbândă, căci în atacul de acum ne-a venit nouă cel mai mare aliat. Înțelegeți așadar aceasta și depărtați-vă, ca unii care încercați lucruri cu neputință. Apoi, arătând pricina biruinței aceleia și că va ajunge până la marginea pământului faima acestor isprăvi, zice: *auziți până la marginea pământului.* Căci nu a fost nimeni care să nu audă cele întâmplăte în Ierusalim. De aceea zice: *auziți până la marginea pământului, cei puternici plecați-vă.* Căci barbarul dobândise atunci o mare faimă a puterii sale. Puternici aici îi numește nu pe cei mari în vigoarea trupului, ci și pe cei aflați în belșugul bogățiilor și în mândria slavei. *Căci dacă iarăși veți putea, iarăși veți fi biruiți și orice sfat veți sfătui risipi-l-va Domnul, și cuvântul pe care îl veți grăi, nu va rămâne întru voi, căci cu noi este Dumnezeu.* Dar fiindcă sfaturile lor erau viclene și nădăjduiau să distrugă cetatea din temelii și astfel să plece acasă, profetul aduce în mijloc și sfaturile lor și zice: toate se vor opri la vorbe. Apoi, fiindcă a vestit lucruri care depășesc firea omenească, pentru a-și face vrednic de crezare cuvântul, caută scăpare la vrednicia Celui ce îndreaptă toate, neîncetat zicând: „Cu noi este Dumnezeu” și că El însuși va risipi toate aceste uneltiri.

2

OMILII LA OZIA

Regele Ozia, un personaj din Vechiul Testament, în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur

Regele Ozia sau Azaria, fiul lui Amasia, este al unsprezecelea rege din neamul lui David și a domnit peste Iuda timp de 52 de ani¹. Numele lui cunoaște mai multe variante, „Uzzia”, „עֲזַיָּהוּ”², „Uzziahu”, „עֲזַיָּהוּ”³, sau „Azaria”, „עֲזַרְיָהוּ”⁴, „Azariah”, „עֲזַרְיָהוּ”⁵, redat în greacă Οζίας sau Αζαριάς, respectiv în latină *Ozias* sau *Azarias*; se poate traduce: în prima formă „tăria mea este Iahve”, în a doua „Iahve a ajutat”, și este foarte probabil ca Ozia să fie chiar o formă prescurtată a lui Azaria. Sfânta Scriptură ne vorbește despre domnia lui la IV Reg. 15, 1-8 și II Par. 26, 1-23.

S-a urcat pe tron la 16 ani, fiind ales cu bucurie de iudei, după ce tatăl său, Amasia, murise ucis în urma unei revolte populare⁶ care se stârnise pentru că acela se închinase la zeii sirieni pe care-i capturase în război⁷, și pornise fără motiv un război împotriva fraților din regatul lui Israel⁸, având ca rezultat propria înfrângere, distrugerea zidului Ierusalimului pe o porțiune întinsă și mari pierderi de vieți omenești. Regele Ozia a fost foarte marcat în tinerețe de exemplul negativ

¹ IV Reg. 15, 2; II Par. 26, 3.

² IV Reg. 15, 13, 30; Os. 1, 1; Am. 1, 1; Zah. 14, 5.

³ IV Reg. 15, 32, 34; II Par. 26, 1; 27, 2; Is. 1, 1; 6, 1; 7, 1; 2.

⁴ IV Reg. 14, 21; 15, 1, 7, I Par. 3, 12.

⁵ IV Reg. 15, 6, 8.

⁶ II Par. 25, 27; IV Reg. 14, 19.

⁷ II Par. 25, 14.

⁸ II Par. 25, 17-24.

al părintelui său, de modul în care a fost pedepsit de Dumnezeu, de moartea sa violentă, de aceea, atât timp cât a avut ca sfetnic credincios pe Zaharia, s-a străduit mereu să facă lucruri plăcute înaintea ochilor Domnului⁹, povăţuit fiind de Zaharia în frica lui Dumnezeu.

Devenind rege, a refăcut zidurile Ierusalimului și turnurile de apărare de la porți¹⁰ distruse de regele Ioaş al lui Israel¹¹, apoi a întărit agricultura, săpând multe turnuri și fântâni pentru apărarea și irigarea terenurilor fertile de la șes, precum și a viilor de pe coastele munților, înmulțind cirezile și turmele de animale¹².

A purtat numeroase războaie cu neamurile idolatre din pământul sfânt și din cele învecinate. A dărâmat din temelii cetățile filistene Gat, Iabne și Aşdod, zidind în locul lor întărituri iudaice¹³. A recucerit cetatea de mare importanță strategică Elat¹⁴, aceasta fiind un port situat în extremitatea sudică a Mării Roșii, dincolo de granițele făgăduite ale pământului sfânt, port care fusese râvnit odinioară, zidit și organizat din punct de vedere economic de împăratul Solomon¹⁵. De asemenea, Dumnezeu i-a supus lui și pe arabii din Sud-Estul Iudeii din cetățile Gur-Baal și Meun¹⁶, care împreună cu filistenii nimiciseră, nu de mult, aproape pe toți descendenții davidici din cauza păcatelor regelui iudaic Ioram¹⁷. Chiar și amoniții de dincolo de Iordan plăteau tribut lui Ozia¹⁸.

⁹ II Par. 26, 4; IV Reg. 15, 3.

¹⁰ II Par. 29, 9.

¹¹ II Par. 25, 23.

¹² II Par. 26, 9-10.

¹³ II Par. 26, 6.

¹⁴ II Par. 26, 2.

¹⁵ III Reg. 9-10.

¹⁶ II Par. 26, 7.

¹⁷ II Par. 21, 16.

¹⁸ II Par. 26, 8.

Avea o armată foarte numeroasă de 307.500 ostași bine pregătiți, cărora administrația regală le furniza armament din belșug: scuturi, sulite, coifuri, platoșe, arcuri și pietre de praștie¹⁹. A poruncit să se confecționeze mașini de război performante care puteau arunca săgeți și pietre mari de pe colțurile zidurilor²⁰. A înălțat ziduri de apărare și turnuri atât în Ierusalim, cât și în Filistia, dar și în pustiul Arabiei, la Sud de Beer-Şeba.

Devenise binecunoscut tuturor popoarelor dimprejur, până în Egipt, atât pentru prosperitatea materială, cât mai ales pentru puterea militară neobișnuită și succesul deosebit pe care-l avusese în toate bătăliile purtate²¹.

Autorul Cărții Regilor ține să precizeze despre acest rege încă un amănunt demn de reținut, anume că, în ciuda ajutorului neobișnuit de care s-a bucurat din partea lui Dumnezeu și a multor lucruri plăcute lui Dumnezeu pe care le făcea, râvna lui Ozia pentru Domnul nu era totuși atât de puternică și sinceră încât să distrugă și altarele idolești de pe înălțimi, unde mulți din popor nu încetau să aducă jertfe și tămâieri²².

După moartea bunului său sfătuitor Zaharia, care-l învăța să alerge mereu la Domnul cu frică și cu cutremur, să-I ceară ajutorul, regele Ozia cade într-un păcat foarte greu, asemenea bunicului său Ioaş care, atât timp cât a trăit Arhiereul și binefăcătorul său Iehoiada, s-a comportat admirabil, dar după moartea aceluia a căzut în idolatrie și a prigonit pe toți profeții trimiși de Dumnezeu să-l mustre, inclusiv pe Arhiereul Zaharia, fiul lui Iehoiada pe care l-a și ucis²³.

Puterea militară și economică de care se bucura l-a făcut să se mândrească în inima lui și să-și închipuie că s-ar putea

¹⁹ II Par. 26, 12-13.

²⁰ II Par. 26, 15.

²¹ II Par. 26, 8, 15.

²² IV Reg. 15, 4.

²³ IV Reg. 12, 2; II Par. 24, 2, 22.

face mai plăcut Domnului încălcând interdicțiile clare din Legea lui Moise și nesocotind binecunoscutele pilde ale lui Nadab, Abiud²⁴, Core, Datan și Abiron²⁵, comportându-se asemenea altor regi idolatri din vecinătate care obișnuiau să îndeplinească în același timp funcții preoțești și regale. A socotit că poate să îndrăznească să intre în Templu și să aducă jertfă de tămâie pe altarul de aur din fața Sfintei Sfintelor.

Deși a fost muștrat de preotul Azaria împreună cu alți optzeci de preoți, regele Ozia nu s-a oprit, nici n-a ieșit din Templu, ci, supărându-se pe cei care au încercat să-l îndrepte, a înaintat cu cădelnița în mână până ce Dumnezeu Însuși l-a pedepsit, lovindu-l cu lepră pe frunte. Abia atunci s-a speriat și s-a grăbit să iasă din Templu, rămânând bolnav de lepră până la moartea sa²⁶. Astfel, nu numai că nu a putut uzurpa demnitatea preoțească, ci a fost nevoit să renunțe și la cea regală, lăsând în locul lui pe fiul său Iotam.

Sfântul Ioan Gură de Aur comentează în aceste omilii tocmai acest episod din viața regelui Ozia, pornind de la datarea viziunii lui Isaia din capitolul al 6-lea în anul morții lui Ozia.

Conținutul celor șase omilii în ordine cronologică

Sfântul Ioan Gură de Aur dedică șase omilii istoriei lui Ozia, numite *Despre acel: Am văzut pe Domnul* (PG 56, 97-142). După conținut, se poate observa că omiliile II, III, V și VI formează un tot unitar și că au fost scrise înaintea celorlalte două. De asemenea, se poate presupune că toate aceste omilii au fost scrise după comentariul la Isaia.

²⁴ Lev. 10, 1-2.

²⁵ Num. 16, 1-33.

²⁶ II Par. 26, 21.

Omilia a II-a

- Laudă zelul credincioșilor pentru ascultarea cuvântului lui Dumnezeu și îi invită să viziteze locașul ceresc al lui Dumnezeu sub călăuzirea Profetului Isaia.

- Despre modul în care stăteau acoperiți serafimii înaintea lui Dumnezeu deși nu-L vedeau pe El Însuși, ci o imagine adecvată propriei slăbiciuni.

- Nimic nu este de prisos sau fără însemnătate în Sfânta Scriptură, exemplu litera „a” adăugată numelui lui Avram.

- Importanța cunoașterii timpului rostirii profetei, mai ales cel al profetiilor mesianice.

Omilia a III-a

- Părerea de sine și păcatul lui Ozia.

- Diavolul preferă să atace pe cei drepți.

- Mândria, păcat mai grav decât furtul sau adulterul.

- Scriptura condamnă păcatul și descoperă cauza lui. Mândria, păcatul cel mai greu în cazul lui Ozia.

- Despre gândurile rele și modul în care ne putem păzi de ele.

Omilia a V-a

- Istoria lui Ozia.

- Încercarea lui Ozia de a uzurpa funcțiile preoțești.

- Demnitatea preoției superioară demnității regale.

- Curajul preotului Azaria de a se împotrivi faptei nebu-nești a regelui și blândețea cu care îl muștră.

- Păcatul este un rău mai mic decât încăpățânarea de a persista în păcat.

- Blândețea cu care Dumnezeu a pedepsit pe iudeii care au tolerat rămânerea regelui lepros în Ierusalim.

Omilia a VI-a

- După cum cel cu haine necurate a fost alungat de la masa Fiului de Împărat din Ierusalimul cel de Sus, la fel și Regele Ozia ar fi trebuit să fie izgonit din Ierusalim.

- Demnitatea serafimilor. Locul lor în jurul tronului lui Dumnezeu, pregătit și fiilor Bisericii.

- Slava Domnului și admirația pe care o inspiră. Simbolul aripilor serafimilor.
- Pregătirea pentru Sfânta Împărtașanie, Cărbunele de pe jertfelnic. Folosul postului de patruzeci de zile.
- Dragostea lui Dumnezeu pentru noi. Împărtașirea cu nevrednicie. Rezumatul omiliilor despre Ozia.

Omilia I

- Lauda zelului locuitorilor Antiohiei de a participa la Sfintele Liturghii și de a asculta Cuvântul Domnului.
- Îndemn de a imita în Biserică manifestarea evlavioasă a serafimilor.
- Influența nefastă a spectacolelor pline de scene desfrânate și rușinea discuțiilor sterile în Biserică.
- Trebuie să atribuim nenorocirile care se abat asupra țării, nu incompetenței conducătorilor, ci păcatelor noastre.
- Pilda lui Acan care prin păcatul său a făcut să se aprindă mânia lui Dumnezeu asupra întregului popor.

Omilia a IV-a

- Lauda zelului credincioșilor de a participa la Sfintele Liturghii și de a asculta Cuvântul Domnului.
- Puterea de neclintit a Bisericii. Căsătoria nu este un obstacol pentru mântuire.
- Îndemn la răbdare, despre căldura care deranjează publicul.
- Cei drepti sunt mai predispuși să cadă în păcatul mândriei.
- Demnitatea preoției este diferită și superioară celei regale.
- Curajul preotului Azaria de a muștra fapta necugetată a regelui.
- Lepra de pe fruntea lui Ozia, pedeapsă blândă, dar extrem de grăitoare.
- Alte exemple în care trupul este pedepsit pentru păcate sufletești: Cain, Zaharia.

- Dumnezeu pedepsește prin încetarea profețiilor pe iudeii care n-au alungat din oraș pe regele lepros.
- Isaia se bucură de o viziune la moartea regelui.

Cronologia omiliilor și autenticitatea lor

Deși nu există criterii externe pentru cronologia omiliilor, aceasta poate fi stabilită cu destulă precizie prin analiza conținutului²⁷.

Mai întâi se poate observa că numai omiliile a II-a, a III-a, a V-a și a VI-a formează o serie bine definită, completându-se între ele, pe când omiliile I și a IV-a sunt întru totul independente.

Prima omilie numită în PG și *Despre Serafimi*, nu face absolut nici o referire la regele Ozia, ci constituie o invitație adresată credincioșilor Bisericii de a participa într-un număr cât mai mare la Biserică. A fost alăturată celorlalte omilii pe baza faptului că regăsim în ea motivul serafimilor din viziunea lui Isaia din capitolul al 6-lea²⁸.

Îndemnul Sfântului Ioan Gură de Aur de a nu învinovăți pe conducători pentru necazurile care se abat asupra țării, ci pe sine²⁹, a făcut pe cercetători să presupună că ar fi fost scrisă într-un timp în care numeroase nenorociri tulburau liniștea Imperiului Roman din cauza nepriceperii și slăbiciunii conducătorilor³⁰. Având în vedere că nu putea fi

²⁷ A se vedea și: Jean B. Dumortier, „Tradition manuscrite et sequences d'homélie” în *In illud Vidi Dominum* (PG 56, 97-142), în *Sympósion. Studies on St. John Chrysostom*, Analékta Blatádon 18, Thessaloniki, 1973, pp. 104-111.

²⁸ Cf. Omilia I, pp. 185-186.

²⁹ Cf. Omilia I, pp. 190-191.

³⁰ Jean Dumortier, „Introduction” în Jean Chrysostome, *Homélie sur Ozias, Sources Chrétiennes*, nr. 277, Les Éditions du CERF, Paris, 1983, p. 11 (textul acestei ediții a stat la baza traducerii de față).

vorba de marele Împărat Teodosie I (379-395 d. Hr.), s-a stabilit că omilia s-ar putea data totuși în timpul fiului aceluia, Împăratul Arcadie, întrucât la începutul domniei acestuia întregul Orient a fost devastat de huni, iar Grecia de goți. De aceea se crede că a fost scrisă aproximativ între anii 395 și 398 d. Hr., spre sfârșitul slujirii Sfântului Ioan ca preot în Antiohia³¹.

Omiliile a II-a și a III-a au fost rostite tot în Antiohia, dar înainte de omilia I, se pare la scurt timp după hirotonia sa, întrucât Sfântul Ioan se plânge în ele de puțină sa experiență oratorică³² și promite să ofere mai târziu cuvântul unui predicator mai în vârstă și mai iscusit, probabil Episcopul Flavian. Astfel, în omilia a II-a, spune: „Fie-ne nouă, așa-dar, acum vreme de tăcere, ca să vină și vremea pentru Învățător să vorbească. Cuvintele noastre se aseamănă cu vinul proaspăt scurs în cadă de la zdrobitor, dar cuvintele lui se aseamănă cu vinul vechi și îmbătrânit dând mult folos și putere celor ce îl beau. Și astăzi se împlinește cuvântul acela al Evangheliei, căci după un vin mai prost se oferă vinul cel bun^{33/34}. De asemenea și în omilia a III-a, Sfântul Ioan precizează că discursul său precedă cuvântarea aceluiași slujitor cărunt al Bisericii: „Să ne întorcem acasă, păstrând acestea în minte. Sau mai degrabă păzindu-le pe acestea, să primim și îndemnul, mai desăvârșit, al bunului Învățător. Căci sfaturile noastre, oricare ar fi, poartă semnele tinereții, dar ale aceluia, oricare ar fi ele, sunt împodobite de înțelepciunea cărunteții.

³¹ *Ibidem*. A se vedea și: Domenico Ciarlo, *Giovanni Crisostomo. Commento a Isaia, Omelie su Ozia* (Collana di Studi Patristici 162), Città Nuova, Roma, 2001, pp. 28-29; Sébastien Le Nain De Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles*, vol. 11, Robustel, Paris, 1701, pp. 565-567.

³² Omilia a II-a, p. 197.

³³ Cf. In 2, 10.

³⁴ Omilia a II-a, pp. 204-205.

Și îndemnurile noastre se aseamănă unui pârauaș de munte care susură zgomotos, iar ale aceluia seamănă cu izvorul din care izvorăsc râuri care curg cu multă liniște, imitând mai curând curgerea uleiului, decât a apei³⁵.

Ambele omilii par a aparține unui preot lipsit de experiență pastorală care predică pentru prima dată în prezența episcopului său.

Având în vedere că ultima din seria celor patru omilii despre Ozia a fost rostită în preajma Postului Paștelui³⁶, se poate accepta cu destulă siguranță estimarea cercetătorului Tillemont că toată seria omiliilor despre Ozia a fost rostită spre sfârșitul anului 386 d. Hr. sau începutul anului 387 d. Hr.³⁷.

Cercetătorul Montfaucon, editorul omiliilor din *Patrologia Graeca*, le datează puțin cam tardiv, în anul 388 d. Hr., aducând ca argument faptul că Sfântul Ioan, în omilia a II-a vorbește de schimbarea numelui lui Avraam, iar *Omiliile despre schimbarea numelor* (PG 51, 113-124) sunt datate în anul 388³⁸. Totuși, având în vedere că cele două teme sunt foarte diferite, este foarte posibil ca *Omiliile despre schimbarea numelor* să nu fi fost scrise imediat după cele despre Ozia, ci mai târziu.

Omilia a IV-a include cea mai mare parte din temele conținute de omiliile a III-a și a V-a și de o lucrare din tinerețe *Comparație între regi și monahi* (PG 47, 387-392)³⁹. Se pare că a fost rostită într-o zi de vară, pe când ascultătorii erau deranjați de prea mare zăpușeală⁴⁰. Nu prezintă nici un fel de continuitate cu omiliile a II-a, a III-a, a V-a și a VI-a, ci este un fel

³⁵ Omilia a III-a, p. 218.

³⁶ Omilia a VI-a, p. 250.

³⁷ Tillemont, *op. cit.*, p. 566.

³⁸ Montfaucon, *Monitum ad homelias in Oziam seu de Seraphim*, PG 56, Paris, 1859, col. 95-96.

³⁹ Jean Dumortier, *Introduction*, p. 10.

⁴⁰ Omilia a IV-a, p. 226.

de sinteză a lor. Autenticitatea ei este extrem de disputată, pe bună dreptate⁴¹. Nu pare să fi fost compusă în Antiohia, ci la Constantinopol. Autorul menționează existența unui „senat”, a unor consuli, vorbește de bogăția și măreția orașului, pe care îl compară cu Roma⁴². Or, prezența senatului și a consulilor precum și restul descrierii nu se potrivește deloc cu orașul Antiohia.

De asemenea, sunt enumerați între persecutorii Bisericii pe lângă Împăratul Nero, toți predecesorii acestuia până la Augustus: „Câți tirani nu au înfruntat-o! Câți comandanți! Câți împărați! Augustus, Tiberius, Gaius, Claudiu, Nero, oameni elogiați prin cuvinte, puternici, atâta război au adus asupra Bisericii, care era în floarea tinereții ei, dar nu au dezrădăcinat-o”⁴³. E dificil de crezut că Sfântul Ioan Gură de Aur ar fi putut face asemenea greșeală încât să includă între prigonitori împărați precum Augustus (63 î. Hr. - 14 d. Hr.) și Tiberius (14-37 d. Hr.).

Omiliile a V-a și a VI-a continuă ideea din omiliile a II-a și a III-a, încheindu-se cu un rezumat al lor foarte concis și bine punctat, care nu permite interpretarea potrivit căreia din ciclul acestor omilii să fi făcut parte și omiliile I și a IV-a.

Așadar, omiliile a II-a, a III-a, a V-a și a VI-a au fost rostite de Sfântul Ioan Gură de Aur aproximativ între anii 386-387 în Antiohia, ca preot începător, omilia I spre sfârșitul slujirii sale ca preot în Antiohia, după anul 395, iar omilia a IV-a ulterior celorlalte cinci, probabil la Constantinopol.

⁴¹ A se vedea și: Jean B. Dumortier, „Une homélie Chrysostomienne suspecte”, în *Mélanges de Science Religieuse* 30/4 (1973), pp. 185-191; Pierre Augustin, „La pérennité de l'Eglise selon Jean Chrysostome et l'authenticité de la IVe Homélie «Sur Ozias»”, în *Recherches augustiniennes* 28 (1995), pp. 95-144.

⁴² Omilia a IV-a, pp. 219-220.

⁴³ Omilia a IV-a, p. 222.

Relația dintre omiliile despre Ozia și comentariul la Isaia

Omiliile despre Ozia au ca punct de pornire exegeza viziunii de la începutul capitolului al 6-lea din profeția lui Isaia, în special Is. 6, 1-3, pe care o regăsim tâlcuită și în comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la primele opt capitole din Isaia. Comparând cele două texte, se pot sesiza numeroase asemănări între ele în ce privește conținutul și învățăturile pe care le mărturisește Sfântul, precum și deosebiri, mai ales stilistice, legate de accentul care se pune pe anumite aspecte.

Comentariul la Isaia este scris într-o manieră științifică, merit a fi o lucrare exegetică destinată lecturii, pe când omiliile la Ozia au un caracter oral, aparținând genului omiletic. Omiliile la Ozia prezintă îndemnuri către public, apostrofări, referiri la viața de zi cu zi și ample divagații polemice și morale. Comentariul la Isaia, dimpotrivă, are un stil direct, scurt, concis și mult mai elevat.

Problemele dogmatice, dezbătute pe larg în comentariu, sunt sugerate doar în treacăt în omilii. Astfel, dacă în comentariu Sfântul demonstrează limpede, cu numeroase argumente scripturistice, că în capitolul al șaselea Profetul Isaia a văzut doar ceea ce se putea vedea prin pogorământ, nicidecum însăși firea lui Dumnezeu – care nu poate fi cunoscută deplin nici de oameni nici de îngeri⁴⁴ –, în omilie se limitează doar la a îndeamna pe credincioși să nu fie curioși cu privire la modul în care Profetul Isaia spune că L-a văzut pe Domnul⁴⁵. În comentariu, Sfântul identifică lămurit „tronul”, „șederea” lui Dumnezeu, poziția serafimilor ca antropomorfisme cu semnificație simbolică⁴⁶, pe când în omilii abia menționează că

⁴⁴ Comentariu la Isaia 6, 1, pp. 121-123.

⁴⁵ Omilia a VI-a, p. 245.

⁴⁶ Comentariu la Isaia 6, 1-3, pp. 121-128.

nu trebuie să socotim că acele puteri netrupești ar arăta în realitate cu picioare și aripi cum le descrie profetul⁴⁷. În comentariu, tripla invocare a sfințeniei lui Dumnezeu de către serafimi este explicată în sens trinitar⁴⁸, pe când în omilii accentul cade pe faptul că de la venirea Mântuitorului au fost învredniciți și oamenii să cânte acest imn al sfinților îngeri care stau mereu în preajma tronului lui Dumnezeu, și că este necesar ca înaintea jertfelnicului să ne asemănăm în trăire și evlavie cu serafimii⁴⁹. Comentariul analizează textul scripturistic inclusiv din punct de vedere filologic: de ce sunt utilizate anumite timpuri verbale, ce semnifică în limba ebraică anumiți termeni sau nume mai relevante⁵⁰, pe când în omilii Sfântul se străduiește să nu aglomereze memoria ascultătorilor cu prea multe date istorice sau științifice⁵¹, căutând să facă discursul cât mai captivant prin jocul de imagini surprinse, îndemnuri morale și un limbaj cât mai pe înțeles omului simplu. În comentariu, Sfântul Ioan evită tâlcuirea alegorică a cărbunelui de pe jertfelnic⁵² precum și a altor numeroase alegorii, cel mult menționându-le ca pe lucruri binecunoscute ascultătorilor de la alți tâlcuitori, cu care este sau nu de acord, insistând mai ales pe înțelegerea literar-istorică a textului, pe când în omilii pune accent chiar pe semnificația tipologică și liturgică a tronului, a jertfelnicului, a cărbunelui de pe jertfelnic, îndemnând credincioșii să se pregătească pentru apropierea de Sfintele Taine cu tot atâta teamă și bucurie pe cât au văzut, cu ajutorul Profetului Isaia, că au și serafimii⁵³.

Ingrid Bauer

⁴⁷ Omilia I, p. 188. Omilia a II-a, p. 200, Omilia a IV-a, p. 248.

⁴⁸ *Comentariu la Isaia* 6, 3, pp. 127-128.

⁴⁹ Omilia I, pp. 182, 185-188; Omilia a VI-a, pp. 249-254.

⁵⁰ *Comentariu la Isaia* 6, 2, p. 125; 6, 3, p. 127, 7, 3-4, p. 142.

⁵¹ Omilia a II-a, p. 204.

⁵² *Comentariu la Isaia* 6, 7, p. 130.

⁵³ Omilia a VI-a, pp. 249-251.

Omilia I

Lauda celor ce vin la Biserică și despre buna rânduială în slavoslovii, și tâlcuirea la versetul „Am văzut pe Domnul șezând pe un tron înalt și preaînălțat”¹.

1. Văd că arătați multă râvnă să duceți la îndeplinire cele pe care vi le-am spus în ajun. De aceea, dar, și eu voi arunca semințele învățaturii, nutrind de aici cele mai bune nădejdi. Căci și țaranul, ori de câte ori aruncă semințele cu trudă și vede pământul rodind și câmpurile unduind de grâne, uită ostenele de mai înainte și se ridică îndată la truda care urmează și la strângerea roadelor în hambare, cu nădejdea câștigului. Dar această cultivare, învățătura, zic, cu cât mai roditoare și mai aducătoare de câștig nu se face? Căci agricultura se îngrijește de belșugul roadelor văzute și adună hrană pentru trupuri. Dar această cultivare, semănând învățătura cuvintelor sfinte și prisosind de harurile Duhului, adună în jitnițe bogăție sufletească, hrană necheltuită și curată, care nu se risipește, nici nu se strică cu timpul, ci, fiind păstrată printr-o pronie negrăită, are în ea însăși o desfătare mai presus de minte. Iată roada ostenelelor mele, iată bogăția strânsă pentru dragostea voastră! Gândindu-mă, așadar, pe aceasta să o sporesc în voi, mă bucur pururea ca unul care nu în van și-a aruncat semințele, ca unul care nu degeaba a răbdat trudele, în sfârșit, ca unul care a semănat în pământ gras și mănos și bun de roadă.

Dar de unde presupun eu un asemenea câștig? De unde îmi dau eu seama că vorbele mele sunt puse în faptă de voi? Desigur, din venirea voastră aici, din faptul că toți ați venit

¹ Is. 6, 1.

cu sârg la Biserică, maica tuturor, din faptul că ați stat în picioare neîncetat la această priveghere de toată noaptea, din faptul că, imitând corurile îngerești, aduceți neîncetată laudă Ziditorului. O, daruri ale lui Hristos! Sus, oștirile îngerești slavoslovesc. Jos, oamenii, adunându-se în biserici, imită aceeași doxologie a aceluiași. Sus, serafimii fac să răsunе cântarea trisaghionului, jos, mulțimea oamenilor trimite sus aceeași cântare. Lauda comună adună împreună cele cerești și cele pământești: una este mulțumirea, una este veselia, unul corul bucuriei. Căci negrăita pogorâre a Stăpânului a adunat laolaltă acest cor, Duhul Sfânt l-a unit, bunăvoirea Tatălui a pus în armonie glasurile, astfel încât să aibă euritmia cântărilor de sus, care, mișcată fiind de Sfânta Treime ca de un plectru, face să răsunе fericitul viers, cântarea îngerească, neîncetata armonie. Acesta este sfârșitul râvnei de aici, acesta este rodul venirii voastre aici. De aceea mă bucur văzând o asemenea cinste, mă bucur văzând bucuria din sufletele voastre, bucuria cea duhovnicească, veselia cea după Dumnezeu. Căci nimic nu face atât de fericită viața voastră, cât bucuria agonisită aici, în biserică. În biserică se păstrează bucuria celor ce se bucură; în biserică este buna nădejde a celor deznădăjduiți; în biserică este bucuria celor întristați; în biserică este răcorirea celor trudiți, odihna celor osteniți. Căci zice: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi”². Ce este mai dorit oare decât acest glas? Ce este mai dulce decât această chemare? Căci chemându-te Stăpânul, la ospăț te cheamă în biserică, la odihnă după osteneți te îndeamnă, la slobozirea din dureri te mută, ușurându-ți povara păcatelor, căci prin desfătarea de aici vindecă deznădejdea, prin bucurie tămăduiește întristarea. O, purtarea Lui de grijă! O, chemare cerească! Să ne grăbim, așadar, iubitorilor, să arătăm aceeași stăruitoare râvnă, dar împlinind-o

² Mt. 11, 28.

cu buna rânduială cuvenită și cu scopul potrivit. Căci despre aceasta vreau eu astăzi să vă spun un cuvânt, care, deși pare aspru și împovărător, în realitate nu este deloc astfel, ba chiar se arată a fi foarte folositor. Fiindcă astfel fac și părinții iubitori: le încredințează fiilor lor nu numai lucruri pentru puțină vreme îmbucurătoare, ci și altele, întristătoare. Și nu îi sfătuiesc numai lucruri care își arată folosul de la sine, ci și lucruri care par să fie grele și împovărătoare, dar, care, odată împlinite, sunt mântuitoare. Mai cu seamă pe acestea părinții le învață copiilor cu multă grijă și cer păzirea lor cu toată strictețea. Așa și noi. De aceea vă propun și eu acest cuvânt, ca nu în zadar să ne fie osteneala aici și pentru ca nu cumva, deși răbdăm silirea privegherii, să lovim în aer³ ca nebunii și ca nu cumva cuvintele, risipite în vânt, să răsunе mai degrabă spre pagubă decât spre câștig. Căci nici neguțătorul care-și trimite mărfurile la mare depărtare, înfruntând bătaia vânturilor și răzvrătirea valurilor, nu ar răbda degeaba și în zadar asemenea osteneți. Ci pentru aceea brăzdează marea și înfruntă primejdii și se mută din loc în loc și își petrece toate nopțile în nesomn, ca să-și înmulțească cele ale negoțului lui. Astfel încât, dacă acest lucru nu i-ar aduce folos, ci împreună cu câștigul, s-ar păgubi și de capitalul însuși, nu i-ar fi cu putință nici să ridice ancora, nici să rabde primejdiile acelea de multe feluri.

2. Așadar, știind acestea, să ședem aici cu evlavia cuvenită, ca nu cumva, în locul iertării păcatelor, să ne întoarcem acasă cu ele sporite. Ce se cere de la noi și ce ni se pretinde? Ca atunci când înălțăm dumnezeiești cântări, să fim cuprinși de multă frică și, împodobiți cu evlavia, așa să le aducem pe acestea. Căci sunt unii dintre cei de față, pe care, pare-mi-se, nici dragostea voastră nu îi ignoră și care, disprețuind pe Dumnezeu și socotind cuvintele Duhului ca pe niște cuvinte obișnuite, scot

³ I Cor. 9, 26.

strigăte neorânduite, nefiind cu nimic mai buni decât nebunii, vânzându-se cu tot trupul și răsucindu-se și arătând năravuri străine de orice stare duhovnicească. Nenorocitele și ticălosule! Deși ar trebui să te temi și să te cutremuri să înalți doxologia cea îngerească și, în același timp, cu frică să îți faci mărturisirea către Ziditorul și prin aceasta să ceri iertare căderilor tale, tu aduci aici cele ale mimilor și dănțuitorilor, tinzându-ți mâinile fără rânduială, țopăind cu picioarele, răsucindu-te cu tot trupul. Și cum nu te temi, nici nu te spăimântezi, nesocotind asemenea cuvinte? Nu te gândești că Însuși Stăpânul este aici de față în chip nevăzut și măsoară mișcarea fiecăruia și cercetează conștiința? Nu te gândești că îngerii stau în jurul acestei Sfinte Mese și cu frică o slujesc? Dar tu la acestea nu te gândești, fiindcă ți s-a întunecat mintea din pricina celor auzite și văzute la teatre, și de aceea amesteci cele săvârșite acolo cu purtările de la biserică, de aceea dai la iveală prin strigăte urâte toată neorânduiala sufletului. Cum, așadar, vei cere iertare pentru propriile păcate? Cum vei atrage pe Stăpânul spre milă când tu rostești rugăciunea cu atâta dispreț? „Miluiește-mă, Dumnezeu!”⁴, zici, dar te arăți străin de o purtare [vrednică] de milă. „Mântuiește-mă”, strigi, dar arăți un chip străin de mântuire. Cum se mai întind mâinile spre rugăciune, dacă ele neîncetat se ridică în aer, gesticulând fără nici o noimă, și se înalță un murmur puternic care, prin presiunea năvalnică a răsuflării, este plin de toată urâciunea? Oare nu sunt acestea faptele femeilor care se năvălesc la răspântii sau ale celor ce strigă în teatre? Cum oare îndrăznești să amesteci cu această doxologie îngerească giumbușlucuri drăcești? Cum oare, nu te rușinezi de cuvântul acesta pe care îl rostești: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați de El cu cutremur”⁵? Oare asta înseamnă să slujești cu frică? Să te împraștii, să te foiești, să nu mai știi

⁴ Ps. 50, 3.

⁵ Ps. 2, 11.

nici tu însuși despre ce vorbești în această răsunare fără noimă a glasului? Acesta este dispreț, și nu frică, mândrie, și nu smerenie. Aceasta este caracteristic mai mult celor ce se joacă decât celor ce slavoslovesc.

Așadar, ce înseamnă a sluji Domnului cu frică? A lucra toată porunca, plinind-o pe ea cu frică și umilință și a aduce rugăciunile cu inimă zdrobită și cuget smerit. Și nu numai a-L sluji cu frică, ci Duhul Sfânt vă poruncește prin Profetul David să vă bucurați de El cu cutremur. Căci datorită faptului că împlinirea poruncii de obicei produce bucurie celui ce se nevoiește pentru virtute, se cuvine, zice, să o îplinească pe aceasta cu frică și cutremur, pentru ca nu cumva, zăpăciți fiind de nefrică, să fim păgubiți de ostenele noastre și să Îl întărâtăm pe Dumnezeu.

Dar cum ar putea, zice, cineva să se bucure cu cutremur? Căci nici nu este cu putință ca cele două lucruri să se întâmple în același timp, mare fiind diferența între ele. Căci bucuria este plinirea celor râvnite, desfătarea de cele plăcute și uitarea supărărilor. Iar frica este agonia cu care așteptăm cele rele, care se datorează unei conștiințe condamnate. Cum atunci putem să ne bucurăm cu frică, și nu doar cu frică, ci și cu cutremur, ceea ce este culmea fricii și semn de mare agonie. Cum se poate întâmpla, deci, aceasta? Unele ca acestea te învață pe tine serafimii împlinind cu fapta o asemenea slujire. Căci aceia se bucură de negrăita slavă a Ziditorului și văd ca într-o oglindă frumusețea Lui cu neputință de descris. Dar nu vorbesc de frumusețea aceea care este prin fire (căci aceea este neînțeleasă și nescrutată, fără formă și este absurd să ne închipuim un asemenea lucru despre ea), ci numai în măsura în care le este îngăduit, numai cât pot ei să fie luminați de raza aceea. Fiindcă neîncetat slujesc în jurul tronului împărațesc, petrec în neîncetată bucurie, în bucuria cea veșnică, în veselie neconținută, bucurându-se, săltând, fără de tăcere slavoslovind. Căci faptul de a sta înaintea slavei aceleia și de a fi luminați de strălucirea fulgerătoare care țâșnește

din ea este bucuria lor, este veselia lor, este desfătarea lor, este slava lor. Poate că și voi ați râvnit ceva din desfătarea aceea și poate ați fost și voi în dorirea slavei aceleia.

3. Dar dacă ați vrea să ascultați pe cel ce vă îndeamnă și să împliniți cu evlavie slavoslovie de acum, nu veți fi lipsiți de o asemenea bucurie. Căci Acela este Însuși Stăpânul, Cel ce este slăvit în cer și pe pământ. Căci zice: „Plin este cerul și pământul de slava Lui”⁶. Așadar, cum acele puteri cerești care se desfată de atâta bucurie, o amestecă pe aceasta cu frica? În ce fel? Ascultă ce spune profetul! „Văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preainălțat”⁷. Pentru ce, oare, zicând *înalt*, a mai adăugat și *preainălțat*? Nu era de ajuns să semnifice totul prin *înalt* și să arate ceea ce se ridică mai presus de orice vrednicie? Pentru ce atunci a mai adăugat și *preainălțat*? Pentru a arăta necuprinderea șederii aceleia. Dar fiindcă la noi noțiunea de înalt implică o idee de comparație cu cele la pământ râvnitoare și mai de jos (cum ar fi, de exemplu, munții față de câmpiile și crăpăturile pământului; înalt este și cerul fiind mai presus de toate cele pământești), iar noțiunea de *preainălțat*, de transcendent aparține numai acelei firi necuprinse pe care nu este cu putință nici a o înțelege, nici a o tâlcui. De aceea zice: „Văzut-am pe Domnul, șezând pe un tron înalt și preainălțat”⁸. Și ce altceva ai mai văzut, o, profetule? Ce ai contemplat în jurul Lui? „Și serafimii stăteau, zice, în jurul Lui”⁹. Ce făceau și ce ziceau, spune-mi mie? De ce îndrăznire se bucurau? De nici o îndrăznire, zice, dimpotrivă, plini de frică și uimire, prin însăși ținuta lor, exprimau nespūsă frică. „Cu două aripi își acopereau fața”¹⁰, în același timp pentru a se apăra de raza care țâșnea din tron, pentru că nu puteau

suferi slava ei de nerăbdat, dar totodată pentru a-și arăta propria lor evlavie pe care o au către Stăpânul. De astfel de bucurie au parte acele puteri, cu astfel de bucurie se veselesc! Ai văzut cum nu numai fețele și le acoperă, ci și picioarele? Pentru ce fac aceasta? Căci pe bună dreptate își acoperă fețele, din pricina înfricoșatei priveliști și pentru faptul că nu-și pot aținti privirea la slava cea neapropiată. Dar picioarele, pentru ce și le acoperă? Eu voiam să las pe seama voastră tâlcuirea, ca să vă conving și pe voi să vă osteniți în privința ei și să fiți trezvitori spre cercetarea celor duhovnicești. Dar ca nu cumva, lăsând mintea voastră să se ocupe de cercetarea acestui lucru, să vă fac să neglijați îndemnul meu, este necesar să vă tâlcuiesc eu însumi acest lucru. Prin urmare, pentru ce își acopereau picioarele? Se grăbesc să arate o nesfârșită evlavie față de Ziditorul și totodată o mare spaimă, și prin purtare, și prin glas, și prin vedere, și prin însăși ținuta lor. Dar fiindcă nici așa nu își ating deplin scopul dorit și nu își împlinesc deplin ceea ce se cuvine lor, își ascund această lipsă prin faptul că se acoperă din toate părțile cu aripile. Oare ați înțeles ce s-a spus sau se cuvine să o luăm de la capăt? Dar pentru ca ceea ce s-a spus să devină mai clar, voi încerca să fac mai evident totul, pornind de la unul dintre exemplele cunoscute la noi. [Să zicem] că cineva stă pe lângă un împărat pământesc și se străduiește din toate puterile să-și arate multa evlavie ce are față de el, pentru ca prin aceasta să-și atragă o mai mare bunăvoință din partea lui. În acest scop, își exprimă o astfel de evlavie prin poziția capului, prin voce, prin împreunarea mâinilor, prin poziția picioarelor și ținuta întregului trup. Același lucru se întâmplă și cu puterile acelea netrupеști. Căci având multă dorire să-și manifeste evlavia față de Ziditorul și străduindu-se din răspuțeri să o arate prin toate mijloacele, dar apoi, fiindcă nu reușesc deplin în dorirea lor, își ascund prin acoperământul aripilor neîmplinirea doririi lor. De aceea se spune despre ele că-și acoperă fețele și picioarele. Dar mai este și o altă interpretare mai tainică despre acest lucru. Căci profetul nu a expus acestea ca să zicem noi

⁶ Is. 6, 3.

⁷ Is. 6, 1.

⁸ Is. 6, 1.

⁹ Is. 6, 2.

¹⁰ Is. 6, 2.

că puterile cerești au picioare și fețe – netrupești sunt precum și dumnezeirea –, ci pentru ca prin acestea să arate din toate părțile că sunt adunate în sine și că slujesc Stăpânului cu frică și evlavie. Așa trebuie și noi să stăm când Îi aducem Stăpânului o asemenea slavoslovie, înfricoșându-ne și cutremurându-ne, ca și cum, cu ochii minții, L-am vedea de față pe Însuși Acela. Căci este cu adevărat de față și aici, deși nu este circumscris în nici un loc, și scrie vorbele tuturor. Așadar, înălțând lauda noastră cu inimă zdrobită și smerită, să o facem pe aceasta bine primită, și să o trimitem la cer ca pe o tămâiere plină de bună mireasmă. „Inima înfrântă și zdrobită Dumnezeu nu o va urgisi”¹¹.

Dar profetul îndeamnă ca slavoslovie să se facă cu strigare: „Strigați Domnului tot pământul”¹². Dar nici noi nu împiedicăm o asemenea strigare, ci numai strigătele fără noimă. Nu glasul laudei, ci glasul neorânduiei, certurile unora cu alții, mâinile ridicate fără rost și în zadar în aer, picioarele care tropăie precum caii, purtările necuviincioase și provocatoare, care sunt distracțiile celor care își pierd vremea prin teatre și hipodromuri. Căci de acolo ni se aduc aceste învățături pierzătoare de suflet, de acolo ne vin cuvintele lipsite de evlavie și necuviincioase, de acolo neorânduiele mâinilor, certurile, zâzaniile și năravurile proaste.

4. Căci nimic nu ne face să disprețuim mai mult cuvintele lui Dumnezeu, cât împrăștierea care ne vin de la spectacolele de acolo. De aceea v-am rugat ca nimeni dintre cei prezenți aici, care se bucură de dumnezeiasca învățătură și se împărtășesc de înfricoșătoarea Jertfă de taină, să nu se ducă la acele teatre și să nu amestece dumnezeieștile Taine cu lucruri drăcești. Însă, unii sunt destul de nebuni încât, deși pe dinafară poartă chipul evlaviei și, în ciuda pleșuviei și a vârstei lor înaintate, dezertează la acele spectacole, fără să ia aminte la cuvintele

¹¹ Ps. 50, 19.

¹² Ps. 65, 1.

noastre și fără să se rușineze de propria lor purtare. Dar când le propunem acest lucru și când îi îndemnăm să se rușineze de căruntețile lor și de evlavie pe care o afișează, ce răspuns rece și vrednic de răs dau? – Pildă a biruinței și a cununilor de dincolo sunt acestea, zic, și cel mai mare folos rodim de aici. Ce spui omule? Putred este acest cuvânt și plin de toată înșelarea. De unde să rodești vreun folos? Din miile de certuri și jurăminte deșarte rostite spre răul celor ce le spun sau din glumele, batjocurile și ocările cu care se stropșesc unii la alții spectatorii unor astfel de spectacole? Dar din acestea nu se poate rodi nimic bun, nicidecum. Oare vei aduna vreun folos din țipete fără rost și strigăte fără noimă și din praful ce se ridică în slăvi din arenă sau de la cei ce se împing și se îmbulzesc și din prefăcătoriile înaintea femeilor? Nu este cu putință aceasta, nu este. În timp ce aici toți profeții și învățătorii Îl arată pe Însuși Stăpânul îngerilor „șezând pe tron înalt și preaînălțat”¹³ și pe de o parte, împarte celor vrednici premiile și cununile, iar pe de alta, celor nevrednici le face parte de gheena și de foc. Și Însuși Domnul adeverește acest lucru¹⁴. Apoi, tu disprețuiești exact acele lucruri întru care este frica conștiinței, muștrarea celor făptuite, agonia faptului de a da socoteală și nemiloasa osândă. Doar ca să afli o scuză irațională împrăștiierilor tale, pretinzi că tragi foloase tocmai din acele lucruri care te fac să suferi o pagubă care nu mai poate fi îndreptată. Să nu cumva, vă rog și vă implor, să căutăm scuze și pretexte pentru păcate! Căci acestea sunt îndreptățiri care ne aduc nouă înșine cea mai mare pagubă și înșelare.

Dar atât despre acestea! Este timpul acum să ne întoarcem la primul îndemn și, după ce vom fi vorbit pe scurt despre el, să adăugăm cuvântului nostru cuvenitul sfârșit. Căci nu este vorba numai de neorânduiala din biserică, ci și o altă boală ne dă târcoale. Care este aceasta? Faptul că în timp ce ne-am

¹³ Is. 6, 1.

¹⁴ Mt. 25, 31-46.

propus să conversăm cu Dumnezeu, trimițându-I această slavoslovie, lăsând aceasta la o parte, fiecare, întorcându-se spre vecinul său, își rânduiește cele ale casei lui, cele din piețe, treburile publice, cele din teatre, cele ale armatei, și [discută] cât de bine au fost unele organizate, și cum altele au fost neglijate, ceea ce a prisosit și ceea ce a lipsit în treburile publice. Și pe scurt, se vorbește aici în biserică despre toate treburile obștești și private. De care iertare vor fi vrednice acestea? Căci și cu un împărat pământesc de-ar vorbi cineva, și-ar alcătui cuvântul numai despre acele lucruri despre care vrea acela să vorbească și despre care pune el întrebările. Iar dacă ar îndrăzni cineva să insinueze numai ceva pe alătura de voia lui, ar suferi cea mai de pe urmă pedeapsă. Iar tu, vorbind cu Împăratul împăraților, Căruia Îi slujesc cu înfricoșare îngerii, lași la o parte convorbirea cu El, și te apuci să vorbești despre lucruri care nu sunt altceva decât noroi, praf și cenușă, și pânză de păianjen. Așa sunt lucrurile lumii de acum! Și cum crezi că vei putea suferi pedeapsa disprețuirii tale? Cine te va scoate din asemenea osândă? Dar, zic ei, merg prost treburile cetății și ale vieții publice și avem mult de vorbit despre aceasta și mare este lupta. Și cine este de vină pentru aceasta? Nesăbuița celor ce conduc, zic. Nu nesăbuița celor ce conduc e de vină, ci păcatul nostru și faptul că ne acoperim greșelile noastre. Iată ce a răsturnat pe toate cu susul în jos, iată ce ne-a adus toate nenorocirile, iată ce a oștit războaie, iată ce anume a lucrat înfrângerea noastră¹⁵. Nu din altă parte ne-a covârșit pe noi roiul acesta de rele, nu din altă pricină. Așa încât chiar dacă cel care conduce ar fi Avraam sau Moise sau David sau Solomon cel preaînțelept sau ar fi mai păcătos decât toți oamenii, iar noi ducem o viață rea, acest lucru nu ar schimba cu nimic pricina nenorocirilor noastre.

¹⁵ La începutul domniei Împăratului Arcadie (395-408 d.Hr.) partea de răsărit a Imperiului Roman a fost devastată de huni, iar Grecia de goți.

Cum și în ce fel? Că dacă cel ce conduce ar fi dintre cei mai fără de lege și unul dintre cei care conduc cu nesăbuiță și fără rânduială, totuși numai propria noastră nesăbuiță și numai propria noastră neorânduială au rodit asemenea nenorocire și numai păcatele noastre au adus asupra noastră rana. Căci însuși faptul de a primi conducători împotriva inimilor noastre nu înseamnă nimic altceva decât că mai întâi noi am păcătuit și numai după aceea am primit asemenea păstor, fie că e vorba despre cineva dintre cei sfințiți, fie despre cei ce conduc stăpânirile cele lumești. Dar și dacă păstorul ar fi drept și încă pe-atâta de drept, încât ar ajunge până la virtutea lui Moise, numai dreptatea lui singur nu ar fi de ajuns să acopere nemăsuratele păcate ale supușilor lui. Și aceasta ar putea să o afle cineva cu exactitate de la Moise însuși care a pățimit multe rele pentru Israel și a înălțat multă rugăciune pentru el la Dumnezeu ca să moștenească pământul făgăduinței. Dar când poporul lui Israel s-a făcut pe sine străin de această moștenire¹⁶ prin propriile fărădelegi, nu a putut rugăciunea lui Moise să schimbe dreapta sentință a lui Dumnezeu, întreg poporul fiind nimicit în pustie¹⁷. Și cine era mai drept decât Moise? Cine mai mult decât el avea îndrăznire la Dumnezeu? Căci este spus că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului”¹⁸, deci numai cea lucrătoare, adică cea ajutată de pocăința și întoarcerea celor pentru care se face rugăciunea. Dar cum ar putea fi de ajutor celor care au un mod de viață fără pocăință și fără întoarcere, când ei înșiși, prin faptele lor, pun piedică rugăciunii?

5. Dar pentru ce spunem noi că se întâmplă aceasta la un popor întreg care păcătuiește, când numai păcatul câtorva supuși sau adeseori numai al unuia singur covârșește îndrăznirea celor ce conduc cu dreptate. Și aceasta iarăși o poate înțelege cineva de la același popor al lui Israel, condus de

¹⁶ Literal, κατασχέσεως, luare în posesie, posesiune.

¹⁷ Num. 14, 20-30.

¹⁸ Iac. 5, 16.

Moise¹⁹, când a năvălit în pământul celor de alt neam și când s-a luat la luptă cu ei, cum unii dintre israeliteni, din pricină că și-au ieșit din minți pentru femeile acelor, au lucrat nimicirea și pierzania întregului popor²⁰. Un astfel de lucru s-a întâmplat și pentru păcatul unuia singur, după cum s-a întâmplat din pricina lui Ahar, care a luat veșmântul acela pestriț de sub blestem²¹ și a aprins astfel mânia lui Dumnezeu împotriva întregului popor al lui Israel. Dar poate unii dintre cei prezenți nu cunosc detaliile acestei istorisiri. De aceea trebuie ca, istorisindu-le pe scurt, să le reamintim celor ce le știu și să le facem cunoscute celor ce nu le știu. Prin urmare, acest Ahar era unul dintre cei care trecuseră Iordanul împreună cu Iisus, fiul lui Navi²². Acest Iisus Navi care a fost ales de mai înainte de Dumnezeu să fie succesor al lui Moise și este un chip și un tip al adevăratului Mântuitor, Iisus Hristos. Căci așa cum acela a trecut pe poporul lui Israel din pustie prin Iordan în pământul făgăduinței²³, la fel și Mântuitorul nostru ne-a mutat pe noi din pustia necunoștinței și a idolatriei, prin sfântul și mântuitorul Botez, în Ierusalimul cel de sus, care este maica celor întâi născuți, întru care au fost gătite sălaşurile²⁴ adevăratei odihne, acolo unde este petrecerea în pace

¹⁹ Filon al Alexandriei și Grigorie de Nyssa au scris fiecare câte o *Viața lui Moise*, în care patriarhul este prezentat ca un model de virtute.

²⁰ Num. 25, 1-9.

²¹ Blestemul care se rostise asupra cetății Ierihon, în limba ebraică תרם, implica nimicirea completă a tuturor locuitorilor și a tuturor bunurilor din ea, cu excepția vaselor din aur, argint, aramă și fier, care aveau să intre în vistieria Domnului. Prin această poruncă, Dumnezeu învăță cu asprime cât de înfricoșător este a fi sub blestem, adică hotărât pieririi de către Dumnezeu, precum și a râvni ceva de sub blestem (Deut. 7, 1-2; 20, 16; I Reg. 15, 3-23).

²² Sunt două personaje vechitamentare care poartă numele Mântuitorului spre a-L profeti: Iisus, fiul lui Navi și Iisus, fiul lui Iosedek.

²³ Ios. 3, 14-17.

²⁴ In 14, 2-3.

și netulburată. Acesta deci, prin puterea Celui ce a poruncit, după ce a trecut poporul prin Iordan, a dărâmat Ierihonul și după ce a lucrat străină împresurarea aceea, când zidurile erau gata să se surpe, ce a zis către popor? „Va fi cetatea aceasta blestem și toate cele ce sunt în ea sunt ale Domnului Savaot; numai pe desfrânata Raav să o cruțați. Voi însă să vă păziți foarte de tot ce e dat blestemului, ca nu cumva, poftind ceva, să luați din ceea ce e pus sub blestem și să cadă blestemul asupra voastră”²⁵. Au fost, așadar, afierosite Domnului Savaot toate cele din cetate – căci aceasta înseamnă aici că au fost puse „sub blestem”²⁶. Prin urmare, să nu cumva să rețină cineva pentru sine ceva dintre cele afierosite Domnului Dumnezeu și să ne șteargă de pe fața pământului. Primejdioasă porunca, mare strășnicia lui Dumnezeu, Cel ce a poruncit, mare asprimea lui Iisus Navi, cel ce a legiuit! Cum atunci în atâta mulțime, a fost cu neputință să nu fie călcată această lege, chiar multe fiind lucrurile care împingeau la aceasta? Fie nestatornicia și iubirea de câștig a poporului, fie că nu toți au auzit porunca impusă, fie felurimea prăzilor ce le stătea înainte ca o momeală care ademenea pe iubitorii de agoniseli i-au îndemnat la călcarea legii. Totuși, legea a fost dată și primejdie de moarte atârna asupra capului celui ce ar fi călcat-o. Ce s-a întâmplat după aceea? Au căzut zidurile și toată avuția cetății a căzut în mâinile celor ce o împresurau. Deși tot poporul păzea această poruncă, încălcarea ei de către un singur om a aprins mânia lui Dumnezeu asupra întregii mulțimi. „Iar fiii lui Israel au făcut păcat mare și au pus deoparte și au luat din cele date blestemului, și a luat Ahar, fiul lui Carmi din cele puse sub blestem și s-a pornit Domnul cu mânie împotriva fiilor lui Israel²⁷. Și totuși era unul singur care greșise. Atunci cum spune „au făcut fiii lui Israel păcat mare” și „s-a pornit Domnul cu mânie împotriva fiilor lui

²⁵ Ios. 6, 17-18.

²⁶ ἀνάθεμα.

²⁷ Ios. 7, 1.

Israel"? Vezi cum păcatul unuia singur a adus pedeapsă întregului popor? Vezi cum L-a ridicat pe Dumnezeu la război împotriva unei mulțimi? Dar fiindcă fărădelegea a fost săvârșită, și nu era nimeni care să observe acest lucru, afară numai de Dumnezeu Care cunoaște cele ascunse, pe de o parte, pedeapsa se amâna, iar pe de altă parte, cel ce a săvârșit fapta, chiar dacă părea că își tănuia păcatul, totuși era ars de conștiință ca de un foc. Dar a venit și vremea amenințării și a vădirii păcatului. „Căci a trimis, zice, Iisus Navi bărbați de la Ierihon în Gai. Și au urcat acolo ca la trei mii de bărbați și au fugit de la fața bărbaților din Gai și au ucis dintre ei treizeci și șase de bărbați și i-au urmărit pe ei și i-au zdrobit și s-a cutremurat inima poporului și s-a făcut ca apa”²⁸.

6. Iată plata pentru un singur păcat, iată rana nemângâiată. Un singur om a greșit și moartea și îngrozirea a căzut asupra a tot poporul. Pentru ce aceasta, o, Iubitorule de bine, Stăpâne? Tu singur ești drept și drepte sunt judecățile Tale. Tu răsplătești fiecăruia după faptele lui. Tu ai spus, Iubitorule de oameni, că fiecare va muri pentru păcatul său și nu va fi pedepsit unul în locul altuia²⁹. Aceasta este dreapta Ta judecată? Toate ale Tale sunt bune, Doamne, și bune foarte și sunt rânduite pentru folosul nostru. Stricăciune este, zice, orice păcat³⁰! Prin pedeapsă, să fie tuturor de batjocură, ca nu cumva să îi vatăme pe toți, pentru ca, știind câtă amenințare a născut o singură călcare de lege, să scape de veșnica osândă dată pentru mai multe păcate. Prin urmare, zice, știind Iisus Navi că fuga lor era neîntemeiată, și-a sfâșiat veșmintele și a căzut la pământ³¹, rostind acele tânguiri pe care le menționează Scriptura³². Ce i-a răspuns Stăpânul? „Ridică-te! Pentru

²⁸ Ios. 7, 2-5.

²⁹ Înț. Sir. 23, 11; Ier. 31, 29-30; Iez. 18, 18-24.

³⁰ Is. 65, 25. Iez. 16, 25.

³¹ Ios. 7, 6.

³² Ios. 7, 6.

ce ai căzut astfel? A păcătuit poporul tău și a călcat legământul Meu și nu vor putea fiii lui Israel să stea împotriva feței vrăjmașilor lor, până ce veți ridica blestemul dintre voi”³³. S-a vestit aceasta în popor, a fost vădit de Dumnezeu cel care a săvârșit călcarea de lege și a recunoscut fapta. „A răspuns Ahar lui Iisus Navi și a zis: «Cu adevărat am păcătuit înaintea Domnului Dumnezeului lui Israel, așa și așa am făcut, am văzut în pradă un veșmânt pestriț, foarte frumos și două sute de didrahme de argint și, poftindu-le, le-am luat și o limbă de aur de cincizeci de didrahme și, poftind-o, am luat-o și pe aceea și iată-le, sunt ascunse în pământ în cortul meu»”³⁴. Așadar, le-a scos pe toate la iveală, fiindcă a văzut pe Cel ce în chip nemincinos făcea cunoscute toate și pe martorul Care dădea netăgăduită mărturie. Dar vezi cât de rușinoase i-au fost moartea și pieirea. „Și l-a dus Iisus Navi pe Ahar în vale și pe fiii și fiicele lui și pe vițeii lui și cortul lui și toate câte erau ale lui și l-au ucis cu pietre tot Israelul”³⁵. Aceasta este răsplata călcării de lege, așa este dreptatea nemitarnică a lui Dumnezeu.

Așadar, știind aceasta, să socotim în noi înșine năvala nenorocirilor asupra noastră și plata cuvenită nouă pentru propriile noastre păcate și, cercetându-ne în fiecare zi greșelile, nu altora, ci nouă înșine să ne atribuim pricinile. Căci nu numai neatenția conducătorilor ne adună nouă atâtea rele, ci cu cât mai mult propriile noastre păcate! Tot așa și aici, fiecare stând de față și socotind în sine propriile păcate, nici pe altul să nu învinuiască, ci să trimită această doxologie cu buna rânduială cuvenită. Dar asta este buna rânduială care se cere de la noi! Mai întâi să ne apropiem de Dumnezeu cu inimă zdrobită și apoi să arătăm și în purtarea exterioară caracterul inimii, prin felul în care stăm, prin buna rânduială

³³ Ios. 7, 10-12.

³⁴ Ios. 7, 20-21.

³⁵ Ios. 7, 24-25.

a mâinilor, prin glasul blând și reținut. Căci este ușor acest lucru și în puterea oricui voiește. Cum este cu puțință îndreptarea tuturor? Să ne punem nouă înșine lege și să ne spunem că o poruncă de folos obștesc a fost dată și trebuie ca noi toți să luăm parte la un asemenea folos. Pentru aceea să reducem la tăcere strigătele neorânduite și să ne stăpânim gesturile mâinilor, să le înfățișăm lui Dumnezeu împreunate în rugăciune și nu ridicate pentru a face semne dezordonate. Căci Dumnezeu urăște acestea și se întoarce de la ele, după cum iubește și se apropie de cel adunat în sine însuși. „Spre cine voi privi dacă nu spre cel blând și liniștit care tremură la cuvintele Mele”³⁶. Să ne spunem unii altora că Dumnezeu nu vrea ca, atunci când noi vorbim cu El, să vorbim și între noi, nici lăsând dialogul cu El, să purtăm discuții despre cele prezente și să amestecăm astfel mărgăritarele cu noroiul³⁷. Căci El socotește un astfel de lucru blasfemie și nu slavoslovie. Iar dacă cineva ar vrea să calce această poruncă, să-i închidem gura și să îl alungăm ca pe un uneltitor împotriva propriei noastre mântuiri și să-l scoatem afară din locașul Sfintei Biserici. Făcând astfel, și păcatele cele de mai înainte le vom spăla cu ușurință, și pe Stăpânul Îl vom avea în mijloc împreună cu sfinții îngeri și împărțind fiecăruia cununile buneii rânduiei. Or, tocmai pentru că este iubitor de oameni și dăruitor de mari daruri, se bucură de mântuirea noastră, desfătându-Se de faptele noastre bune. De aceea a făgăduit și Împărăția cerurilor și împărțirea vieții celei fără de pată, și a pregătit toate bunătățile, vrând să ne sălășluiască pe noi în acestea.

Pe care fie ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvin slava, puterea și închinăciunea împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și în vecii vecilor. Amin.

³⁶ Is. 66, 2.

³⁷ Mt. 7, 6.

Omilia a II-a

La cuvântul profetic: Și a fost în anul în care a murit regele Ozia [Văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preainălțat...³⁸] și că nu trebuie să neglijăm nici timpul, nici o singură literă din Scriptură.

1. Mă bucur văzându-vă că alergați ca să auziți dumnezeieștile cuvinte! Și cea mai mare dovadă a acestui fapt o văd în progresul vostru în Dumnezeu. Căci așa cum foamea este semn de sănătate trupească, tot așa și foamea de cuvântul Domnului este semn de sănătate sufletească. Mă bucur, așadar, pentru acest lucru. Dar mă tem numai că nu voi putea oferi nimic pe măsura unei asemenea dorințe. Tot la fel se îndurerează și o mamă iubitoare când, având prunc la sân, nu-i poate oferi din belșug izvoare de lapte. Totuși, chiar dacă e în lipsă, dă sânul pruncului, iar acela primindu-l, trage de el, și îl întinde, și-l prinde cu gura, încălzind sfârcul rece, doar-doar va scoate hrană mai multă decât e. Iar mama, deși simte durere când sânii sunt supti astfel, nu îl îndepărtează pe prunc de la sân. Căci este mamă și mai bucuros ar pătimi toate decât să pricinuiască întristare celui născut al ei. Prin urmare, dacă maicile sunt atât de iubitoare față de odraslele lor, cu cât mai mult noi trebuie să avem dispoziție de maică pentru dragostea voastră. Căci durerile de naștere ale Duhului sunt mai arzătoare decât cele ale firii. Așa încât, deși masa noastră e sărăcăcioasă, nu o vom ascunde totuși, ci vom pune la mijloc cele aduse de noi pentru voi. Chiar dacă acestea sunt puține și ieftine, totuși noi vi le oferim. Fiindcă și acela căruia i s-a încredințat doar un talant

³⁸ Is. 6, 1.

nu a fost învinuit, fiindcă nu a adus cinci talanți, ci fiindcă pe unicul talant pe care îl avea, l-a ținut ascuns așa cum l-a primit³⁹ și pentru aceea a și fost pedepsit. Căci ceea ce se cere oamenilor de la Dumnezeu e nu să facă multe sau puține, ci să nu aducă un rod mai mic decât puterea dată lor. Ați ascultat ieri, când am fost învredniciți să vorbim pentru dragostea voastră, citindu-se psalmul acela care, după ce scotea afară pe păcătos din locașurile sfinte, porunca ingerilor și puterilor celor de sus să laude pe Dumnezeu tuturor⁴⁰. Voiți, așadar, să auziți și astăzi această cântare tainică, aproape fiind de cei care stau acolo înaintea lui Dumnezeu? Mie așa mi se pare. Căci dacă oameni spurcați, formând coruri în piețe, în întunericul adânc al nopților și la ore târzii de noapte, cântând cântece desfrânate și melodii obscene, aprind orașul nostru și atrag atenția tuturor asupra lor, noi nu vom alerga, oare, toți împreună cu cetele cele cerești, cu corurile cele de sus care laudă pe Împăratul a toate? Nu vom asculta dumnezeiescul și fericitul acela glas? Ce iertare vom avea? Și cum putem auzi acele cântări?, zice. Înălțându-ne la cer, pe cât este cu putință, dacă nu cu trupul, măcar cu mintea. Dacă nu prin prezența fizică, măcar prin cuget. Căci trupul, fiind pământesc și greu, prin fire rămâne jos. Dar sufletul, eliberat din această necesitate, zboară cu îndrăznire până la cele mai înalte și mai îndepărtate locașuri. Și dacă ar vrea să ajungă până la marginile lumii sau să urce până la cer, nu este nimic care să-l împiedice. Atât de ușoare sunt aripile gândului pe care le-a dat Dumnezeu sufletului. Și nu numai că i-a dat aripi ușoare, ci i-a dăruit și ochi care văd mai ascuțit decât ochii trupului. Căci vederea trupului, dacă este purtată prin văzduhul gol, poate răzbate până la mare distanță, dar dacă este împiedicată de un mic corp, ca un curent stăvilat în cursul său, iarăși este respinsă îndărăt. Dar ochii sufletului, chiar dacă ar întâlni în cale fie pereți, fie ziduri, fie mărimea

³⁹ Mt. 25, 14-30.

⁴⁰ Ps. 148.

munților, fie înseși bolțile cerești, pe toate le depășește cu ușurință. Și totuși sufletul, deși are atâta iuțime și ascuțime a privirii, nu este de ajuns atât ca să înțeleagă prin el însuși cele cerești, ci are nevoie de cineva care să îl conducă de mână. Să facem, așadar, ceea ce fac cei care doresc să vadă curtea împărătească. Ce fac, dar, aceia? Îl caută pe cel căruia i-au fost încredințate cheile porților, se apropie de el și îi vorbesc, îl roagă și adeseori îi dau și bani, ca să le acorde această favoare. Să ne apropiem, prin urmare, și noi de vreunul dintre cei cărora li s-au încredințat ușile cele cerești și să vorbim cu el, să-l rugăm, și în loc de bani, să-i arătăm o dispoziție sinceră a inimii. Căci acela de va primi această plată, luându-ne pe noi de mână, ne va plimba peste tot, arătându-ne nu numai curțile împărătești, ci pe Însuși Împăratul șezând pe tron, de față fiind și oștirile Lui și arhistrategii prezenți, împreună cu zeci de mii de îngeri și mii de arhangheli. Pe toate acestea ni le va arăta nouă cu de-amănuntul, atât cât ne este nouă cu putință a vedea. Cine este portarul acesta? Cine este cel căruia i s-a încredințat un asemenea loc în care putem să intrăm acum ori de câte ori voim? Isaia, cel cu mare glas între profeți. Așadar, cu el trebuie să vorbim. Dar urmați-l pe el, umblând cu pași reținuți, în multă liniște. Nimeni să nu intre aici având griji pământești, nimeni care se înalță pe sine, nimeni care să fie aprins de vreo patimă, ci pe acestea toate lăsându-le afară la uși, așa să intrăm toți. Căci intrăm în Împărăția cerurilor, urcăm în locașurile cele fulgerătoare. Iar cele dinlăuntru sunt pline de multă liniște și de taine negrăite.

2. Dar fiți foarte atenți, căci citirea Scripturilor este deschiderea cerurilor. „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia, văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preainălțat”⁴¹. Ai văzut înțelepciunea slujitorului plin de bunăvoință? Ne-a dus direct lângă tronul împărătesc, nu purtându-ne mai întâi prin coridoare lungi, ci de îndată ce a deschis ușile, ni l-a arătat chiar în fața noastră pe Împăratul șezând pe tron.

⁴¹ Is. 6, 1.

„Și serafimii stăteau, zice, în jurul Lui, șase aripi la unul, șase aripi la altul. Cu două își acopereau fețele și cu două picioarele și cu două zburau și strigau unul către altul și ziceau: «Sfânt, sfânt, sfânt Domnul Savaot»⁴². Cu adevărat Sfânt, că a învrednicit firea noastră de atâtea și atâtea taine, că ne-a făcut pe noi părtași unor asemenea negrăite lucruri. Frică și cutremur mă cuprind la auzul acestei cântări. Și ce este de mirare dacă spaima a pus stăpânire pe mine, lut și țărână fiind⁴³, când înseși puterile cele de sus sunt pururea stăpânite de cea mai mare spaimă? Căci de aceea își acoperă ochii, punându-și înaintea aripilor, ca niște ziduri, neputând suferi razele cele de acolo. Totuși, mi se poate spune, pogorământ este ceea ce se arată. Cum deci nu răbdau? Mie îmi spui acestea? Spune-le-o acelor care iscodesc firea aceea fericită și negrăită, acelor care îndrăznesc cele neîndrăznite⁴⁴! Serafimii nu puteau să vadă nici pogorământul, dar omul ar îndrăzni să spună, sau mai bine zis omul ar putea să primească în minte că poate vedea cu exactitate și lămurit firea cea neatinsă! Spăimân-tează-te, cerule, cutremură-te, pământule! Căci aceste îndrăzniri de acum sunt mai mari decât acelea de atunci⁴⁵. Căci blasfemiile pe care le aduceau cei de atunci, și acum le aduc aceștia. Căci și ei, în același fel cu cei de atunci, se închină făpturii. Ba mai mult, ceea ce au născocit aceștia de acum, nimeni dintre oamenii de atunci n-a îndrăznit nici să spună, nici să audă. Ce spui? Pogorământ era ceea ce se vedea? Da,

⁴² Is. 6, 2-3.

⁴³ Iov 13, 12.

⁴⁴ Se referă la adepții lui Eunomie, împotriva cărora Sf. Ioan Gură de Aur a rostit o serie de omilii în aceeași perioadă, traduse în volumul: Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, traducere din limba greacă veche și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2007. Eunomie avea o concepție subordinaționistă despre Sfânta Treime și susținea că după venirea Mântuitorului am ajuns să cunoaștem ființa Tatălui prin aceea că este nenăscut.

⁴⁵ Compară blasfemiile anomeilor cu cele din vremea lui Isaia.

dar pogorământul lui Dumnezeu. Căci dacă Daniel, care avea multă îndrăznire la Dumnezeu, nu a suferit să vadă îngerul care se pogorâse la el, ci a căzut cu fața la pământ și zăcea încremenit la pământ, când legăturile trupului lui au fost dezlegate⁴⁶, ce este de mirare dacă serafimii se spăimân-tează, nesuferind să vadă slava aceea. Căci nu era atât de mare distanța între Daniel și înger, pe cât distanța dintre Dumnezeu și puterile acelea. Dar ca nu cumva, zăbovind și noi mai mult decât se cuvine asupra acestor minuni, să aruncăm sufletele voastre în spaimă, trebuie să ne întoarcem la începutul istorisirii, întreținându-vă pe voi cu povestiri mai ușoare.

„Și a fost în anul în care a murit regele Ozia⁴⁷”. Se cuvine mai întâi de toate să cercetăm pentru ce profetul ne-a însemnat anii. Că nu degeaba o face. Căci gurile profetilor sunt gura lui Dumnezeu, iar o asemenea gură nu ar spune nimic în zadar. Așadar, nici noi să nu le ascultăm astfel. Căci dacă cei care sapă după metale, nu trec cu vederea nici părțile mici, ci atunci când au dat de vâna de aur urmăresc cu multă atenție, șuvițele, cu cât mai mult trebuie să facem aceasta și cu Sfintele Scripturi? Căci la metale este extrem de dificilă descoperirea celor căutate. Dar fiindcă metalele sunt pământ și aurul nu este altceva decât pământ și firea comună a pământului cu cele căutate fură privirile, și totuși nici așa nu se opresc aceia, ci fac dovada unei desăvârșite minuții. Căci, de îndată ce văd, știu care este cu adevărat pământ și care este cu adevărat aurul. Dar cu Sfânta Scriptură nu este la fel. Căci aurul nu este amestecat cu pământul, ci este aur curat, „argint lămurit în foc, curățat de pământ”⁴⁸. Căci Scripturile nu sunt metale care au nevoie de curățire, ci sunt o comoară gata pregătită, care dăruiește celor ce o caută bogăția ascunsă

⁴⁶ Dan. 10, 8-9.

⁴⁷ Is. 6, 1.

⁴⁸ Ps. 11, 7.

în ele. Ajunge numai să te apleci asupra lor și pleci plin de tot folosul. Ajunge numai să le deschizi, că îndată vezi strălucirea pietrelor. Acestea însă nu sunt în zadar spuse de mine, nici nu am lungit degeaba cuvântul, ci fiindcă unii oameni sunt neciopliți, și de câte ori iau în mână cărțile sfinte, și apoi găesc acolo numărul anilor sau vreo listă de nume, îndată le lasă la o parte și spun către cei ce îi învinuiesc în această privință: Sunt doar niște nume și nu au nimic folositor în ele. Ce spui? Dumnezeu vorbește și tu îndrăznești să spui că nimic din cele spuse acolo nu are vreun folos? Căci dacă ai vedea numai o simplă inscripție, nu te-ai opri, spune mie, să cercetezi cu râvnă bogăția care este în ea? Dar pentru ce vorbesc despre ani și nume și inscripții? Află cât de mult poate să însemne și adăugirea numai a unei singure litere și înce-tează să mai disprețuiești nume întregi. Patriarhul nostru Avraam – căci mai degrabă ne aparține nouă decât iudeilor – la început se numea Avram, ceea ce se tâlcuiește *pribeag*, dar după aceea a fost numit Avraam și a devenit tată al tuturor neamurilor⁴⁹, și adăugarea unei singure litere a pus în mâinile dreptului atâta putere. Căci așa cum împărații dau dregătorilor tăblițe de aur ca simbol al puterii, tot așa și Dumnezeu, atunci a dat o literă dreptului aceluia în semn de cinste⁵⁰.

3. Dar despre nume voi vorbi cu alt prilej, acum este necesar să spunem cât de mare este câștigul, atunci când sunt cunoscuți anii, și cât de mare este paguba, dacă nu se cunosc. Și mai întâi vă voi arăta vouă aceasta din daraverile vieții de zi cu zi. Testamentele și contractele de căsătorie, polițele și toate celelalte documente privitoare la alte contracte, dacă nu au scrise mai întâi sus anii consulatului sunt lipsite de orice

⁴⁹ Fc. 17, 5.

⁵⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur a scris patru omilii pe această temă, traduse în volumul Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie. Despre tăria credinței. Despre propovăduirea evangheliei și alte omilii*, traducere din limba greacă veche și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2006.

valabilitate. Căci acest lucru dă autoritate acelor documente, evită litigiile și scutește de procese și pe dușmani îi face prieteni. De aceea cei care au scris acestea, ca făclia în sfeșnic, așa au întipărit în fruntea scrierilor lor anii domniei, astfel încât toate cele scrise mai jos să se lămurească. Iar dacă îndepărtezi acestea, ai luat lumina, umplându-le pe toate de întuneric și de multă confuzie. De aceea orice dare și primire, fie către prieteni, fie către dușmani, fie către slujitori, fie către intendenți și iconomi, au nevoie de această garanție și peste tot adăugăm jos și lunile, și anii, și zilele. Dacă, așadar, atât de mare este valoarea acestui fapt în problemele vieții de zi cu zi, cu cât mai mare și mai folositoare este valoarea în cele duhovnicești? Și mai ales acest lucru arată profețiile ca profeții. Căci profeția nici nu este altceva decât anunțarea dinainte a lucrurilor viitoare. Prin urmare, cel ce nu cunoaște anii în care evenimentele au fost prezise sau în care s-au întâmplat, cum va putea dovedi valoarea profeției celui ce o contestă? De aici ne și vin nouă biruințele în disputele cu elinii, când dovedim că ale noastre sunt mai vechi decât cele de la ei. De aici ne vin nouă multe dovezi cu privire la adevăr și împotriva iudeilor. Împotriva nenorociților și nefericiților iudei, care, din pricina necunoașterii anilor s-au rătăcit în cea mai mare rătăcire. Căci dacă ar fi auzit pe patriarh zicând: „Nu va lipsi conducător din Iuda, nici cârmuitor din coapsele lui până va veni cel căruia i s-a dat moștenire”⁵¹. Și dacă ar fi observat cu exactitate anii venirii, nu ar fi căzut în mâinile lui Antihrist, căzând de la Hristos. Prin urmare, așa cum Hristos Însuși le-a zis sugerându-le acest lucru: „Eu am venit în numele Tatălui Meu și nu M-ați primit”⁵², dacă va veni altul în numele său, pe acela îl veți primi”⁵³. Ai văzut cât de mare cădere le-a venit din necunoașterea anilor? Așadar, să nu disprețuiești un asemenea folos. Căci așa cum hotarele

⁵¹ Fc. 49, 10.

⁵² La Sfântul Ioan verbul ἐδέξεσθε, nu e la prezent, ci la indicativ aorist mediu și, prin urmare, l-am tradus prin perfect compus.

⁵³ In 5, 43.

și stâlpii din câmpuri nu îngăduie să se confunde ariile, tot așa anii și împrejurările nu îngăduie evenimentelor să se suprapună altora, ci separându-le unele de altele și punându-le pe fiecare în ordinea cuvenită, cruțându-ne de multă confuzie. S-ar fi cuvenit, așadar, să vă spunem cine era acest Ozia și când a domnit și peste cine a domnit și cât timp a durat domnia lui și cum și-a sfârșit viața, sau mai curând s-ar cuveni să tăcem, căci ar fi necesar să întindem la nesfârșit cuvântul nostru în oceanul istorisirilor... Iar cei care au de gând să umble pe o asemenea mare trebuie să pornească la drum nu cu niște vâslași epuizați, ci în plină putere. De aceea pretutindeni pe mare sunt sădite porturi și insule, pentru ca atât cârmaciul, cât și marinarii să se odihnească, unii lăsând la o parte vâsla, celălalt părăsind cârma. De aceea și sunt atâtea hanuri și adăposturi pretutindeni pe cale, pentru ca atât călătorii, cât și truditorii să pună capăt oboselii. Pentru aceea și timpul învățaturii prin cuvânt este întrerupt de un timp de tăcere, pentru ca nici noi să nu ne istovim de mulțimea celor spuse, nici pe voi să vă sleiesc de puteri. Și Solomon a cunoscut aceste timpuri, așa zicând: „Vreme este să taci și vreme este să grăiești”⁵⁴.

Fie-ne nouă, așadar, acum vreme de tăcere, ca să vină și vremea pentru învățător⁵⁵ să vorbească. Cuvintele noastre se aseamănă cu vinul proaspăt scurs în cadă de la zdrobitor, dar cuvintele lui se aseamănă cu vinul vechi și îmbătrânit dând mult folos și putere celor ce îl beau. Și astăzi se împlinește cuvântul acela al Evangheliei, căci după un vin mai prost se oferă vinul cel bun⁵⁶. Și așa cum pe vinul de atunci nu via l-a produs, ci puterea lui Hristos l-a prefăcut⁵⁷, la fel și Cuvântul

⁵⁴ Eccl. 3, 7.

⁵⁵ Se referă la Flavian, Arhiepiscopul Antiohiei.

⁵⁶ In 2, 10. Este vorba de predica lui Flavian pe care o numește „vin vechi” față de cuvântul său pe care cu smerenie îl numește „vin mai prost”. Exista obiceiul în Biserica Antiohiană să predice mai mulți predicatori.

⁵⁷ In 2, 1-10.

lui nu o minte omenească l-a izvorât, ci harul Duhului. Iar cât privește șuvoaiele cele îmbelșugate și duhovnicești, să le primim cu râvnă, să le păstrăm cu grijă, pentru ca, neîncetat fiind adăpați cu acestea, să aducem rod pârduit la vreme lui Hristos, Cel ce ni le-a dăruit pe acestea, Căruia fie slava împreună cu Tatăl și cu Duhul în vecii vecilor. Amin.

Omilia a III-a

La cuvântul din Paralelipomene „Și s-a înălțat inima lui Ozia⁵⁸” și despre smerenie, că nu trebuie să ne credem virtuoși și cât de mare rău este mândria.

1. Binecuvântat este Dumnezeu, că și în neamul nostru au odrăslit mucenici și am fost învredniciți și noi a vedea oameni străpunși de sabie, picurând sânge sfânt, care a adăpat întreaga Biserică, un sânge [care s-a făcut] înfricoșător demonilor, dar dorit îngerilor, iar nouă, mântuitor! Am fost învredniciți să vedem oameni luptând pentru dreapta credință, încununați. Dar am fost învredniciți nu numai a-i vedea, ci a primi încă și trupurile atleților, încât astăzi îi avem chiar aici la noi, biruitori, purtând cununi. Dar să lăsăm acum cuvântul despre mucenici în seama râvnitorului mucenicilor, adică învățătorului nostru de obște⁵⁹. Iar noi înșine vă vom spune acum cele despre Ozia, achitându-ne de o datorie mai veche și dezlegând chinurile de naștere, îndelung amânate, ale dorinței de a le auzi. Căci știu bine că fiecare dintre voi suferă aceste chinuri numai ca să audă istorisirea aceea. Iar noi am amânat mereu dezlegarea acestor chinuri, nu fiindcă voiam să vă prelungim suferința, ci fiindcă voiam să vă mărim și mai mult dorința, pentru ca ospățul nostru să vă pară și mai plăcut. Căci cei bogați care organizează banchete alese, dacă primesc oaspeți sătui, ar putea cu ușurință să le stârnească pofta prin scumpătatea celor pregătite, dar masa celor săraci nimic nu ar putea-o face să pară atât de strălucitoare, cât foamea celor care urmează să se împărtășească de ea.

Așadar, cine este Ozia, din care strămoși se trage, și peste cine a fost rege, cât timp a domnit, ce fapte bune a făcut și ce a păcătuit, cum și-a încheiat viața? Acestea toate vi le voi spune acum, sau, cel puțin, atât cât ne va fi cu putință să spunem, pentru ca nu cumva să vă împovărez prea mult memoria cu mulțimea celor spuse, lucru care se întâmplă și cu focul din candelă. Dacă picuri acolo untdelemn puțin câte puțin lângă fitil, ai dat focului destulă hrană. Dar dacă torni dintr-odată tot untdelemnul, ai stins și flacăra care era.

Prin urmare, acest Ozia era un urmaș al lui David, rege al iudeilor. A domnit 52 de ani și la început a fost bineplăcut lui Dumnezeu, dar apoi a căzut în păcat. Căci socotindu-se pe sine mai vrednic decât era, s-a repezit să ia cinstea preoției. Atât de mare este răul părerii de sine! Ea face pe oricine să nu se cunoască pe sine și într-o clipă goleşte toată comoara virtuții agonisită după multe osteneți. Și celelalte patimi răsar în mod natural în noi atunci când ne lenevim, dar această patimă crește pe faptele noastre bune. Căci nimic nu obișnuiește într-atât să nască părerea de sine, cât conștiința bună, dacă nu suntem cu luare aminte. De aceea și Hristos, știind că după fapte bune se strecoară în noi această patimă, a zis ucenicilor Săi: „Când veți împlini toate, să spuneți că slugi netrebnice suntem”⁶⁰. Spune așa, nu te teme, căci Eu nu după judecata ta pronunț sentința. Căci dacă tu pe tine însuși te numești netrebnic, Eu te încununez ca pe un rob folositor. Tot așa zice și în altă parte: „Spune tu cel dintâi fărădelegile tale ca să fii îndreptățit”⁶¹. Căci la tribunalele cele păgânești, după condamnarea celui ce a păcătuit, urmează moartea. Dar la Tribunalul cel dumnezeiesc, după condamnarea greșelilor, urmează cununa. De aceea și înțeleptul Solomon zicea: „Nu te îndreptăți pe tine însuși înaintea lui Dumnezeu”⁶².

⁶⁰ Lc. 17, 10.

⁶¹ Is. 43, 26.

⁶² Înț. Sir. 7, 5.

⁵⁸ II Par. 26, 16.

⁵⁹ Este vorba tot de Flavian, Arhiepiscopul Antiohiei.

Dar Ozia nu a ascultat pe nici unul dintre aceștia, ci, după ce a intrat cu de-a sila în Templu, voia să tămâieze, iar când preotul a încercat să-l împiedice, Ozia s-a supărat. Așadar, ce-a făcut Dumnezeu? L-a lovit pe frunte cu lepră, pedep-sindu-i privirea sfruntată și învățându-l pe el că dumnezeiesc este tribunalul și că războiul lui nu era împotriva oamenilor. Și acestea sunt cele privitoare la Ozia. Dar haideți să reluăm această istorisire mai de sus. Căci de aceea v-am și povestit mai înainte pe scurt cele petrecute, pentru ca atunci când veți auzi vestindu-se Scriptura aceasta, să le urmăriți cu mai multă atenție. Dar fiți atenți! „Și Ozia făcea, zice, ceea ce era drept înaintea lui Dumnezeu”⁶³. Prin acestea se mărturisea marea lui virtute. Căci nu numai că făcea ceea ce era drept, ci o făcea și înaintea lui Dumnezeu, adică nu spre a fi văzut de oameni, nu precum aceia care la iudei, trâmbițau mai înainte de a da milostenie, care își smoleau fețele în posturi și își făceau rugăciunile la colțurile ulițelor⁶⁴. Ce poate fi mai trist decât acestea, când, după ce au răbdat atâtea osteneți, se lipsesc de orice răsplată?

2. Ce faci, omule? Altuia trebuind să dai socoteală pentru faptele tale, alt martor chemi al celor întâmplate? Un judecător ai, și tu îl pui pe altul să te privească? Nu vezi pe conducătorii de car de la întrecerile hipice? Aceștia, în timp ce toată cetatea este așezată sus, aleargă [unul lângă altul] o parte a stadionului și acolo se întrec mai abitir să răstoarne carele rivalilor, unde îl văd pe împăratul șezând și între atâtea priviri, socotesc că un singur ochi merită mai multă încredere. Iar tu, văzându-L pe Însuși Împăratul îngerilor, agonothet al întrecerilor tale, Îl lași pe Acela și alergi la privirile celor împreună robi cu tine? De aceea după mii de lupte vei pleca neîncununat, după atâtea sudori, te vei duce fără premii la agonothet. Dar Ozia nu era astfel, ci făcea ceea ce era drept

⁶³ II Par. 26, 4.

⁶⁴ Cf. Mt. 6, 2; 5, 16.

înaintea Domnului. Cum oare petrecând cu atâta băgare de seamă s-a poticnit și a căzut? De aceasta mă mir și eu și mă nedumeresc sau mai curând nici nu e vrednic acest lucru de vreo dumirire. Căci era om, o făptură care lesne alunecă în păcat și e iute plecat spre patimă. Și nu numai acolo este greutatea, ci și fiindcă ni s-a rânduie să umblăm pe o cale strâmtă și îngustă, amenințată din ambele părți de prăpăstii. Iar când ușurătatea liberei alegeri și greutatea drumului se însoțesc la același lucru, să nu te miri de păcate! Căci la teatre cei care au ca prestație să urce și să coboare pe o funie întinsă de jos în sus, dacă fie și numai puțin își abat privirea în altă parte, răsturnându-se, se prăvălesc pe scenă⁶⁵ și pier. Așa și cei care umblă pe această cale, dacă se vor lenevi cât de puțin, vor cădea în prăpastie. Ba mai mult, această cale este mai strâmtă decât cea funie, mai dreaptă și mai abruptă și cu mult mai înaltă. Căci duce până la cerul însuși și numai atunci pașii noștri vor fi mai siguri, când vom ajunge sus în vârf. Iar celor care stau pe înălțimi mare le este frica, și le rămâne de făcut un singur lucru: să nu se plece în jos, nici să privească spre pământ. Căci de aici vine cumplită amețeală. De aceea neîncetat ne strigă nouă profetul, zicând: „Până în sfârșit, să nu strici”⁶⁶, ridicând sufletul nostru trândav, susținându-l și păzindu-l atunci când e gata să cadă. Căci la început nu avem nevoie de multă mângâiere. Pentru ce oare? Căci orice om, chiar dacă ar fi cel mai netrebnic dintre toți, când își pune în gând să se apuce de un lucru, la început arată multă sânguință, și, când râvna e în toi și când puterile sunt încă proaspete [ajunge cu ușurință la țelul propus]. Dar după ce am parcurs cea mai mare parte a drumului, și când s-au veștejit elanurile râvnei noastre și când puterile noastre

⁶⁵ Gr. ἀρχήστρον, în antichitate așa se numea ceea ce ar corespunde astăzi scenei propriu-zise a teatrului.

⁶⁶ Este vorba nu de vreun verset din Psalmi, ci de un subtitlu. După cum reiese și din *Omiliile la Psalmi*, Sfântul Ioan considera subtitlurile Psalmilor autentice. Aici e vorba de subtitlurile de la Psalmii 56, 57, 58.

s-au isprăvit, și când suntem gata-gata să cădem, atunci la momentul potrivit ne stă înaintea profetului, tinzându-ne această spusă ca pe un toiag și zicând: „Până în sfârșit, să nu strici”! Căci și diavolul atunci lovește mai cu putere. Căci pirații care plutesc pe mare, nu atacă îndată ce văd corăbiile ieșind din port – căci la ce le-ar folosi să scufunde o corabie goală? – ci când aceasta se întoarce, plină având încărcătura, atunci își pun în lucrare tot meșteșugul. Așa și vicleanul acela de diavol, când vede că am adunat multe fapte bune, post, rugăciuni, milostenii, înfrânare sau orice altă virtute, când vede corabia noastră plină de feluritele pietre scumpe ale credinței, atunci atacă și împresoară din toate părțile comoara, încât chiar la intrarea în port scufundă corabia și ne trimite goi în portul acela. De aceea profetul poruncește tuturor: „Până în sfârșit, să nu strici”.

Căci după o asemenea cădere greu se mai ridică cineva. „Cel ce ajunge în adâncul relelor disprețuiește”⁶⁷. Și celor care cad la început le iertăm toți, din pricina lipsei de experiență, dar pe cel ce se poticnește după îndoite alergări, nu l-ar învrednici cineva cu ușurință de iertare sau scuză. Căci atunci căderea pare să fie din trândăvie. Și nu numai acest lucru este cumplit, ci faptul că sunt mulți care se smintesc de căderile unuia ca acesta și din această pricină iarăși păcatul devine de neiertat. Așadar, știind acestea să îl ascultăm pe profetul și să nu ne stricăm până în sfârșit. De aceea și Iezechiel strigă: „De va fi cineva drept, și apoi, căzând, va păcătui, nu i se vor mai pomeni faptele lui cele drepte, ci va muri în păcatul său”⁶⁸. Căci și Iezechiel se teme pentru sfârșit. Și nu numai de aici, ci și prin cele contrare arată că importanța faptului era mare. „Căci de va fi cineva păcătos, zice, dar apoi, schimbându-se, va deveni drept, nu i se vor mai pomeni păcatele lui, întru dreptatea lui va fi viu”⁶⁹. Vezi că și aici profetul

⁶⁷ Pilde 18,3.

⁶⁸ Iez. 3, 20; 18, 24.

⁶⁹ Iez. 18, 21.

își face multe griji pentru sfârșit? Tocmai ca nu cumva dreptul, încrezându-se prea mult în dreptatea lui, să piară căzând în trândăvie, se teme pentru sfârșitul lui. Și pentru ca nici păcătosul, deznădăjduind pentru căderile lui, să rămână pururea în păcat, îl ridică tot prin sfârșit. Ai păcătuیت multe, zice, dar nu deznădăjdui, fiindcă este întoarcere, dacă vei arăta un sfârșit contrar începutului. Și iarăși către drept, ai făcut multe fapte bune, dar nu te încrede, căci se poate întâmpla să și cazi, dacă nu vei avea până la sfârșit o sânguință pe măsură. Ai văzut cum de la unul alungă trândăvia, iar de la altul deznădejdea?

3. Dar Ozia nu a auzit pe nici unul dintre aceștia. Pentru aceea încrezându-se în dreptatea lui, a căzut cu o cădere cumplită și nevindecată. Căci nu orice cădere ne pricinuieste o rană pe măsură. Fiindcă între păcate, unele sunt numai sub muștrare, altele însă primesc o mai cumplită pedeapsă. Căci celor care nu așteptau pe frații lor la cina de obște, Pavel, muștrând, le spunea așa: „Și aceasta poruncindu-vă, nu vă laud”⁷⁰. Dar când vorbește despre desfrânare, nu face la fel. Dar cum? „Dacă cineva strică templul lui Dumnezeu, și Dumnezeu îl va strica pe el”⁷¹. Aici nu mai este certare, nici condamnare, ci pedeapsa cea mai cumplită. Și Solomon știa diferența între păcate. Căci comparând furtul cu desfrânarea, zice cam așa: „Nu este de mirare dacă cineva este prins furând, fiindcă fură ca să-și sature sufletul flămând, dar desfrânatul, din lipsă de minte, pierzanie gătește sufletului său”⁷². Păcat este și unul și altul, zice, dar unul este mai mic, celălalt mai mare. Căci unul are drept scuză sărăcia, pe când celălalt este lipsit de orice îndreptățire. Dar și acesta are, zice, o nevoie care vine dintr-o poftă firească. Dar femeia dată lui nu-i lasă această scuză, ci îi stă împotriva lipsindu-l

⁷⁰ I Cor. 11, 17.

⁷¹ I Cor. 3, 17.

⁷² Pilde 6, 30 și 32.

de orice iertare. De aceea există nunta și plăcerea legiuită, pentru ca bărbatul să nu poată spune nimic dintre acestea. De aceea i-a fost dată femeia ajutor, ca să potolească firea înnebunită, ca să domolească valurile poftii. Și așa cum cârmaciul care naufragiază în port nu poate dobândi nici o iertare, la fel și omul, după atâta siguranță care-i vine lui de la căsătorie, dacă ruinează căsniciile altora, sau dacă privește o femeie oarecare cu indiscreție, nu poate primi nici o iertare, nici de la oameni, nici de la Dumnezeu, chiar dacă ar invoca de mii de ori plăcerea firii. Dar mai degrabă, ce plăcere ar putea fi acolo unde este frică, neliniște și primejdie și așteptarea atâtor chinuri, unde sunt tribunale și pedepse, mânia judecătorului, sabie și călău, prăpastie și spânzurătoare? De toate se teme și se cutremură unul ca acesta, de umbre, de pereți, de pietrele înseși, ca și cum ar striga. Îi pândește pe toți și-i bănuiește, pe slujitori, pe vecini, pe prieteni, pe dușmani, pe toți cei pe care îi cunoaște și pe toți cei pe care nu-i cunoaște. Sau mai degrabă, dacă vrei, chiar dacă am elimina toate aceste lucruri și nimeni nu ar ști cele îndrăznite de el, afară numai de el și femeia pângărită astfel. Cum va purta mustrarea conștiinței – acest amarnic acuzator pe care îl poartă cu el pretutindeni? Așa cum nimeni nu ar putea vreodată fugi de el însuși, tot așa nu ar putea scăpa de judecata tribunalului aceluia. Căci acest tribunal nu poate fi corupt cu bani și nici la lingușiri nu cedează. Căci este dumnezeiesc și de Dumnezeu sădit în sufletele noastre. Cu adevărat, „cel desfrânat, din lipsă de minte, pierzanie își gătește sufletului lui”⁷³. Totuși nici furul nu este scutit de pedeapsă, ci i se dă și lui o pedeapsă, dar mai mică.

Dar aceste comparații nu pun într-o poziție contrară pe cele comparate, ci le lasă pe fiecare să rămână pe propriul loc, introducând doar ideea de superioritate și inferioritate. Poate nu înțelegeți ce spun; prin urmare, este necesar să o

⁷³ Pilde 6, 32.

spun mai clar. Bună este căsătoria, dar mai bună fecioria. Dar dacă fecioria e mai bună, asta nu înseamnă că nunta e rea, ci nunta este mai mică decât fecioria, dar e bună și ea. La fel și aici: rău este furtul, dar mai rea desfrânarea. Dar întrucât desfrânarea e mai rea, nu înseamnă că furtul nu e rău, ci este un rău mai mic decât celălalt, dar tot un rău și el. Ai văzut diferența între păcate? Să vedem acum cu ce păcat a păcătuit Ozia. „S-a înălțat, zice, inima lui”⁷⁴. Cumplită rana. Căci mândria este izvorul tuturor relelor. Și ca să afli pe scurt răutatea bolii, ascultă. Celelalte păcate privesc firea noastră, dar mândria a tras în jos și a doborât de sus putere netrupească. Căci pe diavolul, care mai înainte nu era diavol, mândria l-a făcut să fie diavol. Și dacă îl aducem martor pe Isaia care zice astfel despre el: „Până la cer mă voi sui și asemenea Celui Preaînalt voi fi”⁷⁵, cei ce nu acceptă cu ușurință alegoriile vor respinge mărturia noastră. Dar dacă îl vom pune pe Pavel să-l acuze, nimeni nu va mai avea de spus nici un cuvânt împotriva. Așadar, ce spune deci Pavel, scriindu-i lui Timotei? Că pe cel abia inițiat în propovăduirea Evangheliei, nu trebuie să îl aducă la vrednicia înaltă a episcopiei, exprimându-se cam așa: „Să nu fie de curând botezat, pentru ca nu cumva, trufindu-se, să cadă în osânda diavolului”⁷⁶. Ca nu cumva păcătuiind aceleași păcate cu diavolul, zice, să nu fie osândit cu aceleași pedepse cu el.

4. Și nu numai de aici reiese limpede acest fapt, ci și din cele pe care acel demon viclean le-a sfătuit celui ce era cel dintâi dintre toți oamenii. Căci așa cum este obiceiul celor buni să îi sfătuiască pe cei apropiați acele lucruri prin care ei înșiși au devenit buni, la fel este și obiceiul celor răi să sugereze celor apropiați lor cele prin care ei au devenit răi. Căci și acesta este un chip al răutății lor, și consideră pierzania

⁷⁴ II Par. 26, 16.

⁷⁵ Is. 14, 14.

⁷⁶ I Tim. 3, 6.

altora drept mângâiere pentru osânda lor. Așadar, ce a sfătuit diavolul pe Adam? Să conceapă cugete mai presus de propria fire și să nădăjduiască la egalitatea cu Dumnezeu⁷⁷. Căci dacă pe mine m-a scos afară din acest cer, zice, cu cât mai mult acest fapt îl va scoate pe om afară din rai. De aceea și Solomon zicea: „Dumnezeu celor mândri le stă împotriva”⁷⁸. Nu a zis că Dumnezeu pe cei mândri îi părăsește și îi abandonează și îi lipsește de ajutorul lui, ci că le stă împotriva, nu că ar avea nevoie de linie de bătaie sau de luptă împotriva celui mândru. Este oare ceva mai slab decât cel mândru? Căci așa cum cel care și-a pierdut vederea este expus la a pătimi rele din partea tuturor, la fel și cel mândru, cel ce nu cunoaște pe Domnul – „Căci a nu cunoaște pe Domnul este începutul trufiei”⁷⁹ – și este pradă ușoară oricui, odată ce a pierdut lumina ochilor. Oricât de voinic ar fi la trup, Dumnezeu nu ar avea nevoie de arme împotriva lui. Căci Celui ce l-a fost de ajuns numai voința ca să aducă toate la ființă, oare nu îi va fi de ajuns tot numai voința ca să le spulbere? Pentru ce atunci spune că celor mândri le stă împotriva? Pentru ca mai tare să-și arate scârba de cel mândru. Este limpede că rana mândriei e cumplită și din acestea, dar și din nenumărate alte locuri [din Sfânta Scriptură]. Dar, dacă vreți, să aflăm și pricina de la care s-a format rana. Căci acesta este obiceiul Scripturii: ori de câte ori vrea să condamne pe cineva, nu spune numai păcatul lui, ci ne face cunoscută și pricina păcatului. Face aceasta pentru a-i întări pe cei sănătoși să nu cadă și ei în aceleași păcate. La fel fac și medicii, când îi vizitează pe bolnavii lor: cercetează mai întâi pricinile bolilor, astfel încât să oprească răul din rădăcină. Căci cel ce taie numai mlădițele, lăsând rădăcina, nu face nimic altceva decât să se ostenească în zadar. Așadar, în care loc Scriptura spune

⁷⁷ Fc. 3, 5.

⁷⁸ Pilde 3, 34.

⁷⁹ Înț. Sir. 10, 12.

și păcatul, și pricina păcatului? Îi condamnă pe oamenii dinaintea potopului pentru împreunările nelegiuite. Și ascultă cum expune pricina. „Și văzând fiii lui Dumnezeu pe fiii-cele oamenilor că erau frumoase, și le-au luat de soții”⁸⁰. Ce oare? Este frumusețea pricina păcatului? Să nu fie! Frumusețea este lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu. Iar lucrarea lui Dumnezeu nu ar putea fi vreodată pricina răutății. Atunci poate faptul de a vedea [să fie pricina]? Nici aceasta. Căci și acest lucru este lucrarea firii. Dar ce oare? Faptul de a vedea rău. Căci aceasta nu mai este lucrarea firii, ci a unei alegeri libere stricate. De aceea și un alt înțelept îndeamnă zicând: „Să nu privești stăruitor la frumusețe străină”⁸¹. Nu a zis simplu: „Să nu privești!”, căci de multe ori se întâmplă aceasta de la sine, ci a zis: „Să nu privești stăruitor”, zice, interzicând observarea cu intenție, privirea indiscretă, contemplarea cu stăruință care vine dintr-un suflet frivol și ațâțat de poftă. Și ce vătămare poate veni din aceasta? „Din aceasta, zice, iubirea se aprinde ca un foc”⁸². Căci așa cum focul, când cuprinde vreo iarbă uscată sau vreun pai, nu așteaptă vreun timp oarecare, ci îndată ce atinge materia, a și aprins vâlvătaia, la fel și focul poftei celei din noi, ori de câte ori atinge cu privirea ochilor vreo înfățișare strălucitoare și chipeșă, numaidecât aprinde pârjol în sufletele privitorilor. Așadar, nu căuta la o plăcere vremelnică, ațâțată de vedere, ci caută la durerea îndelungă provocată de poftă. Căci pofta, după ce a provocat o mare rană, adeseori dispăre, dar rana nu dispăre, ci rămâne și ne pierde. Și așa cum cerbul, după ce a primit o săgeată într-o parte vitală a trupului, chiar dacă ar scăpa din mâinile vânătorilor, nu câștigă nimic din aceasta, la fel și

⁸⁰ Fc. 6, 2.

⁸¹ Înț. Sir. 9, 8. A se vedea și *Saint Jean Chrysostome, Les Cohabitations suspectes. Comment observer la virginité*, traduction par Jean Dumortier, Les Belles Lettres, Paris, 1955, p. 91

⁸² Înț. Sir. 9, 8.

sufletul, după ce a primit săgeata poftei prin privirea neîngăduită și indecentă, chiar dacă lasă săgeata și pleacă, se strică și se pierde, văzându-și pretutindeni vrăjmașul care îl urmărește.

Dar cum spuneam – căci nu trebuie să ne permitem să divagăm prea mult de la cuvântul nostru – că Scriptura obișnuiește să spună și păcatele, și pricinile lor, ascultă și ce spune aici despre Ozia. Căci nu ne face cunoscut numai că s-a înălțat inima lui, ci adaugă și din ce pricină s-a înălțat. Din care pricină deci? „Fiindcă a devenit puternic, zice, s-a înălțat inima lui”⁸³. N-a putut purta măreția puterii lui, ci așa cum din lăcomie se naște fierbințeala, din fierbințeală, arșița, ba adeseori se provoacă și moartea, la fel și aici, din amploarea pe care au luat-o lucrurile, s-a născut părerea de sine. Căci ceea ce este fierbințeala pentru trupuri, aceea este părerea de sine pentru suflete. Iar apoi din părere de sine se naște pofta pentru lucruri care nu ni se cuvin.

5. Nu degeaba am lungit cuvântul nostru, ci ca să nu socotiți niciodată că sunteți demni de invidiat, [nici să fericiti] pe cei ce sunt la putere, știind cât de primejdios este lucrul, și să nu socotiți niciodată nenorociți pe cei aflați în sărăcie și în suferință, știind că mai mare siguranță își agnosc prin acestea. De aceea și profetul strigă, zicând. „Bine-mi este mie, Doamne, că m-ai smerit”⁸⁴. Vezi, așadar, cât de mare este răul care vine din înălțarea [cugetului]? „S-a înălțat inima lui până la a se strica”⁸⁵, zice. Ce înseamnă *până la a se strica*? Între cugetele rele, unele nu ne afectează deloc sufletul, dacă ne îngrădim pe noi înșine din toate părțile cu tărie. Altele însă se nasc înlăuntrul nostru, atunci când ne lenevim, și odrăslesc, dar dacă le prevenim, sunt numaidecât înăbușite și îngropate. Și în sfârșit, altele se nasc și cresc, și devin fapte rele,

și strică întreaga sănătate a sufletului nostru, când suntem în multă ușurăta. Așadar, aceasta înseamnă ceea ce spune „s-a înălțat inima lui”, și trufia nu a rămas numai înlăuntru, nici n-a fost înăbușită, ci a izbucnit, și, ajungând la faptă, a stricat toată virtutea sufletului. Or, vrednic de fericire cu adevărat este faptul de a nu primi deloc cugetul rău, cum zice și profetul: „Doamne, nu s-a înălțat inima mea”⁸⁶. Și nu a zis că s-a înălțat, dar eu am oprit-o. Ci nici n-a început să se înalțe, adică mi-am păzit fără încetare sufletul neatins de răutate. Acest lucru e, prin urmare, vrednic de fericire. Iar după aceea, este faptul de a depărta grabnic cugetele intrate și a nu le îngădui să stăruie mai mult, ca să nu devină⁸⁷ în noi rea pășune. Dar chiar dacă vom fi până într-atât de ușuratici, există, prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, izbăvire și din această ușurăta și multe leacuri ne sunt pregătite de la mare bunătațea aceea negrăită pentru asemenea răni.

Trebuie, totuși, să punem capăt cuvântului nostru, ca nu cumva cele de care ne-am temut la început să se întâmple acum și să împovărez cu mulțimea celor spuse memoria voastră. Pentru aceea este necesar să fie recapitulate pe scurt cele spuse. Căci așa fac și mamele. Ori de câte ori sunt îndesate în sânul hăinuței copilului fructe, ori dulciuri, ori altceva de felul acestora, ca nu cumva, din neatentia copilului, să piardă ceva din cele dăruite lor, le încing jur împrejur tunica și o strâng pentru siguranță cu cingătoarea. Așa să facem și noi, să restrângem cuvântul nostru întins în lungime și să-l încredințăm pazei memoriei. Ați auzit cum nu trebuie să facem nimic din ostentație și cât de mare rău este ușurăta, cum și pe cel ce trăiește o viață austeră cu ușurință îl face să se clatine. Ați aflat de câtă râvnă avem nevoie și mai cu seamă la sfârșitul vieții, și cum cel ce se pocăiește nu trebuie nici să

⁸⁶ Ps. 130, 1.

⁸⁷ Gr. μή ... ἐργασήται; literal, *să nu lucreze*. Autorul vrea să spună că nu trebuie să îngăduim ca gândurile rele, odată ce stăruie și se sălăluiesc în suflet, să se transforme în hrană pentru demoni.

⁸³ II Par. 26, 16.

⁸⁴ Ps. 118, 71.

⁸⁵ II Par. 26, 16.

deznădăjduiască pentru păcatele de mai înainte, nici nu trebuie ca cel ce s-a lenevit să-și pună încrederea în faptele sale bune. V-am vorbit apoi despre diferența dintre păcate, despre faptul de a nu căsca ochii la strălucirea trupurilor și am arătat cât de mare rău vine de aici. Vă amintiți cele spuse vouă despre părerea de sine, cele despre gândurile rele. Să ne întoarcem acasă, păstrând acestea în minte. Sau mai degrabă păzindu-le pe acestea, să primim și îndemnul, mai desăvârșit, al bunului învățător⁸⁸. Căci sfaturile noastre, oricare ar fi, poartă semnele tinereții, dar ale aceluia, oricare ar fi ele, sunt împodobite de înțelepciunea cărunteții. Și îndemnurile noastre se aseamănă unui pârauș de munte care susură zgomotos, iar ale aceluia seamănă cu izvorul din care izvorăsc râuri care curg cu multă liniște, imitând mai curând curgerea untdelemnului, decât a apei. Să primim așadar, aceste unde ca să se facă în noi „izvor de apă «săltăreată» spre viață veșnică”⁸⁹, pe care fie ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava, împreună cu Tatăl și cu Duhul, în vecii vecilor. Amin.

⁸⁸ Din nou pregătește ascultătorii pentru predica Arhiepiscopului Flavian, care urma să țină o cuvântare după el.

⁸⁹ In 4, 14.

Omilia a IV-a

La cuvântul Profetului Isaia care zice: „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia, că văzut-am pe Domnul șezând pe tron înalt și preainălțat și lauda orașului Antiohia și dumnezeiască dovedire împotriva celor ce împiedică nunta”.

1. Strălucit ni s-a făcut nouă astăzi teatrul⁹⁰, plină de lumină, adunarea. Care să fie pricina? Rodul semințelor de ieri este secerișul de astăzi. Ieri am semănat, astăzi culegem roadele. Căci nu cultivăm pământ neînsuflețit, ca să dureze mult rodirea, ci suflete cuvântătoare. Căci nu este fire zăbavnică, ci agerime a harului. Cu bună rânduială ne este poporul, ascultătoare obștea. Ieri au fost chemați, azi încununați. Iar rodul îndemnului de ieri este ascultarea de care dați dovadă astăzi. De aceea și noi vom arunca semințele cu și mai mare râvnă, fiindcă vedem arătura curată, nicăieri măracini care să o înăbușe, nici drum bătătorit, nici piatră stearpă, ci brazdă adâncă și grasă, care, de îndată ce primește sămânța, ne și produce spicul⁹¹. Acestea le spun și nu voi înceta să le spun. Căci lauda orașului nostru⁹² nu este faptul că avem un senat și că avem mulți consuli la număr, nici că avem multe statui, nici belșug de mărfuri, nici o poziție favorizată, ci că are un popor supus și că are temple cuvântătoare pline de Dumnezeu, iar Biserica se desfată mai mult în fiecare zi de cuvântul care pururea curge, dar care niciodată nu astâmpără setea.

⁹⁰ Este vorba de Biserică, pe care adeseori Sfântul Ioan o numește teatru.

⁹¹ Mt. 13, 1-9; Mc. 4, 3-9; Lc. 8, 5-8.

⁹² Adică Antiohia.

Orașul nostru e vrednic de admirație nu pentru clădirile sale, ci pentru locuitorii lui. Nu-mi spune mie că cetatea Romeilor⁹³ este uriașă ca mărime. Dar arată-mi mie acolo un popor atât de supus și ascultător. Fiindcă și Sodoma a avut multe turnuri, iar Avraam, o colibă. Dar când au venit cei trei îngeri, au trecut pe alături de Sodoma și au coborât la colibă. Căci nu căutau la strălucirea caselor, ci cutreierau după virtutea sufletului⁹⁴. La fel și în altă parte, pustiul îl avea pe Ioan, iar cetatea pe Irod. Dar tocmai de aceea pustiul a devenit mai primitiv⁹⁵ decât cetatea. Pentru ce oare? Pentru că profeția nu locuiește în clădiri⁹⁶. Acestea le spun ca nu cumva să elogiem cetatea pentru lucruri pieritoare. Pentru ce-mi vorbești mie de clădiri și de statui⁹⁷? Acestea pier odată cu viața aceasta. Intră în biserică și acolo vezi-mi noblețea cetății! Intră și vezi pe săraci rămânând în biserică de la miezul nopții până în zorii zilei, vezi sfintele privegheri de toată noaptea, împreună ziua cu noaptea, vezi pe poporul cel iubitor de Hristos că nici ziua nu se teme de silirea foamei, nici noaptea de tirania somnului. Mare cetate și metropolă a lumii!... Câți episcopi, câți învățători nu au venit aici, și după ce au fost învățați de popor, au plecat de aici, silindu-se să răsădească în altă parte legea înrădăcinată aici!... Iar dacă îmi vorbești despre ranguri și belșugul banilor, vei lăuda pomul pentru frunzele, iar nu pentru roadele lui. Dar eu spun acestea nu

⁹³ Este vorba de Constantinopol.

⁹⁴ Fc. 18, 2.

⁹⁵ Mt. 3, 1-6.

⁹⁶ Profeția nu locuiește în clădiri, ci în oamenii plăcuți lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Botezătorul s-a făcut pe sine însuși clădire preaslăvită a Ierusalimului de Sus pentru că în el a locuit Domnul Domnilor, adică Persoana Duhului Sfânt.

⁹⁷ A se vedea și Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la statui*, traducere din limba greacă veche și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2007.

ca să lingușesc dragostea voastră, ci ca să propovăduiesc virtutea voastră. Fericit sunt eu din pricina voastră! Fericiți și voi pentru voi înșivă. Căci fericit este cel ce vorbește în urechile celor ce ascultă⁹⁸! Iată cât de fericit am devenit eu! „Dar fericiți cei ce flămânzesc și însetoșează de dreptate”⁹⁹. Iată cât de fericiți ați devenit și voi prin voi înșivă! Fericit bărbatul dornic de cuvântări duhovnicești. Aceasta ne deosebește de necuvântătoare. Căci nu întocmirea dreaptă a trupului, nici faptul de a ne hrăni, nici de a bea, nici de a locui în case, nici de a trăi nu ne deosebește pe noi de animale, fiindcă pe toate acestea le avem în comun cu animalele. Dar ce anume îl deosebește pe om de animale? Cuvântul. De aceea omul este ființă cuvântătoare. Căci așa cum trupurile au nevoie de hrană, tot așa și sufletul. Dar trupul se hrănește cu pâine, iar sufletul cu cuvântul. Spune mie! Dacă ai vedea un om mâncând piatră, oare ai mai spune că este om? Iar dacă ai vedea pe altul nehrănindu-se de cuvânt, ci de necuvântare, oare nu vei spune: Acesta a pierdut până și calitatea de a fi om? Căci modul hrănirii arată noblețea omului. Așadar, acum că ni s-a umplut teatrul¹⁰⁰ și marea învăluită iarăși s-a liniștit și noianul înviforat de ape iarăși s-a potolit, se cuvine să ridicăm ancora, și, în loc de pânze, să desfășurăm cuvântul, în locul zefirului, să chemăm harul Duhului, în loc de cârmă și timonă să ne folosim de Cruce, cârmaciul nostru. Căci marea are ape sărate, dar aici e apă vie¹⁰¹. Acolo sunt vietăți necuvântătoare, dar aici suflete cuvântătoare. Acolo sunt cei ce plutesc de pe mare pe pământ, dar aici, cei ce plutesc aruncă ancora de pe pământ la cer. Acolo corăbii, aici cuvântări duhovnicești. Acolo bordurile și punțile corăbiilor, aici aplauzele

⁹⁸ Înț. Sir. 25, 9. cf. Mt. 13, 16.

⁹⁹ Mt. 5, 6.

¹⁰⁰ Se referă la Biserică.

¹⁰¹ Aluzie la In 4, 14; 7, 37-39.

cuvintelor. Acolo pânze, aici cuvântul. Acolo boarea zefirului, aici adierea Duhului. Acolo cârmaci este omul, aici Hristos. De aceea, deși această corabie este bătută de vifor, nu se scufundă. Căci putea naviga și pe vreme senină, dar nu a îngăduit Cârmaciul, ca astfel să vezi și răbdarea călătorilor, și priceperea căpitanului să o afli cu tot dinadinsul.

2. Să afle elinii, să afle iudeii isprăvile noastre și locul de frunte ocupat de Biserică. De câți potrivnici nu a fost războită Biserică, dar niciodată nu a fost biruită! Câți tirani nu au înfruntat-o! Câți comandanți! Câți împărați! Augustus, Tiberius, Gaius, Claudiu, Nero, oameni elogiați prin cuvinte, puternici, atâta război au adus asupra Bisericii, care era în floarea tinereții ei, dar nu au dezrădăcinat-o. Dar cei care au războit-o astfel au fost reduși la tăcere și au fost dați uitării, iar cea războită s-a înălțat mai presus de ceruri. Oare nici atâta lucru nu vezi că Biserică, deși este pe pământ, are petrecerea în ceruri?¹⁰² De unde rezultă aceasta? O arată însăși desfășurarea evenimentelor. Au fost războiți cei unsprezece ucenici și lumea întreagă era cea care le purta război. Dar cei războiți au biruit, iar cei ce purtau războiul au fost nimiciți. Oile au covârșit lupii. Ai văzut pe vreun păstor care să-și fi trimis mieii în mijlocul lupilor¹⁰³, astfel ca nici măcar prin fugă să nu afle scăpare? Ce păstor face asta? Dar Hristos a făcut asta, ca să-ți arate că nu prin firea lucrurilor, ci mai presus de fire și de rațiunea lucrurilor au loc izbânzile. Căci Biserică mai degrabă în cer își are rădăcinile. Dar poate că elinul mă va învinui de mândrie. Să aștepte dovedirea lucrurilor și să afle de aici puterea adevărului. Cum? Mai lesne s-ar stinge soarele în cer, decât să piară Biserică. Cine este Cel ce povăduiește aceasta? Cel ce a întemeiat-o pe ea. „Cerule și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”¹⁰⁴. Nu

¹⁰² Cf. Ef. 2, 19; Filip. 3, 20

¹⁰³ Mt. 10, 16; Lc. 10, 3.

¹⁰⁴ Mt. 24, 35.

numai că a spus acestea, ci le-a și împlinit cu fapta. Dar mai degrabă, pentru ce zice că a întemeiat Biserică pe temelii mai sigure decât însuși cerul? Fiindcă Biserică este mai de cinste decât cerul. Dar pentru ce a zis *decât cerul*? Pentru Biserică, nu pentru cer. Fiindcă cerul este pentru om, nu omul pentru cer. Și este limpede aceasta din faptul că Hristos s-a făcut om. Căci Hristos nu a luat trup ceresc. Dar ca să nu lungim prea mult cuvântul și să plecăm și astăzi datori – căci știți ce v-am făgăduit ieri – gata sunt să-mi achit datoria acum. Din pricina celor ce au lipsit am amânat. Dar de vreme ce aceia care au lipsit ieri, și-au împlinit datoria lor astăzi și ne-au bucurat prin prezența lor, se cuvine să le întindem înainte o masă plină cu delicatose și mâncăruri scumpe, proaspete, nu de ieri. Dar chiar dacă ar fi de ieri, ele nu ar fi vechi. De ce? Fiindcă nu e carne, ca să se strice, ci cugete care sunt pururea înfloritoare. Căci cărnurile se strică, fiindcă sunt materii, pe când cugetele care rămân în minte devin, cu timpul, tot mai înmiresmate.

Așadar, care sunt cele pe care le-am spus ieri? Căci și noi ieri ne-am bucurat de masă, iar cei care au lipsit n-au pierdut firul povestirii. „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia, că văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preaînălțat”¹⁰⁵. Cine spune acestea? Isaia, văzătorul serafimilor, cel ce a avut relații de căsătorie, dar care nu a stins harul. Și dacă ați luat aminte la profet [ieri], ascultați pe profet și astăzi. „Ieși tu și fiul tău Iasoub”¹⁰⁶. Este necesar să nu trecem cu vederea acestea. „Ieși tu și fiul tău”. Avea vreun fiu profetul? Așadar, dacă are fiu și soție e ca să afli că nunta nu e rea, ci rea e desfrânarea. Dar când vorbim cu unii oameni și le zicem: Pentru ce nu trăiești drept, pentru ce nu duci un trai auster? Cum aș putea, zice, dacă nu mă pot despărți de femeie, dacă nu mă pot despărți de copii, dacă nu mă pot despărți de treburile lumești. Pentru ce spui aceasta? Nu cumva nunta este o

¹⁰⁵ Is. 6, 1.

¹⁰⁶ Is. 7, 3.

pedică? Ajutor ți-a fost dată femeia, nu uneltitor. Profetul nu avea femeie? Dar nunta nu i-a fost pedică împotriva Duhului. Ci avea și relații de căsătorie cu soția și era profet. Moise nu avea soție¹⁰⁷? Și totuși despica stâncă¹⁰⁸ și schimba văzduhul¹⁰⁹ și vorbea cu Dumnezeu¹¹⁰ și potolea dumnezeiasca mânie¹¹¹. Avraam nu avea soție? Și a devenit părinte al multor neamuri¹¹² și al Bisericii. Căci a avut fiu pe Isaac. Și acesta nu i-a devenit temei pentru atâtea fapte bune? Nu l-a adus el jertfă pe fiul lui, rodul căsătoriei? Nu a fost el și tată, și iubitor de Dumnezeu? Nu s-a putut vedea un preot născându-se din cele mai dinlăuntru ale sale? Preot și tată? Firea biruită și evlavie păzită? Inima călcată în picioare și faptele evlaviei biruitoare? Tatăl nimicit și iubitorul de Dumnezeu încununat? Nu l-ai văzut pe el deplin iubitor de fiu și deplin iubitor de Dumnezeu? Nu cumva nunta l-a împiedicat [de la iubirea de Dumnezeu]? Ce oare? Maica Macabeilor nu era femeie? Nu a dat șapte fii, sobor de sfinți? Nu i-a văzut pe ei martirizați? Nu a stătut ea ca un munte neclătit? Nu a stătut ea murind cu fiecare dintre ei? Și maică mucenicilor, de șapte ori mucenicindu-se? Căci atunci când se chinuiau aceia, ea însăși primea rana. Căci nu purta acestea fără pătimire, fiindcă era mamă și sfidarea firii își arăta propria putere. Dar nu a biruit-o. Căci mare zbuțumată de valuri era. Și așa cum marea dezlănțuită se potolește, la fel și firea răscolită era ținută în frâu de frica de Dumnezeu. Cum a uns ea cu untdelemn pe acești atleți? Cum i-a crescut? Cum a adus ea lui Dumnezeu șapte temple, statui de aur sau mai degrabă, mai de preț decât aurul.

3. Căci aurul nu strălucește atât de tare pe cât sufletele mucenicilor. S-a ridicat tiranul, dar, biruit de o femeie, a

¹⁰⁷ Num. 12, 1.

¹⁰⁸ Ieș. 17, 1-6.

¹⁰⁹ Ieș. 10, 21-22.

¹¹⁰ Ieș. 19, 3-8.

¹¹¹ Ieș. 32, 7-14.

¹¹² Fc. 17, 4.

dat înapoi. Acela împresura cu arme, iar ea biruia cu râvna. Acela aprindea cuptor, iar ea ardea de virtutea Duhului. Acela flote întregi punea în mișcare, iar ea arunca ancora la țărmlul îngerilor. Vedea aici jos pe tiran, dar își înălța cugetul la Cel ce împărățea sus. Vedea chinurile de jos, și număra cununile de sus, vedea osânda de aici, dar cugeta la nemurirea ce avea să vie. Pentru aceea și Pavel zicea: „necăutând la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd”¹¹³. Nu cumva nunta i-a fost obstacol? Ce să mai spunem de Petru, stâlpul Bisericii, iubitorul nebunesc al lui Hristos, cel cu totul neînvățat care pe retori a biruit în cuvânt, cel cu totul neștiutor care a închis gurile filosofilor, cel ce a risipit ca pe o pânză de păianjen religia elinilor, cel ce a cutreierat întreaga lume în lung și-n lat, cel ce și-a aruncat undița în mare și a pescuit lumea, nu a avut și el femeie? Da, a avut. Că a avut, ascultă-l pe evanghelist. Ce zice? „A venit Iisus la soacra lui Petru care avea friguri”¹¹⁴. Unde este soacră, acolo este și soție, și unde este soție, acolo este și căsătorie. Dar Filip? Nu avea patru fiice¹¹⁵? Iar unde sunt patru fiice, acolo este și soție, și căsătorie. Dar Hristos? Era din Fecioară, dar a venit la nuntă, ba încă a adus și dar. Căci zice: „Nu mai au vin”¹¹⁶, și apa în vin a prefăcut, prin feciorie, nunta cinstind, iar prin dar, făcând minunat lucrul, ca să nu te scârbești de nuntă, ci să urăști curvia. Asumându-mi eu toate riscurile, îți garantez mântuirea, chiar dacă ai soție. Ia aminte la tine însuși! Dacă soția este de folos pentru tine, ajutorul tău va fi. Dar ce se întâmplă dacă nu este de folos? Fă-o să-ți fie de folos! Sau n-au existat femei bune și femei rele, ca să nu ai nici o scuză. Ce fel era femeia lui Iov? Dar Sara era bună. Îți voi arăta femeie rea și vicleană. Femeia lui Iov nu l-a rănit pe bărbatul ei? Vicleană era și rea, fiindcă îl îndemna să hulească¹¹⁷. Ce oare? A clătinat

¹¹³ II Cor. 4, 18.

¹¹⁴ Cf. Mc. 1, 29-30.

¹¹⁵ Fap. 21, 8-9.

¹¹⁶ In 2, 3.

¹¹⁷ Iov, 2, 9-10.

turnul? A îndoit oțelul? A sfărâmat piatra? A doborât ostașul? A găurit corabia? A dezrădăcinat copacul? Nimic dintre toate acestea, ci cu cât ea lovea mai tare, cu atât turnul devenea mai neclintit. Ea a ridicat valurile, dar corabia nu s-a scufundat, ci plutea mânăta de vânturi prielnice. Rodul lui a fost cules, dar pomul nu s-a clătinat. Acestea le spun ca să nu cauți pretext în răutatea femeii. Este rea femeia? Îndreapt-o pe ea! Da, zice, dar m-a scos afară din rai¹¹⁸! Dar tot ea te-a înălțat la ceruri. Aceeași fire, dar diferită voia. Era vicleană femeia lui Iov? Dar Suzana era bună¹¹⁹! Desfrânată, egipteanca¹²⁰? Dar Sara, cinstită. Ai văzut-o pe aceea? Vezi-mi și pe cealaltă! Fiindcă și printre bărbați, unii sunt răi, dar alții plini de râvnă. Bun era Iosif, dar bătrânii erau destrăbălați. Ai văzut că în ambele părți este virtute și răutate, acestea deosebite fiind nu prin fire, ci prin voie liberă. Să nu mai cauți pretexte!

Dar acum să grăbim să ne achităm de datorii. „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia”¹²¹. Voi spune pentru ce profetul a însemnat timpul. Întrebam ieri pentru ce oare, deși toți profeții obișnuiau să menționeze timpul vieții regilor – și Isaia însuși de asemenea –, dar în acest loc obiceiul a fost abandonat. Căci nu zice în zilele lui Ozia, ci la moartea lui Ozia. Acest lucru voiesc să îl deslușesc astăzi. Chiar dacă este foarte cald, roua cuvântului covârșește căldura. Chiar dacă trupul moleșit se silește, totuși sufletul este în culmea bucuriei. Nu-mi spune mie de căldură și sudori! Dacă trupul asudă, mintea se spală. Cei trei tineri erau în cuptor și nu au pățit nimic, ba încă și cuptorul a devenit rouă¹²². Când te gândești la sudori, ai în minte și simbria, și răsplata. Căci scufundătorul pentru nimic nu are curajul să se arunce în adâncul apelor

¹¹⁸ Fc. 3, 1-24.

¹¹⁹ Dan. 13, 19-23.

¹²⁰ Fc. 39, 7-20.

¹²¹ Is. 6, 1.

¹²² Dan. 3, 49-50.

decât pentru mărgăritare, miza pentru care luptă. Dar nu acuză materia, ci pofta nesățioasă. Dar tu, ca să pui mâna pe o comoară necheltuită și ca să sădești vie în sufletul tău, nu rabzi arșița, nici sudoarea? Nu îi vezi pe cei ce șed la teatru cum transpiră și cum, având capul descoperit, rabdă raza de soare, ca să devină robi morții, sclavii unei desfrânate? Spre pierzanie asudă aceia, iar tu te moleșești a te mântui? Atlet și oștean al lui Hristos ești. Așadar, nu te descuraja în primejdii, ci poartă luptele cu însuflețire. Cine era deci acel Ozia și pentru ce profetul a amintit de acest sfârșit al lui? Acest Ozia a fost rege și bărbat drept, sporind în multe fapte bune, dar după aceea a ajuns la părerea de sine, maica tuturor relelor, la trufie, tulburarea celor bolnavi la minte, la mândrie, pierzania diavolului. Nimic nu este mai rău decât părerea de sine. Pentru aceea am și cheltuit tot cuvântul nostru ieri, ca să nimicim mândria și să învățăm smerenia.

4. Să-ți spun ce mare bine este smerenia și ce mare rău mândria? Păcătosul a biruit pe drept, vameșul pe farisei, și niște vorbe au covârșit faptele. Cum adică niște vorbe? Vameșul zice: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului”. Iar fariseul zice: „Nu sunt precum cei mai mulți dintre oameni hrăpăreț sau lacom”. Dar cum sunt? „Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din bunurile mele”¹²³. Fariseul arăta faptele dreptății, vameșul spunea cuvintele smereniei și cuvintele lui au covârșit faptele, și atâta comoară s-a spulberat în vânt și atâta sărăcie a fost preschimbată în bogăție. Au venit două corăbii având încărcătură. Au intrat amândouă în port. Dar vameșul a acostat nestingherit în port, iar fariseul a naufragiat, ca să afli cât de mare rău este părerea de sine. Ești drept? Să nu-l pui mai prejos pe fratele tău. Ai sporit în fapte bune? Nu batjocori pe aproapele și nu-l lipsi de lauda ta. Cu cât ești mai mare, cu atât smerește-te mai tare. Și ia aminte

¹²³ Lc. 18, 11-13.

cu tot dinadinsul la ce-ți spun, iubite. Căci dreptul trebuie să se teamă de mândrie mai mult decât păcătosul – aceasta am spus-o și ieri și o repet și astăzi pentru cei ce au lipsit ieri – fiindcă păcătosul are conștiința care îl condamnă și îl silește să se smerească, dar dreptul se trufește cu faptele lui. Și se întâmplă așa cam ca la corăbii, cei care au goală corabia, nu se tem de bandele de pirați – căci aceia nu vin să scufunde o corabie care nu are nimic – dar cei care au corabia plină de încărcătură se tem de pirați – căci piratul într-acolo se duce unde este aurul, unde este argintul, unde sunt pietrele prețioase – așa și diavolul nu uneltește împotriva păcătosului, ci împotriva dreptului, unde este bogăție multă. Fiindcă adeseori mândria este din uneltirea diavolului, de trebuință este să veghem. Cu cât ești mai mare, cu atât smerește-te mai mult. Când vei urca la înălțime, ai nevoie să fii întărit, ca să nu cazi. De aceea și Domnul nostru zice: „Când veți face toate acestea ziceți: slugi netrebnice suntem”¹²⁴.

Pentru ce te fălești, om fiind, rudă cu pământul, de aceeași fire cu cenușa, nesocotind schimbările lucrurilor care au loc în firea ta, în cugetul tău, în libera ta alegere? Astăzi bogat, mâine sărac. Astăzi sănătos, mâine bolnav. Astăzi bucuros, mâine supărat. Astăzi în slavă, mâine în necinste. Astăzi aflat la tinerețe, mâine la bătrânețe. Oare este ceva statornic dintre cele omenești? Nu, ci ele imită curgerea apelor unui râu. Abia se arată, că ne și părăsesc mai ușor decât umbra. Pentru ce atunci te fălești, omule? Fum ești și deșertăciune! „Omul cu deșertăciunea se aseamănă”¹²⁵. „Zilele lui ca fumul”¹²⁶. „Jarba s-a vestejit și floarea ei a căzut”¹²⁷. Acestea le spun nu ca să înjosesc firea, ci ca să pun frâu mândriei. „Căci mare lucru este omul și de preț bărbatul care

¹²⁴ Lc. 17, 10.

¹²⁵ Ps. 143, 4.

¹²⁶ Ps. 101, 4; 102, 15.

¹²⁷ Is. 40, 7.

miluiește”¹²⁸. Dar acest Ozia, rege fiind și încins cu cunună împărătească, fiindcă era drept, s-a înălțat cu mintea mai mult decât îi era vrednicia și a intrat în Templu. Și auzi cum? A intrat, zice, în Sfânta Sfințelor și apoi a zis: Vreau să tămâiez. Rege fiind, smulge cinstea preoției. Vreau să tămâiez¹²⁹, zice, fiindcă sunt drept. Dar rămâi în limitele rangului tău. Una este împărăția și alta preoția. Și preoția este mai mare decât împărăția. Căci un rege nu se arată a fi rege prin cele văzute, nici nu trebuie să fie socotit rege prin pietrele prețioase atâr-nate de el sau prin aurul care îl încinge. Regelui îi este dat să rânduiască cele pământești, dar rânduiala preoției este așezată sus. „Toate câte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în ceruri”¹³⁰. Regelui îi sunt încredințate cele de aici, mie, cele cerești. Când spun mie, mă refer la preot. Așadar, dacă vezi pe preot nevrednic, nu învinui preoția. Căci nu trebuie să învinuim lucrarea, ci pe cel ce se folosește rău de lucrarea cea bună. Fiindcă și Iuda a devenit trădător, dar aceasta nu este vina apostoliei, ci a voinței aceluia. Vina nu este a preoției, ci a voinței celei rele.

5. Și tu, așadar, nu învinui preoția, ci pe cel ce se folosește rău de un lucru bun. Fiindcă atunci când îți va vorbi cineva și îți va zice: „L-ai văzut pe cutare creștin?”. Spune-i: „Eu nu îți voi vorbi ție despre persoane, ci despre fapte”. Câți doctori nu au devenit călăi și au dat otrăvuri în loc de leacuri? Dar nu voi învinui știința medicală, ci pe cel ce se folosește rău de această știință. Câți corăbieri nu au scufundat corăbii? Dar nu e de vină arta navigației, ci nepriceperea acelor. Dacă un creștin e rău, nu învinui dogma și preoția, ci învinuiește pe acela care din pricina trândăviei lui s-a făcut rău. Dar mai degrabă nu-l învinui, ci roagă-te și plângi ca acela să se schimbe. Regelui i se încredințează trupuri, iar preotului

¹²⁸ Pilde 20, 6.

¹²⁹ II Par. 26, 16.

¹³⁰ Mt. 18, 18.

suflete. Pe seama regelui e lăsată dezlegarea datoriilor bănești, pe seama preotului, dezlegarea păcatelor. Unul silește, celălalt îndeamnă. [Unul lucrează prin constrângere, celălalt prin sfat]. Unul are arme văzute, celălalt, arme duhovnicești. Acela luptă împotriva barbarilor, războiul meu este împotriva demonilor. Mai mare este cinul preoției. De aceea regele își pleacă fruntea sub mâinile preotului și peste tot în Vechiul Testament, preoții ung pe rege. Dar regele acela, depășind propriile limite și sărind dincolo de hotarele împărăției sale, a încercat să-și adauge încă și alte funcții și a intrat cu forța în templu, vrând să tămâieze. Ce face atunci preotul? „Nu-ți este ție îngăduit, Ozia, să tămâiezi”¹³¹. Vezi îndrăznire, cuget nesupus, limbă care ajunge până la cer, libertate neatârnată, trup de om și cuget de înger, care, deși umblă pe pământ, petrece în ceruri. L-a văzut pe rege și n-a văzut porfira. A văzut pe rege, dar nu i-a văzut coroana. Nu-mi vorbi mie de împărăție, acolo unde este călcare de lege. „Nu ți-este dat ție, o, rege, să tămâiezi în Sfânta Sfintelor, ci preoților”. Ai întrecut limitele, cauți cele ce nu-ți sunt date ție. De aceea vei pierde și pe cele ce le aveai. „Nu ți-este dat ție, o, rege, să tămâiezi în Sfânta Sfintelor, ci preoților”. Nu este al tău, ci al meu. Nu cumva eu ți-am răpit ție porfira? Atunci nu-mi răpi nici tu preoția. „Nu-ți este ție dat să tămâiezi, ci preoților, fiilor lui Aaron”. [Aceasta s-a întâmplat după multă vreme, după sfârșitul lui Aaron]. Și pentru ce nu a spus numai *preoților*, ci a pomenit și numele tatălui? Fiindcă un astfel de lucru s-a întâmplat și în vremea lui Aaron. Căci Datan și Aviron și Core s-au răzvrătit împotriva lui Aaron. Și s-a deschis pământul și i-a înghițit pe ei. A venit foc din cer și i-a ars pe ei¹³². Vrând deci să îi amintească acea istorie, faptul că și atunci au înfruntat preoția, dar preoția nu a fost biruită, ci a venit mulțimea și Dumnezeu i-a pedepsit pe ei¹³³. „Nu-ți este dat ție să tămâiezi, ci preoților

¹³¹ II Par. 26, 18.

¹³² Cf. Num. 16; 26,10; Deut. 11, 6; Ps. 106, 16-18; Înt. Sir. 45, 18.

¹³³ Num. 17, 6-14.

și fiilor lui Aaron”. Nu a zis: Gândește-te ce au răbdat cei ce au făcut acestea! Nu a zis: Gândește-te că au ars cei răzvrățiți, ci a amintit de Aaron, cel răzbunat, și l-a adus pe el la amintirea istoriei aceleia, numai spunând aceasta: „Nu îndrăzni cele ale lui Datan, ca să nu pățești și tu la fel cu cei din vremea lui Aaron. Dar regele Ozia nu a luat aminte, ci, umflându-se de trufie, a pătruns în templu, a deschis Sfânta Sfintelor, vrând să tămâieze. Dar ce-a făcut atunci Dumnezeu? Fiindcă preotul a fost disprețuit și rațiunea preoției a fost călcată în picioare și fiindcă preotul nu putea face nimic mai mult, căci de preot ținea numai a muștra și a arăta îndrăznire și nu să mânuiască arme, nici să apuce scuturi, nici să arunce sulițe, nici să întindă arcul, nici să slobozească săgeți, ci numai a muștra și a arăta îndrăznire, fiindcă, așadar, preotul a muștrat, iar regele nu a ascultat, ci a pus mâna pe arme, și pe scuturi, și pe sulițe și s-a folosit de toată puterea lui, preotul, ca și cum s-ar fi îndreptățit înaintea lui Dumnezeu, zice: Eu am făcut cele ce țineau de mine, nu pot face nimic mai mult, Tu Însuși ajută preoției călcate în picioare. Legile sunt nedreptățite, rânduielile sunt răsturnate. Ce face deci iubitorul de oameni? Îl pedepsește pe cel ce a îndrăznit acestea, și îndată a înflorit lepra pe fruntea lui¹³⁴. Unde este nerușinarea, acolo și pedeapsa. Ai văzut iubirea de oameni în pedeapsa lui Dumnezeu? Nu l-a trăsnet, nu a cutremurat pământul, nu a zguduit cerul, ci a înflorit lepra, nu în vreun alt loc, ci pe frunte, ca să-și poarte trofeul osândeii, precum inscripțiile pe stelă. Și acestea toate s-au întâmplat nu pentru el, ci pentru cei de după el. Căci deși putea să aducă o pedeapsă pe măsura faptei, nu a adus-o totuși, ci [a pus pedeapsa] ca o lege pe un loc înalt zicând: Nu faceți asemenea lucruri, ca să nu pătimiți la fel. A ieșit din templu o lege însuflețită¹³⁵ și fruntea a dat glas mai răsunător decât o trâmbiță. O inscripție a fost săpată pe frunte, inscripție care nu se poate șterge – căci nu căneală era ca să o poată șterge cineva – ci

¹³⁴ II Par. 26, 19.

¹³⁵ Ozia însuși e numit „lege însuflețită”.

lepra era de la fire și necurat l-a făcut pe el, ca să-i facă pe alții curați. Și așa cum condamnații, când primesc funia, sunt duși având funia în gură, la fel și acesta era dus, în loc de funie având pe frunte lepra, fiindcă a batjocorit preoția. Acestea le zic nu învinuind pe rege, ci pe cei ce sunt îmbătați de trufie și de mânie, ca să aflați că preoția e mai mare decât împărăția.

6. Căci întotdeauna Dumnezeu, când sufletul păcătuiește, pedepsește trupul. La fel a făcut și în privința lui Cain. Sufletul a păcătuțit lucrând ucidere și trupul lui s-a slăbănogit. Cum? Ascultă: „Cu geamăt și tremurând vei fi pe pământ”¹³⁶. Și a cutreierat Cain pământul tuturor vorbind, dând glas prin tăcere, învățând prin necuvântare. Limba tăcea, dar mădulele strigau și tuturor vesteau pentru ce suspină, pentru ce tremură. Pe fratele meu am ucis, ucidere am săvârșit. Moise după aceea spunea prin literele legii, iar acela cutreiera cu faptele mărturisind: „Să nu ucizi”¹³⁷. Ai văzut gură tăcând și faptă strigând? Ai văzut lege însuflețită cutreierând? Ai văzut stelă umblătoare? Ai văzut pedeapsă care nimicește cinstea? Ai văzut cum pedeapsa devine temei de învățatură? Ai văzut cum sufletul păcătuiește și trupul se pedepsește? Și pe bună dreptate. Așa s-a întâmplat și în privința lui Ioan¹³⁸, sufletul a păcătuțit și limba a fost legată. Zaharia, cel ce a născut glasul¹³⁹, a fost pedepsit prin faptul că organul limbii a devenit ne folositor. Așa și cu Ozia, s-a umplut de lepră fruntea fiindcă a păcătuțit, pentru ca acela să fie pedepsit. Și a ieșit regele afară din templu, făcându-se pildă tuturor, și templul s-a curățit; regele era scos afară, nefiind nimeni care să-l alunge, și cel ce voia să ia preoția a pierdut și ceea ce avea. Și a ieșit din templu. Căci în vechime legea era ca orice lepros să fie scos

¹³⁶ Fc. 4, 12.

¹³⁷ Ieș. 20, 15.

¹³⁸ Lc. 1, 18-20.

¹³⁹ Mt. 3, 3; In 1, 23. Se referă la Sfântul Ioan Botezătorul numit „glasul celui ce strigă în pustie”.

afară din cetate¹⁴⁰. Dar acum nu mai este astfel deloc. Fiindcă Dumnezeu dădea legi ca unor prunci, atunci lepra era a trupului, dar acum se cercetează lepra sufletului. A ieșit, așadar, regele lepros și nu l-au scos afară din cetate, probabil rușinându-se de cununa împărătească, ci a rămas încă în cetate iarăși călcând legea. Ce a făcut atunci Dumnezeu? Mâiniindu-se împotriva iudeilor, a oprit profeția. Acestea sunt, prin urmare, cele privitoare la cuvântul profetului, ca să mă achit de datorie. Dar acum să revenim la subiectul nostru. A ieșit din templu regele, lepros fiind. Trebuind a-l scoate afară și din cetate, după cum era obiceiul, ca necurat, poporul îl rabdă să rămână înăuntrul cetății și nu face nimic, nici mult, nici puțin, din cele ce era dator să facă, sub cuvântul îndrăznelii¹⁴¹. Așadar, fiindcă l-au lăsat pe rege, Dumnezeu se întoarce de la ei și face să înceteze harul profeției. Și pe bună dreptate. Fiindcă s-au abătut de la legea Lui și s-au dat înapoi de a-l scoate pe necurat afară, a oprit harisma profetică. „Și nu mai era atunci cuvânt de preț, și nu mai era cuvânt care să profețască”¹⁴², adică Dumnezeu nu le mai vorbea prin profeți. Căci nu mai erau insuflați de Duhul Sfânt prin Care să grăiască, fiindcă îl aveau cu ei pe cel necurat. Căci asupra celor necurați nu lucrează harul Duhului. De aceea Dumnezeu nu era prezent, nu Se mai arăta profeților, ci tăcea și Se ascundea. Dar pentru ca ceea ce spun să devină limpede, voi lămuri aceasta printr-un exemplu. Când un om are sentimente de iubire față de cineva, când se supără nebunește pentru vreun lucru, zice către el: Nu vreau să te mai văd, nu vreau să mai vorbesc cu tine, așa a făcut și Dumnezeu atunci, fiindcă l-au mâniat, nescotându-l afară pe Ozia. Nu voi mai vorbi, zice, profeților voștri, nu voi mai trimite harul Duhului. Vezi

¹⁴⁰ Lev. 13, 46.

¹⁴¹ Adică îndrăzneala față de rege.

¹⁴² Sfântul Ioan citează aici o sursă diferită de *Septuaginta* (cf. I Reg. 3, 1).

pedeapsă plină de blândețe. Căci nu a slobozit tunete, nici nu a cutremurat cetatea din temelii. Dar ce a făcut? Nu vreți să-l pedepsiți? Nici Eu nu vă voi mai vorbi. Sau nu cumva nu am Eu putere să-l scot afară? Dar voiam să vă las vouă să împliniți restul. Nu voiți? Nici Eu nu voi mai vorbi cu voi, nici nu voi mai mișca sufletul profetilor. Nu mai lucrează harul Duhului. Din acest moment era tăcere, dușmănie între Dumnezeu și oameni. Dar când acela a murit, s-a dezlegat pricina blestemelor. Așadar, a fost multă vreme de când profetul nu a profetit, dar când Ozia a murit, s-a dezlegat mânia și profetia s-a întors. Așadar, în mod necesar, profetul însemnează timpul și zice: „Și a fost în anul în care a murit Ozia regele, văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preainălțat”¹⁴³. Când a murit, atunci am văzut pe Domnul. Mai înainte nu Îl vedeam pe Dumnezeu, fiindcă era mâniat pe noi. A venit moartea celui necurat și mânia s-a dezlegat. De aceea pretutindeni se menționează viața regilor, dar aici profetul a menționat sfârșitul lui Ozia. [„A fost, zice, în anul în care a murit regele Ozia, văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preainălțat”]. Dar iarăși și aici se poate vedea iubirea de oameni a lui Dumnezeu. A murit cel necurat și Dumnezeu s-a împăcat cu oamenii. Pentru ce s-a întâmplat aceasta, nefiind fapte bune, ci numai pentru faptul că a murit Ozia? Fiindcă este Iubitor de oameni și nu cere socoteală cu de-amănuntul în asemenea lucruri. Cerea numai un singur lucru, ca cel necurat să fie scos afară din cetate. Așadar, știind toate acestea, să izgonim afară mândria, să îmbrățișăm smerenia și să trimitem obișnuita slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹⁴³ Is. 6, 1.

Omilia a 5-a. Sfârșitul istorisirii privitoare la Ozia

1. Se cuvine astăzi să punem capăt povestirilor privitoare la Ozia și să punem cuvântului nostru un acoperiș ca nu cumva să ne aflăm și noi înșine vrednici de răs, precum acela din Evangheliile care a încercat să zidească un turn, dar nu a putut, ca nu cumva cineva dintre cei prezenți să spună și despre noi: „Acest om a început să construiască, dar nu a putut”¹⁴⁴. Dar pentru ca cele spuse să devină mai clare pentru voi să reluăm câteva din cele spuse de noi mai înainte, pentru ca nu cumva cuvântul nostru să intre fără cap în teatrul duhovnicesc, ci primindu-și propria înfățișare să devină ușor de recunoscut privitorilor. Să fie dar acestea, pentru cei ce le-au auzit deja, spre amintire, iar celor care nu le-au auzit, învățătură. Ieri am vorbit despre cât era Ozia de evlavios, cum a devenit rău, de unde și până unde a alunecat în mândrie, iar astăzi este necesar să spunem cum a intrat în altar, cum a încercat să tămâieze, cum l-a împiedicat preotul, cum acela nu a cedat, cum și-a atras mânia lui Dumnezeu, cum și-a sfârșit viața bolnav de lepră și pentru care pricină profetul, trecând cu vederea zilele vieții lui, a pomenit de sfârșitul lui, zicând astfel: „În anul în care a murit regele Ozia”¹⁴⁵. Căci aceasta este pricina pentru care am luat de la început toată istorisirea. Dar ascultați cu atenție.

„Și a fost, zice, când s-a întărit regele Ozia că s-a înălțat inima lui până la a se strica și nedreptate a făcut înaintea Domnului Dumnezeului lui”¹⁴⁶. Care era chipul nedreptății?

¹⁴⁴ Lc. 14, 30.

¹⁴⁵ Is. 6, 1.

¹⁴⁶ II Par. 26, 16.

„A intrat, zice, în templul Domnului, ca să tămâieze pe altarul tămâierilor”¹⁴⁷. O, cutezanță! O, nerușinare! A sfruntat înseși Sfintele cele de nepătruns, a intrat în Sfânta Sfintelor, un locaș inaccesibil tuturor, afară numai arhiereului, și pe acesta a încercat să-l pângărească. Așa este sufletul odată ce a deznădăjduit de propria mântuire. Nu se oprește nicăieri din nebunia lui, ci lăsând frâiele mântuirii lui în seama poftelor necugetate este purtat în toate părțile și, ca un cal greu de ținut în frâu, care leapădă din gură căpăstrul și pe călăreț îl azvârle din șa, este purtat cu putere de orice vânt și este ne-suferit celor ce-l întâlnesc, fiindcă toți fug din calea lui și nimeni nu îndrăznește să-l prindă. Așa și sufletul, lepădând frica lui Dumnezeu care-l ține în frâu și aruncând orice cuget-călăreț care ține frâiele, aleargă în locurile răutății, până ce se duce în prăpastia pierzării, ca să arunce acolo propria mântuire. De aceea trebuie neîncetat să fie strunit și să-i înfrânezi pornirea irațională prin cugetul evlaviei, ca printr-un frâu. Ceea ce Ozia nu a făcut, ci a nelegiuuit împotriva celui mai înalt cin dintre toate. Căci preoția este un cin mai mare și mai însemnat decât împărăția. Nu-mi vorbi mie de mantia împărătească, nici de coroană, nici de veșmintele cele de aur. Umbră sunt toate acelea și mai fără de preț decât florile de primăvară. „Toată slava omului, zice, ca floarea ierbii”¹⁴⁸, chiar dacă te referi la slava împărătească însăși. Așadar, nu-mi vorbi mie de toate acestea, dar dacă vrei să vezi diferența între preot și rege, măsura puterii date fiecăruia, cercetează cu cât mai înalt este așezat preotul față de rege. Căci dacă tronul împărătesc ne pare nouă strălucitor din pricina pietrelor scumpe bătute în el și din pricina aurului cu care este ferecat, totuși îi este dat să rânduiască numai cele de pe pământ și nu are nimic mai mult decât această putere. Dar tronul preoției are așezământ în ceruri și lui îi este îngăduit să rânduiască cele de acolo. Cine spune aceasta? Însuși Împăratul cerurilor.

¹⁴⁷ II Par. 26,16.

¹⁴⁸ Is. 40, 6.

„Toate câte veți dezlega pe pământ, zice, veți dezlega și în ceruri. Și câte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri”¹⁴⁹. Ce oare ar putea fi egal în cinste cu acestea? Cerul ia de la pământ temei de judecată. Când este pus un judecător pe pământ, Stăpânul urmează robului și cele pe care acesta le judecă pe pământ pe aceleași le confirmă și Acela. Și preotul a stat mijlocitor între Dumnezeu și firea omenească, pogorând la noi cinstirile de acolo și rugăciunile de la noi ridicându-le acolo sus, împăcându-L pe El, Care S-a mâniat, cu firea noastră comună, smulgându-ne din mâinile Lui pe noi, cei bătuți. De aceea Dumnezeu pune însuși capul împărătesc sub mâinile preoților, învățându-ne că acest stăpân este mai mare decât acela, fiindcă „cel mai mic ia binecuvântare de la cel mai mare”¹⁵⁰. Dar despre preoție și cât de mare este vrednicia ei vom arăta cu alt prilej. Acum să vedem mărimea nedreptății regelui sau mai bine zis, a tiranului. „A intrat în templul Domnului, a intrat și Azaria preotul în urma lui”¹⁵¹. Dar oare degeaba vă ziceam că preotul e mai mare decât regele? Căci nu ca rege avea să fie izgonit afară, ci ca un sclav fugar și ca o slugă nerecunoscătoare, astfel l-a urmat preotul cu tărie, ca un câine viteaz alergând în urma dobitocului necurat¹⁵², ca să-l scoată afară din casa stăpânului.

2. Ai văzut sufletul preotului plin de multă îndrăznire și de multă înălțime a cugetului? Nu a căutat la mărimea puterii, nu s-a gândit cât de greu este să ții în frâu un suflet îmbătat de poftă, nu a auzit pe Solomon zicând: „Amenințarea regelui este ca furia leului”¹⁵³, ci privind numai la adevăratul Împărat, al cerurilor, și gândindu-se numai la scaunul acela de judecată și la socoteala ce are a-l da, și, întărindu-se prin aceste cugete, astfel s-a repezit la tiran. Căci știa, știa

¹⁴⁹ Mt. 16, 19.

¹⁵⁰ Evr. 7, 7.

¹⁵¹ II Par. 26, 16-17.

¹⁵² Se referă la porc, animalul necurat la evrei.

¹⁵³ Pilde 19, 12.

limpede că „amenințarea regelui este asemenea furiei leului”, dar numai pentru cei ce privesc către pământ. Însă pentru omul care are cerul în minte și gata mai bine să-și dea sufletul pentru cele nepătrunse, decât să treacă cu vederea pe cei ce insultă legile sfinte, împăratul era mai jalnic decât orice câine. Căci nimic nu este mai slab decât cel ce calcă legile dumnezeiești, după cum nimic nu este mai tare decât cel ce răzbună legile dumnezeiești. „Căci cel ce săvârșește păcatul rob este păcatului”¹⁵⁴, chiar dacă mii de coroane ar avea pe cap. Iar cel ce lucrează dreptatea este mai împărătesc și decât împăratul, chiar de ar fi cel mai neînsemnat dintre toți. Acestea cugetându-le în sine nobilul acela preot, a venit după rege. Să-i urmăim, așadar, și noi, dacă vi se pare și să vedem ce a vorbit cu regele. Căci este îngăduit. Și nu mică pricină de folos este să vedem un rege muștrat de un preot. Ce spune, așadar, preotul? „Nu-ți este ție dat, Ozia, să tămâiezi Domnului”¹⁵⁵. Nu l-a numit pe el rege, nici nu l-a chemat după numele puterii lui, fiindcă luându-i-o înainte, Ozia s-a scos pe sine afară din cinste. Ai văzut îndrăznirea preotului? Învață atunci și blândețea lui. Căci nu avem nevoie numai de îndrăznire, atunci când avem a muștra pe cineva, ci și de blândețe, ba încă mai mult de blândețe decât de îndrăznire, fiindcă cei păcătoși pe nimeni nu disprețuiesc și nu urăsc atât, cât pe cel care vrea să-i mustre, fiindcă ei doresc să prindă orice prilej de a scăpa și a se da în lături de la orice fel de certare. Trebuie, prin urmare, să-i strunim prin blândețe și prin bunăvoință. Căci dreptul nu numai când dă glas, ci și când este doar privit, va fi greu de răbdat păcătoșilor. „Greu ne este chiar și când ne uităm la el”¹⁵⁶. Din această pricină trebuie să arătăm multă blândețe. De aceea și cuvântul ne-a pus sub ochi atât pe păcătos, cât și pe cel ce voia să-l îndrepte.

¹⁵⁴ In 8, 34.

¹⁵⁵ II Par. 26, 18.

¹⁵⁶ Înț. Sol. 2, 14.

Căci și cei mai iscusiți dintre doctori, când urmează să taie mădulele cangrenate sau să extragă pietrele din orificiile astupate, sau să îndrepte orice altă greșală a naturii, nu fac aceasta luându-l într-un colț pe cel tăiat, ci punându-l pe el în mijlocul piețelor și făcând teatru din trecători, așa își fac tăierea. Fac aceasta nu fiindcă vor să facă spectacol din nenorocirile omenești, ci ca să-i învețe pe privitori prin vederea trupurilor altora, să poarte multă grijă pentru propria lor sănătate. La fel face și Sfânta Scriptură: Ori de câte ori ia pe vreunul dintre păcătoși, îl expune la înălțimea propovăduirii, nu în mijlocul pieței, ci în mijlocul pământului întreg. Și face din întreaga lume un teatru și astfel arată vindecarea, învățându-ne pe noi ca să fim mai prevăzători cu privire la propria noastră mântuire. Să vedem cum a încercat și preotul să îl îndrepte atunci pe acela. Nu a zis: O, spurcatule și preaspurcatule, pe toate le-ai răsturnat și le-ai amestecat sărind la cea mai de pe urmă nelegiuire. Nici nu s-a întins în lungi cuvinte de condamnare, ci precum fac cei care taie, străduindu-se să facă dintr-odată incizia, pentru ca prin rapiditatea tăierii să răpească simțirea durerii. La fel și preotul prin puține cuvinte a tăiat tumoarea regelui. Ceea ce este bisturiul pentru răni, aceea este pentru păcate muștrarea. Și bunătatea preotului ne este arătată și prin puținătatea cuvintelor. Dar dacă vrei să vezi și tăișul cuvintelor și unde a ascuns cuțitul, ascultă: „Nu-ți este îngăduit, zice, să tămâiezi înaintea Domnului, ci numai preoților, fiilor lui Aaron celor sfințiți”¹⁵⁷.

Aici i-a dat lovitura. Cum? Pentru ce nu a spus simplu: *preoților*, ci a adăugat și pe Aaron? Acest Aaron a fost cel dintâi arhieru și o asemenea faptă a fost îndrăznită și în vremea lui. Căci Dan, și Core și Aviron, stând toți împreună și cu alții împotriva lui, au încercat să-l scoată pe el din funcția lui. Dar pământul s-a despiciat și pe unii i-a înghițit. Iar pe

¹⁵⁷ II Par. 26, 18.

alții, foc pogorât din cer i-a mistuit. Prin urmare, vrând să-i amintească această istorisire, a pomenit de Aaron, cel nedreptățit atunci, ca să trimită mintea lui la nenorocirea care a venit asupra celor ce l-au nedreptățit. În afară de asta, nu s-a întâmplat nimic mai mult, nu atât de la preot, cât de la cutezanța regelui. Căci s-ar fi convenit a lăuda cele spuse și a mărturisi harul sfatului, dar regele, dimpotrivă, s-a mâniat, zice, și a lucrat o rană și mai cumplită. Căci nu păcatul este atât de rău, cât nerușinarea după păcat.

3. Dar nu era așa și David. Dar cum? După muștrarea adusă de Natan cu privire la Batșeba, zice „Am păcătuit înaintea Domnului”¹⁵⁸. Ai văzut inimă zdrobită? Ai văzut suflet smerit? Ai văzut că și căderile sfinților pot fi de folos? Căci așa cum trupurile strălucitoare ne arată, chiar și în boală, multe urme ale frumuseții, la fel și sufletele sfinților chiar și în căderile lor poartă semnele virtuții proprii. Căci și David a fost condamnat de profet în mijlocul palatului său, în timp ce mulți erau de față. Dar acesta fiind în cele nepătrunse, în Sfânta Sfințelor, și neavând nici un martor la muștrare, nici așa nu a putut răbda certarea. Ce oare? A rămas David bolnav incurabil? Nicidecum, și aceasta din pricina iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Ci așa cum în cazul lunaticului, când ucenicii nu au putut scoate afară demonul, Hristos a zis: „Aduce-ți-l aici”¹⁵⁹, așa și aici, fiindcă preotul nu a putut să scoată afară păcatul – boală mai grea decât orice demon – prin urmare, însuși Dumnezeu îl operează pe bolnav. Și ce face? A îngădui lepra pe fruntea lui. [Și a fost că pe când îl amenința pe preot, s-a ivit lepra pe fruntea lui¹⁶⁰]. Și a ieșit. Și așa cum cei duși la moarte au în gură funia¹⁶¹, care este semnul verdictului care îi condamnă, așa și Ozia, purtând semnul necinstei pe

¹⁵⁸ II Reg. 12, 13.

¹⁵⁹ Mt. 17, 17.

¹⁶⁰ II Par. 26, 19.

¹⁶¹ În Omilia a IV-a apare un pasaj similar, p. 232.

frunte, nu călăii fiind cei ce îl trăgeau, ci, în locul călăilor, însăși lepra era cea care îl împingea înainte. A intrat ca să ia preoția și a pierdut și împărăția. A intrat ca să devină mai cuvios și a devenit mai spurcat, căci devenise mai de necinste decât ultimul om, necurat fiind. Atât este de mare răul de a nu rămâne la măsurile date nouă de la Dumnezeu, fie că face aceasta în privința cinstei, fie în privința cunoștinței. Oare nu vezi marea asta, cât este de nesuferită din pricina atâtor bântuiei, câte valuri o frământă¹⁶²? Și totuși, oricât de sus s-ar înălța cu talazurile ei și cu oricâtă furie ar înainta, de îndată ce ajunge la limita impusă ei de Dumnezeu, se retrage la sine¹⁶³. Și totuși ce este mai slab decât nisipul? Dar nu nisipul îi este stavilă, ci frica de Cel ce i-a pus limită. Dar dacă nu te înțelepțește acest exemplu, să te învețe cele privitoare la Ozia, cele spuse nouă acum. Dar fiindcă am văzut mânia lui Dumnezeu și răsplata după merit, se cuvine să arătăm acum și iubirea Lui de oameni și blândețea. Căci nu trebuie să vorbim numai despre mânia Lui, ci și despre bunătatea Lui, ca să nu-i aruncăm pe cei ce ne ascultă în deznădejde, nici în trândăvie. La fel face și Sfântul Pavel, și amestecă îndemnul astfel zicând: „Vezi, deci, bunătatea și asprimea lui Dumnezeu”¹⁶⁴, pentru ca și prin frică, și prin nădejdele cele bune să îl ridice pe cel căzut. Ai văzut asprimea lui Dumnezeu? Vezi și bunătatea. Cum, așadar, să vedem bunătatea Lui? Dacă vom afla de câte [pedepse] era vrednic Ozia. De care pedepse era deci vrednic? De îndată ce a intrat pe ușile din fața templului cu atâta nerușinare era vrednic de mii de trăsnete și de cea mai de pe urmă pedeapsă și osândă. Dacă celor dintâi care au cutezat acestea li s-a dat o asemenea pedeapsă, adică celor din jurul lui Datan și Core și Aviron¹⁶⁵, cu cât mai mult trebuia să fie

¹⁶² Verbul folosit este κορυφοῦται, care înseamnă *a duce la culme, a înălța până la culme*.

¹⁶³ Pilde 22, 28; Iov 38, 8-11.

¹⁶⁴ Rom. 11, 22.

¹⁶⁵ Num. 16; Deut. 11, 6; Ps. 106, 16-18; Înț. Sir. 45, 18.

pedepsit astfel cel ce nu s-a înțeleptit prin nenorocirile acestora. Dar Dumnezeu nu a făcut astfel, ci mai întâi, i-a rostit cuvinte pline de multă blândețe prin preot. Și ceea ce Hristos îndemna pe oameni să facă atunci când păcătuiau unii față de alții, același lucru a făcut Dumnezeu față de om. „Când, zice, îți va greși ție fratele tău, mergi, muștră-l pe el între tine și el singur”¹⁶⁶. La fel și pe acest rege l-a muștrat Dumnezeu. Și Hristos zice „Dacă nu te va asculta, să-ți fie ție ca un păgân și ca un vameș”¹⁶⁷. Dar Dumnezeu, depășind cu iubirea de oameni propriile legi, nici așa nu l-a tăiat pe acesta [de la Sine], nici nu l-a lepădat pe cel neascultător și pe cel mâniat, ci iarăși Se apropie de el și îl învață într-un mod care avea mai degrabă îndreptare, decât pedeapsă. Căci nu a slobozit trăsnet din înalt, nici nu a mistuit capul cel fără de rușine, ci l-a pedepsit numai cu lepră. Atât în privința lui Ozia. Iar cât despre mine, voi mai adăuga un singur lucru și voi încheia cuvântul. Care este acesta? Ceea ce am cercetat altă dată și la început. Pentru care pricină, deși este obiceiul atât în cronicile profane, cât și în profeții, să se însemne anii vieții regelui, Isaia, lăsând la o parte acest obicei, pomenește anul morții lui Ozia, astfel zicând: „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia”¹⁶⁸. Deși ar fi putut spune anul regelui care domnea atunci, după cum era obiceiul profeților, totuși nu a făcut aceasta. Era o lege în vechime ca leprosul să fie izgonit afară din cetate¹⁶⁹, astfel încât și cei din cetate să devină mai buni, și el însuși să nu fie expus batjocurilor și ocărilor celor ce ar vrea să îl insulte, ci, rămânând afară din cetate, să aibă pustiul acoperământ nenorocirii lui. Asta ar fi trebuit să pătimească și acest rege după ce s-a umplut de lepră. Dar nu a pățimit acestea, din pricină că cei din cetate îl respectau din pricina puterii lui, ci a rămas în casa lui, pe ascuns. Acest lucru L-a

¹⁶⁶ Mt. 18, 15.

¹⁶⁷ Mt. 18, 16-17.

¹⁶⁸ Is. 6, 1.

¹⁶⁹ Lev. 13, 46.

mâniat pe Dumnezeu, acest lucru a pus piedică profeției. Și a fost ceea ce s-a întâmplat în vremea lui Eli: „Cuvântul Domnului era scump și nu era nici o vedenie lămurită”¹⁷⁰. Dar tu aici cunoaște iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Căci nu a distrus cetatea, nici nu a pierdut pe locuitori, ci ceea ce prietenii fac față de prietenii de aceeași cinste cu ei, ori de câte ori au vreo dreaptă pricină, rămânând în desăvârșită tăcere, același lucru l-a făcut Dumnezeu față de neamul acela care era vrednic de o mai mare pedeapsă și osândă. Căci Eu, zice, l-am scos afară din templu, dar voi, nici din cetate. Eu l-am legat prin lepră și vi l-am predat ca pe un om simplu, iar voi nici așa nu l-ați covârșit, ci pe cel condamnat de Mine nu ați avut curajul să-l izgoniți afară din cetate. Și totuși care împărat ar răbda acest lucru cu blândețe și nu ar zdruncina cetatea din temelii, văzând că cel căruia i s-a dat poruncă să plece în surghiun, petrece în cetate? Dar Dumnezeu nu a făcut aceasta. „Căci este Dumnezeu, iar nu om”¹⁷¹. Dar când a murit, odată cu viața aceluia, s-a dezlegat și mânia lui Dumnezeu față de aceia și Dumnezeu a deschis ușile profeției și iarăși S-a întors către ei. Dar tu cunoaște iubirea de oameni a lui Dumnezeu și din modul împăcării. Căci dacă cineva ar cerceta pricina potrivit dreptății, nici atunci nu ar fi trebuit Dumnezeu să Se împace. Pentru care pricină? Fiindcă nu a fost isprava lor să-l scoată pe Ozia afară din cetate. Căci nu ei, după ce l-au prins, l-au alungat, ci moartea care a survenit prin legea firii l-a scos pe Ozia din cetate. Dar Dumnezeu nu Se socotește cu noi cu atâta amănunțime până într-atât, ci un singur lucru caută: un mod de împăcare cu noi. Pentru acestea toate să-I mulțumim, să slăvim negrăita Lui iubire de oameni de care fie ca și noi să ne arătăm vrednici, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt în vecii vecilor. Amin.

¹⁷⁰ I Reg. 3, 1.

¹⁷¹ Os. 11, 9.

Omilia a VI-a

La versetul „Și a fost în anul în care a murit regele Ozia” și despre pocăință

1. Cu greu am răzbătut prin oceanul celor privitoare la Ozia, cu greu l-am traversat, nu din pricina lungimii drumului, ci din pricina sânguinței voastre spre învățătură, a celor care ați plutit împreună cu mine. Așa și cârmaciul care are la bord călători deosebiți, nerăbdători să vadă orașe încântătoare, nu încheie călătoria într-o singură zi, chiar dacă distanța ar fi numai de o zi, ci este silit să petreacă mai mult timp, ancorând corabia în fiecare port, îngăduind debarcarea în fiecare oraș, astfel încât să îplinească orice dorință a călătorilor. Acest lucru l-am făcut și noi, nu plutind în jurul insulelor, nici arătându-vă golfuri, porturi și orașe, ci virtutea unor bărbați de ispravă și lenevirea celor căzuți, nerușinarea regilor și îndrăznirea preoților, mânia lui Dumnezeu și iubirea Lui de oameni, ambele fiind pentru îndreptarea noastră. Dar odată ajunși în cetatea imperială, să nu zăbovim, ci, păstrând tăcerea, ca și cum am fi pe punctul de a intra în cetate, așa să urcăm în metropola cea de sus, Ierusalimul, zic, maica noastră, cea liberă¹⁷², acolo unde sunt serafimii, acolo unde sunt heruvimii, acolo unde sunt mii de arhangheli, acolo unde sunt zeci de mii de îngeri, acolo unde este tronul împărătesc. Nimeni, așadar, să nu fie profan, nici spurcat – căci urmează să abordăm istorisiri de taină –, nimeni deci să nu fie necurat și nevrednic a auzi asemenea lucruri. Sau mai degrabă fie de față orice profan și orice spurcat, dar, lepădând afară toată necurăția și

¹⁷² Gal. 4, 26; Evr. 12, 22.

viclenia, așa să intre. Căci și pe cel care avea haine murdare, de aceea l-a izgonit afară din camera de nuntă Tatăl Mirelui, nu fiindcă avea haine murdare, ci fiindcă, avându-le pe acestea, așa a intrat. Nici nu l-a întrebat pentru ce nu ai haine de nuntă, ci: Pentru ce ai intrat astfel, neavând haine de nuntă¹⁷³. Tu stăteai la răspântii și cerșeai, zice, și Eu nu m-am rușinat de sărăcia ta, nici nu M-am scârbit de întinăciunea ta, ci schimbându-te din toată joshnicia aceea, te-am adus în camera de nuntă cea sfântă și de cină împărătească te-am învrednicit și am adus la cea mai înaltă cinste pe cel vrednic de cea mai de pe urmă osândă. Dar tu nici în urma acestor binefaceri nu ai devenit mai bun, ci ai rămas la obișnuita ta răutate insultând nunta, întinând camera de nuntă. Pleacă, deci, și plătește pedeapsa datorată unei asemenea nerușinări. Să se cerceteze pe sine fiecare dintre noi ca nu cumva să auzim acest glas și noi și, lepădând orice cuget nevrednic de învățătura duhovnicească, astfel să ne împărtășim de sfânta masă. „Și a fost, zice, în anul în care a murit regele Ozia, văzut-am pe Domnul șezând pe un tron înalt și preainălțat”¹⁷⁴. Cum L-a văzut, eu nu știu. Că L-a văzut, a spus-o, dar felul în care L-a văzut, l-a trecut sub tăcere. Primesc cele spuse, nu mă amestec în cele trecute sub tăcere. Cuget la cele descoperite, nu scrutez cu curiozitate cele ascunse. Căci de aceea și sunt tănuite. Văl de aur este istorisirea Sfințelor Scripturi: firul – de aur, urzeala – de aur. Dar eu nu-i pot țese pânze de păianjen din slăbiciunea cugetelor mele. „Nu muta hotarele pe care le-au întemeiat părinții tăi”¹⁷⁵. A muta hotarele părinților nu este sigur. Atunci cum să mutăm limitele pe care ni le-a pus nouă Dumnezeu? Vrei să afli cum L-a văzut pe Dumnezeu? Atunci fii tu însuși profet! Și cum este cu puțință aceasta, zice, soție având și copii de crescut? Este cu puțință, iubite, dacă vrei.

¹⁷³ Mt. 22, 12.

¹⁷⁴ Is. 6, 1.

¹⁷⁵ Pilde 22, 28.

Căci și Isaia însuși avea soție și era tatăl a doi prunci, dar acest lucru nu l-a împiedicat cu nimic. Căci nu este piedică nunta pentru sușul la cer. Căci dacă femeia ar fi fost piedică și dacă ar fi uneltit împotriva noastră, nu ar fi numit-o Dumnezeu „ajutor” la început, când a creat-o¹⁷⁶.

Voiam să spun ce înseamnă că Dumnezeu stă? Căci aceasta este o poziție pe care o iau trupurile, dar ceea ce este dumnezeiesc este netrupesc.

2. Voiam apoi să spun ce înseamnă tronul lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu poate fi cuprins de vreun tron. Căci ceea ce este dumnezeiesc este necircumscris. Dar mă tem ca nu cumva, zăbovind asupra învățaturii cu privire la acestea, să nu fiu distras de la a-mi plăti datoria. Căci vă văd pe toți căscând ochii la serafimi și nu numai astăzi, ci chiar din prima zi. De aceea, așa cum ai tăia drum printr-o mulțime de oameni, cuvântul meu își croiește, năvalnic, drum prin mulțimea de gânduri care-mi vin în minte, zorind către interpretarea aceea. „Și serafimi stăteau în jurul Lui”¹⁷⁷, zice. Iată serafimii pe care toți doreați mai ieri să-i vedeți. Priviți-i, așadar, și împliniți-vă dorința, dar nu cu tulburare, nici cu vânzoleală cum se întâmplă de obicei la intrările și ieșirile împăratului. Căci acolo pe bună dreptate se întâmplă aceasta. Acolo străjerii nu așteaptă privirile spectatorilor, ci mai înainte de a se vedea totul bine îi silesc să treacă repede. Dar aici nu este la fel. Ci cuvântul așteaptă spectacolul până ce ajungeți să vedeți tot ce se poate vedea. „Și serafimii stăteau în jurul Lui”¹⁷⁸. Mai înainte de a ne învăța despre firea lor, profetul ne învață vrednicia lor de la apropierea de tron. Căci nu ne spune mai întâi ce erau serafimii, ci ne spune unde stăteau. Căci această vrednicie este mai mare decât cea care vine de la firea lor. Cum așa? Fiindcă nu atât faptul că sunt serafimi le arată pe acele

¹⁷⁶ Fc. 2, 18.

¹⁷⁷ Is. 6, 2.

¹⁷⁸ Is. 6, 2.

puteri că sunt mari, cât faptul că stau aproape de tronul împărătesc. Căci și noi îi socotim mai importanți pe aceia dintre străjeri pe care îi vedem în fruntea carului împărătesc. Așa și acelea dintre puterile cele netrupești sunt cu atât mai strălucitoare, cu cât sunt mai aproape de tron. De aceea și profetul lasă la o parte faptul de a vorbi despre vrednicia firii lor, și mai întâi ne vorbește despre întâietatea poziției lor, știind că aceasta este marea lor podoabă și aceasta este frumusețea firii acelor. Și că aceasta este slava și cinstea și toată siguranța lor, faptul că apar în jurul tronului aceluia. Același lucru se poate vedea și la îngeri. Căci și Hristos voind să arate pe aceia mari, nu a zis că sunt îngeri, a tăcut în această privință, ci a zis că „îngerii lor dintotdeauna văd fața Tatălui Meu în ceruri”¹⁷⁹. Așa cum acolo este mai mare faptul de a privi fața Tatălui decât vrednicia de înger, la fel aici mai mare decât vrednicia serafimilor este faptul de a sta în jurul tronului și de a-L avea în mijloc pe El. Dar a ocupa acest mare loc îți este și ție cu puțință dacă vei voi. Căci Dumnezeu nu este numai în mijlocul serafimilor, ci și în mijlocul nostru, dacă vrem. „Căci acolo unde sunt doi sau trei, zice, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”¹⁸⁰. Și Domnul „este aproape de cei zdrobiți cu inima și pe cei smeriți cu duhul îi va mântui”¹⁸¹. De aceea și Sfântul Pavel strigă: „Căutați cele de sus, unde Se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu”¹⁸². Vezi cum ne-a pus pe noi împreună cu serafimii, ducându-ne aproape de tronul împărătesc? Apoi zic: „Șase aripi la unul și șase aripi la altul”¹⁸³. Ce ne arată nouă aceste șase aripi? Înălțimea și desăvârșirea și ușurimea și iuțimea ființelor acelor. De aceea și Gavriil coboară în zbor, nu fiindcă

¹⁷⁹ Mt. 18, 10.

¹⁸⁰ Mt. 18, 20.

¹⁸¹ Ps. 33, 19.

¹⁸² Col. 3, 1.

¹⁸³ Is. 6, 2.

puterea aceea netrupească ar avea aripi cu adevărat, ci fiindcă a coborât din sălașurile cele mai de sus și, lăsând petrecerea cea de sus, a plecat. Dar ce vrea să însemne numărul aripilor? Dar aici nu aveți nevoie de o tâlcuire de la mine. Căci însuși cuvântul se dezleagă pe el însuși, explicându-ne nouă folosul acestora. „Cu două, zice, își acopereau fețele”¹⁸⁴, ca și cum și-ar îngădi privirile cu un dublu paravan, pentru faptul că nu suportă lumina care țâșnește din slava aceea. „Cu două își acopereau picioarele”¹⁸⁵, din pricina aceleiași spaimă. Căci și noi obișnuim, atunci când suntem stăpâniți de vreo spaimă, să ne înfășurăm trupul din toate părțile. Dar pentru ce vorbesc despre trup, când însuși sufletul pătimește aceasta, din pricina vreunei arătări înalte, își retrage energiile și se refugiază în adânc, înfășurându-se din toate părțile, asemenea unui trup înfășurat în mantie. Dar nu care cumva, auzind de spaimă și frică, să creadă cineva că există la aceste puteri vreo neplăcută agonie. Căci cu această spaimă este amestecată și o dulceață negrăită. „Cu două zburau”¹⁸⁶. Și acesta este semn că tind neîncetat spre cele înalte și că niciodată nu privesc spre cele de jos. „Și strigau unul către altul: Sfânt, Sfânt, Sfânt”¹⁸⁷. Și strigătul este iarăși pentru noi semnul unei nețărmituri minunări. Căci nu doar laudă, ci o fac cu strigăt puternic. Și nu doar cu strigăt puternic, ci fac aceasta neîncetat. Căci corpurile strălucitoare, chiar dacă ar fi coplesitor de strălucitoare, obișnuiesc să ne uimească atunci când le privim pentru prima dată. Dar după ce zăbovim mai mult cu privirea asupra lor, prin obișnuință, admirația noastră scade, fiindcă ochii noștri s-au obișnuit cu acele corpuri. De aceea și chipul împăratului, când îl vedem abia expus strălucind de vivacitatea culorilor, ne umplem de uimire. Dar după o zi sau două nu mai suntem

¹⁸⁴ Is. 6, 2.

¹⁸⁵ Is. 6, 2.

¹⁸⁶ Is. 6, 2.

¹⁸⁷ Is. 6, 3.

uimiți. Dar pentru ce vorbesc eu de chipul împărătesc, când facem aceasta și cu raza de soare decât care nu există nici un corp mai strălucitor? La fel și cu toate celelalte corpuri, obișnuința face să dispară admirația. Dar în privința slavei lui Dumnezeu nu este la fel, ci dimpotrivă. Căci aceste puteri cu cât petrec mai mult în contemplarea slavei aceleia, cu atât mai mult se umplu de uimire și își întetesc admirația. De aceea de când au luat ființă și până astăzi, de când văd slava aceea, niciodată nu au încetat să strige cu uimire. Și noi pățim aceasta, pentru scurtă vreme însă, când fulgerul izbucnește în privirile noastre, dar puterile acelea îngerești rabdă aceasta neîncetat și fără de contenire au admirația împreună cu o negrăită dulceață. Și nu numai că strigă, ci fac aceasta unul către altul, fapt care este semnul unei uimiri extreme. La fel facem și noi când se dezlănțuie tunetul sau când se cutremură pământul, nu numai că ne temem și sărim în sus, ci strigăm și unii la alții. Același lucru îl fac și serafimii și de aceea strigau unul către altul: „Sfânt, sfânt, sfânt”¹⁸⁸.

3. Oare recunoașteți glasul acesta? Oare este al nostru sau al serafimilor? Este și al nostru și al serafimilor, din pricina lui Hristos, Cel ce a surpat peretele din mijloc al despărțiturii și a împăcat cele din ceruri cu cele de pe pământ, din pricina Celui ce a făcut din două una¹⁸⁹.

Căci la început această cântare se cânta numai în ceruri. Dar fiindcă Stăpânul a binevoit a coborî pe pământ, odată cu El a coborât la noi și această melodie. De aceea și acest mare arhieru, ori de câte ori stă la această sfântă masă, aducând închinare duhovnicească¹⁹⁰, oferind jertfa cea fără de sânge, nu ne cheamă doar pe noi la această laudă, ci mai întâi vorbind despre heruvimi și pomenind de serafimi, astfel poruncește tuturor să trimită glasul acela înfricoșător, străduindu-se ca

¹⁸⁸ Is. 6, 3.

¹⁸⁹ Ef. 2, 14.

¹⁹⁰ Rom. 12, 1.

prin pomenirea celor împreună cântăreți cu noi să răpească mintea noastră de pe pământ la cer, ca și cum ar striga fiecăruia dintre noi, zicând: Cu serafimii cânți, cu serafimii stai, împreună cu aceia deschide-ți aripile minții, împreună cu ei zboară împrejurul tronului împărătesc. Și ce este de mirare dacă stai cu serafimii, când cele la care serafimii nu îndrăznesc să privească, pe acestea ție Dumnezeu și le-a dat să te împărtașești de ele fără nici o frică. „A fost trimis către mine, zice, unul dintre serafimi și avea un cărbune aprins pe care l-a luat cu cleștele de pe jertfelnic”¹⁹¹. Acel jertfelnic este chipul și icoana acestui jertfelnic, focul acela este chipul focului duhovnicesc. Dar nu îndrăzneau serafimii să atingă cu mâna, ci cu cleștele, dar tu îl iei cu mâna. Dacă te gândești la vrednicia jertfelor, acestea sunt cu mult mai mari decât atingerea serafimilor, dar dacă te gândești la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, El nu S-a rușinat să Se coboare prin har la nimicnicia noastră, peste jertfe. Așadar, cugetând acestea, omule, și socotind mărimea darului, ridică-te odată și eliberează-te de pământ și suie către cer. Te trage și te silește trupul spre cele de jos? Dar iată că vin în ajutor postirile făcând ușoare aripile sufletului, făcând imponderabilă povara trupului, chiar dacă trupul ar fi mai greu ca plumbul. Dar acum să lăsăm învățătura despre post să aștepte și să o începem deja pe cea despre Sfintele Taine pentru care sunt și postirile. Căci așa cum la întrecerile olimpice luptele au drept scop cununa, la fel și scopul postului este împărtașirea curată. Căci dacă nu o vom împlini zilele acestea, în zadar și degeaba ne-am ostenit, ne vom întoarce fără cunună și fără premii din arena postului. De aceea și părinții au prelungit cursa postului, dându-ne nouă un termen¹⁹² de pocăință pentru ca spălându-ne și curățându-ne, astfel să ne apropiem. Pentru aceea și eu însumi aici strig încă de pe acum cu glas răsunător și vă previn și vă rog să nu vă

apropiați de această sfântă masă cu vreo pată, nici cu o conștiință vicleană. Căci nu va fi de aici nici un folos, nici împărtașire, chiar dacă de mii de ori ne vom atinge de sfânt trupul acela, ci condamnare, osândă și adăugire de pedeapsă¹⁹³. Așadar, nimeni, păcătos fiind, să nu se apropie, sau mai degrabă nu zic: *nici un păcătos*, fiindcă în acest caz pe mine cel dintâi m-aș lipsi de sfânta masă, ci nimeni dintre cei care stăruie în păcatul său să nu se apropie. De aceea spun aceasta încă de pe acum, ca nu cumva după ce vă veți fi împărtașit cu împărăteasca cină, când va veni sfântă seara aceea să poată cineva spune: Nepregătit am intrat și sunt dat afară și că ar fi trebuit să mi se fi spus acestea de mai înainte. Căci dacă aș fi auzit acestea mai dinainte, m-aș fi schimbat desăvârșit, și desăvârșit m-aș fi curățit și așa m-aș fi apropiat. Așadar, ca nu cumva cineva să poată spune acestea, vă previn încă de pe acum și vă rog să arătați multă pocăință. Știu că toți suntem sub certare și că nimeni nu se poate lăuda că are inimă curată. Dar nu acest lucru este cumplit, că nu avem inimă curată, ci că, neavând inimă curată, nici nu ne apropiem de Cel ce poate să o facă pe ea curată. Căci poate, dacă vrea. Și vrea, chiar mai mult decât vrem noi înșine. Dar așteaptă oarece mic prilej din partea noastră, ca să ne încununeze pe noi cu multă îndrăznire. Cine a fost mai păcătos decât vameșul? Dar acela numai a zis: „Milostiv fii mie, păcătosului”¹⁹⁴ și a coborât la casa lui mai îndreptat decât fariseul. Așadar, câtă putere a avut cuvântul acela? Dar nu cuvântul l-a curățit pe el, ci dispoziția inimii cu care a rostit cuvântul acela, sau mai degrabă nici măcar dispoziția lui, cât, mai înainte de aceea, iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

4. De care trudă, spune mie, de care osteneală, de care sudoare are nevoie păcătosul ca să se convingă pe sine că este păcătos și să-i spună lui Dumnezeu aceasta? Vezi că nu degeaba

¹⁹¹ Is. 6, 6.

¹⁹² Se referă la perioada Postului Mare.

¹⁹³ I Cor. 11, 29.

¹⁹⁴ Lc. 18, 13.

spuneam că Dumnezeu vrea să ia un mic prilej de la noi și că tot restul îl adaugă de la El Însuși pentru mântuirea noastră? Așadar, să ne pocăim, să plângem, să ne tânguim. Adeseori cineva care și-a pierdut o fiică își petrece cea mai mare parte a timpului vieții lui în plângeri și tânguii. Dar noi ne-am pierdut sufletul și nu vărsăm nici o lacrimă? Am căzut din mântuire și nu ne batem pieptul? Și pentru ce spun sufletul și mântuirea? Am mâniat pe Stăpânul Care este atât de blând și smerit și nu ne ascundem în pământ? Căci El întrece prin grija Sa față de noi nu numai toată bunăvoința unui stăpân grijuliu, ci și pe cea a unui tată iubitor și a unei mame dragăstoase. „Oare nu cumva uită femeia pruncul ei sau să nu aibă milă de rodul pântecelui ei. Dar și dacă ea va uita, Eu nu voi uita, zice Domnul!”¹⁹⁵. Așadar, vrednică de crezare este afirmația și mai înainte de demonstrație. Căci este afirmația lui Dumnezeu. În afară de aceasta, să dăm totuși și demonstrația faptelor. Când Rebeca a poruncit fiului ei să joace drama furtului binecuvântărilor și l-a înfășurat în toate părțile bine și i-a pus masca fratelui său, fiindcă a văzut că nici așa nu avea curaj, vrând să alunge toată teama fiului a zis: „Asupra mea să cadă blestemul tău, fiule!”¹⁹⁶. Cuvântul este cu adevărat cel al unei mame, arzând de dragoste pentru fiul ei. Dar Hristos nu numai că a spus aceasta, ci El Însuși S-a făcut pe Sine blestem pentru noi. Nu doar a făgăduit aceasta, ci a și împlinit. Și Sfântul Pavel strigă: „Hristos ne-a răscumpărat pe noi din blestemul legii, făcându-Se blestem pentru noi!”¹⁹⁷. Pe El, așadar, Îl vom mânia? Spune mie! Și cum atunci nu va fi acest lucru mai cumplit și decât gheena și decât viermele cel fără moarte și decât focul cel nestins?¹⁹⁸

Așadar, când urmează să te apropii de Sfânta Cină, gândește-te că acolo este prezent și Împăratul tuturor, și este

¹⁹⁵ Is. 49, 15.

¹⁹⁶ Fc. 27, 13.

¹⁹⁷ Gal. 3, 13.

¹⁹⁸ Mc. 9, 47-48.

prezent cu adevărat, cercetând dispoziția fiecăruia și știind cine se apropie cu sfințenia cuvenită și cine cu o conștiință rea, cu cugete necurate și spurcate, cu fapte întinate. Și dacă află pe vreunul ca acesta, îndată îl predă tribunalului conștiinței. Iar dacă acela, primindu-l, îl biciuiește prin gânduri și îl face mai bun, iarăși se apropie de el. Dar dacă rămâne neîndreptat, atunci poruncește să fie predat în mâinile Lui nerecunoscătorul și nesimțitul. „Înfricoșător este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu!”¹⁹⁹. Știi că mușcă vorbele mele, dar ce voi păți? Dacă nu pun leacuri amare, rănilor nu vor dispărea. Iar dacă, pe de altă parte, pun leacuri amare, voi nu puteți suferi durerea. Strămtă îmi este calea din toate părțile. Totuși e necesar să-mi retrag mâna. Căci cele spuse sunt de ajuns pentru îndreptarea celor ce iau aminte. Dar pentru ca nu cumva acestea să fie utile numai pentru voi, ci și altora, se cuvine să le recapitulăm.

Am vorbit despre serafimi, cât de mare este vrednicia de a sta aproape de tronul împărătesc și că este cu puțință și oamenilor să dobândească această vrednicie, am vorbit apoi despre aripi și despre slava neapropiată a lui Dumnezeu și despre iubirea Lui de oameni față de noi. Am adăugat apoi pricina strigării și a neîncetatei lor uimiri și cum neîncetata doxologie a Serafimilor vine din neîncetata contemplare. Am amintit în care cor am săvârșit slujirea noastră și împreună cu cine am adus laudă Stăpânului de obște. Am adăugat cuvintele despre pocăință, și în sfârșit, cât de mare rău este să ne apropiem de Taine cu o conștiință rea, am arătat și că nu este cu puțință să scape cel ce a îndrăznit aceasta. Acestea și femeia să le afle de la bărbatul ei²⁰⁰, copiii de la tatăl și sluga de la stăpân, vecinul de la vecin și prietenul de la prieten sau, mai degrabă, și dușmanilor să vorbim despre acestea. Căci noi suntem răspunzători și de mântuirea aceluia. Căci dacă

¹⁹⁹ Evr. 10, 31.

²⁰⁰ I Cor. 14, 35.

ni se poruncește nouă și pe măgarii acestora care au căzut să îi ridicăm și pe cei rătăciți să îi izbăvim și să îi readucem în turmă, cu cât mai mult trebuie să readucem sufletul lor rătăcit și să ridicăm sufletul căzut. Dacă vom purta de grijă de cele ale noastre și de cele ale aproapelui, vom putea cu îndrăznire să stăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Bibliografie

Sfânta Scriptură

- Septuaginta id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*, ed. Alfred Rahlfs, Deutsche Bibelstiftung, Stuttgart, 1935.
- Biblia Hebraica Stuttgartensia*, ed. K. Elliger, W. Rudolph, Deutsche Bibelstiftung Stuttgart, 1990.

Scrieri patristice

- Johannes Chrysostomus, *Interpretatio in Isaiam prophetam*, în J.P. Migne, *Patrologia Graeca*, vol. 56, Paris, 1859, col. 11-94.
- Idem, *Homiliae VI in Oziam seu de Seraphinis*, în J. P. Migne, *Patrologia Graeca*, vol. 56, Paris, 1859, col. 95-142.
- Jean Chrysostome, *Commentaire sur Isaïe*. Introduction, texte critique et notes par J. Dumortier. Traduction par A. Liefoghe, *Sources Chrétiennes*, nr. 304, Les Éditions du CERF, Paris, 1983.
- Idem, *Homélies sur Ozias*. Introduction, texte critique, traduction et notes par J. Dumortier, *Sources Chrétiennes*, nr. 277, Les Éditions du CERF, Paris, 1983.
- Ciarlo, Domenico, *Giovanni Crisostomo. Commento a Isaia, Omelie su Ozia*, în „Collana di Studi Patristici”, nr. 162, Città Nuova, Roma, 2001.
- Garrett, Duane A., „An Analysis of the Hermeneutics of John Chrysostom's *Commentary on Isaiah 1-8* with an English translation”, în „Studies in the Bible and Early Christianity”, vol. 12, Mellen, New York, 1992.
- Hill, Robert C., *St. John Chrysostom: Old Testament Homilies*, 3 vols, Brookline, Mass: Holy Cross Orthodox Press, 2003. [vol. 1 =

Homilies on Hannah, David and Saul; vol. 2 = *Homilies on Isaiah and Jeremiah*; vol. 3 = *Homilies on the Obscurity of the Old Testament and on Psalms*].

Comentariile altor Sfinți Părinți la Isaia

- Cyrillus Alexandrinus, *Commentarius in Isaiam prophetam*, J.P. Migne, *Patrologia Graeca*, nr. 70, Paris, 1859, col. 9-1450.
- Eusebius Caesariensis, *Der Jesajakommentar*, hrsgb. J. Ziegler, *Eusebius Werke IX, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte*, Berlin, 1975.
- Hieronymus, *Commentariorum in Esaiam libri I-XI; Commentariorum in Esaiam libri XII-XVIII.*, Adriaen, ed., C.C.S.L. vol. 73 și 73 A, Turnhout, 1963.
- Théodoret de Cyr, *Commentaire sur Isaïe*. Tome I (sections 1-3). Introduction, traduction texte critique et notes par. J. N. Guinot, *Sources Chrétiennes*, nr. 276, Les Éditions du CERF, Paris, 1980.
- Vasile cel Mare, Sf., *Comentariu la cartea Profetului Isaia*, Traducere, introducere și note de Alexandru Mihăilă, Editura Basilica, București, 2009.
- ### Lucrări și Studii
- Augustin, Pierre, „La pérennité de l’Eglise selon Jean Chrysostome et l’authenticité de la IVe Homélie «Sur Ozias»”, în *Recherches augustiniennes* 28 (1995), pp. 95-144.
- Bartelink, Gerard J. M., „Parrhesia dans les œuvres de Jean Chrysostome”, în *Studia Patristica* 16 (1985), pp. 441-448.
- Bartelink, Gerard J. M., „«Philosophie» et «philosophe» dans quelques œuvres de Jean Chrysostome”, în *Revue d’ascétique et de mystique* 36 (1960), pp. 486-492.
- Dieu, Léon, „Le commentaire arménien de S. Jean Chrysostome sur Isaïe est-il authentique?”, în *Revue d’histoire ecclésiastique*. 16 (1921), pp. 7-30.

- Dumortier, Jean B., „Les homélies sur Ozias”, în *Illud Vidi Dominum* (PG LVI 97-142), în *Studia Patristica* 12 (1975), pp. 283-293.
- Dumortier, Jean B., „Les homélies sur Ozias. Essai d’analyse structurale”, în *Studi classici in onore di Quintino Cataudella*, vol. II, Catania, 1972, pp. 529-543.
- Dumortier, Jean B., „Une assemblée chrétienne au IVe siècle”, în *Mélanges de Science Religieuse* 29/1 (1972), pp. 15-22.
- Dumortier, Jean B., „Tradition manuscrite et sequences d’homélies” dans *In illud Vidi Dominum* (PG 56, 97-142)”, în *Sympósion. Studies on St. John Chrysostom*. Analékta Blatádon 18, Thessaloniki, 1973, pp. 104-111.
- Dumortier, Jean B., „Une homélie Chrysostomienne suspecte”, în *Mélanges de Science Religieuse* 30/4 (1973), pp. 185-191.
- Dumortier, Jean B., „Une énigme chrysosomienne: le commentaire inachevé d’Isaïe”, în *Mélanges de Science Religieuse* 34 (1977), pp. 43-47.
- Dumortier, Jean B., „À propos du Commentaire sur Isaïe de Saint Jean Chrysostome”, în *Revue des études grecques* 95 (1982), pp. 174-177.
- Dumortier, Jean B., „La Version Arménienne du Commentaire sur Isaïe de Saint Jean Chrysostome”, în *Studia Patristica* 17/3 (1982), pp. 1159-1162.
- Evans, Craig A., *Writing and reading the Scroll of Isaiah*, vol. 2, Brill, Leiden, 1997.
- Fabbi, Fabio, „La «condiscendenza» Divina Nell’Inspirazione Biblica Secondo S. Giovanni Chrisostomo”, în *Biblica*, 14 (1933), pp. 330-347.
- Gryson, R. -Szmatala, D., „Les commentaires patristiques sur Isaïe d’Origène à Jérôme”, în *Revue des études Augustiniennes*, 36 (1990), pp. 3-41.
- Hill, Robert C., „St. John Chrysostom’s Teaching on Inspiration in «Six Homilies on Isaiah»”, in *Vigiliae Christianae* 22 (1968), pp. 19-37.

Hill, Robert C., „On Looking Again at Sunkatabasis”, în *Prudentia* 13/1 (1981), pp. 3-11.

Leanza, Sandro, „L'Intervento di Dio Nella Storia Secondo la Dottrina Crisostomica della Condiscendenza Divina”, în *Augustinianum* 16/1 (1976), pp. 125-134.

Loader, James Alfred, „Chrysostomos, Jeseja und die Antiochenische Sicht der Heiligen Schrift”, in J.A. Loader, *Begegnung mit Gott: gesammelte Studien im Bereich des Alten Testaments* (Wiener alttestamentliche Studien 3), Bern-Frankfurt am Main Lang, 2001, pp. 245-256.

Persic, Alessio, „L'esegesi patristica di «Isaia» 6 in alcuni autori di area palestinese, cappadoce e antiochena fra IV e V secolo”, în *Annali di scienze religiose* 6 (2001) pp. 277-291.

Simonetti, Manlio, „Uno sguardo d'insieme sull'esegesi patristica di Isaia fra IV e V secolo”, în *Annali di storia dell'esegesi* 1 (1984), pp. 9-44.

Tillemont, Sébastien Le Nain De, „Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles”, vol. 11, Robustel, Paris, 1701.

Zincione, Sergio, „La funzione dell'oscurità delle profezie secondo Giovanni Crisostomo”, în *Annali di storia dell'esegesi* 12,2 (1995), pp. 361-375.

Indice de referințe scripturistice

Vechiul Testament

Facerea	49, 7 56
1, 26 32, 33	49, 10 203
1, 28 32	49, 10-11 55
2, 18 245	49, 11 60
3, 1-24 226	
3, 5 214	
4, 12 232	Ieșirea
6, 2 215	10, 21-22 224
6, 4 77	17, 1-6 224
6, 5-7, 23 111	19, 3-8 224
8, 21 41	20, 15 232
17, 4 224	32, 1-19 87
17, 5 202	32, 7-14 224
18, 2 220	
18, 20 85	Levitic
18, 20-23 27	10, 1-2 172
18, 27 129	13, 46 233, 242
19, 13 85	19, 10 87
19, 24-25 96	
19, 24-28 38	Numerii
27, 13 252	12, 1 224
27, 15-30 56	14, 20-30 191
27, 28.29.40 56	16 230, 241
32, 29 35	16, 1-33 172
34, 25-26 56	17, 6-14 230
39, 7-12 81	25, 1-9 192
39, 7-20 226	26, 10 230

Deuteronom

6, 5 90
7, 1-2 192
11, 6 230, 241
20, 16 192
32, 6 103

Iosua

3, 14-17 192
6, 17-18 193
7, 1 193
7, 2-5 194
7, 6 194
7, 10-12 195
7, 20-21 195
7, 24-25 195

Judecători

5 103
6-8 146

I Regi

3, 1 78, 233, 243
4, 4 123
5, 12 85
15, 3-23 192
17, 4-51 140
17, 18 142
19, 9-10 141

II Regi

6, 2 123
11, 27, 7 80
12, 13 240
24, 17 26

Comentariu la Isaia. Omilii la Ozia**III Regi**

3, 7 80
3, 16-28 79
8, 39 147
9-10 170
10, 1-13 80
11, 4 80
13, 1-2 32
13, 4 76, 90
13, 4-5 138
22, 17 28

IV Regi

5, 19-27 79
12, 2 171
14, 19 169
14, 21 169
15, 1, 7 169
15, 1-8 169
15, 2 169
15, 3 170
15, 4 171
15, 6, 8 169
15, 13 169
15, 32, 34 169
19, 15 123

I Paralipomena

3, 12 169
13, 6 123

II Paralipomena

21, 16 170

Indice de referințe scripturistice

24, 2, 22 171	29, 1-2 99
25, 1 10	38, 8-11 241
25, 14 169	
25, 23 170	Psalmii
25, 17-24 169	2, 11 184
25, 27 169	7, 110 147
26, 1 169	9, 4 124
26, 1-23 169	12, 7 201
26, 2 170	16, 8 127
26, 3 169	17, 48 60
26, 4 170, 208	18, 9 65
26, 6 170	32, 16 69
26, 7 170	33, 11 44
26, 8 170	33, 19 247
26, 8, 15 171	48, 7 69
26, 9-10 170	49, 5 39
26, 12-13 171	49, 9 39
26, 15 171	49, 10 39
26, 16 206, 213, 216, 229, 235, 236	49, 17 42
26, 16-17 237	49, 19 42
26, 16-21 76	49, 22 43
26, 18 121, 230, 239	49, 22-23 43
26, 19 231, 240	49, 24 44
26, 21 172	50, 3 184
27, 2 169	50, 19 188
29, 9 170	65, 1 188
	67, 2 71
	71, 5 55
	71, 17 55
	79, 2 123
	81, 8 71
	94, 4 122
Iov	98, 1 123
1, 20 95	100, 1 45
1, 21-22 76	101, 4 228
2, 9-10 225	102, 15 228
13, 12 200	

103, 3 126
 103, 4 125
 103, 32 71
 106, 16-18 230, 241
 115, 1 145
 118, 71 216
 118, 105 65
 124, 1 58
 124, 2 105
 130, 1 217
 143, 4 228
 146, 10-11 69
 148 198

Pildele lui Solomon

3, 34 214
 5, 15-17 109
 5, 19 109
 6, 6-8 34
 6, 23 65
 6, 30 211
 6, 32 212
 18, 3 210
 19, 12 237
 20, 6 229
 22, 28 241, 245
 26, 12 117
 32 211

Ecclesiastul

3, 7 204

Isaia

1, 1 9, 10, 169
 1, 2 39, 105
 1, 4 127
 1, 5-6 156

1, 7-8 21
 1, 8 37
 1, 7, 8, 20, 31 12
 1, 9 37
 1, 10 38
 1, 11 39
 1, 12 40
 1, 21 149
 1, 24 68
 1, 26 149
 2 169
 2, 1 9, 54
 2, 2 17
 2, 5-9 12
 2, 7 68
 2, 8 69
 2, 9 70
 2, 11 71
 2, 12-17 73
 2, 18 73
 2, 20-21 73
 3, 7 83
 5, 7 18
 5, 16 127
 5, 11-17, 25-30 12
 6, 1 54, 123, 169, 181, 186, 189,
 197, 199, 201, 223, 226, 235, 242,
 245
 6, 1-3 179
 6, 2 186, 247, 248
 6, 2-3 200
 6, 3 186, 248, 249
 6, 3-4 12
 6, 6 250
 7, 1 169
 7, 3 9, 223
 7, 14 23
 7, 18 58
 8 160

8, 3 10
 8, 6-7 58
 8, 7 18, 109
 8, 10 17
 8, 18 142
 10, 20 127
 11, 6 58
 11-13 12
 13, 1 9
 13, 21-22 158
 14, 14 213
 16, 8 99
 17, 9-11 12
 20, 1 54
 22, 4 26
 22, 12 95
 24, 7 99
 29, 3-8 12
 32, 20 158
 34, 6 123
 34, 9-10 12
 37, 16 123
 40, 6 236
 40, 7 228
 42; 7 66
 43, 26 207
 48, 4-5 160
 49, 15 252
 50, 4 28
 51, 17-19 12
 52, 5 128
 53, 9 153
 54, 15 61
 64, 3 145
 65, 1 25
 65, 25 58, 194
 66, 2 196
 66, 24 12

Ieremia

1, 1 30
 1, 4-10 81
 1, 6 131
 1, 18 29
 2, 1 46
 2, 10-11 34
 3, 16 145
 7, 22 40
 8, 7 34
 22, 29-30 32
 31, 29-30 194
 36, 23 149
 38, 31-32 61
 38, 33 61
 38, 34 60
 43, 23 149
 52, 7 142

Plângerile lui Ieremia

1, 5 26

Iezechiel

1, 1 26
 1, 4 123
 2, 6 29
 11, 3-21 18
 3, 15 28
 3, 17-18 131
 3, 20 210
 6, 9 46
 8, 14-16 28
 16, 16 46
 16, 25 194
 17, 3-21 109
 18, 18-24 194

18, 21 210
18, 24 210

Daniel

1, 5-15 81
3, 27 81
3, 33 129
3, 49-50 139, 226
6, 22-23 139
7, 9 123
7, 9-10 124, 125
7, 13-14 124
10, 8-9 201
13, 19-23 226
13, 45-62 81

Osea

1, 1 169
1, 2 46
5, 9 83
9, 10 104, 105
11, 4 71
11, 9 127, 243

Amos

1, 1 169
5, 18-20 116

Miheia

1, 16 95
3, 8 29
6, 2 32
6, 7-8 45

Iona

1, 1-3 131

3, 4-10 43

Naum

1, 1 30

Avacum

1, 12 127

Zaharia

7, 10 49
11, 1 73
14, 5 169

Maleahi

2, 17 84

Baruh

3, 3 125
3, 36-37 44
4, 7-8 35

Înțelepciunea lui Solomon

2, 14 238

Înțelepciunea lui Iisus Sirah

7, 5 207
9, 8 215
10, 12 214
11, 3 34
19, 30 93
23, 11 194
25, 9 221
45, 18 230, 241

Noul Testament**Matei**

1, 23 23
3, 1-6 220
3, 3 232
3, 7 35
3, 8 35
5, 1-7, 27 62
5, 6 221
5, 16 208
5, 23-24 89
5, 32 89
6, 2 208
7, 6 196
8, 1-13 137
8, 11 138
9, 2-7 147
10, 15 96
10, 16 222
11, 21 35
11, 28 182
13, 1-9 219
13, 16 221
15, 13 82
16, 19 237
17, 17 240
18, 10 247
18, 15 242
18, 16-17 242
18, 18 229
18, 20 247
22, 12 245
22, 37-39 90
23, 6-7 48
23, 10 30

24, 11 133
24, 15 69
24, 35 222
25, 14-30 198
25, 31-46 189
27, 63 133
28, 19 60

Marcu

1, 29-30 225
3, 17 133
4, 3-9 218
9, 47-48 252

Luca

1, 18-20 232
1, 20 76
2, 25 127
8, 5-8 218
10, 3 222
11, 14-15 133
11, 31 34
11, 32 34
14, 30 235
16, 19-31 76
17, 10 207, 228
18, 11-13 227
18, 13 251
18, 26 27

Ioan

1, 12 32

1, 18 122
 1, 23 232
 1, 29 152
 2, 3 225
 2, 10 176, 204
 2, 1-10 204
 4, 14 218, 221
 5, 14 76
 5, 43 133, 203
 6, 46 122
 6, 69 127
 7, 37-39 221
 8, 34 238
 8, 46 152
 8, 52 133
 10, 20 133
 10, 23 62
 11, 43-53 133
 12, 38-40 133
 12, 41 12
 12, 48 63
 14, 2-3 192
 14, 30 152
 18, 23 90

Faptele Apostolilor

7, 51 60
 21, 8-9 225
 28, 25-26 133

Romani

1, 23 117
 1, 27 113
 1, 28 80
 2, 16 63
 2, 17-18 42
 2, 19-20 66
 2, 21 42, 48

2, 25 42
 6, 9-10 153
 8, 19-22 111
 8, 23 33
 9, 29 38
 10, 20 13, 25, 132
 11, 22 241
 12, 1 249
 12, 16 117

I Corinteni

2, 9 145
 3 134
 3, 1 134
 3, 6 82
 3, 17 211
 3, 18 117
 7, 12 89
 9, 26 183
 11, 17 211
 11, 29 251
 11, 30 76
 13, 12 31
 14, 35 253
 15, 6 136
 15, 8 129

II Corinteni

3, 14 57
 4, 13 145
 4, 18 225

Galateni

1, 6 46
 3, 13 252
 4, 4 57
 4, 5 33

4, 10 63
 4, 26 244
 5, 2 63

Efeseni

1, 10 57
 2, 14 249
 2, 19 222

Filipeni

1, 23-24 27
 3, 20 222

Coloseni

3, 1 247

I Tesaloniceni

4, 4-5 67
 4, 13 67

I Timotei

3, 6 81, 213
 4, 12 80, 82

II Timotei

2, 5 33

Tit

3, 5 33

Evrei

7, 7 237
 10, 31 253
 10, 32 33
 11, 37 10
 12, 22 244

Iacov

5, 11 76
 5, 16 191

Apocalipsa

1, 15 123
 2, 18 123

În colecția *Patristica*, seria Traduceri au apărut:

1. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Psalmi*
2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Iov*
3. Sfântul Roman Melodul, *Imne teologice*
4. Sfântul Roman Melodul, *Imnele Sfintei Scripturi*
5. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii inedite. Două cuvinte despre Botez*

Redactare: Dragoș Dâscă

Corectură: Daniela Cojocariu

Tehnoredactare și design: Gabriela Radu

Prelucrare imagini: Mariana Cojocaru

DTP: Leonard Lunguleac

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax: (0232)216694
www.doxologia.ro, E-mail: editura@doxologia.ro